

~~11 05012~~
12767

NUVELE

IOAN SLAVICI

812
563

112707 X

2

NUVELE

VOLUMUL II.

O VIAȚĂ PIERDUTĂ. — MOARA CU
NOROC. — NOROCUL. — COMOARA

1570 m

INSTITUTUL PEDAGOGIC BUCUREȘTI
BIBLIOTECA

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de arte
grafice și editură, Bd. Aca-
demiei, 3 — Edgar-Quinet 4.

1907

INSTITUTUL PEDAGOGIC DE 3 ANI
BIBLIOTECA
46977

No. 12

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota *123/1/Anchet*

Inventar *503625*

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota 12311 sublit
inventar 503625

12311 sub

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE «MINERVA»

REPRODUCEREA OPRITĂ

B.C.U. Bucuresti

C503625

Handwritten signature or scribble

O VIAȚA PIERDUTA.

O VIAȚĂ PIERDUTĂ.

NUVELĂ.

I.

Crivățul șuieră și vâjje isbind în toate părțile stropii sloiți. Pereții caselor, gîmurile ferestrilor, scoarța copacilor, grădelele de prin prejurul grădinii, toate deopotrivă sunt învăluite cu o lucie coaje de sloiu. În grădina bisericii, pe piața de din naintea ei, pe ulițele ce se varsă din toate părțile, oamenii, unii pe jos, alții cu trăsura, grăbesc la adăpostul călduros.

În spre seară stropii încep a cădeă mai îndesat și crivățul mai în dragă voie își sburdă. Căruțașii unul după altul ies din birtul așezat în dosul grădinii, unde s'au fost adăpostit, se pun în căruțe, apucă frânele și fiecare pleacă acasă.

În sfârșit rămâne o singură căruță și un singur căruțaș: Moș Mărian.

Sunt vr'o două ceasuri de când s'a întors de la spatele căruței. S'a gândit odată să intre și el în birt, dar nu bea și fără nici o treabă nu-i venea să intre. Sucmanul, căciula, părul neted și mustața groasă îi sunt pline de sloi; el stă însă răzemat de leuca dedinnapoi a căruței, liniștit, nepăsător și senin la față. Par'că lumea i-ar prii tocmai precum este.

De când s'au aprins felinarele, mereu privește, cum vântul se joacă cu razele de lumină, cum el apucă flacăra veselă și mlădioasă dându-și trudă să o scoată din rădăcină. Acuma se stinge, încât abia mai rămâne sămânță de lumină. . . acum se ridică mai lătăreață și mai îndărătnică. Moș Mărian privește, îi ies lacrămile din ochi, i se sloiesc pe gene. . . de mult s'a 'ntunecat, și el mereu privește ca și când ar voi să-și talmăcească taina vieții din jocul acelei flăcări.

În sfârșit se mișcă. Un zâmbet liniștit îi trece peste față.

Ei! — zice el, — bate vântul. . . bate vântul, dar tot nu se stinge!

În vremea aceasta Cârlanul tremură cu urechile dăbălate sub cerga fluturată de vânt. Simțind mișcarea stăpânului său, își ridică capul și privi înapoi.

Biet de tine! — grăi bătrânul, — nici tu n'ai fost făcut în ceas bun.

Grăind aceste, el se apropiè de cal, îl țutură de urechi, luă cerga și o aruncă în căruță, apoi se urcă și plecă acasă.

II.

Nu erà departe casa bătrânului... Numai aci, în apropierea oborului, două asvârlite de la Calea Moșilor, în dreapta. O curte mare, în mijlocul ei casa, înaintea casei până la uliță rămășițele unei grădini, în dreapta un grăjduleț... toate atât de singurite, încât par'că sunt rupte din mijlocul unui pustiu.

Bătrânul intră pe poarta ruginită în țâțâni, mână în dosul grajdului, apoi se coborî din căruță, des-hămă pe cărlan și îi dete drumul.

Cârlanu lse opri nechezând printre dinți la ușa grajdului.

Stăi, prietene! — grăi bătrânul mergând cu hamurile în urma lui. — Toate se fac cu vremea.

În grajd mai erà un cal, loc pentru alți doi și un flăcău, care se trezi din somn când intră bătrânul.

Bună seara, Costane! — grăi el trăgânând vorbele. — Ai avut noroc la ziuă?

— Dă Dumnezeu, Moș Măriane! — și mai bine, și mai rău, — grăi flăcăul, grăbind să ieà hamurile de la bătrânul.

Moș Mărian suci din umăr, apoi luà însuși hamurile și le ridică spre a le pune în cuiul de lemn din dreapta ușii. Găsind însă alte hamuri la acel loc, se întoarse spre Costan și îl privi gânditor.

Earăși ți-ai pus hamurile în cuiul meu, — grăi el cu bunăvoință. — N'ai să te faci om cu casă, Costane! Cine nu are obiceiuri, acela umblă pe căi nehotărâte.

Apoi de! — răspunse flăcăul, — grăbind să 'și mute hamurile în cellalt cuiu. — Iar am uitat. Îmi veneà mai la îndemână.

Cred și eu; — zise bătrânul, — dar nu pe îndemână e lumea făcută. Mâna, Costane, mâna să ți-o dai după lucruri, căci ele nu ni se pun la îndemână.

Costan ar fi dorit să-i dea ajutor bătrânului purtând grije de Cârlan. Dar de mult îi spusese, că nu îi priește Cârlanului altă mână de cât a stăpânului. În vreme dar ce Moș Mărian își vedea de cal, flăcăul stă neastâmpărat în apropierea lui. Și aceasta seară de seară îl supăra mult și tot mai mult. Din voia lui Moș Mărian se adăposteă cu calul său în acest grajd, și pentru aceasta ar fi dorit, ca el să i primească slujba. De câte ori își întinde însă mâna să facă vr'un lucru, bătrânul îi mulțumește cu vorbe blânde, dar hotărâte, în cât nu mai cutează să miște vr'un paiu din loc, ci rămâne stând ca pe spini.

Astă seară Moș Mărian eră mai tăcut de cât de obicei. Făcându-și treaba, numai din când în când rupturcă câte o vorbă îndreptată către Cârlan și mai arareori către Costan. Costan mereu se întrebă, ce va fi trebuind să gândească moșneagul, pentruca să-i vie a grăi asemenea cuvinte.

Moș Măriane! — zise el, — când văzû, că bătrânul e gata să iasă.

Ce-i, Costane? — îl întrebă moșneagul oprindu-se înaintea lui.

Flăcăul stete câtva timp căutând cuvintele, cu care să zică ce aveă de gând.

Voiam să-ți spui, — grăi el în urmă cam îndărătnic, — că nu mai am să mă întorc aici.

Nu mai ai să te întorci? — Pentru ce?

Costan rămase turburat. Îi eră greu să spuie ce nu îi veneă de la inimă.

Moș Măriane! — grăi el în sfârșit. — Pentru ce nu mi lași mie grija Cârlanului?

Moșneagul se apropiè de flăcău și-i puse amândouă mâinile pe umeri.

Ei! ce să-ți zic, nepoate!? — grăi el așezat. — Am și eu obiceiurile mele.

Patruzeci și unu de ani de când înaintez pe această cărare: vrei tu să mă abați dela ea? Sărman de capul meu cărunț! ce să fie de dânsul, dacă nu i-ar mai rămâneà nici grija Cârlanului!?... Uite! — vezi: — urmă el arătând la scara de dinaintea cailor, — aici e loc pentru patru cai: n'ar fi păcat ca unul singur să rămâie! Șezi frumos aici. Am cunoscut pe tatăl tău. Împreună am venit din Ardeal. Prieteni am fost...

Glasul bătrânului începù să tremure.

El s'a întors la sărăcia lui; eu am rămas, ca să'mi fac grajdul ăsta și casa aceea: zi pe zi am muncit; păraluță am pus lângă păraluță: și acum uite! urlă vânturile în casă, și dacă n'ai fi tu cu calul tău, Cârlanul ar pierde pofta de mâncare. Rămâi aici, de dragul bătrânețelor mele. Și după ce îți vei fi adunat parale, întoarce-te acasă, căci astă lume de aici nu e de seama noastră.

Moș Mărian eși din grajd și plecă cu pași domoli spre casă.

III.

Erà mare casa lui Moș Mărian. El urcà cinci trepte și pași într'un cerdac așezat pe șese stâlpi ciopliți cu multă măestrie, după obiceiul vechiu, Înainte erà o tindă largă cu două uși în dreapta, alte două în stânga și una în fund. Tinda erà întunecoasă, iară din odăi nu se auzeà nici o miș-

care. În dreapta erà însă un foișor și în fundul lui o altă ușă. Prin gaura cheii dela aceasta se furișă o rază de lumină până la moșneag.

El înaintă pe călea razei.

Dincolo de ușă erà o odaie mare cu trei ferestri, doue în fund și una la dreapta. Mobilamentul odăii erà curat, bine ales și așezat cu îngrijire. Podelele casei, covorul de subt masă, perdelele ferestrelor, rățelele, cu care erau acoperite scaunele și divanul din fund, toate erau ca și când numai acum ar fi fost scoase din cutie.

La peretele din stânga mai erà însă un pat acoperit cu un covor țărănesc, și lângă el o mare ladă împodobită cu flori tăiate în lemn. Aceste se împotriveau cu împrejurimea lor.

Sevasta, fiica bătrânului, ședeà la o mescioară de dinnaintea ferestrii dela dreapta. Masa erà plină de lână, de flori făcute cu mâna și înșirate pe subțirele fire de sârmă. Acum ea își dedeà trudă să intrame un porumbel, căruia nu-i lipsesc decât aripile.

Pe fereastră e o cărticică deschisă, așezată cu scoarțele în sus.

Razele eșite din lampă aruncă asupra Sevastei o lumină îndoelnică, în care fața ei plină și mânilor harnice par a fi săpate din o piatră cenușie. În această lumină fața ei pare mai palidă și vinele vineții mai dinadins străbat prin pelița de pe dosul mânilor ei. — Urmându-și lucrul, ea mereu își mușcă buzele subțiri și bine croite; din când în când ochii ei mari și învăpăiați se ridică obosiți asupra ferestrii din față și iarăși cad asupra lucrului. În sfârșit ea aude pașii bătrânului, lasă lucrul din mână și și pune amândouă palmele pe față, ca voind să astâmpere ferbinteala obrazilor.

Când apoi a luat mâinile de pe obraji, urmele degetelor îi rămân pe față ca niște vrăste vineții.

Bună seara, Sevastă! — grăiește bătrânul a lene mergând spre patul său, pe care și aruncă căciula plină de sloi.

Bună seara, taică! — îi răspunse fiică-sa fără măcar să ridice capul.

Lucrezi, lucrezi! — bine faci! . . . Așa e lumea. . .

Zicând aceste, Moș Mărian se opri înaintea sobei pline de jeratic, își apucă amândouă pulpanele sucmanului și începù să se scuture de sloi.

Sevasta sări speriată dela masă.

Vai de Doamne, taică? — strigă ea grăbind spre el, — dară umpli toată casa.

Bătrânul privi îndelung în fața fiicei sale.

Așa-i! — zise el. — Eram să mă așez și mă vedeam plin de sloi. . . Asta trebuiă să o fi făcut înainte de a fi intrat; și acum mă duc s'o fac — afară.

El își luă căciula din cap și iarăși ieși.

Rămâind singură, Sevasta încă odată își apăsă palmele pe obraji, apoi se așeză iarăși la masă.

Așa vezi, — grăi bătrânul întorcându-se. — De mâncat, ai ceva?

Îți voi face o mămăligă, răspunse Sevasta strângând lucrul.

Dar un pahar de rachiu ai tu?

M'oi duce să-ți aduc, taică.

Nu! — zise bătrânul. — Credeam că mai ai tu.

Dar de unde să am eu, tată? — grăi Sevasta turburată.

Credeam, că vei fi având. . . Credeam eu. . . așa. . . vorbeam și eu. . . Dar lasă, că voi trimite pe Costan. . . el merge bucuros. . . Așa, la casa mea, câte un păhărel dimineața și câte unul seara, e bun și îmi priește. . . Tu fă mămăliguță, iară eu mă duc să trimit pe Costan.

VI.

Costan a fost rămas rezemat de uschiorul ușii, stând perdut în privirea ferestrii dela casă și așteptând să vadă cel puțin umbra Sevastei. Singur nu știă de ce, dar l'a fost apucat o înduioșare neînțeleasă, în cât i se ură de singurătatea, în care eră. Parcă mereu străbătea până la dânsul urletul vântului, de care vorbise bătrânul.

Când văzù pe bătrânul coborând scările și luându-și calea spre grajd, el tresări. Ca și când acest bătrân nu ar mai fi fost un om viețuitor, ci un fel de nălucă, de care nu poate scăpa.

Bine, că te gălesc, Costane, — bine că nu te-ai culcat încă, — grăi bătrânul apropiindu-se de dânsul. — Am să te rog un lucru, dar să mi-l faci întocmai.

Da! numai de cât! — zise Costan puindu-se gata de plecare.

Să te duci să-mi cumperi rachiu, — urmă bătrânul dându-i o garafă mare și câțiva bani. Dar uite, să-mi cumperi, de unde a cumpărat fiica mea astăzi, ori eri, ori alaltăieri. Te du și întreabă prin apropiere și nu cumpără decât acolo, de unde a cumpărat ea, căci e bun rachiu. . . . Apoi să spui, — auzi, să nu uiți! — să spui că e pentru mine, și să spui, că eu nu pot dormi, dacă nu beau în toată seara rachiu bun, tocmai din acela, pe care mi-l aduce fiică mea, o jumătate de oca, o litră. . . . Așa! — să spui întocmai. Dar asta să o spui, căci altfel poate că-ți vor da ceva amestecătură.

Da! Moș Măriane! — o să spui! — grăi Costan uimit de stăruința bătrânului, apoi se duse unde eră trimis.

Bătrânul se întoarse încet în casă.

Sevasta s'a fost dus să facă mămăligă.

Intrând, Moș Mărian se oprì în mijlocul odăii și rămase câtăva vreme stând cu mâinile puse în șolduri și cu privirea ațintită la pământ, apoi fără a mișca capul, el își ridică ochii și privi împregiurul său. Picioarele par'că i tremurau, buza i se mișcă încet și în față i se oglindeà o durere adâncă și lină.

Peste câtăva vreme el suspină clătinând din cap și merse la patul din dreapta, începând să pipăiască pernile.

Nu erà nimic.

El îngenuchiă și căută la picioarele patului, apoi se ridică țiind în mână o garafă rotundă, în care mai erà ca de trei degete rachiu gălbiniu.

În vremece el ținea garafa în mână, rămânând cu privirea asupra ei, durerea oglindită în fața lui din clipă în clipă mai mult încetă a fi lină.

În fine el așezà garafa pe mescioară, ó privi puțină vreme îngrozit, apoi bătù încet în palme și rămase încremenit. Ochii lui se umeziră și în fiecare geană cărunță se ivi câte un strop limpede.

Dar câte un singur strop. În acesta unul s'a vărsat puterea durerii. Liniștit ca și mai înainte, bătrânul apucă garafa, sfiicios și smerit, ca pe un lucru sfânt, și o puse de unde a fost luat-o.

În sfârșit, — și ea trebuie să trăiască! — grăi el mângâiat. — E chip și chip de a viețui: e unul și acesta.

V.

Când Sevasta intrà aducând în o mână mămăliga aburitoare, în cealaltă un ghiobuleț de brânză

sărată, iar subțioară garafa cu un păhărel, găsi pe tatăl său pînădu-și banii în lada de lângă pat.

Ea așeză mămăliga și brînză pe un scaun din apropiere, scoase din săltarul mescioarei o măsură curată și o întinse pe masă, apoi puse bucatele. În vremea aceasta privirea ei scăpătă din când în când peste lucrurile ce îi erau în mână și treceă ca furișată peste fața bătrînului. Taică, — grăi ea în cele din urmă, cu jumătate de gură, — să-mi dai câțiva bani.

Bani să-ți dau, — îi zise bătrînul fără de a ridică privirea. — Și câți bani?

Vi'o patru cinci! — răspunse ea, — apropiindu-se cu sfiială de dînsul.

Patru — cinci bani!! — Adecă jumătate de franc?

Da! — Ași voi să-mi cumpăr cărbuni. Am mîne să calc.

Să-ți cumperi cărbuni, — zise bătrînul trăgănînd vorbele. . . Cărbuni pentru călcat.

El închise lada, o încuiè, își puse cheia în șerpar, apoi se ridică.

Uite! — grăi el apropiindu-se de dînsa, — îți dau un franc.

Dându-i banul, el îi privi aspru în față.

Cumpără cărbuni de cei buni, eară nu ori și ce amestecătură, — îi zise el apăsînd asupra vorbelor, apoi se puse cu un zâmbet de amărăciune la masă.

Sevasta se așeză pe un scaun din dosul lui și rămase privind în tăcere.

Moș Mărian luă păhărelul, umplu și deșertă, apoi earăși umplu așezînd păhărelul plin la o parte. — După ce îmbucă de cîteva ori, earăși puse păhărelul plin la o parte. — Astfel, fără de a grăi ceva, urmă să mănânce și să deșerteze păharele pînă la al cincelea.

Sevasta îl privea neliniștită. La fieștecare păhărel

trăsăturile feței i se întindeau, sânul i se mișcă undoiat și ochii i se întunecau.

Sevastă, grăi bătrânul în sfârșit.

Ce-i tată? — îl întrebă ea tresărind.

Mâne dimineață ai tu ceva să-mi dai? — Ceva, din cele ce ai făcut?

Niște flori și o tavă...

Prea bine, — Am să le duc. Și ce preț am să cer?

Nici unul, tată. Ea știe, cum se plătesc.

Bine, Sevastă! — grăi bătrânul și earăși întinse mâna să ea păhărelul. Dar de astă dată mâna începă să-i tremure și el împinse păhărelul de la sine, în cât rachiul se vărsă pe masă.

Ia-l d'aici! — zise el înscârbit, — mi-e greață! — Du și garafa! E prost rachiul.

Sevasta se înroși ca bujorul și grăbi spre masă.

Ai băut mult, — zise ea, — mai mult de cât de obicei.

Nu! — răspunse bătrânul! — E rău rachiul, e o amestecătură. E un fel de rachiul, cu care se lecuiesc caii bolnavi.

După aceste el urmă cu cina sa, fără a mai grăi vr'un cuvânt,

Sevasta luă garafa și păhărelul, le puse la o parte, apoi earăși se așeză la locul de mai nainte.

Tăcerea aceasta, liniștea, cu care tatăl ei își gustă bucatele, toată purtarea lui de astă seară, îi turburau sufletul și o umpleau de o îngrijare, despre care nu-și putea da seamă. Cuvintele lui mereu îi răsunau în urechi și mereu vedeă oglindirea înscârbirii în fața lui. Cugetările se urmau însă a lene în sufletul ei; tot ce se petrecea într'insa i se puneă aminte într'un amestec nehotărât, ca și când lumea, ea însăși, cuvintele bătrânului și chiar cugetările ei i s'ar ivi străbătând prin o ceață deasă.

Ea își ridică mâna dreaptă și o ținută îndelungat pe frunte. Stâmpărându-și astfel fruntea, cugetările par'că se așezau rânduri rânduri în capul ei. Peste față i se răspândi o înduioșare, o mâhnire, care-i schimbă toată firea. Privirea ei căzu greu asupra bătrânului și rămase așezată asupra pletelor lui cărunte. . . El mâncă încet.

Dinadins! — își zise ea cu un îndelungat suspin. Bătrânul se mișcă puțin în auzul acestui suspin; urmă însă ca până acum.

Sevasta făcu o mișcare de îngrozire, apoi se ridică, încet, se apropiè de tatăl său și îi puse mâna pe umăr.

Tată! — șopti ea.

Moș Mărian se ridică dela masă și se îndreptă spre ea.

Acum ei își stau în față.

Un bătrân înalt, peptos, greunatic, teafăr, cu mustața lungă și groasă, și o femee tânără, ridicată, lată în piept, subțire la trup și cu obraji rotunzi și plini: amândoi își stau față în față, cu fețele aprinse și cu ochii căutând tainele sufletului în ochi.

Îndelung au stat astfel și îndeplin s'au înțeles unul pe altul. Dar acest bătrân nu mai eră căruțașul ce stă nepăsător și senin la față în mijlocul crivățului: eră părintele, care într'o singură clipă vede și jălește o întreagă viață, jălește comoara risipită a vieții sale. — El apucă mâna fiicei sale.

Știu, înțeleg, — grăi el așezat. — Știu și înțeleg. — Înțeleg, Sevastă! . . . Sunt lucruri, pe care le știi și le-ai auzit de atâtea ori; totuși ți le mai spui. Nu eram copil, nu băiat, nu eram flăcău, când am venit în astă țară! om făcut eram. Și n'am venit, ca să nu mă mai întorc. Par'că tot mă chiamă ceva, un glas, o taină așezată în cu-

getul meu; și nu erà toamnă, în care să nu zic, că mă voiu întoarce la iarnă, nu iarnă, în care să nu jur, că mă voiu întoarce în primăvară.

Și nu m'am întors, Sevastă! Eată, vezi! părul meu cărunt și șaptezeci și trei de ani pe capul meu, și nu m'am întors, pentrucă omul nu face nimic, nimic, Sevasto! nu face; toate se petrec printr'însul.

Am avut doi cai și o căruță. Și când încărcam povara mușteriilor, și când priimeam banii, și când îi puneam în șerpar și când gândeam, că îi am, nu știu cum, mă apucà un fel de desmierdare, în cât mereu trebuia să doresc tot așa și iar așa. Am avut apoi cincizeci de galbeni și am fost mulțumit. Voiam să mă întorc. Dar am avut cincizeci și unu și nu mă mai puteam întoarce, fiindcă trebuia să râvnesc la o sută.

Și în șease ani am avut patru sute de galbeni, patru sute și șeasezeci. — Nu mai eram flăcău, Sevasto, eram om făcut, de treizeci și atâția de ani. — Și m'am fost hotărât să mă întorc, să-mi cumpăr o bucățică de pământ și să urmez traiul, în care am crescut. — Nu mă despărția de cât un timp de câteva zile de țara mea, de munții, în care am petrecut copilăria și tinerețele mele, departe de care nu mai puteam trăi mulțumit și pe care îi vedeam mereu în vis... Și nu m'am întors. Sevastă!

Ochii moșneagului apucară a străluci și în fața lui se ivi focul tinerețelor.

Mumă-ta erà întocmai ca și tine, înaltă, mlădioasă, de neam din satul meu, dar tu ești de douăzeci și nouă de ani, iară dânsa nu erà de cât de douăzeci și unu, o copilă veselă, vorbăreată și sburdalnică, precum tu erai odinioară. Mariane! îmi zise tatăl ei, când o lăsà în București, — poartă grije de

acest copil, fii-i tu în lumea străină părinte în locul meu, căci tinerețele sunt nechibzuite și au nevoie de povață și de un braț ocrotitor. Iară eu în zile de Dumineci și de sărbători îmbrăcam cămașa albă, pieptarul strâmt, încingeam șerparul împodobit cu flori de fir și mă duceam la ea să o duc la horă, ca în vreme ce eu stau de vorbă la o pipă de tutun, ea să-și petreacă și să se bucure de tinerețe. Astfel din Duminecă în Duminecă, din zi de sărbătoare în zi de sărbătoare, trei ani mereu tot astfel. — Și când i-am spus apoi, că mă întorc, ea nu mi-a zis să rămân, dar a început să plângă, jelindu-se de singurătate. Iară eu, fără d'a mă fi hotărât să rămân, nu m'am întors. M'au fost apucat niște cugetări, de care îmi erà rușine, Sevastă, pentru că eu eram om făcut și — ea o copilă. Dar în zadar omul caută a se împotrivi cu poruncile firii. Intr'o seară, Anicuța, mumă-ta, veni la mine. Erà întâia zi, în care ea a venit la mine și nu eu m'am dus la dânsa. Nu știam ce să-i fac, unde s'o pun, unde s'o așez. «Nene Mariane!» — îmi zise ea, — am venit să te rog, că dacă te duci, ia-mă și pe mine.

Bătrânul își puse mâinile în cap și ridică privirea spre cer.

Doamne! — strigă el cu glas limpede! — Frumose erau acele zile! — Negrăite sunt podoabele vieții și nevrednic e omul; care se tânguește de suferințele lumii. — Te înțeleg, Sevastă! — urmă el apucând amândouă mâinile fiicei sale. Și eu am fost aruncat în focul, care te scrumue pe tine, și nebun ași fi fost să-mi stăpânesc dorințele, căci odată numai trăiește omul și păcătos e acela, care din această viață nu culege tot ce îi cade îndemână. L'ai iubit, pentru că tu erai făcută să-l iubești și el erà făcut, ca să fie iubit de tine. Și îl iubești

pentru că tot el este însuși el, care a umplut revărsatul vieții tale de strălucire. Drag iubit copil al meu!... Eu sunt un bătrân uitat de moarte și eu, vezi! eu îl iubesc; — jelesc viața mea, viața ta, viața lui, și îl iubesc fără ca să mă întreb pentru ce.

Ochii Sevastei se umplură de lacrimi. — Vreme îndelungată ea rămase sguduită de durere, acoperindu-și fața cu mânilor.

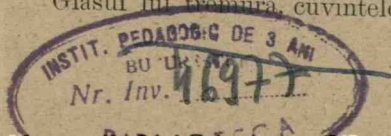
Ce frumos eră croită viața părinților mei! — grăi ea. Și eu trebuia să mă nasc, să rămân în viață, să cresc, să mă ivesc în lume, ca să surprind zidirea așezată cu atâta îngrijire. Ah! blestemat să fie ceasul, în care m'am născut; blestemat să fie ceasul, în care ochiul meu întâia oară s'a întâlnit cu al lui.

Nu grăi asemenea cuvinte! — îi zise bătrânul! — Eu și mamă-ta am binecuvântat și astăzi eu singur binecuvintez ceasul, în care ochii mei întâia oară te-au văzut pe tine. Tu ai fost, Sevastă, izvorul bucuriilor noastre, temelie, pe care ne așezam viața, și astăzi, în nenorocirea ta, tu ești mângâierea bătrânețelor mele. — Dar de unde să știi tu, ce va să zică un copil, — a-l vede creșcând, a-l vede pus în lume!? — Tu nu le știi aceste! — Astăzi, când am venit acasă și am intrat plin de sloi în această odaie curată, și m'am oprit colo înaintea sobei și m'am scuturat și am umplut împrejur de sloi și tu ai sărit la mine, când te-am văzut sărind, știi tu ce am simțit eu atunci!?

El nu mai putu vorbi!... Încet se apropiă de fiică-sa, îi apucă capul cu amândouă mânilor și o sărută pe frunte, — o lungă sărutare.

Dragul meu copil! — Draga mea Sevastă... Nenorocita mea copilă! —

Glasul lui tremură, cuvintele i se ruptureau pe

buze. Precum îi ținea capul, iar îl depărta și privi îndelung și dus la fața ei. Ochii lui înveseliți erau plini de lacrimi, buzele lui se mișcau în neastâmpărul bucuriei, și obraji îi ardeau.

Sevasta plângea viforos. — De o dată ea se aruncă la peptul lui, apucă pletele cărunte și începuseră să le sărute cu înfocare.

Taică! Taică! — Pentru ce a trebuit, pentru ce să fie așa! — strigă ea, apoi se încheștă cu amândouă brațele de grumajii tătâne-seu și rămase plângând pe sânul lui. — Bătrânul îi sărută ochii, îi sărută creștetul, apoi rămase strângând-o în brațe.

O! iartă-mă, copila mea — uită ceea ce în nepriceperea mea am greșit de tine. — Dar nu te îndoii, că eu și mumă-ta, pentru că mult te-am iubit, am crezut că-ți vom croi calea, care mai lesne te duce la fericire, când am jertfit rodul ostenelelor noastre pentru a-ți pregăti nenorocirea. Bieți oameni fără de pricepere ce eram, credeam că te vom face a te bucura mai mult de viață, și te-am scos din lumea, în care ai fost născută, te-am făcut străină în casa părinților tăi, am făcut din tine o ființă, care nu-și mai găsește semenii. Cerul ne-a pedepsit pentru dorințele noastre necumpătate. Tu erai îmbrăcată în haine scumpe și frumoase, iară noi purtam vestmântul stării noastre; tu vorbeai în cuvinte alese și învățate din cărți, iară noi grăiam în felul oamenilor neînvățați: nu ne mai erai fiică, ci stăpână, și noi nu mai eram părinții tăi, ci slugile tale. — Îți eră greu să vii acasă, îți eră greu să spui prietenelor tale, că noi îți suntem părinți. . .

Lasă, tată! — îl întrerupse ea cu glas rugător. . . Nu vorbi de aceste.

Nu vorbesc! — îi zise el, — nu vorbesc. — Dar mereu port sarcina acestor cugetări, și, știi tu

Sevastă, că mă simt mai mângâiat, când văd, că eu sunt vinovat de greșelile tale, și mă împac cu lucrurile, când văd cum ele au urmat spre a fi cum sunt. . . Ascultă-mă pe mine, Sevastă. Eu nu am învățat mult, dar mult am văzut și mult am cugetat în îndelungata mea viață: omul nu e fericit decât atunci, când se uită pe sine.

Așa-i tată! — grăi Sevasta cu fața înseninată. — Dacă în lume ori în noi înșine e ceva, care ne face să ne depărtăm cugetările de noi, atunci par'că nu mai purtăm sarcina vieții. Dar când tocmai cugetările, care astfel ne depărtează. . .

Când tu erai copilă, o întrerupse bătrânul, — și eu gândeam mereu la tine. . .

Dar și acum gândești, tată, — îi zise ea mâhnită. . .

Da! gândesc. — răspunse el, — și nu știu ce ar fi de mine, dacă nu ai fi tu. Chiar de când ești nenorocită, viața par'că-mi este mai scumpă și mai plină de farmec. Astăzi, când am venit acasă, sufletul îmi eră greu de cugetări, dar tu știi că eu nu pot vorbi; mereu mă tem, că-ți voi răni sufletul prin cugetările mele. — Uite! urmă el desmerdându-i obrazii, — cât de moale e pelea feții tale, ce frumoase sunt sprâncenele, buzele și ochii tăi, uite, mari, acoperiți cu genele dese și părul tău, uite, ce frumos, ce bogat, ce moale este; și astăzi când am intrat în casă, tu nu ai privit la mine. Știam pentruce! Știam și mă durea inima. Apoi, când am privit în fața ta, am văzut că împrejurimea nasului și obrazii îți sunt plini de o roșeață vineție, și când le-am văzut aceste, îmi eră ca și când cineva și-ar fi încleștat mâna în inima mea, dar nu puteam grăi. — Am gândit la frumusețea ta și am gândit la ochii lumii.

Iartă-mă, taică! — strigă Sevasta apucându-i

mâna cu amândouă mâinile. — Mi-e scârbă de mine însa'mi, dar n'am ce face!

Da! n'ai ce face! — E, că n'ai ce face! — îi zise bătrânul mâhnit.

Singură nu știi, cum am intrat în acest foc, — urmă ea, — însă atunci sufletul mi se întunecă și nu mai gândesc nimic, stau amortită, sunt ade-seori chiar veselă. . . Credeam însă, că tu nu știi. . .

Eu pot ști, draga mea, — numai lumea să nu știe. — Când întâia oară am simțit, ții tu minte, nu ți-am grăit nimic, dar te-am rugat să nu ieși din casă, am rugat pe oamenii, care locuiau aici, să se mute, pentruca să nu te poată vedeà și acum de atâția ani această casă rămâne deșertă. — Știu, Sevastă, că n'ai ce face, dar aibi îndurare de bătrânețele mele și-ți ascunde păcatul dinnaintea lumii, aibi îndurare, Sevastă, și nu-ți risipi frumusețea, căci ea este hrana vederii mele.

Taică! — strigă ea, — nici odată nu o să mă beau! Să mi se usuce buzele, dacă ele vor mai atinge băutura.

Nu grăi asemenea cuvinte, îi zise bătrânul cumpătat. Îți mai aduci aminte, că sunt de șaptezeci și trei de ani și nu m'am întors acasă.

Eram însurat, te aveam pe tine în fașe, și par'că un glas tainic mereu îmi spunea să mă întorc; nici când dorul de țară nu m'a fost apucat ca și în acea vreme. Trei zile nu am eșit însă cu căruța în uliță și mă simțeam bolnav.

Mă deprinsesem cu această viață și nu mă mai puteam lepădă de dânsa. Imi eră peste putință de a gândi, că nu voi mai vedeà lumea strecurându-se pe dinaintea mea, că nu voi mai încercă povara oamenilor, că nu voi mai aveà eu cei mai frumoși căișori, cea mai teafără și mai curată căruță, peste putință de a gândi, că nu voi mai fi

căruțaș. Și mi-am cumpărat această casă, care nu mai se potrivea cu căruța, și te aveam pe tine, pentru care căruța mea era o necurmată supărare, și te-am făcut nenorocită cu căruța mea, dar nu m'am despărțit de dânsa. Nu zice tu, că te vei despărți de o deprindere mai plăcută de cât toate deprinderile omenești.

Mă voi despărți, tată! — grăi Sevasta hotărât. — Gândul, că voi îndulci bătrânețele tale, îmi va da tărie și mă va face să uit greutatea vieții mele.

O! doamne! — Tată! — urmă ea sărutându-i mâna, — pentru ce nu mi-ai vorbit de mult ca astăzi. Atât mă simt de mângăeată! Vorbele tale mi-au luminat sufletul. — Nu știu cum, par'că mă simt norocită de nenorocirea mea. Ori nu va fi un orb, un schilod, un om, care să-și fi pierdut nădejdea în această viață, un nenorocit ca și mine? Da! taică, eu voi găsi un asemenea om și voi fi fericită putând să-i îndulcesc zilele... Voi căuta un copil lepădat și-l voi crește, mă voi jertfi, tată, pentru cei mai nenorociți decât mine.

Dumnezeu să te poarte în căile tale, — grăi bătrânul. Fă cum știi tu și cum te poartă gândul. Dar nu mai bea acest rachiu prost, Sevastă! Chiar dacă te-ai otrăvi nu luă otravă proastă, ci caută pe cea mai bună dintre toate, care să te omoare adormindu-te în visuri plăcute. Nu mai cumpără tu însu-ți băutura: lasă, că-ți voi cumpăra-o eu.

Nu, tată! nici odată! — șopti ea, apoi se lăsă alinată pe scaun — Mai bine mor!

Moartea vine la vremea ei, — fiica mea, — îi zise bătrânul. În viață n'avem nevoie să gândim la dânsa; traiul ne dă destul de lucru!

VI.

Când, a doua zi, Moș Mărian ieși d'acasă, cerul erà senin, soarele tomnatec se ridicà din dosul caselor, iară copacii încărcăți de sloi străluceau în răzarea dimineții.

Înseninată, lumea cu atât mai mult înveseleà pe bătrânul, al cărui suflet s'a fost ușurat prin cele ce se petrecuseră în seara trecută, și ieșind, el și-a petrecut ziua după obiceiul său, privind lumea trecătoare, căutând să destăinuiască viața din fețele trecătorilor, încărcând și descărcând povara oamenilor. Seara, întorcându-se acasă, curtea, casa și grajdul îi păreau mai puțin părăsite, iară fiică-sa mai veselă și mai plină de viață.

Garafa cu rachiul, pe care l'a fost cumpărat de dimineață, stătea unde a fost pus'o cu mâna sa, plină, precum a fost lăsat-o. Când ochii lui o zăriră, îl trecură fiorii, fără ca să-și poată da seamă pentru ce. Nu puteà însă vorbi decât despre lucruri depărtate de fiică-sa.

Dar mereu erà silit să privească la garafă. Ori cât de mult erà mâhnit de slăbiciunea fiicei sale, își închipuia lupta sufletească, prin care va trebui să treacă spre a se lepădà de un învăț, cu care trupul omului atât de lesne se deprinde, și pentru aceea ar fi dorit și n'ar fi dorit... El se temeà, că numai în zadar se va munci.

Seara și în ziua următoare bătrânul mereu erà muncit de asemenea cugetări. În zadar își da trudă să le alunge; el, care erà deprins a gândi la fiică-sa, acum cu atât mai mult trebuia să se chibzuiască de soarta ei.

Seara fața Sevastei erà suptă, ochii îi erau căzuți

în cap, înconjurați de verigi vineți și plini de o văpaie galișă, iară obrații îi erau aproape verzii. Din când în când ea părea tremurând ca de friguri și o tulbure roșată se arăta trecător în fața ei.

Moș Marian tresări când o văzù.

Sevastă! — îi grăi el îngrijat, — tu ești tristă și prăpădită. — Nu ți-e bine.

Sunt bine, — răspunse ea silindu-se a zâmbi, — dar astă noapte nu am putut dormi.

E rău, fiica mea, asta e cea mai grozavă boală, — îi răspunse bătrânul. — Oricât de mult ar fi dorit însă, el nu mai putea vorbi despre aceasta. Îi erà destul să privească în ochii ficei sale spre a se încredința, că vorbele lui o vor supăra.

Și totuși de câteori vedeà garafa plină, buzele i se mișcau gata de a rostii cuvinte înțelepte.

El se așeză pe patul său și rămase tăcut.

Sevasta, după câtăva vreme, se apropià, se așeză lângă el, puse capul pe umărul lui, îi apucă mâna și o sărută, apoi rămase cù privirea pierdută.

De când nu mai erà copilă mică nu s'a mai alipit astfel de tatăl său, și acùm bătrânul tremurà desmerdat de această alipire.

Tată! — grăi ea așezat, — spune-mi, ce ai mai văzut astăzi?

Ce am văzut? — fata mea, — îi răspunse el. — Multe am văzut. — El se gândi puțin, apoi urmă: E drept, am văzut un lucru, pe care trebuia să ți-l spun numai decât, când am intrat în casă. Am văzut pe Casandra cu copilul ei.

Sărmana Casandră! grăi Sevasta.

Am vorbit cu ea, — urmà bătrânul, — și, nu știu, dacă am făcut bine, am spus, că ai să mergi să o vezi.

Da, tată, am să merg, dacă dorești tu.

Nu, dragă, — tu dorești. Ai umblat cu ea la

școală, și ți-a fost prietenă . . . Și acum tot la școală locuiește, unde tot mai dă învățătură fetițelor.

Nici acum nu s'a împăcat cu el? — întrebă Sevasta.

De aceasta nici vorbă. Bărbatul ei este un om nenorocit.

Ei tăcură câtva timp.

Tocmai mă gândeam astăzi, — începù Sevasta, — să mă duc și la Anica.

Anica erà o prietenă, la care Sevasta a fost făcut cunoștință cu Iorgu. Moș Mărian fu dar întru câtva supărat auzind numele ei.

El însă îi zise: Du-te, fata mea, — du-te și la ea. Mai ieși în lume.

Dar știi, cum e lumea, — urmă Sevasta privind în ochii bătrânului

Dacă eu mă voiu duce la ea, caută ca și ea să vie la mine. — Uite, — grăi ea cu blândețe, arătând la patul tatălui său. — Să cumpărăm un alt pat pentru acesta, ori, dacă nu te superi, să-l punem pe acesta în altă odaie, aici alătura ori în cuhnie. — Nu te vei supăra, auzindu-mă vorbind astfel. Nu pentru mine, ci pentru dânsule. Înțeleg, — draga mea, înțeleg, — îi zise bătrânul. — Să fie așa! acum! numai decăt.

Nu tată! — asta se poate și mâne, — îi răspunse fiică-sa, de și părea a fi mulțumită de grabnica lui hotărâre.

Acum! numai decăt! — grăi Moș Marian hotărât, stăpânind un suspin. — De dragul lumii toate trebuie făcute.

Și el urmă a stărui, ca să fie mutat în cea mai depărtată parte a casei, în cuhnie.

VII.

Erà târziu după miezul nopții, și Moș Mărian ședeà în întunec pe patul său. Știa prea bine, că fiică-sa nu l'a depărtat dela sine numai de dragul lumii; mereu se întrebà însă, — pentruce dară? Gânduri peste gânduri se iviau în capul lui; dar nici unul nu rămâneà statornic într'insul. Unul însă neîncetat se reiveà și acesta îi zguduià toată firea. Pentruce l'a depărtat fiică-sa? Întru ce o supără? Ce va fi făcând ea în lipsa lui? Unul dintre răspunsurile ce erà silit a-și da la aceste întrebări vărsà puterile tineretelor în brațele lui. Îi erà teamă, că nu cumva Sevasta, voind a scăpa de o patimă, să ajungă a fi jertfa alteia, cu mult mai rea.

După o muncă sufletească de câteva ceasuri el se ridicà repede și o apucà spre odaia Sevastei.

Erà întunec în odaie.

Bătrânul urcà tiptil scările și tiptil se apropiè de ușă, fiind îngrijat, ca nu cumva să o supere, dacă va fi stând trează.

Erà cea mai adâncă liniște. . . El puse urechea la ușă și nu auzi nimic. Sângele începù să fiarbă în vinele lui. . . Ascultă mai dinadins și nu auzi răsufierea ei.

Ea nu e acasă! — își zise el cu ochii aprinși și strângându-și vârtos pumnii.

În clipa acea se auzi un suspin greu, un scaun se clătină și pașii ușori ai Sevastei se auziră pe podelele casei.

Moș Mărian își astupà cu dreapta fața înroșită.

Slăbiciunea bătrânețelor mele! — zise el mâhnit.

În zadar își da însă trudă; el nu se puteà depărta

de la ușa ei. Sta neclăntit și oprindu-și răsuflarea, ca și când ar fi prins rădăcini. Și cum auziă pașii ei, și cum îi auzeà suspinele, sufletul i se sguiduià ca și când ea ar călcà pe peptul lui și suspinele ei ar fi ale lui. Mereu își mișcà mâna, ca să o pună pe descuietoare, dar nu puteà, — și nu puteà; el rămâneà rãzemat de ușchior. Lacrămile i se furișau din când în când din ochi, i se scurgeau peste față și el nu ridicà mâna să le șteargă.

Îndată străbătù o rază de lumină prin gaura cheii. Bătrânul tresări, și, fără a se mai gândi se aplecà puindu-și ochiul, ca sa vază.

Sevasta erà așezată la masă și păreà că citește în cartea, care fusese pe fereastră.

Nu poate dormi, — își zise bătrânul înduișat — ori nu voiește a-și da hrană odihnei.

Peste puțin ea ridicà ochii de pe carte, se rãzema de spetele scaunului, apoi scoase din sân un mic portret, îl privi îndelungat, îl sărutà și îl puse încet pe masă, rămâind cu privirea ațintită la el. Peptul i se mișcà în valuri grele și ridicate, obrajii îi erau aprinși și tot trupul îi tremurà.

De odată sări înviforată de pe scaun și începù să alerge prin casă.

Moș Marian simți sângele răcindu-i-se în vine. În acest moment el nu mai erà el însuși, omul blând, cumpătat și îndelung răbdător. În loc însă de a pune mâna pe zăvor, ca să intre în casă, se retrase îngrozit și smerit, ca și când ar fi fost izbit în pept de către cineva. Nu poate, — nu mai poate să-și stăpânească setea, — își zise el mâhnit, — și eu am făcut-o să intre în focul acesta.

După ce scoborâse scările, auzi în dosul său sgomotul ușii și rămase încremenit lângă perete. Fiică-sa, învăluită în o haină apucată în pripă, trecù cu pași repezi pe dinaintea lui. El se mișcà

aprinș, își pipăi tureacul, apoi șerparul, și găsindu-și cuțitul într'insul, îl strânse în pumn și plecă în urma ei. Abia făcù însă câțiva pași și se opri, stete puțin, apoi iarăși puse cuțitul în șerpar. Sevasta nu mergea spre uliță, precum crezuse, ci spre grajd. Văzând aceasta, Moș Mărian începù să răsufle cu greu și iarăși plecă. Când voi însă a intră după ea în grajd, pasul i se curmă.

Nu pot și nu pot! — își zise el tremurând în tot trupul și apucând iarăși cuțitul. — Una este în lume, cu care nu mă pot împacă: e aceasta.

Și el rămase încremenit, stând la ușa grajdului cu ochii mari și aprinși, cu obrajii lipsiți de sânge și cu cuțitul în mâna înțeleștată.

Costane, — auzi el — dormi d-ta!?

Cine-i?

Eu sunt, Sevasta.

Sevasta!? Ce e? Coconiță? Ce e, pentru Dumnezeu!?

Știi tu să taci, Costane? — îi zise Sevasta cu glas înăbușit.

Știu, — răspunse Costan.

Imi juri tu, că nu vei spune nimănui?

Da, îți jur! — Nimănui decât lui Nenea Mărian.

Tocmai lui nu!

Dar pentru ce?

Pentrucă ai trebuì să-i amărești zilele.

Eu!? — Niciodată! Dar ce voiești?

Să nu spui, că am venit acum la tine.

Nu spui, — grăi Costan.

Costane! îți este ție scârbă de mine?

Mie!? mi-e scârbă?

Vino cu mine! îi grăi ea, vino! vino! de grab!

— Vino să vorbim!

Auzind aceste, Moș Mărian făcu trei pași îndărăt, apoi căzù buiguit la pământ.

Sevasta eși, fără a-l vedeà. De odată însă, la ușă, ea se opri și-l apucă pe Costan de amândoi umerii.

Vrei tu, — zise ea ca prin vis, — să-mi fii mie bărbat?

Costan privi lung în ochii ei aprinși și, simțind, că ea și-a ieșit din fire, îi răspunse oarecum fricos, dar hotărât: Vreau, chiar dacă nu ar fi decât pentru o singură zi, înainte de moartea mea, — apoi — fără de voie o cuprinse cu brațul.

Dă-mi pace! dă-mi pace! — strigă ea dându-l cu brațele bărbate înapoi, apoi se repezi ca o nebună spre casă.

Când Moș Marian își veni în fire și se ridică dela pământ, nimeni nu se mai vedeà.

Picioarele abia îl mai țineau, capul îi erà greu și cuțitul îi căzù din mâna descleștată. El intră încet în grajd, se apropià de Cârlan, îi cuprinse grumazul cu amândouë brațele și rămase plângând ca un copil, iară calul gemeà încet de durerea stăpânului său nenorocit.

VIII.

Ziua următoare Moș Marian găsi pe fiică-sa dormind un somn adânc și copilăresc. Incet, pe vârful degetelor, se apropià de pat, dar nu putù să o sărute, cum ar fi voit, ci-i netezi numai părul de pe frunte.

Iorgule! ah, cât sunt de fericită! — șopti ea prin somn.

Bătrânul privi câtăva vreme la fața palidă și liniștită, apoi eși cu un suspin greu din casă și se așezà la scări.

Soarele erà sus când Sevasta s'a ivit în ușă. Văzând pe tatăl său, ea grăbi la dânsul veselă, aproape sburdalnică.

Te-ai supărat? — îi zise ea apucându-l de mână și ducându-l spre odaie.

Nu m'am supărat, fata mea, — îi răspunse bătrânul, — îmi pare bine, că ai putut dormi.

Mai mult el nu putu grăi.

Da! am dormit bine și mă simt veselă, zise ea turburată. — Dar tu vei fi flămând.

Nu, am mâncat, — zise el așezându-se.

Ochii lor se întâlniră, și el nu mai putu vorbi.

Ea începù să așeze prin casă, iară el rămase neliniștit pe scaunul său.

Nu ieși? — îl întrebă ea mai târziu.

Nu! — răspunse el cam silit; nu sunt tocmai bine și cârlanul schioapătă de un picior.

Cât e de bine, — strigă ea apropiindu-se de dânsul și puindu-i mâna pe umăr. — Atunci poți veni cu mine.

Eu!? — cu tine!? — întrebă Moș Mărian ridicându-se uimit și îmbucurat. — Dar unde?

La Casandra și la Anica, apoi să ducem florile și porumbelul.

Bine, fata mea, prea bine! — grăi privind-o cu ochi înveseliți.

După amiazăzi Moș Mărian ieși cu fiică-sa în oraș.

Niciodată nu s'a simțit mai fericit decât în vremea ce străbăteau ulițele unul lângă altul.

El a fost îmbrăcat cămașă curată, pieptarul strâmt, a fost încins șerparul împodobit cu flori de fir, iară ea, de sus până jos, erà în negru, numai broboada ce aveà erà albă. Haina ei și scurteica de pe trup erau croite cu îngrijire și alipicios, încât la ori și ce mișcare ochiul par'că vedea străbătând la vedere viața învăluită într'insele.

Eră peste putință, ca cineva să treacă pe lângă această pereche de oameni, fără ca să-și oprească privirea asupra lor. El un bătrân cărunt, cu ochii yăseli și cu obrajii rumeni, ea o femeie tânără cu părul negru, cu privirea îngreunată și cu fața albă ca marmura poleită.

Sevasta apucă brațul bătrânului său părinte, se rezemă de dânsul și astfel braț de braț ei își urmară calea până la Casandra, dela ea la Anica și dela Anica la prăvălia, unde ea vindeà lucrul mâinilor sale. Pretutindenea bătrânul se simțea bine văzut și se bucură de buna primire a oamenilor.

În toată vremea atât Sevasta, cât și Moș Mărian erau veseli și vorboreți.

Îndată însă ce se apropiară de casă, ei începură să fie tăcuți. Pe când sosiră acasă, în odaie eră întunec. — Sevasta căzù obosită pe un scaun, iară bătrânul o privi câtă-va vreme, apoi se apropiă de dânsa și îi cuprinse grumajii cu brațul.

Nevinovatul meu copil! — zise el cu glas înăbușit.

Sevasta privi înspăimântată în fața lui.

Mărită-te, Sevastă! — grăi el, — mărită-te.

Ea se ridică repede și rămase cu privirea ațintită în ochii lui.

Mărită-te după Costan! — zise el fricos și aproape înspăimântat de cuvintele ce a rostit.

Sevasta se aruncă cu un țipăt în grumajii lui și își ascunse fața.

Iartă-mă, tată! — șopti ea! — Iartă rușinea ce ți-am făcut.

Rușine!? — rușine!? strigă el înăbușit de simțire... Tu mi-ai făcut rușine!?... Și el îi acoperi fața cu sărutări... Nu-mi pasă, — urmă el aprins, — acum să mor, căci mă tem că nu voi mai ajunge în viață o zi ca aceasta; ori să trăiesc deo-

potrivă cu lumea, că ziua de astăzi îmi va fi destulă mângâiere pentru întreaga viață... Dar mă tem, Sevastă! — mereu sunt îngrijat.

După aceste făcù trei pași până la fereastră, apucà garafa cu rachiu și cu ea în mână se apropià de fiică-sa.

Ia! — Sevastă! — o rugă el, — bea! te rog, bea și-mi dă liniștea, pe care o aveam.

Sevasta privi câtăva vreme îngrozită la garafă, apoi o luà din mâinile tătânesău și o izbi de pământ, încât ea se sfărâmà în mii de bucăți.

Acum lasă-mă singură, — zise ea ca eșită din fire, — lasă-mă, te rog!

Moș Mărian însă astă dată nu se mai puteà gândi să nu supere pe fiică-sa; el rămase ca un stâlp de piatră în mijlocul odăii.

Ea își încleștà mâinile în brațele lui.

Îmbrățișează-mă, tată! — șopti ea alipindu-se de dânsul... ține-mă ca să nu cad.

El o coprinse în brațe și o ținu multă vreme stăpânit de durere, iară ea rămase tremurând ca frunza de mesteacăn în brațele lui.

Mi-am tras seamă cu mine, — grăi ea într'un târziu, obosită, de mult e, de când mi-am tras seamă. — Bietul Iorgu! nici el nu e mai norocit decât mine... nici el nu'și găsește soț în lumea aceasta. — Dar ași voi să-l văz, tată, — urmă ea pătimașă, numai să-l văz. — A trecut un an de când nu l'am văzut.

Uită-l, fătul meu! — îi zise bătrânul în luptă cu sine.

Tată! tată! — strigà ea încleștându-se cu brațele în grumajii lui, — voiesc să-l văd.

Stăpânește-te, fătul meu! — șopti bătrânul depărtând'o încet și cam rece dela sine. Bea, cum ai băut până acum, pentruca iar să nu mai dorești

a-l vedeă. — Nu vezi tu, că ți s'a turburat sângele și ți-ai ieșit din fire!

Ea își ridică capul și privi la tatăl ei cu îndărătnicie.

Nu mai voiesc, — strigă ea! — Tu însu-ți zici, că una singură dată trăiește omul în lume și nimic nu mă va mai face să mă lipsesc de această una viață.

Te voi face eu! strigă bătrânul mânios, încât casa începù să răsunec. — Mai bine te ucid cu mâna mea decât să te văd mai nenorocită decât ești.

Ea căzù în genunchi și îi cuprinse picioarele.

Tată! — aibi îndurare de mine.

Lasă-mă! lasă-mă! — grăi bătrânul, și desfăcându-se de ea, ieși repede din odaie.

IX

A doua zi eră Duminică. Sevasta dorì să meargă cu tatăl-său la biserică.

Întorcându-se dela biserică, tata și fiica erau triști și tăcuți.

Sevasta se așeză obosită.

Tată! — începù ea într'un târziu privind îndelungat în fața lui. — Cât ar fi de bine, dacă eu aș muri.

Muri!? — Nu! — zise Moș Marian înduioșat, apoi se ridică, se apropiă de ea și îi netezì părul de pe frunte.

Uite! — îi zise ea, — mi-e groază când gândesc, că sunt tânără și mai pot aveà multe zile. Tu, care ești bătrân, mai lesne porți nenorocirile, fiindcă ai mângâierea bătrânețelor, și gândul, că

tot nu vei mai trăi mult, te face să nu ții seamă de nenorocirile ce, întâmpini.

Așa-i, fata mea, — răspunse bătrânul, — bătrânețele sunt un dar neobicinuit, și pentru aceea omul nu cere mult dela dănosele. Dară tu, care ești tânără, trebuie să aibi nădejdea tineretelor.

Am pierdut-o de mult!

Iară-și o vei găsi.

Nici odată! — răspunse ea. — Mă simț prea slabă pentrucă să mă cred vrednică de a străbate după gândul meu prin viață. Și apoi, nu ziceai tu însu-ți, că mai bine să mă vezi moartă decât mai nenorocită!

Am zis, fata mea, — răspunse bătrânul turburat, — și să nu fi zis în ceas rău, dar am zis în clipă de nechibzuire.

Câtva timp stătură privindu-se în tăcere.

O, Doamne! — cum ași dori să-l văz, — zise ea încet.

Să-l vezi dar! — da? — să-l vezi, — răspunse bătrânul, apoi se ridică și eși.

X

După ce se văzù singur, bătrânul se simți mai liniștit.

Toată după amiază-ziua el a stat retras și confundat în gânduri. Mai multe ceasuri s'a uitat șezând pe patul său, fără a-și putea da seamă ce a gândit și ce gândește.

Eră buiguit, gândirile au fost încetat a se mai schimbà în capul lui, simțirea i s'a fost tâmpit. Mereu vedeà pe fiică-sa îmbrățișând pe iubitul ei,

o vedeà eșită din fire, o vedeà căzută jertfă slăbiciunii, și altă nimica nu mai puteà să vază. — Dacă ar fi un copil ușor de minte, care își dă seamă și nu se muștră de pasul ce a făcut, — își ziceà el într'un târziu, — dacă ar fi cum poate că erà cu zece ani în urmă, când nu sufereà să fie muștrată pentru greșeala ce a făcut, — dar astăzi astăzi!?

Ochii bătrânului se împăinjeniră, sângele i se îmbulzi spre cap, nu se mai știa pe sine, erà aproape să își iasă din fire.

Da! — grăi el, — mai bine să moară! . . . Nu! — urmă el scrâșnind din dinți. Să nu moară! Și totuși ar fi mai bine să moară mai de vreme decât mai târziu. . . . Ah! Pentru ce nu l'am sfărâmat pe omul acela! — Da, să îl fi ucis, și nu ar fi fost om, nu lege, care m'ar fi osândit! . . . Nu pot! — un lucru este în lume, cu care nu mă pot împăcă: e acesta!

El ieși cu pași hotărâți și își luà calea spre odaia fiicei sale. — După câțiva pași se întoarse, privi împrejur, apoi începù să caute în toate părțile. — În sfârșit scoase din dosul poliței un cuțit lung ca de două palme și lat ca de două degete. Plăselele de os erau lucii și albe ca de ceară; însuși cuțitul erà însă negru și în tăiș erau două știrbituri. Bătrânul privi câtva timp cuțitul, îl șterse cu aripa sucmanului, apoi îl puse pe masă, mai mult îl aruncă cu dispreț, se așeză pe pat și rămase pe gânduri.

Iarăși se ridică. Într'un colț erà o secure rezemată de perete; o luà și o puse pe masă, apoi ieși și se întoarse cu câteva bucăți de sticlă în mână. După ce le așeză și pe aceste pe masă, luà un toporaș din cuiu, și puindu-le pe muchea securii, începù să sfărâme bucățile de sticlă cu muchea

toporașului. Eră o muncă anevoioasă, dar bătrânul o urmă încet până ce văzù sticla sfărâmată ca praful.

Acum el își desbrăcă sucmanul, îl întinse pe masă, presără praful de stlică pe colțul unui pulpan, apoi apucă cuțitul, țiind cu dreapta plăselele, iară cu stânga apăsând asupra tinghilei și astfel începù să-l frece pe sucmanul plin de praș aspru.

Din ce în ce cuțitul se curățî. . . În sfârșit nu mai rămase nici o vrăstă întunecoasă pe dânsul. Bătrânul îl privi mulțumit, îl mai frecă de câteva ori de mânecă, apoi luă o cute și începù să-i scoată știrbiturile și să-i îndrepteze ascuțișul.

În toată vremea aceasta el eră liniștit și păreă a nu gândi decât la lucrul său. Când cuțitul fu ascuțit, după ce îl mai polei câtva timp de dunga mesei, îl privi încă odată mulțumit, îl puse pe masă, își scutură sucmanul și îl îmbrăcă.

În clipa aceasta intră Sevasta. Săcurea, toporașul și cuțitul sclipitor erau pe masă.

Ochii ei se opriră asupra lor.

N'aveam ce face, grăi bătrânul cu un zâmbet amarnic, și m'am pus să mai îndreptez cuțitul ăsta.

Dar cât de frumos e, — grăi Sevasta apucându-l în mână și desmerdându-și degetele cu el.

Pe Moș Mărian îl trecură fiorii. El îi luă cuțitul din mâni și îl puse în dosul poliței, de unde l'a fost luat.

Așa! zise el, asta s'a făcut! Dumineca viitoare o să mă pun și la toporaș.

El puse toporașul în cuiu, securea în colț, adună fărămiturile de sticlă și le aruncă afară, apoi se întoarse la fiică-sa.

Intrând, mai mult căzù decât se așeză pe patul de alătura. Sevasta se puse lângă dânsul, puse

capul pe umărul lui, apoi își ridică ochii și îi privi în față.

Ești, trist, tată! — șopti ea.

Nu sunt, draga mea.

Ești trist, — zise ea. — De câteva zile ai suferit mai mult decât întreaga ta viață... Vezi! eu mult te-am amărât. Iartă-mă, tată! Așa-i că mă erți!?

El nu îi răspunse nimic, dar ea își putea tălmăci răspunsul din ochii lui.

Aide, Sevastă, — du-te sus, — îi zise el ridicându-se. — Se întunecă și eu mai am să merg undeva astăzi. — Mă voi întoarce cam târziu... Du-te sus, căci eu mă duc să dau pe Cârlan în grija lui Costan.

Ea plecă încet; eară Moș Mărian rămase privind îndelung în urma ei.

XI

Costan ședeà în grajdul întunecos. Când auzi pașii bătrânului, se ridică și plecă spre ușă.

Costane! — îi zise Moș Mărian așezat, — să te duci să-mi aduci rachiu.

Pentru ce, Moș Măriane? — îl întrebă Costan în îndoială.

Nu întrebă — pentru ce, ci îți ia bani și te du.

Mă duc! — zise Costan, apoi se întoarse în grajd, luă o garafă și plecă.

Moș Mărian plecă și el în urma lui până la poartă, aici apoi se oprî și îl așteptă.

Costane! — grăi el, când îl văzù întorcându-se -- pune garafa jos, apoi vino și-mi ajută să închidem poarta.

Costan puse garafa lângă stâlp, apoi amândoi

se apucară de poarta ruginită în țâțâni și după câteva opintiri o închiseră.

Săvârșind acest lucru, ei se duseră în grajd.

Dacă beau, — nepoate, — zise bătrânul bând din garafă, — mi se desleagă limba și-mi perd cumpătul. Și adeseori e bine să vorbim și să fim mai puțin cumpătați.

Așa o fi, Moș Măriane! — răspunse Costan neliniștit.

Dar acum să te rog de un lucru mare, — urmă bătrânul cu răceală.

Ori cât de mare!

Un lucru, pe care e pusă viața.

Da, Moș Mărian! — grăi Costan apropiindu-se de dânsul.

Cunoști pe Coconul Iorgu?

Iorgu Stroienscu? — Căpitanul Sroienscu?

Nu-l cunosc. Dar îi știi casa.

Pe calea Herestreului?

Da, Moș Măriane.

Simți tu în tine destulă vârtute să mi-l aduci aici?

Cum să-l aduc?

Să-i spui, că îl roagă Sevasta să vie la ea, acum numai decât, — că eu nu sunt acasă și nici nu viu, și că nu dorm în casă cu ea... N'aibi grijă, că îl va primi mai dragăstos decât pe tine.

Costan stete incremenit.

Îl aduc, Moș Măriane! — chiar dacă ar trebui să-l aduc în brațe.

Dar te simți tu vrednic a i le spune toate acestea?

O! Doamne! o Doamne! — Moș Măriane! — zise Costan înăbușit, lasă-l pe mâna mea.

Dar dacă n'ar voi să vie?

Grijea mea de dânsul. Vine! Îi știi eu pe cononii ăștia, le știi felul, le cunosc graiul.

Ascultă, Costane, îi zise bătrânul așezat. Dacă n'ar voi să vie, te întoarce și te du la fiică-mea, îi spune că din întâmplare te-ai întâlnit cu el, că ți-a spus, c'ar veni, dac'ar vedea ceva de la mâna ei. . .

Înțeleg, Moș Măriane! — grai Costan plecând!
— Grijea mea de lucrul ăsta.

Bătrânul privi puțin în urma lui, apoi se opri la ușa grajdului. Numai acum simțea din tot adinsul greutatea faptei, la care se pregătea. Și eră hotărât la ea.

El intră în grajd cu un suspin greu.

Cârlanul începù să nechieze încet printre dinți; își întoarse apoi capul spre stăpânul său, și bătrânul văzù strălucirea gălbinie a ochilor lui mari.

Cârlane! — zise el. — Și în acest singur cuvânt eră cuprinsă toată durerea lui.

Calul se smânci de la grajd, se întoarse înapoi și, dându-și capul în pământ, își alipì grumajii de stăpânul său.

Moș Mărian se cutremurà. Își aduse aminte noaptea de mai odinioară, când stà ținând cuțitul în mâna încleștată, în vreme ce fiică-sa vorbea cu Costan? se văzù plângând ca și atunci, pe grumajii calului, prea slab spre a putea cumpătă pe fiică-sa în o clipă de izbucnire pătimașe.

Nu se poate! — strigă el îngrozit. Eu nu-l pot ucide! Să fie voința tatălui!

Și grăind aceste, se repezi ca un nebun în urma lui Costan.

XII.

Sosind la uliță, Moș Mărian se gândi puțin, apoi apucà cea mai scurtă cale. Din uliță în uliță

el străbătea ca și când ar fi gonit ori ar goni pe cineva de moarte. La fieștecare pas desnădăjduirea lui creștea; la fieștecare cotitură el își iuțea pasul.

În sfârșit sosi la casa lui Iorgu fără să fi ajuns pe Costan. — A intrat? n'a sosit încă? . . . A făcut ceva? — n'a făcut nimic? . . . El privi împrejur și văzù mai întâiu prin întunerec, apoi în lumina unui felinar, pe Costan.

Ce-i? — Moș Măriane, ce-i? — îl întrebà Costan înspăimântat.

E bine! — zise bătrânul. — Lasă pe Căpitanul. Mâne să-ți pui calul la căruță și să te întorci acasă.

Eu?

Tu, Costane!

Pentru ce, Moș Măriane?

Nu întrebà! — îi zise bătrânul mâhnit. — Fă, cum îți zic.

Da! Moș Măriane! — răspunse flăcăul, apoi rămase privind în urma bătrânului.

XIII.

Întorcându-se, Moș Mărian străbătea din uliță în uliță cu aceeași iuțea, cu care a venit. Cuprins de neastâmpăr, de îngrijare, de frica unei nenorociri nehotărâte, el grăbea și tot mai mult grăbea spre casă. Să vază pe fiică-sa, să-i spue singur nu știea ce, să plângă în tăcere, și iarăși temându-se de năvala patimilor lui.

Cuțitul, pe care l'a fost ascuțit astăzi, mereu îi scilipea în ochi, și mereu se temeà, că ea în clipa unei izbucniri va putea să-l apuce în mână.

Sosind acasă, grăbi spre ușa fiicei sale. Erà în-

cuiată. El ascultă și nu auzi răsuflarea ei. Apucă încuietoarea și făcî sgomot.

În casă nu se mișcă nimic. Acum văzî raza de lumină străbătînd prin gaura cheii. Sângele i se ridică în cap și cu o mișcare repede apucă săcurea din apropiere, o ridică, apoi strigă «Sevasta!». . . Deschide Sevasta! — El bătî tare în ușa! — Nici un răspuns.

Ca ieșit din fire isbi muchea securei în zăvor, încât ușa se deschise departe înaintea lui.

Săcurea îi căzî din mână, și el rămase încremenit în prag.

În mijlocul odăii Sevasta zăcea întinsă pe spate. Cuțitul ascuțit de către tată-l său eră încă în mâna ei încleștată, sângele curs din pieptul ei desvelit aburea încă în răceala iernatică; dar sânul nu se mai mișcă, răsuflarea i-a fost încetat.

Fără mișcare o privî bătrînul ei părinte, fără suspin, fără un singur glas de durere. Ca deșteptat apoi din somn el se mișcă, închise ușa, se apropie și ingenuchiă lângă dînsa.

Moartă! — Moartă! — grăi el rîzînd. — Ucisă de mâna ta, cu cuțitul pregătit de mine! — Moartă! — Sevasta! copilul meu nevinovat!

El îi luă cuțitul din mână și tăiea cu el cămașa de pe trupul moartei. După aceea se ridică, aduse vasul cu apă rece și începî să-i spele rana și trupul de sânge. Săvârșindu-le aceste, o șterse pe trup, o luă în brațe și o puse în patul așternut. În urmă deschise dulapul, scoase o cămașă curată îi tăie spatele, o îmbracă cu dînsa, îi despletî părul, apoi se așeză liniștit la picioarele ei și rămase privind-o în tăcere.

Peste cătăva vreme bătrînul se ridică, îi sărută fruntea, ochii, buzele, rana din preajma inimii și

picioarele, apoi căzú în genuchi, își făcú cruce și zise — Tatăl nostru.

Când se îndreptă în picioare, fața lui erà aspră și hotărâtă.

El eși din casă și peste puțin se întoarse cu un braț de lemn, pe care îl așeză încet sub pat. Apoi aduse al doilea braț și-l așeză și pe acela, luà cuțitul, rase sângele de pe podele și aruncà rășaturile în apropierea lemnelor.

După aceste el eși, închise ușa în urma sa și se duse în cuhnie. Lada împodobită cu flori tăiete în lemn erà la capătul patului; el o ridicà în spate, o duse și o așeză în mijlocul curții. Acum privi împregiur. Erà pustiu.

Moș Mărian se întoarse în casă.

În toată vremea, de când a fost luat cuțitul din mâna fiicei sale moarte, el erà cuprins de adâncă durere, dar liniștit și senin. Acum începù să plângă amar. Și iarăși căzù asupra moartei și o cuprinse în brațele sale.

.....
A fost trecut miezul nopții, când Moș Mărian se ridicà, luà lampa și o răsturnà pe patul în care zăceà moarta.

Patul începù să arză. El luà focul în mână și-l aruncà în toate părțile, încât de odată întreaga odaie se aprinse.

După aceste eși, se duse încet afară, coborî treptele și, ajuns în mijlocul curții, se așeză pe lada sa, privind îngrijat la răspândirea focului.

Peste puțină vreme flăcările începură să iasă pe ferestre, acoperământul aruncà scânteii și din ce în ce focul se răspândi peste casa întreagă.

Pe când lumea înspăimântată veni să aducă ajutor, Moș Mărian ședeà pe ladă, jălind patruzeci și unu de ani din viața sa.

După trei zile eșea din București o căruță cu un cal. Un bătrân liniștit, nepăsător și senin la față, șezând pe o ladă împodobită cu flori tăiete în lemn, ținea frânele și își lăsa Cârlanul în draga lui voie.

Și mânà Moș Mărian, fără ca să mai privească înapoi.

MOARA CU NOROC

MOARA CU NOROC

NUVELĂ.

I.

Cum să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibeii tale te face fericit. Dar voi să faceți după cum vă trage inima, și Dumnezeu să vă ajute și să vă acopere cu aripa bunătăților sale. Eu sunt acum bătrână, și fiindcă am avut și am atât de multe bucurii în viață, nu înțeleg nemulțumirile celor tineri și mă tem, ca nu cumva, căutând acum la bătrânețe un noroc nou, să pierd pe acela, de care am avut parte până în ziua de astăzi, și să dau la sfârșitul vieții mele de amărăciunea, pe care nu o cunosc de cât din frică. Voi știți, voi faceți: de mine să nu ascultați. Mi-e greu să-mi părăsesc coliba, în care mi-am petrecut viața

și mi-am crescut copiii, și mă cuprinde un fel de spaimă, când mă gândesc să rămân singură într'însa: de aceea, poate că mai ales de aceea Ana îmi pareă prea tânără, prea așezată, oarecum prea blândă la fire, și mi vine să râd, când mi-o închipuiesc cârciumăriță.

«Vorbă scurtă, — răspunse Ghiță, — să rămânem aici, să cârlesc și mai departe cismele oamenilor, care umblă toată săptămâna în opinci ori desculți, iară dacă Dumineca e noroiu, își duc cismele în mână până la biserică, și să ne punem pe prispa casei la soare, privind eu la Ana, Ana la mine, amândoi la copilaș, iară D-ta la tustrei. Iacă liniștea colibeii».

Nu zic, — grăi soacra așezată. — Eu zic numai ce zic eu, vă spun numai așa — gândurile mele, iară voi faceți după gândul vostru, și știți prea bine, că dacă voi vă duceți la moară, nici vorbă nu poate fi, ca eu să rămân aici ori să mă duc în altă parte: dacă vă hotărâți să mergeți, mă duc și eu cu voi și mă duc cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată dragostea mamei, care încearcă norocul copilului ieșit în lume. Dar nu cereți, ca eu să hotărâsc pentru voi.

Atunci să nu mai pierdem vorba de geaba: mă duc să vorbesc cu arendașul, și de la St. George cârciuma de la moara cu noroc e a noastră.

In ceas bun să fie zis, — grăi bătrâna, — și gând bun să ne dea Dumnezeu în tot ceasul.

II.

De la Ineu drumul de țară o ia printre păduri și peste țarine lăsând la dreapta și la stânga sa-

tele așezate prin colțurile văilor. Timp de un ceas și jumătate drumul e bun; vine apoi un pripor, pe care îl urci, și după ce ai coborât iar în vale, trebuie să faci popas, să adapi calul ori-vita din jug și să le mai lași timp de răsuflare, fiindcă drumul a fost cam greu, iară mai departe locurile sunt rele.

Aici în vale e Moara cu noroc.

Ori din care parte ar veni, drumețul se bucură, când o zărește din culmea dealului pleșuv, căci, venind despre locurile rele, ea îl vestește, că a scăpat norocos, iară mergând spre ele, la moară poate să găsească ori să aștepte alți drumeți, ca să nu plece singur mai departe.

Și fiindcă aici se opresc toți drumeții, încetul cu încetul s'a făcut bătătură înaintea morii și oare cum pe nesimțite moara a încetat a mai măcina și s'a prefăcut în cârciumă și loc de adăpost pentru tot drumețul obosit și mai ales pentru acela, pe care noaptea-l apucă pe drum. În cele din urmă arendașul a zidit cârciumă la un loc mai potrivit, depărtare de câteva sute de pași de la râuleț, iară moara a rămas părăsită, cu lopețile rupte și cu acoperământul ciuruit de vremurile ce trecuseră peste dânsul.

Cinci cruci stau înaintea morii, două de piatră și trei altele cioplite din lemn de stejar, împodobite cu țircălamul și vopsite cu icoane sfinte, toate aceste sunt semne, care-l vestesc pe drumeț, că aci locul e binecuvântat, de oarece acolo, unde vezi o cruce de aceste, a aflat un om o bucurie ori a scăpat altul de o primejdie.

Dar binecuvântat, eră locul acesta mai ales de când veniseră cârciumarul cel nou cu nevasta lui tânără și cu soacră-sa cea bătrână, căci ei nu îl primeau pe drumeț ca pe un străin venit din lume,

ci ca pe un prieten aşteptat de multă vreme la casa lor. Abia trecuseră dar câteva luni după St. George, şi drumeţii mai umblaţi nu mai ziceau că o să facă popas la moara cu noroc, şi că se vor opri la Ghiţă, şi toată lumea ştia, cine e Ghiţă şi unde e Ghiţă, iar acolo, în vale, între pripor şi locurile cele rele, nu mai era Moara cu noroc, ci cârciuma lui Ghiţă.

Iară pentru Ghiţă cârciuma era cu noroc.

Patru zile pe săptămână, de Marţi seara până Sâmbătă, era mereu plină, şi toţi se opriau la cârciuma lui Ghiţă şi toţi luau câte ceva şi toţi plăteau cinstit.

Sâmbăta de cu seara locul se deşertă, şi Ghiţă, ajungând să mai răsufle, se puneà cu Ana şi cu bătrâna să numere banii, şi atunci el priveà la Ana, Ana priveà la el, amândoi priveau la cei doi copilaşi, căci doi erau acum, iară bătrâna priveà la câteşi patru şi se simţea întinerită, caci aveà un ginere harnic, o fată norocoasă, doi nepoţei sprinteni, iară sporul era dat de la Dumnezeu, dintr'un câştig făcut cu bine.

Duminecă dimineată Ghiţă puneà calul la telegă şi bătrâna se ducea la biserică, fiindcă bătrânul, fie iertat, fusese cojocar şi cântăreţ de strană, şi așa, mergând la biserică, ea se ducea par'că să-l vază pe el.

Când bătrâna plecà la biserică, toate trebuiau să fie puse bine la cale, căci altfel ea odată cu capul nu ar fi plecat. Încă Sâmbăta după amiazăzi sluga trebuià să rânească grajdul, curtea şi locul de diaintea cârciumei, în vremece bătrâna şi Ana găteau cârciuma pentru ziua de Duminecă. Duminecă în zori bătrâna premeneà copiii, se gătea de sărbătoare, mai dedeà o raită prin împrejur, ca să

vază, dacă în adevăr toate sunt bine, apoi se urcă în teleagă.

Ana și Ghiță îi sărutau mâna, ea mai sărută odată copilașii, apoi zicea: — «Gând bun să ne dea Dumnezeu!» își făcea cruce și dedea semn de plecare.

Dar ea plecă totdeauna cu inima grea, căci trebuia să plece singură și să-i lase pe dânșii singuri la pustietatea aceea de cârciumă.

Dacă aruncaai privirea împrejur, la dreapta și la stânga, vedeai drumul de țară șerpuiind spre culme, iară la vale, dealungul râulețului, cât străbate ochiul, până la câmpia nesfârșită, afară de câțiva arini ce stăteau grămadă din jos de podul de piatră nu zăreai decât iarbă și măcăciuni. La deal valea se strâmtează din ce în ce mai mult; dar aici vederile sunt multe și deosebite: de-a lungul râulețului se întind două șiruri de sălcii și de răchite, care se îndeasă mereu, până ce se pierd în crângul din fundul văii; pe culmea dealului dela stânga, despre Ineu, se ivește pe ici pe colo marginea unei păduri de stejar, iară pe dealul dela dreapta stau răslețe rămășițele încă nestârpite ale unei alte păduri, cioate, rădăcini ieșite din pământ și, tocmai sus la culme, un trunchiu înalt, pe jumătate ars, cu crengile uscate, loc de popas pentru corbii ce se lasă croncănind dela deal înspre câmpie; fundul văii, în sfârșit, se întunecă și din dosul crângului depărtat iese turnul țuguiat al bisericii din Fundureni, învelit cu tinichea, dară pierdut oarecum în umbra dealurilor acoperite cu păduri posomorâte ce se ridică și se grămădesc unul peste altul, până la muntele Bihorul, de pe ale cărui culmi troienite se răsfrâng razele soarelui de dimineață.

Rămâind singur cu Ana și cu copiii, Ghiță pri-

vește împrejurul său, se bucură de frumusețea locului și inima îi râde când Ana cea înțeleaptă și așezată deodată își pierde cumpătul și se aruncă răsfățată asupra lui, căci Ana era tânără și frumoasă, Ana era fragedă și subțirică, Ana era sprintenă și mlădioasă, iară el însuși înalt și spătos, o purtă ca pe o pană subțirică.

Numai câteodată, când în timp de noapte, vântul sgâția moara părăsită, locul îi părea lui Ghiță străin și pusticios, și atunci el pipăia prin întunec, ca să vadă, dacă Ana, care dormia ca un copil îmbăiat lângă dânsul, nu cumva s'a descoperit prin somn, și s'o acoperă iar.

III.

Cât țin luncile, ele sunt pline de turme de porci, iară unde sunt multe turme, trebuie să fie și mulți păstori. Dar și porcarii sunt oameni, ba între mulți, sunt oameni de tot felul, și de rând, și de mâna doua, ba chiar și oameni de frunte.

O turmă nu poate să fie prea mare, și așa, unde sunt mii și mii de porci, trebuie să fie sute de turme, și fiecare turmă are câte un păstor și fiecare păstor e ajutat de către doi-trei băieți, boitarii, adeseori și mai mulți, dacă turma e mare. E dar pe lunci un întreg neam de porcari, oameni, care s'au trezit în pădure la turma de grășuni, ai căror părinți, buni și străbuni tot păstori au fost, oameni, care au obiceiurile lor și limba lor păstorească, pe care numai ei o înțeleg.

Și fiindcă nu-i neguțătorie fără de pagubă, iară păstorii sunt oameni săraci, trebuie să fie cineva,

care să răspundă de paguba ce se face în turmă: acest cineva e «Sămădăul», porcar și el, dar om cu stare, care poate să plătească grăsunii pierduți ori pe cei furați. De aceea «Sămădăul» nu e numai om cu stare, ci mai ales om aspru și neîndurat, care umblă mereu călare dela turmă la turmă, care știe toate înfundăturile, cunoaște pe toți oamenii buni și mai ales pe cei răi, de care tremură toată lunca și care știe să afle urechea grăsunelui pripășit chiar și din oală cu varză.

Și dacă lumea zicea, că locurile de lângă moara cu noroc sunt rele, n'ai fi avut de cât să-l întrebi pe vreunul dintre sămădăi și el ți-ar fi putut spune, pentru ce nu sunt bune și cine le primejduiește; dar sămădăul e, mai pre sus de toate, om tăcut, și dacă îl întrebi asemenea lucruri, el răspunde: Nu știu, n'am văzut; am atâtea și atâtea turme în răspunderea mea și nu mă pot strică cu oamenii. El știe ce știe, — numai pentru nevoile lui.

Veneau câte odată pe la cârciuma lui Ghiță și porcari, niște oameni în deobște înalți și bine făcuți, cu cămașa neagră și cu părul strălucitor de untura cea multă și căzut în plete lungi și răsucite asupra grumajilor goi: oameni erau și ei, chiar oameni cinstiți, care mănâncă, beau și plătesc.

Într'o zi de Luni au venit trei inși în o căruță cu osiile de fer, ușurică și trasă de doi cai frumoși, dintre care însă unul mai mare și altul mai mic. În căruță nu eră nici scaun, nici fân, ci unul dintre porcarii unsuroși mână caii, stând în picioare, eară ceilalți doi ședeau pe letrile vopsite în verde, ca și când n'ar fi venind de cât de aci din apropiere.

Aștia nu prea îmi par a oameni buni, — își zise Ghiță, când îi văzu sărind din căruță și privind împregiur ca unii ce au mai fost pe aici și acum nu găsesc nici locul, nici oamenii ca odinioară.

Ei întrebară, dacă n'a fost Sămădăul pe acolo, puseră sluga să dăshame caii, să-i adape și să le dea ovăz, apoi intrară, băură fiecare cât trei inși la un loc și plecară cu un noroc bun.

Bine, dar n'au plătit, — grăi bătrâna nedumirită.

Lasă, că m'am înțeles eu cu dâșșii, — răspuse Ghiță, apoi se duse pe ici în colea, ca nimeni să nu-i vază fața și ca nu cumva nevasta să-l întrebe: Ce ai Ghiță?

Peste puțin sosi și Sămădăul, vestitul Lică Sămădăul, la Moara cu noroc.

Lică, un om ca de treizeci și șase de ani, înalt, uscățiv și supt la față, cu mustața lungă, cu ochii mici și verzi și cu sprâncenele dese și împreunate la mijloc. Lică eră porcar, însă dintre cei ce poartă cămașă subțire și albă ca floricelele, pieptar cu bumbi de argint și biciu de carmajin cu codoriștea de os împodobit cu flori tăiate și cu ghintulețe de aur.

El își oprî calul înaintea cârciumei, aruncă o privire la Ana, apoi alta la bătrâna, care ședea pe laița de lângă masa cea mare din umbra cerdacului, trase cu ochii o raită prin prejur, apoi întrebă, unde-i cârciumarul.

Noi suntem, — răspuse bătrâna ridicându-se.

Știu, — grăi Lică, — dar cred că vor fi și oameni pe aici. Eu întreb de cârciumarul; cu el vreau să vorbesc.

Lică le zise aceste așa, ca ori și cine să poată înțelege, că are grabă și că nu vrea să mai lungescă vorba; bătrâna plecă dar fără de întârziere să caute pe Ghiță, iar Ana rămase privind ca un copil uimit la călărețul ce stetea ca un stâlp de piatră înaintea ei.

Dacă Lică ar fi fost alt om, el n'ar fi stătut așa cu privirea pierdută în vânt, ci s'ar fi bucurat de

vederea femeii frumoase, care-l privea oarecum pierdută și speriată de bărbăția înfățișării lui.

Ungurul a murit? — întrebă el, când văzù pe Ghiță.

Da!

Și tu ai venit în locul lui!

Da!

Dela St. George?

Da, — răspunse Ghiță aruncând o privire furioasă asupra femeilor, ca să vadă dacă ele nu cumva se turbură.

E Ghiță, ginere-meu, — grăi bătrâna, — și mulțumită lui Dumnezeu, ne merge bine de când suntem aici.

Lică își apucă, zâmbind, mustața între buze.

Aici, — zise el, — aici le merge bine la toți oamenii cu minte. N'ai de cât să te pui bine cu toată lumea, să le zici noroc bun celor ce vin și se duc și poți să dai mulțumită lui Dumnezeu.

— N'au trecut pe aici niște oameni?

De! — răspunse Ghiță chibzuit, — suntem la drum și trece multă lume.

Vorba vine, — trei oameni...

Trei, patru, zece. — grăi Ghiță cam în glumă, lumea trece mereu. — Eu nu stau aici, ca să țin seamă despre cei vin și trec, și așa nici nu-i prea știu. Dela o vreme te obicinuești cu oamenii, încât nici nu te mai uiți la fețele lor. Apoi cine știe dacă nu e și câte unul care s'ar mâhni, dacă ai bate drumul cu vorbe despre dânsul. De cârciumar să nu întrebă nici odată, căci el vede și aude atât de multe, încât trebuie să uite de grab și să nu mai ție nimica minte.

Așa-i, — grăi Lică — Întrebam numai, ca să văd, dacă nu cumva mi-ai putea spune, fiindcă sunt oamenii mei. Au plecat să vadă o pădure, pe

care voim să o luăm dela toamnă, pentru turme, și nu știu acum, dacă au trecut înaintea mea, ori e să-i aștept aici.

Așa o fi, — răspuse Ghiță hotărât, — dar eu nu-ți pot spune, dacă între cei ce au trecut astăzi pe aici vor fi fost și ei.

Cum nu!? — strigă bătrâna cu nerăbdare. — Cei trei porcari ce au băut atât de mult și n'au plătit.

Pe Ghiță îl trecu un fel de junghiu prin inimă, și ori cât de mult ținea la soacră-sa, acum el ar fi fost în stare să-i pună degetul pe gură.

Muierile văd mai bine și se vede, că au mai puțină treabă, — zise el stăpânindu-se.

Dacă n'au plătit, — grăi Lică, apucându-și iar mustața între buze, — eră, fiindcă știau, că voi veni eu, ca să plătesc pentru dânșii.

Grăind aceste, el descălecă și-i făcù lui Ghiță semn să intre cu dânsul, pentruca să facă socoteală.

Bătrâna e tot mai cuminte decât mine, — își zise cârciumarul și intră cu voie bună în urma lui.

Bătrâna ar putea să-și ție gura grăi Lică, după ce se văzù singur cu Ghiță. — Mă cunoști?

Nu! — răspuse Ghiță răcit în tot trupul.

Atunci mă știi de nume. Eu sunt Lică, Să-mădăul... Multe se zic despre mine, și dintre multe, multe vor fi adevărate și multe scornite. Tu vezi un lucru: că umblu ziua 'n amiază mare pe drumul de țară și nimeni nu mă oprește în cale, că mă duc în oraș și stau de vorbă cu domni. Voi fi făcut ce voi fi făcut, nu-i vorba; dar am făcut așa, că ori și cine poate să crează ce-i place, însă nimeni nu știe nimic. De aceea am să dau seamă despre douăzeci și trei de turme de porci. M'ai înțeles? Nu doară, c'ași putea plăti tot ce se

poate perde într'un an, ci pentrucă dela mine nimeni nu cutează să fure, ba să-l ferească Dumnezeu pe acela, pe care ași crede, că-l pot bănuî. M'ai înțeles?! — Eu voiesc să știu totdeauna, cine umblă pe drum, cine trece pe aici, cine ce zice și cine ce face, și voiesc, ca nimeni afară de mine să nu știe. — Cred că ne-am înțeles!?

Ghiță ar fi avut multe de zis, dar Lică se întoarse odată în călcâiu, și pe când cârciumarul își veni în fire, drumetuțul dăduse pinteni calului.

Un om prea cum se cade. — grăi bătrâna, privind în urma lui. — Cine a fost ăsta!

Lică Sămădăul! — răspunse Ghiță.

Lică Sămădăul!? — strigă Ana. — Și câte rele nu mai zicea lumea despre dânsul.

Așa e lumea, — grăi Ghiță. — Să nu crezi nimic până ce nu vezi cu ochii.

El singur nu și-ar fi putut da seamă, dacă a grăit aceste cuvinte din amărăciune ori numai dorind să ascunză înaintea nevastei gândurile grele ce-l cuprinseseră.

Nu-i vorba, — adause Ana, — e oarecum fioros la față.

Asta-ți pare ție, — grăi Ghiță. — Are și el necazurile lui.

IV.

Oamenii sunt mulți și de multe feluri, — grăi cârciumarul în ziua următoare, privind când la neastă, când la soacră-sa. — Îți închipuește, că unul se duce să cumpere ceva, bunăoară ca Lică Sămădăul, care se duce să vază pădurile. Asta e

treaba lui, și cine știe, dacă nu l'ași supără, dacă nu l'ași păgubi, poate, spuindu-le altora, c'a trecut pe aici. El se duce să târguiască, și dacă vine în urma lui altul, care din întâmplare voiește să cumpere tot acele păduri, și eu spun că Lică a trecut pe aici, acest al doilea cumpărător grăbește, sosește la vreme și poate să-i strice târgul. — Voi înțelegeți?

Așa e, — răspuse bătrâna.

Ori poate să vie unul, care are și el păduri de dat și umblă după Lică, pentruca să se înțeleagă cu el: dacă-i spun, că Lică a trecut pe aici, îl folosesc poate pe el și pe Lică, dar îl păgubesc pe acela, la care Lică plecase, iară eu n'am să folosesc, nici să păgubesc pe nimeni.

Așa e, — zise iar bătrâna. — Ai toată dreptatea: noi nu suntem puși aici pentruca să le dăm drumetilor știre despre cei ce vin și cei ce trec.

Noi nu știm nimic și ne căutăm de treaba noastră! — adause Ghiță scurt și hotărât.

De aici înainte, cârciumarul, cârciumărița și soacra cârciumarului nu-și mai aduceau aminte de oamenii ce treceau pe drum, iar altfel lucrurile se petreceau tot ca mai nainte.

Dar încă în acea zi Ghiță se duse cu treabă la Arad, cumpără două pistoale și își luă o a doua slugă, pe Marți, un ungur înalt ca un brad. Peste câteva zile se duse apoi la Fundureni și se întoarse cu doi căței flocoși. Mai avea el un câine la casă; dar aceasta era leneș, se deprinsese cu oamenii și nu lătră pe nimeni. El puse dar căteii de mici în lanț și nu le dădea drumul decât atunci, când nu erau oameni la cârcimă, apoi slobozeă și porcii și asmuțea căteii asupra lor. Li râdea inima, când vedeă cum căteii prind și cum scot sânge din urechile grăsunilor, și voind să-și de-

prinză câinii la asmuțat, se deprinsese și el atât de mult, în cât așteptă cu oarecare nerăbdare zilele, în care nu erau oameni la cârciumă, și atunci petrecea ceasuri întregi cu câinii săi.

Ana nu-i putea suferi pe acești câni și se su-pără cu atât mai mult, când bătrâna zicea că e bun cânele la casă, fiindcă omul poate să doarmă mai liniștit, când se știe păzit de niște câni buni. Așa eră; însă Ana simțea, că de câtva timp bărbatul ei s'a schimbat, și îi părea că de când are câinii, ține mai puțin la nevastă și la copii.

Ca om harnic și strînguitor, Ghiță eră mereu așezat și pus pe gânduri, dar el se bucură, când o vedeă pe dânsa veselă: acum el se făcuse mai de tot ursuz, se aprindea pentru ori și ce lucru de nimic, nu mai zâmbea ca mai nainte, ci râdea cu hohot încât îți venea să te sperii de el, iar când se mai hărjonea câte odată cu dânsa, își pierdeă lesne cumpătul și-i lăsă urme vinete pe brațe. Adeseori Ana ar fi voit să-l întrebe: Ghiță! ce-i cu tine? — însă ea nu mai îndrăznea să-i vorbească deșghetat ca mai nainte, căci se temeă, ca nu cumva el să se mânia și pe dânsa, ceeace nu făcuse încă până atunci.

Așa sosiră zilele de toamnă.

Într'o zi de Joi, când locul de dinaintea cârciumei eră plin de oameni, sosi o turmă de gră-suni mari și frumoși, tot unu ca unu.

Unul dintre boitari, un băietan ca de șapte-sprezece ani, intră în cârciumă și căută pe Ghiță.

Sănătate și voie bună de la Lică Sămădăul, — zise el îndrăsnit. — Ți-a lăsat vorbă să ne dai să mâncăm și să bem; au să vie și celelalte turme în urmă și ne-a spus, ca să-ți lăsăm cinci gră-suni din turmă și să ți-i alegi după plac.

Bine plătește Lică! — zise unul dintre drumeți,

Are de unde! adause altul.

Mai știi! — întâmpină al treilea. — Are turme multe și porcarii beau și mănâncă mult.

Ghiță-și încreți fruntea. Vorbele boitarului și apoi vorbele drumeților erau par'că să-l scoată din sărite. El simțea, că dacă nu primește, se trage în degete cu Lică; dar aci, față cu oamenii, nu putea să primească.

Bine, — zise el, călcându-și pe inimă. — Lăsați, că mă înțeleg eu cu Lică. Mâncați numai și beți; grija mea de plată.

Băietanul eși, iar Ghiță se întoarse spre oameni și mai adause: Ce știi eu cât vor fi mâncând oamenii lui!? — Eu vreau să am socotală curată.

Așa-i! — ziseră oamenii.

Bine, Ghiță, — de ce n'ai primit grăsunii? — întrebă în urmă bătrâna.

Ce să fac eu cu grăsunii lui? — răspunse el cam necăjit.

Să-i tai, să-i vinzi, să-i îngrași: Ghiță, ia grăsunii, că rămâi fără bani. Dacă ar avea omul bani gata, n'ar plăti în grăsunii. Trebuie să primești ce-ți dau oamenii, fiindcă nimeni nu-ți poate da ceeace nu are. Omul e cinstit și te plătește cinstit: de ce să-l superi fără de nici un folos? — Acum îți dă; acum ia, căci nu știi, ce are să fie mâine.

Lasă, că mai vin și alte turme, — grăi Ghiță cam cu jumătate gura. — Să mă mai gândesc, să măi văd, ce cheltuială fac oamenii.

Gând bun să-ți dea Dumnezeu!

Nici Ghiță n'ar fi cerut decât un gând bun dela Dumnezeu, dar îi eră greu să se oprească asupra unui gând, fie el bun, fie rău.

Turmele treceau una câte una pe dinaintea cârciumei; când una se vedea din depărtare, cea l'altă pornia mai departe și locul se deșertă, dar

peste puțin iar se umplea. Și cum turmele plecau una câte una, Ghiță întrebă mereu, câte mai sunt, și pe cât numărul turmelor rămase în urmă scădea, pe atât el prindea poftă de a-și oprî cei cinci grăsuți.

A zis Lică să-mi opresc cinci grăsuți — îi zise el în cele din urmă unuia dintre porcari.

Noi nu știm nimic, — răspunse acesta.

Apoi, — adause altul cam în glumă, — noi plătim înainte, ori nu plătim de loc.

Peste puțin sosi și Lică, ceru un pahar de vin, își întrebă de turme, apoi zise — noroc bun — și plecă mai departe fără să fi descălecat măcar.

Ghiță rămase cuprins de gândurile omului păgubaș.

El eră om cu minte și înțelegea cele ce se petrec.

Aci, la moara cu noroc, nu putea să stea nimeni fără voia lui Lică: afară de arendaș și afară de stăpânire mai eră și dânsul, care stăpâniă drumurile și în zadar te înțelegi cu arendașul, în zadar te pui bine cu stăpânirea, căci pentru ca să poți sta la moara cu noroc, mai trebuie să te faci și om al lui Lică.

Iar Ghiță voiă cu tot dinadinsul să rămâie la moara cu noroc, pentru că-i mergea bine.

Trei ani, numai trei ani să pot stă aici, — își zicea el, — și mă pun în picioare, în cât pot să lucrez cu zece calfe și să le dau altora de cârpit.

Dar acești trei ani atârnav de Lică.

Dacă se puneă bine cu dânsul, putea să-i meargă de minune, căci oamenii ca Lică sunt darnici. E numai vorba, ce va fi cerând Lică pentru ceeace dă.

Ghiță întâia oară în viața lui ar fi voit să n'aibă nevastă și copii, pentru ca să poată zice: Prea puțin îmi pasă! Se gândiă la câștigul, pe care l'ar putea face în tovărășie cu Lică, vedeă banii gră-

madă înaintea sa și i se împăingeniau par'că ochii: de dragul acestui câștig ar fi fost gata să-și pună pe un an, — doi, capul îi primejdie. Avea însă nevastă și copii și nu putea să facă ce-i plăcea.

Să vedem! — își zise el în cele din urmă voind să-și alunge gândurile rele. — De o cam dată, e mai bine ca el să-mi fie dator mie.

Așa zicea el, însă de cu seară, când își strânse banii, ca să-i pună în ladă, el simți că nu are dreptate.

Ghiță nu era omul, care se știe bucuros dator, dar cu atât mai puțin omul, care dă bucuros de la sine, și așa îi venia par'că să zică: Am să mă pun frumos pe lângă dânsul, ca să-mi plătească.

Eră legat, și omul când se simte legat, e supărăcios. Chiar atunci seara, Ghiță își bătù sluga, pe ungurul, fără a'și da seamă pentru ce, iar când Ana îl muștră, fără de voie, pentru aceasta, el îi aruncă vorbele: Ei, frate, dă-mi pace! Parcă nu tot pentru voi îmi mistuiesc viața!?

Ana tăcù, dar ochii i se umplură de lacrimi, fiindcă vorbele îi păreau grele.

Ei! — și tu te mâhnești numai de cât, — zise el amărât.

Ar fi voit să meargă la ea, să-i ceară iertare și să o împace, dar nu putea; eră în el ceva ce nu-l lăsă și așa eși afară, ca să fie singur cu gândurile sale.

Și dacă ar fi știut Ana ce gândia și ce simția el, când stetea așa singur și posomorât, ea s'ar fi dus la el și l'ar fi mângâiat; dar el tăcea și așa ea nu îndrăsnea să'l supere, ci se întrebà mereu, ce o fi având soțul ei.

Duminecă, după ce bătrâna plecase la biserică, Ghiță și răsufli veninul asupra lui Lae, apoi se făcuse mai vesel de cât de obicei. El petrecea cu

Ana și cu copiii în umbra arinilor, luase de sgardă pe Cula, cânele cel mare și leneș, își pusese băiatul pe el și-l învăța să călărească, și-l învăța mereu, cu toate că Ana se necăjiă, temându-se ca nu cumva copilul să cază ori cânele să-l muște.

De odată ceilalți câni, care erau slobozi, începură să latre, iară Cula, auzind lătratul lor, se repezi și el lătrând în partea despre deal, încotro îi auzeă pe dânșii lătrând.

Ana țipă înspăimântată, de oarece copilul eră să cază; însă Ghiță nici nu ținù seamă de dânșă, ci strângând sgarda, se îndreptă și privi îngrijat în toate părțile.

Nu zări nimic.

Se vede c'au dat de cățelul pământului, ori au simțit vre-o vulpe prin împrejur, — zise el lăsându-i să latre mai departe.

Ghiță! — grăi Ana jelindu-se. — Eu nu știu cum te-ai făcut tu de la o bucată de vreme: vezi, că-mi vine rău, când văd copilul pe câne, și par'că în ciuda mea îl ții mereu.

Săracul de mine, răspunse el cam răstit. — Când e vorba să-mi fac și eu o poftă, proastă, bună, cum ar fi, țop! că mi se supără nevasta. — Haid! adaose apoi, luând copilul în brațe și dând cu piciorul în câne.

Nu! Ghiță! — Nu vreau! strigă Ana speriată, apoi fugi după câne, îl luă de sgardă, îl aduse la locul, unde fusese, și începù să-l roage pe Ghiță cu stăruință, ca să-și pună iar băiatul călare pe el.

Uite, — eră o prostie! — grăi Ghiță muiat și se lasă pe iarbă.

Ana luă ea însăși copilul, îl puse călare pe Cula și-l purtă fricoasă la dreapta și la stânga, privind mereu la soțul său, ca să vază, dacă el nu zâmbeste.

Ghiță nu zâmbea.

Privind la copilul ce țipă răsfățat și privind la soția sa, îl apucă o înduioșare din ce în ce mai adâncă: îi eră par'că n'a văzut-o de mult și par'că eră să se despartă de dânsa.

Ano, — zise el în cele din urmă a lene, — ia vino, șezi lângă mine.

Dupăce ea se așeză lângă dânsul, el o privi lung și întristat, îi netezi părul de pe frunte, apoi grăi încet:

Ce zici tu: n'ar fi bine să plecăm noi la St. Dumitrie de aici?

Pentru ce? — întrebă nevasta uimită.

Nu ți-se urăște ție în singurătatea asta?

Mie? — nu!

Nu ți-e frică?

De ce?

De ce? — de toate! — Tu auzi cum latră câinii; au dat de vre-o urmă, de vreun gândac, de vreun verme și latră, fiindcă n'au altă treabă: mie însă mi să răcește măduva în oase, când îi auz lătrând. — E grozavă viața asta, Ano, e grozavă: stai aici în pustietate și te sperii de nimic și-ți mistuiești viața cu năluciri deșerte.

Ce ai, Ghiță!? strigă nevasta cuprinsă de îngrijare.

Ce am? — răspuse el cu amărăciune. -- Am o nenorocire: pierd ziua de astăzi pentru cea de mâine. Eu nu ți-am vorbit nici odată despre lucruri de aceste; dar trebuie să fii și tu om, Ano, și să te gândești la viață, căci nu pot să-ți vie mereu toate de-a gata. Astăzi stau aici și nu mă supără nimic, dar îmi fac eu însumi gânduri rele despre ziua de mâine, și aceste gânduri nu-mi lasă tihnă să mă bucur de ziua de astăzi. Și poate că gândurile mele sunt deșerte, poate că ziua de mâine are să

fie tot bună, dar o voi pierde temându-mă de cea de poimâne. — Și cât vom sta aici, nu mai scap de nevoia aceasta.

Atunci să plecăm, Ghiță.

Da, să plecăm; dar întreabă-mă, dacă mă pot hotărî să plec. Vezi tu, așa cum sunt, îmi vine greu să plec.

Atunci să rămânem aici. — Tu știi mai bine, cum are să fie bine.

Poate că știi, Ano, dar nu pot, — zise el cu amărăciune. — Ar trebui să mă silească cineva, să mă împingă. Mi-e greu să-i vorbesc maichii, pentru că ea ne-a zis să nu venim aici; mi-e rușine: iară tu ești bună, Ano, și blândă, dar ești ușoară la minte și nu înțelegi nimic; sunt cu tine ca fără de tine; în loc de a-mi alungă gândurile cele rele, mă lași să mă mistuiesc cu ele, și când nu mai știu ce să fac, tu te uiți la mine cu milă și atâta-i tot.

Ce să fac, — zise ea mânănită, — dacă așa m'a lăsat Dumnezeu!?

Ghiță se lăsă pe coate și rămase așa întins pe pământ și cu privirea pierdută în depărtare.

Într'un târziu Ana își ridică capul și privi îndrăzneată la el.

Fiindcă tu le ferbi toate în tine și mie nu-mi spui nimic, — zise ea. — Apoi tot eu sunt de vină, dacă nu știu ce te pune pe gânduri.

V.

Pe când acestea se petreceau, în umbra arinilor, din sus, despre deal, veniau trei călăreți în pas,

țiindu-se mereu în albia râulețului, unde ereau acoperiți de șirul de sălcii și de răchite.

Câinii, care îi simțiseră la depărtare de câteva împușcături, o luară spre dâșii, lătrându-i cu un neastâmpăr din ce în ce mai mare.

Să fie ai dracului de câini, — grăi Lică oprindu-și calul. — Pe cât se vede, la cârciumă nu e nimeni și nici drumul nu umblă, dar dacă nu-i alintăm câinii, pas să se mai teamă de noi.

El se dete dar jos de pe cal, plecà înainte, și când cei doi câini se apropiară și voiră să sară la el, se lăsă pe iarbă și începù să-i cheme cu vorbe alinătoare la sine.

Câinii se opriră zăpăciți în cale, și mai ales după ce descălecară și ceilalți doi oameni, începură să-i mai slăbească. În cele din urmă ei par'că și deteră cu socoteală, că au a face cu niște oameni pacinici, care s'au pus la odihnă aici, departe de curtea păzită de dâșii; ei se întoarseră dară încet și oprindu-se din când în când, ca să mai latre odată, spre cârciuma, delă care veniseră.

Lică se ridică iar în picioare și îi chemă din nou la sine; însă de câte ori el voia să se apropie de dâșii, ei începeau să latre.

Peste jumătate de ceas își petrecù astfel cu cei doi căței deprinși a scoate sânge din urechile porcilor; dar în cele din urmă îi netezì cu mulțumirea omului, care a dat o nouă dovadă despre dibăcia sa.

Buni căței! — dar tot eu sunt nașul lor, — zise el, și iar îi netezì și așa pas cu pas se apropieă de cârciuma părăsită.

Ghiță uitase de mult că au lătrat odată câinii, când Lică sosì la cârciumă și-l deșteptà pe Lae, care dormia pe laița de sub ceardac, cu câteva ghionturi din somn, ca să-l trimeată după stăpânul lui.

N'ar fi mai bine să mă duc eu? — grăi unul din oamenii lui Lică.

Lasă-l să vină el la noi, — grăi Lică.

Ghiță sări în picioare, când află că Lică a sosit la cârciumă, și se schimbă la față, dar nu se gândi mult, ci plecă în pași hotărâți și cu vinele încordate spre cârciumă.

Ana rămase o clipă turburată, apoi făcù iute un pas spre el.

Ghiță! — stai! — zise ea. — Înainte de toate îl trimite pe Lae pe vale în sus de-a lungul răchitelor.

Ea privi lung și aspru în ochii lui.

Nu mă înțelegi tu, acum, când eu încep a te înțelege pe tine!? — zise ea încet. — Așa a fost vorba între noi, ca să trimetem pe Lae înainte, să ne aștepte acolo. Du-te Lae, — urmă ea; — ia-o pe vale în sus, în dosul răchitelor, până la crâng, și dacă-i întâlnești pe părintele, să-i spui că venim mai târziu, fiindcă a venit Lică sămădăul cu alți doi oameni, și trebuie să mai stăm cu dânșii; să ne mai aștepte și ne aștepți și tu, ai înțeles? — să te duci mereu în dosul răchitelor, ca să nu vază nimeni.

Da, răspunse Lae, — și plecă printre arini spre albia râulețului.

Acum înțelegea și Ghiță gândul nevestei sale, îl înțelegea, și parcă nu-i venea să plece, parcă-i venea să zică: Ano! greșești, când crezi, că trebuie să te temi de Lică. Apoi iar îi venea să meargă la dânsa, să-i mulțumească pentru gândul ei cel bun; însă nu putea să zică, nici să facă nimic, se teme, că o va turbura și așa plecă cu inima îndoită spre cârciumă lăsând-o pe dânsa cu copiii sub arini.

Când se află aproape de cârciumă, el privi spre

râuleț, și văzù pe Lae fugind peste drumul de țară, ca să apuce șirul de răchite.

Prostul dracului, mă dă de gol, — își zise el îngrijat. — Se vede că l'am bătut astăzi, — ađause apoi, privind pe Lică. — L'am trimis să-mi aducă plasa cu pește, și, uite, cât e de sprinten. — Noroc bun să dea Dumnezeu!

Minunați căței! — răspunse Lică, netezind pe unul dintre câini și privind la Ana, care se vedeă venind despre arini cu un copil în brațe și cu altul de mână. — M'au simțit cale de o jumătate de ceas și-am pierdut o mulțime de vreme, ca să-i momesc.

Ghiță înțelese, unde bate Lică cu vorbele sale, și ar fi avut poftă să dea odată cu piciorul în câinele, care începù a se linguși pe lângă dânsul.

I-am auzit lătrând, — răspunse el, — dar știam că nu pot să fie de cât oameni de aceia, de care aștept în toate zilele.

Trebue să știi un lucru, — urmă Lică. — Câinii au pentru oameni un lătrat anume, și trebue să înțelegeți limba lor, pentrucă să te folosești de dânsii, fiindcă mai ales atunci, când ar trebui să sară, ei nici nu latră de cât odată, de două ori. — Altfel — locul e minunat: cale de un ceas nu se poate ivi nimeni, fără ca să-l zărești. — Dar să intrăm, — ađause el alene, — fiindcă avem o vorbă împreună.

Și mai multe, răspunse Ghiță, intrând cu pas hotărât în urma lui.

Câtva timp ei steteră tăcuți față în față, hotărâți amândoi și simțind fiecare, că și-a găsit omul.

Iacă, — grăi Lică, — în cele din urmă, luând dela brâu un teanc de bucăți de piele înșirate pe o verigă de sârmă, — aceste sunt semnele turmelor mele. Eu pun semn la urechea din dreapta,

jos, pentru fiecare turmă altul, așa, cum îl vezi tăiat în aceste bucățele, de care ți le las aici. Dacă trec porci pe drum, să te uiți la semnul lor, să ții bine minte pe omul, care-i mână și taci.

Ghiță privi lung la el, dar nu răspunse nimic. Cred că ne-am înțeles? — adaoase Lică.

Eu cred că nu!

Cum așa?

Apoi vezi, — grăi Ghiță respicat și aspru, — dacă mă uit în toate părțile, nu văd pe nimeni și stau singur aici în pustietate. Am doi câini minunați, cum ziceai, și tot ați venit trei inși fără de știrea nimănui. Puteți să ne omorâți pe toți câți suntem aici, și nimeni n'are să știe, că voi ne-ați omorât; puteți să luați ce vă place, și dacă suntem oameni cuminte, n'avem să ne plângem nimănui, fiindcă voi sunteți totdeauna mulți și tari, iară noi totdeauna puțini și slabi. Îmi ziceai să fac așa: e oare cu puțință să zic ba?!

Care va să zică — ne-am înțeles.

Înțelegerea cu de-a sila nu se poate. Dacă voi ai să te înțelegi cu mine, trebuiă să vii pe drum, iară nu pe potecă. Eu pot zice, că fac pe dorința ta și tot nu fac decât așa, cum îmi vine la socoteală.

Asta-i treaba mea! — zise Lică hotărât. — Ori îmi vei face pe plac, ori îmi fac rând de alt om la moara cu noroc.

Lică, — grăi cârciumarul, — nu crede, că poți să mă ții de frică. Dacă ești om cu minte, caută să te pui la bună înțelegere cu mine.

Eu nu cunosc înțelegere mai bună decât asta! În inima omului poate să fie ori și ce; destul numai să simță, că vai și amar de el, dacă nu-mi face pe plac.

Ghiță se apropiè un pas.

Dacă'ar fi numai atât, Lică, — zise el așezat, — n'ași zice nimic. Tu ceri, la urma urmelor, un ajutor dela mine și ți l'ași da bucuros, dacă te-ași ști cine ești și dacă n'ar trebui să mă tem, că mâine ai să ceri mai mult. Apoi — tu nu ești singur — ca tine, — Lică, și dacă-ți fac ție pe plac, am socoteală cu alții.

Asta-i treaba ta! — strigă Lică mânios — Adă-mi cheile!

Ce fel de chei?

Toate cheile: dela saltarul mesei, dela dulap, dela orice ladă, — răspunse Lică rece. — Cel ce vine aici, vine să-și facă bani; ți-ai făcut și tu de când ești aici: am să mă împrumut dela tine.

Ghiță rămase câtva timp încremenit și cu ochii tintiți la dânsul.

N'am să te prad, — adaoase Lică; — am să iau cu împrumut și să plătesc cinstit, cu camătă, cu cametele cametelor, — se înțelege, când îmi vine la socoteală. Înscriș n'am nevoie să-ți dau, fiindcă nu poate să-ți fie de nici un folos: dacă trăiesc și-mi merg trebile bine, am să plătesc cu prisos, iară dacă mor fără de vreme ori dacă-mi merge rău, tot n'ai de unde să iei.

Să-ți dau bani numărați.

Ce să mai pierdem vremea numărând!?

Atunci ia, cât iai, dar fii cu minte și mai lasă, ca să nu simță nevasta și soacră-mea, — grăi Ghiță, arătând saltarul, în care erau și banii și cheile.

Așa ne înțelegem! — grăi Lică.

Ghiță ar fi avut poftă să sară la el și să-l sfășie în bucăți, dar nu putea, pentrucă ceilalți doi erau în apropiere, și ar fi trebuit să mântue prea iute cu dânsul. Îi eră par'că-i seacă sângele din vine, când vedeà pe Lică la banii ce-și adunase para cu

para, dar acum erà legat și trebuia să se stăpânească.

Da, ne înțelegem, — zise el apropiindu-se, — și dacă vei fi având vre-o supărare din partea mea, să nu-mi mai văd banii cu ochii.

Lică se întoarse și se rânji la el.

Așa-i că te-ai făcut blând ca un mieluşel!? — îi zise apoi.

Ghiță se cutremură. Toate ca toate, dar bătaia de joc îl scotea din minți. El făcu oarecum fără de voie, un pas spre Lică, îl apucă de amândouă brațele, îl ținù strâns înaintea sa și grăi cu glasul înăbușit:

Nu te mișcă, dacă nu vrei să fie moarte de om!

Simțind că Ghiță e mai tare, Lică privi îngrijat spre ușă și grăi iute: Ce vrei cu mine?!

Nimic! — răspunse Ghiță, nimic nu vreau. Tu vezi prea bine, că am nevastă și copii și că nu-ți pot face nimic. — Îmi iai banii: să-ți fie de bine! Mi-ai luat liniștea sufletului și mi-ai stricat viața: să-ți fie de bine: Dar să nu crezi, că mă ții legat, să nu crezi, că te prinde să mă iai în bătae de joc. Tu poți să mă omori, Lică, tu cu oamenii tăi: eu pot să te duc pe tine la spânzurătoare. Nu te jucă dar cu mine. Gândește-te, că tu m'ai făcut să nu mai am multe de pierdut, și bagă de seamă să nu mai perd și cele ce am! — Să-ți fie frică de mine!

Lică se dete un pas înapoi.

Ți-e frică, — urmă Ghiță, trecându-și cu amândouă mâinile printre peri în sus. — Ți-e frică și nu-ți e rușine să-ți chiemi oamenii într'ajutor.

Se înțelege, că nu, — răspunse Lică zâmbind. — Mi-ar fi rușine dac'aș fi venit fără de dânșii la tine.

Ghiță își pierduse bunul cumpăt și tocmai pentru

aceea se simțea în strâmtorare față cu Lică, pe care nimic nu putea să-l scoată din sărite.

Voiesc și eu să intre, ca să văd, că ți-e frică, — zise el. — Săriți, măi oameni! — strigă apoi și se opri neclintit în mijlocul casei.

Unul din porcari intră iute în casă, ear celalt se ivi pe prag, unde rămase privind în ochii lui Lică.

I-a venit poftă să se prinză la hartă cu noi, — grăi Lică.

Ba să mă ferească Dumnezeu, — răspuse Ghiță. — Sunt om cu minte. Voiesc numai să vă arăt, că nu mi-e frică de voi.

Dar ni-e frică nouă de tine, zise Lică. — Tu însu-ți ziceai să-mi fie frică: îți spun, că-mi este, și nu știu, dacă te voi mai putea apucă vreodată așa la strâmtoare, cum te țin acum. Tu mă înțelegi. Mie nu mi s'a pus încă om în cale, fără ca să mi-l fi curățit din drum.

Nici eu nu voiesc să mă pun în calea ta.

Dar ai putea să te pui, ai putea să faci ceea ce până acu n'ai făcut, fiindcă nu mă știai cine sunt. — Du-te, — îi zise apoi Lică lui Răuț, care stetea în prag, — leagă-l pe slugă, apoi adă nevasta cu copiii în casă.

Ghiță se repezi înaintea, îl apucă pe Răuț de pept și-l aruncă spre mijlocul casei, apoi închise ușa și grăi înecat de spaimă:

Nu băgați nevasta în trebile noastre; nu vă atingeți de mine, că nu e bine. Lică, tu ești om chibzuit: nu-ți băgă capul în primejdie, nu te face de rușine; fii tâlhar, Lică, dar nu pungaș prost, care se dă de gol: întreabă-mă, unde e sluga mea, și apoi vorbește cu mine.

Lică privi zăpăcit la tovarășii săi.

Voi l'ați văzut fugind pe vale în sus; să știți că nu se întoarce decât după ce veți fi plecat

voi de aici. L'am trimis la popa din Fundureni, ca să-i spună, că stau de vorbă cu voi.

Aşa-i, — zise Răuţ ca speriat din somn — Nu l'am mai văzut de atunci.

Lică simţi că şi-a pierdut pământul de sub picioare.

Pentru asta am să te țin minte cât voi trăi, — zise el privind aspru în fața lui Ghiță.

Nu umblă cu vrăjmășie, răspuse Ghiță apropiindu-se de dânsul, — ci te gândește, că dacă nu m'ai prins astăzi, n'ai să mă prinzi cât vei trăi pe fața pământului. Lică, tu trebuie să înțelegi, că oamenii ca mine sunt slugi primejdioase, dar prieteni neprețuiți.

Am zis eu, că vreau să mi te fac slugă!? — întrebă Lică, schimbându-și de o dată fața.

Dacă n'ai zis și nu vrei să zici, atunci haid să vorbim ca prieteni, — îi zise Ghiță deșchetat! — să aduc vin și să ne cinstim ca niște oameni de bună înțelegere. Am eu atâta minte, ca să înțeleg, că nu pot stă la Moara cu noroc fără de a mă fi pus bine cu voi; dar nu vreau să crezi că mă ții numai de frică, ci umblu să intru la învoială cu tine. Sunt gata să-ți fac pe plac: dar atunci să fii și tu om cu minte și să înțelegi, că dacă e să vă fiu de folos, lumea trebuie să mă crează om cinstit și stricat cu voi.

Așa e! — grăi Lică, — lumea — da: însă noi — cum trebuie să te credem?

Cum mă veți fi știind; să vedem, — răspuse cărciumarul, întinzându-i mâna.—Pe vrăjmașul, pe care nu-l poate birui, tot omul cu minte și-l face tovarăș.

Lică primî mâna.

Banii mi-i lași, — urmă Ghiță cam cu jumătate de gură.

Adecă îi iau cu mine, — răspuse Lică: — ce-i în mână, nu-i minciună.

Dar să știi, că nu mă ții legat cu ei, — grăi Ghiță și plecă să aducă vin rece din pivniță.

Asta a fost prostia mea, — grăi Lică, după ce se văzù singur cu tovarăși săi. — Tot erà mai bine să ascult de tine și să țin sluga la cârciumă.

Lasă: poate că e mai bine așa! — răspuse Răuț.

Să vedem! — grăi celalt. — Eu mă tem, că ne ținè cu minciuna.

Asta e treaba mea! — zise Lică, ridicându-și capul.

VI.

Ca om, care își petrecea viața pe drumuri, Lică venia des pe la Moara cu noroc, câte odată, câte de douë, ba și câte de mai multe ori pe săptămână. El venia, descălecă, bea câte un pahar de vin, mâncă ceva și iar se ducea. Numai arareori se întâmplă, ca el să stea mai mult; însă mai ales Duminica el venea adeseori cu câte doi trei tovarăși, și atunci erà în voie bună.

Lui Ghiță îi părea totdeauna bine, când Lică venia fără de veste la cârciumă. Ana fusese muncită de gânduri grele, care o îmbătrâniseră oarecum într'un singur ceas și care îi veniau iar de câteori îl vedeà pe Lică.

Dar plecând Lică, ea-l întrebuse pe Ghiță despre cele pretercute, și el îi răspuse, că n'a fost nimic, că ce putea să fie!?—și că Lică e omul lui. De aceea Ana tăcuse atunci și de atunci tăcea mereu și privea numai din când în când furișat la Lică, zicând în sine: Trebuie să fie om rău și primejdios.

Zilele treceau însă, și precum ele treceau, Ana, se simțea tot mai părăsită. De când se împrietenise cu Lică, Ghiță par'că fugia de dânsa, par'că-i ascundeà ceva și se ferea să nu rămâie singur cu dânsa.

Ghiță, ce ai tu cu omul ăsta? — îl întrebă ea într'una din zile după plecarea lui Lică.

Eu!? — îi zise el cam speriat. — Ce să am? Nimic! — Ceeace am cu toți drumeții: vine, stă de vorbă, mănâncă, bea și plătește.

Ana privi lung în fața bărbatului său.

Dar de obicei plătește peste ceeace se cuvine, — îi zise ea aspru.

Așa sunt oamenii cu dare de mână.

Ghiță! — grăi nevasta așezat. — Nu vorbi cu mine ca și când ai aveà un copil înaintea ta. Tu ești bărbat și trebuie să știi ce faci. Te întreb numai; nu vreau să te descos: tu îți dă seamă, dacă ai ori nu ai ceva să-mi spui. Fă cum știi; dar eu îți spun și nu mă lasă inima să nu-ți spun, că Lică e om rău și om primejdios: asta se vede din ochii lui, din rânjitul lui și mai ales din căutătura ce are, când își roade mustața cu dinții. E om pătimaș Ghiță, și nu e bine să te dai prea departe cu el.

Dar nu mă dau de loc! — răspunse bărbatul.

Bine! — grăi nevasta. — Tu fă cum știi, dar să nu zici apoi, că nu ți-am spus.

Ghiță ar fi voit să vorbească, însă îi erà greu, după ce zisese odată, că n'are nimic cu Lică; își puse dar numai de gând, că îi va vorbi altă dată.

Și, la drept vorbind, ce ar fi și avut el acum să îi spună. Toate cele petrecute erau par'că date uitării, și așa poate că nici nu erà bine, ca Ana să afle despre ele. Ce-i drept, Ghiță se uită mereu la urechile porcilor, ba a găsit în mai multe rânduri

și porci cu semne de ale lui Lică; însă Lică venea și se ducea fără ca să-l întrebe ceva, și așa nu avea decât să țină minte și să tacă. Lică nu-l întreba nimic, nimic nu-i spunea și nimic nu cerea de la dânsul.

Cu toate aceste sămădăul par'că știa tot ce se petrecea la Moara cu noroc, și aceasta îl nedumirea câte odată pe cârciumar.

Și mai mare i se făcu nedumirirea, cand într'o zi Lică îi trimise șase porci, dintre care patru nu erau însemnați cu nici unul dintre semnele înșirate pe veriga de sârmă. Ghiță a stătut mult la luptă cu sine; dar în cele din urmă tot i-a primit, pentru ca să nu se strice cu Lică, și tot nu i-a grăit Anei, fiindcă se temeă, că ea va stărui să nu-i primească.

De aici înainte el în adevăr se fereă de dânsa, iară ea își dedea silință să nu-l supere.

Astfel sosi timpul, când bruma cade și vântul scutură frunzele copacilor și rărește pădurile.

De când venise toamna, drumul eră mereu umblat și nici chiar Dumineca nu eră părăsită cârciuma dela Moara cu noroc. Toamna se țin târgurile cele bune; toamna are omul câte ceva de vândut; toamna fac neguțătorii trebile cele bune: și lui Ghiță îi mergea dar acum chiar mai bine decât peste vară, și abia se întâmplă câte un ceas pe săptămână, ca să fie singur la cârciumă. Și cu cât se apropiă ziua de sfântul Dimitrie, drumul eră cu atât mai umblat.

Intr'o zi de Luni erau cinci care la Moara cu noroc și șapte oameni sub cerdac, când sosi și Lică dimpreună cu Buză-Ruptă, cu Săilă Boarul și cu Răuț, omul, de care numai arareori se despărția.

Lică nu stetea niciodată sub cerdac, nici în câr-

ciumă, ci în odaia de alături, în care era o masă măricică, câteva scaune de paie și două paturi pentru drumeții mai aleși, care se întâmplau să măie peste noapte la Moara cu noroc. — Altfel în această odaie își petrecea cârciumarul ziua, cu nevasta și cu copii, fiindcă odaia, în care se culcă el, era în altă parte, cu intrarea prin bucătărie și cu ferestrele la deal, câtă vreme aici ferestrele erau spre drum, încât, șezând la masă, putea să vadă cu o privire și cârciuma, și drumul, și locul de dinnaintea cârciumei.

Astă dată însă Lică nu intră drept în odaia aceasta, ci se opri sub cerdac și prinse vorbă cu oamenii, întrebând pe fiecare dintre dânșii, de unde vine, unde merge și în ce treabă umblă. Intr'un târziu el îl trase apoi pe Ghiță la o parte și-i zise încet:

Când vine jidovul pentru câștiul de la st. Dimitrie?

Arendașul? — răspunse Ghiță tot mai încet, — gândeam să mă duc eu la el.

Da, arendașul. Nu te duce, — grăi Lică. — Lasă-l, că vine el. Am o vorbă cu dânșul.

Bine! — Să te vestesc când are să vie?

Nu-i nevoie. Aflu eu; grija mea de dânșul.

De și ei vorbiseră încet și mai ales Lică părea a voi să păstreze taină despre cele ce vorbeau, el rosti cuvintele — jidovul, arendașul și grija mea de dânșul, — destul de tare, pentru ca oamenii de sub cerdac să le poată auzi, apoi privi cam speriat împrejurul său și adause:

Dar să intrăm în casă.

Intrând, Lică își aruncă biciul pe masă, un semn, că voia să petreacă în draga sa voie. Fusese certat cu Buză-ruptă și cu Săilă Boarul, Răuț îi

impăcase, și acum voiă să se cinstească cu dânșii.
— Despe arendaș, Lică nu mai vorbi nici un cuvânt.

Peste puțin sosiră trei țigani la cârciumă, unul cu vioara, altul cu clarinetul și al treilea cu țimbala: Lică îi puse pe laița din cârciumă și le porunci să cânte.

Și fiindcă țiganii cântau, oamenii se îngrămădiseră la ușa cârciumei, și ascultă și Ana cu bătrâna și cu copiii, căci numai rar se nimeriau trei țigani de odată pe la Moara cu noroc.

Lui Lică îi veni dela o vreme poftă să joace și apucând pe Buză-Ruptă, eși din cârciumă și începù să frământa pământul, încât părul răsucit în plete lungi îi zbură în vânt.

Dar jocul fără de muiere nu are nici un rost.

De când umblă pe la Moara cu noroc, el nu grăise nici zece vorbe cu Ana; acum însă el se duse la ea, o apucă de mâini și-i zise:

Haid să te joc odată, să zici că ai fost jucată.

Ana se dete în lături.

El o cuprinse cu amândouă brațele.

Dar dacă n'am poftă de joc, — grăi ea cu hotărâre și se desfăcu încet din brațele lui.

Vine pofta!

Și la mai mult! — adause Buză-Ruptă, trăgând cu ochiul.

Ei! — nu vreau! — grăi Ana rece și se dete înapoi.

Lică se retrase cam necăjit.

Săracul de mine! — grăi Ghiță așa în glumă.
— Dar năzuroasă mi s'a mai făcut nevasta! — Joacă muiere; — par'că are să-ți ia ceva din frumusețe.

Ana își călcă pe inimă și se dete la joc.

La început se vedeă c'a fost prinsă de silă; dar ce aveă să facă? La urma urmelor de ce să nu

joace? Încetul cu încetul ea prinse voie bună; se cam turburà, când Lică se apropià de dânsa; sângele îi năvălià în obraji, când el o apucà de brâu ca s'o învârtească; dar așa erà acum și altfel nu puteà să fie, și ea se dete din ce în ce după păr. În cele din urmă tot se arătà copila răsfățată de odinioară, și Ghiță ferbeà în el, când îi vedeà fața străbătută de plăcerea jocului.

Să-ți fie de bine! — grăi Lică peste câtva timp obosit. — Dau mărturie, că te ții mai bine decât mine.

El o strânse apoi în brațe, o ridicà dela pământ, se învârti cu ea odată, o sărută și o puse pe laiță.

Ana își stâmpără obrajii cu palmele, privind cam amețită împrejur, în vreme ca Lică se plimbà în sus și în jos, ștergându-și sudorile cu mâneca de la cămașă, apoi se oprì și grăi:

Ce cărciuma dracului mai e și asta!? — De ce nu-ți ții o slujnică?

Oamenii dela ușă zâmbiră pe sub mustată, Ana tresări și se ridicà roșită ca bujorul, iară bătrâna privi la o parte, făcându-se, că nu înțelege vorbele lui Lică.

De! — își zise ea, — ce să-i faci? — așa e omul. Ori cât de bun ar fi, tot are câte un păcat. Fie cât de mic, dar tot îl are.

Ghiță nu zise nimic, ci-și puse numai de gând, că are să o ție minte și asta.

Înspre seară, Săilă-Boarul plecà cu Buză-Ruptă spre Îneu, Răuț o luà, dupăce schimbă câteva semne tainice cu Sămădăul, spre pădurea de la Fundureni, iară Lică se oprì la drumeți și grăi privind înspre apus, de unde se ridicau niște nori grei spre cer:

Se schimbă vremea, precum se vede; dar tot mi-e că am să rămân aci peste noapte. — Am bani

la mine și locurile sunt cam rele, mai ales acum toamna.

El rămase dar peste noapte la Moara cu noroc.

VII.

De când drumurile erau mai umblate, se vorbea mereu despre nenorociri întâmplare mai ici, mai colo, prin partea locului; cotitura de la Moara cu noroc, altă dată vestită de rea, era însă în anul acesta scutită, și drumeții scosese ră vorba, că de când Ghiță a venit la Moara cu noroc locurile nu mai sunt primejdioase cale de o zi giur împrejur. Geandarmii de la Ineu se țineau cu toate acestea mereu pe drumuri și abia trecea zi dată de la Dumnezeu fără ca ei să dea pe la cărciuma lui Ghiță.

Ghiță se bucură când veneau geandarmii și își dedea toată silința să se pună bine cu dânșii: le dădea mâncare și băutură, fără ca să primească banii, când ei voiau să plătească, îi ținea de vorbă și umblă mereu în voile lor.

Era însă între dânșii unul, Pinteș căprarul, un om scurt și îndesat, cu ochii mari, cu umerii obrajilor ieșiți și cu fălcile late, cu mustața tunsă și cu o tăetură în frunte, dar mai presus de toate om așezat și tăcut la fire, cu care Ghiță se făcuse prieten bun. Ce-i drept, el nu vorbise încă între patru ochi cu Pinteș; dar așa sunt oamenii: e câte unul pentru, care simți din clipa ce l'ai văzut trageră de inimă, fără ca să-ți dai seama pentru ce. Așa era și Pinteș. Când venea pe la moara cu noroc, se vede că se simte bine la cărciumă și

plecă totdeauna cam anevoie, apoi el ținea la Ana, la copii, netezea câinii lui Ghiță și-ar fi fost ori și când gata să dea cu ciomagul, dacă cineva, chiar la drept vorbind, ar fi îndrăznit să-l grăiască de rău pe Ghiță. De aceea simțea și Ghiță că Pinte e oarecum singurul om, cu care ar putea să vorbească mai pe față, și acum, când se văzù peste noapte sub același acoperământ cu Lică, ar fi dorit să-l aibă și pe Pinte în apropiere.

Toate gândurile rele se grămădiseră de odată în capul lui, și-l cuprinsese o neliniște ca niciodată mai nainte.

Sufletul i se pusese în turburare, când Lică îi spusese, că are o vorbă cu arendașul. Turburarea îi crescù, când Lică îi sărută nevasta și îi aruncă vorba despre slujnică. În sfârșit, Ghiță-l cunoștea destul de bine pe Lică, pentru ca să știe, că el nu se teme de oamenii răi și de locuurile rele și așa se întrebă mereu: Pentru ce a rămas el la cârciumă? — Pentru ce le-a spus drumetilor, că are bani la sine? — Ce avea de gând să facă? — Pentru ce a vorbit, pentru ce a vorbit!?

Pentru ce?! — pentru ce?! — își zise el în cele din urmă desnădăjduit. — Cine știe?! — le va fi zis așa din întâmplare, fără ca să fi gândit la ceva, iară eu mă fierb în mine pentru ele.

El uitase încetul cu încetul învoiala făcută cu Lică și numai din când în când își mai aducea aminte de banii, pe care îi pierduse atunci: acum se gândia la toate, și la învoială, și la bani, și la porcii cu semn străin, pe care îi primise dela Lică, și la urmările ce puteau să aibă acestea, și un glas tainic par'că-i șoptia mereu: A venit vremea să te răfuești.

Nu trecuse nici jumătate de an de zile de când se află la Moara cu noroc, și trebile îi mergeau

din ce în ce mai bine: aveà porci la îngărășare, două vaci cu lapte, căruță pe răzoare, doi cai buni, aveà bani în ladă, nu prea mulți, dară destui, pentru ca să poată trăi un an doi dintr'înșii. Dar acum, când trebile îi mergeau mai bine, Lică voià să-i vorbească arendașului, fără îndoială pentru ca să-și facă rând de vr'un alt om la Moara cu noroc.

Dară Ghiță nu voià să plece; nu-l lăsà inima să părăsească locul, la care în scurt timp puteà să se facă om cu stare.

Și iar se gândià la învoiala, pe care o făcuse în strămtorarea sa, la banii săi, la primejdiile ce-l împresurau, la iarna ce se apropià și la zilele bune, pe care le avuse, când nu aveà nici porci la îngărășare, nici vaci cu lapte, nici căruță pe răzoare, nici cai sprinteni, nici bani bine numărați în ladă. Și când se gândià la aceste, îi veneà oarecum să se bucure, că Lică îl scoate fără de voie dela Moara cu noroc și-l scapă așa zicând de toate nevoile. Dar Ghiță erà om cu minte și simțià, că are să-i pară toată viața rău, dacă va plecà dela Moara cu noroc. De aceea, de câte ori își aduceà aminte, că Lică se aflà sub același acoperământ cu dânsul, îl cuprindeà o vie îngrijare. Ar fi voit să meargă la el și să-l întrebe: Omule, ce vrei să faci, — ce vrei să ceri dela mine? — vorbește-mi verde 'n față, ca să ne înțelegem. Și iar îi venià să-și zică: Ce-mi pasă!? Eu nu dau nimic; — sunt gata să țin piept cu el. Și dacă pier, atâta pagubă! Și mai ales acesta erà gândul, care-l stăpâneà pe Ghiță: nimic nu erà în el mai tare decât pornirea de a se pune înpotriva lui Lică și de a nu da nici cât e negrul sub unghie îndărăt.

Dar pe când se întăreà în această hotărâre, el erà singur și părăsit. Ana, pe care o privià cu atâta drag mai 'nainte, încetul cu încetul se în-

străinase de dânsul și nu mai erà veselă ca mai înainte, când se aflà singură cu dânsul. El însuși se înstrăinase de dânsa. Din clipa, în care ea și-a arătat bănuelile pe față, se stinsese orice tragere de inimă pentru dânsa din sufletul lui. Și-ar fi dat adesea toată viața pentru ca să mai poată simți, fie chiar pe o singură clipă, bucuria, pe care o simția odinioară, când privia la dânsa; dar în zadar: ea nu mai erà pentru dânsul ceea ce fusese; chipul ei frumos, trupul ei fraged, firea ei dulce nu mai puteau să străbată până la inima lui plină de amărăciune. Din dragoste către dânsa și către copii venise la Moara cu noroc; din dragoste pentru dânsa și pentru copii se băgase în strâmtorarea, în care se aflà: și acum tocmai ea erà cea d'întâi în rândul acelora, care nu țin seamă de strâmtorarea lui și de greutățile, cu care se luptă, chiar și ea îl credeà rău, când nu putea să-i înțeleagă purtarea.

De aceea acum, când simțea trebuință de un suflet, în care să-și caute sprijinire, Ghiță nu se gândea la Ana, care dormea liniștită lângă dânsul, ci la Pinteș, care-l mângâiasă adeseori cu privirile sale pline de încredere. La început ar fi fost în stare să-și pună caii la căruță și să plece acu în vreme de noapte la Ineu, ca să-l caute pe Pinteș; încetul cu încetul însă gândurile s'au lămurit în sufletul lui, și în cele din urmă, simțindu-se mai tare, el își zise: Adecă de ce să pun eu mai multă încredere într'un om străin decât în nevasta mea!?

De și abia se înnoptase, toți dormiau la cărciumă și chiar Ghiță, mai împăcat cu gândurile sale, ațipise, când câinii începură să latre și o luară din ce în ce mai neastâmpărați pe vale în sus.

Ghiță tresări speriat din somn, sări din pat,

se apropià de fereastră și privi afară în noaptea întunecată.

El nu zări nimic, dar simți că se apropie vre-un om cunoscut, de oarce câinii se întorceau schiau-nând înapoi.

Peste vre un sfert de ceas el văzù, în sfârșit, trecând pe sub fereastră și înaintând spre ușa cârciumarului un om și o femeie înaltă și lată în umeri.

Asta erà adică! Acum înțelegeà pentru ce a rămas Lică la Moara cu noroc și-i erà rușine de gândurile rele ce-și făcuse.

Par'căi un voinic de codru! — zise el retrăgându-se dela fereastră.

Cine-i!? — strigă în clipa aceea unul dintre slugi, Marti, Ungurul.

Oameni buni! — răspunse un glas bărbătesc.

Ghiță se turburà din nou. Precum văzuse prin întuneric, îi părea că omul ce veneà cu femeea, nu erà Răuț? acum, când îi auzi glasul, nu mai puteà să se îndoiască despre aceasta; erà un om cu desăvârșire necunoscut. Atunci cum de-l cunoșteau câinii? cum de-l lăsà sluga să treacă? de ce nu venise Răuț însuși?

De ce? de ce! — își zise el necăjit. — E grozav, când omul își face spaimă din toate nimicurile.

Cu toate aceste îi veni gândul să se ducă să vază cine a venit.

Ce-i Ghiță! — întrebà Ana, care se deșteptase din somn și se ridicase în pat.

Ce să fie! — îi răspunse bărbatul. — Nimic! — Răuț se întoarce. Cine știe, va fi uitat ceva; va fi având să-i spună ceva lui Lică.

Nu erà glasul lui Răuț, Ghiță, — grăi nevasta. — Te rog, du-te și vezi. Ce fel de oameni sunt aceia care umblă 'n vreme de noapte.

Acum nici vorbă nu mai putea fi, ca el să se ducă, căci o ar fi neliniștit pe ea și mai tare.

Fii pe pace, — îi zise el. — I-am văzut eu cu ochii și dacă n'ar fi oameni cunoscuți, nu i-ar fi lăsat Marti să treacă.

Marti!? — îl întâmpină nevasta. — Mie nu-mi place Marti de loc.

Ei, apoi tu bănuiești pe toată lumea, — grăi Ghiță. — Fii cu minte și te liniștește.

Ana se liniști, deși tremurâ în tot trupul.

Pe când ațipise din nou, câinii începură iar să bată.

Ce-i asta!? — strigă căciumarul. — Ca din senin îl cuprinsese spaima, și par'că-i venea să se îndoiască, dacă a văzut bine, când a văzut acea femeie înaltă și lată în umeri ca un voinic de codru. El sări dar din nou jos și iar se duse la fereastră.

Omul și femeea se duceau cu pași grăbiți.

Însă par'că era alt om, par'că era Lică el însuși.

Dacă ar fi știut că Ana doarme, Ghiță ar fi plecat să se încredințeze.

Se duc, — grăi el dar încet.

Bine, Ghiță, — răspunse Ana. — Să dormim.

Să dormim; însă ea nu putea să doarmă. Fusesse trezită din somnul cel dintâi, turburată de gânduri grele și în cele din urmă o apucară niște ferbințeli, care n'o mai lăsau să se astâmpere. Ghiță fu peste puțin cuprins de un somn adânc; afară începă să bată vântul, iară ea era frământată de muncile nopților petrecute pe neadormite în culcușul învrăjmășit.

Târziu după miezul nopții câinii se mișcară de a treia oară.

Ana își oprî răsufllarea, se dete tiptil din pat și se apropiè de fereastă.

Lică se întorcea singur despre Fundureni la cârciumă.

Acum ea le înțelegea toate: el a fost undeva și a făcut ceva cu știrea lui Ghiță.

Doamne! — zise ea îngrozită. — Ce-a căzut pe capul meu!

Dar Ghiță era bărbatul ei: ar fi dorit să-i fi secăt lumina ochilor în clipa, când a ajuns la fereastră, pentru ca să nu vadă și să nu știe nimic, și i se răci tot sângele, când se gândi, că vor fi aflat și alții.

Era târziu Marți dimineată, când Lică eși cam nedormit la lumina zilei.

Plouă, și le spunea oamenilor, că avusese dreptate, când zicea că are să se schimbe vremea și că tot era mai bine dacă plecà eri, pentrucă nu era silit să umble pe ploaie.

Ghiță luase hotărârea să nu aștepte de cât plecarea lui Lică, apoi să-și pună caii la căruță și să se ducă la Ineu, ca să-l caute pe Pinte. Însă el dormise bine peste noapte și mai ales acum, după ce-l văzù pe Lică, își schimbă gândul. La urma urmelor nici nu prea știa, ce-ar fi având să vorbească cu Pinte. Gândurile, pe care le avuse în seara trecută, se strecuraseră cu toate, încât par'că le visase numai, și de când știa, că și Lică are o slăbiciune, el îi părea un om mai bun în felul lui decât cum îl crezuse, și îi era greu de bănuelile, pe care și le făcuse în nedumirirea sa asupra lui.

Iară Ana întâia oară în viață ei simți tragere de inimă pentru Lică și-i zise, la plecare, din toată inima — noroc bun, căci soarta soțului său era acum legată de a lui.

După plecarea lui Lică, ea îl trase pe Ghiță la o parte și-i grăi.

«Am o vorbă cu tine: nu acum, dar când îți prinzi vreme.

Bine, — răspuse el pus pe gânduri. — Spune-mi acum.

Nu acum, Ghiță, îi zise ea, — ci când vom putea vorbi în tignă. Caută-ți de rând cu oamenii; precum vezi, voiesc să plece.

Făcându-și socoteala cu drumeții, Ghiță se întrebă mereu, ce va fi având nevasta să-i spună, și grăbiă mai mult de cât de obicei; dar pe când drumeții erau gata de plecare, iată că sosi și Pinteau însoțit de alți doi jandarmi la cărciumă.

El veniă mai iute și eră mai tăcut de cât de obicei.

Ce fel de oameni — așa mai însemnați-au trecut eri pe aici? — întrebă el după ce intră cu tovarășii săi în odaia de lângă cărciumă și trase ușa după sine.

Nu-i mai țiu minte, — răspuse cărciumarul rece.

Ei, trebuie să aflu! — grăi Pinteau scurt și hotărât.

Ghiță privi lung la el, apoi la ceilalți doi și grăi desghețat:

Dacă voi ați sta mereu aici, atunci aș putea vorbi cum îmi place; dar voi veniți numai din când în când și așa trebuie să fiți oameni cuminte și să nu cereți să-mi bag capul în primejdie ori să vă spun minciuni. Eu nu știu, de ce mă întrebați, dar pot să vă spun, că la asemenea întrebări n'am să răspund niciodată. Dacă nu vă este destul atât, luați-mă strâns legat și mă duceți cu voi.

La nevoie așa o să facem! — răspuse Pinteau, — deși ai și tu toată dreptatea.

De aci înainte ei vorbiră despre altele, în vreme ce Pinteau le făcu tovarășilor săi semn să iasă.

Rămâind singur cu Ghiță, el privi câțva timp jos, țintă înaintea sa, apoi grăi:

Lui Lică îi spui tot și mie nu-mi spui nimic!
Nu i-am spus lui Lică până acum nimic.

Aș! El știe tot ce poate să-i fie de folos.

Va fi știind, — răspunse Ghiță, — dar de la mine nu.

Pintea privi lung și aspru în fața cârciumarului ca și când ar voi să afle adevărul în ochii lui.

Atunci, — zise el într'un târziu, — poate că ai vre-o slugă.

Ghiță dete din umeri.

Nu-mi vine să cred; dar va să fiu cu ochii în patru.

De odată el tresări ca deșteptat printr'un gând, care-i luminează tot capul.

Cunoști tu pe Lică? — întrebă el iute.

Îl cunosc.

Bine?

Bine! — n'am fost prinși împreună?! — nu împreună am stat închiși?!

Tu ai fost închis? — întrebă Ghiță turburat.

Da! — furaserăm niște cai, Lică și eu, și ne'au dat de urmă; au împușcat pe Lică la picior, căci altfel nu ne dedeam prinși.

Va să zică tu ai fost prins odată? — grăi Ghiță încă odată.

Ce dracu! — strigă Pintea râzând, — aș fi oare ceeace sunt, dacă n'aș fi dovedit, că știu toate potecile și toate apucăturile tovarășilor mei de mai nainte? — Dar ce vrei să-ți spun despre Lică?

Ghiță și pierduse rostul și începui a se teme de omul, la care ținuse atât de mult mai nainte.

Voiam să te întreb, — zise el, cam cu jumătate de gură, — dacă Lică are slăbiciune pentru muieri.

Pentru muieri? — răspunse Pintea. — Pentru

nimic. Nu-i vorbă, îl apucă din când în când, dar slăbiciune nu are. El are o slăbiciune, una singură; să facă, să se laude, să ție lumea de frică și cu toate aceste să răză și de dracul, și de mumă-sa. Să răză de noi, Ghiță, de noi — urmă el mai aprins; — dar Ghiță, sunt de treizeci și opt de ani: mă spânzur, dacă împlinesc patruzeci, fără ca să-i arăt, că mai sunt și alții mai și mai decât dânsul. Mi-a făcut una, pe care n'am să i-o uit toată viața.

Atunci înțeleg! — grăi cărciumarul încalzindu-se din nou. — Eri îmi zicea să-i aduc o slujnică la cărciumă, — ca să-i pun adecă om de pândă în casa mea!

Și acum Ghiță alegea în el vorbele cu care să-i facă lui Pinteia împărtașire despre cele petrecute între el și Lică, și stetea la luptă cu sine, dacă nu ar fi poate mai bine să tacă.

Pentru-că trebuie să știi, — urmă el cam cu jumătate de gură: — Lică a umblat mult după mine...

Stăi! strigă Pinteia tăindu-i vorba. — Adă-i una. Lasă-mă să ți-o aleg eu, și grija mea de dânsa.

Bine! — grăi Ghiță; — dacă socotești tu...

Dar acu să nu mai perdem vremea: cine-a fost ieri pe aici?

Pinteo, nu mă întrebă, că nu pot să-ți răspund.

Stai să ne înțelegem, — grăi Pinteia mâhnit. — Dintre două una: ori vorbești cu mine pe față, ori mă lași dracului. Înțeleg să nu le spui altora, dar mie?

Ție ți-ași spune, — răspunse Ghiță, — dar dacă ți spun ție, spun la toată lumea, fiindcă tu ești dator să le spui și altora. — Uite, întreabă-i pe drumeti, întreabă-l pe slugă, silește-l să-ți spună, dar nu te miră, dacă-l voi alungă dela casa mea.

Te înțeleg, — zise Pinteia mai dumirit. — Să fie

precum zici tu. — Știi tu, de pielea cui e vorba? — Astă noapte l'au călcat doi inși pe Jidovul, l'au bătut de anevoe se mai pune în picioare și-au luat, — după cum spune el, peste — Dumnezeu știe câți bani dela dânsul.

Ghiță par'că nu înțelegea bine.

Pe care Jidov, — întrebă el, — pe arendașul?

Da! — pe arendașul. Treaba asta nu putea s'o facă altul decât Lică. El are obiceiul de a se pune cu puțini la cale, pentru ca să se știe mai adăpostit de prostia altora.

Ghiță nu se mai îndoia, că acei doi au fost Săilă și Buză-Ruptă, care plecaseră ieri seară spre Ineu; însă el nu putea vorbi.

Lică nu putea să fie — zise el hotărât. — Pe el îl cunoaște arendașul.

Apoi da! — răspunse Pinte, — tocmai. — Erau cu fețele acoperite, și arendașul zice că i se părea ca și când ar fi fost Lică.

Ei bine! — nu se poate, — grăi Ghiță îndărăt-nicit. — Lică a dormit astă noapte aici, în casa mea, și n'a plecat decât abia acum.

Pinte stete cât-va timp pe gânduri.

Când a venit? — întrebă el.

Ieri pela amiază-zi.

Cu cine a stat?

Va să afli dela slugi. — Se poate, că el a pus treaba la cale; eu am cuvinte să o cred asta.

Ferească Dumnezeu! — grăi Pinte ridicându-se.

Un lucru să știi și să-l ții totd'auna minte; Lică nu se bizue niciodată pe alții. — Pune cai și-ți ia slugile, ca să vii cu mine. Ceilalți doi rămân aici.

VIII.

Ana rămase cu inima încheștată când Ghiță îi spuse, că trebuie să plece cu Pinteș și cu slugile la Ineu. De și vedeă însă din fața lui, că e ceva neobicinuit la mijloc, ea se mai linișți, când se gândi că Pinteș e omul lui Ghiță, ba par'că numai acum înțelegeă, pentru ce Ghiță și-a dat silința să se pună bine cu Pinteș, și-i părea bine, că pleacă tocmai cu dânsul.

Dar inima cu toate aceste îi bătea mai tare de cât de obicei și temerile ce se deșteptaseră peste noapte în sufletul ei nu mai slăbeau.

Maică! — îi zise ea într'un târziu bătrânei. — Cum ți se par lucrurile aici la noi la cârciumă?

Cum mi se par? — răspunse bătrâna. — Le vezi și tu ca mine. Merg bine.

Da, merg bine aici în cârciumă, — urmă nevasta; — dar la noi în casă? — Nu-l vezi tu pe Ghiță, că e mereu pe gânduri, că nu se mai dă în vorbă cu noi; nu vezi tu, că de cât-va timp par'că nici nu mai suntem nevastă și bărbat?

Așa sunt vremile, — grăi bătrâna. — Ghiță e om harnic și strânguitor și așa se gândește mereu, ca să adune ceva pentru casa lui. Are și el, ca tot omul, o slăbiciune: îi râde inima, când își vede sporul. E bună slăbiciunea asta, și nu trebuie să te mâhnești pentru dânsa: rabdă, că de folosul tău rabzi, și nici nu ai prea mult de răbdat.

Bine, maică! — zise Ana, — dar dacă el ar începe să caute câștig nelegiuit? — E vorba și de noi; ar trebui să ne spună și nouă ce face.

Bătrâna stete câtva timp pe gânduri, apoi grăi întristată:

Nu știi, fata mea, și nici nu cauți să-mi dau seamă. E multă nenorocire în lume, și oamenii și-o împart între dânșii: dacă ți-a căzut o parte mare, și bătae de cap, și sfat, și bogăție, și mărirea lumească, toate sunt în zadar.

Ana stătea dusă în gânduri, când auziră zureitul unei trăsuri boierești cu trei cai și cu fecior pe capră.

Ghiță nefiind acasă, Ana și bătrâna ieșiră să primească pe cei veniți.

Afară plouă ca din ciur.

După ce feciorul sări de pe capră și deschise ușa cu giumuri a trăsurei, se ivi o doamnă ca de douăzeci și opt de ani, înaltă, cu obraji plini, cu ochii mari albaștri și cu părul auriu, îmbrăcată de sus până jos în negru și de mână cu un copil ca de cinci ani, slab și bolnăvicios.

Ea îi făcu un semn feciorului, trecu iute sub cerdac, apoi privi la Ana, ca și când ar voi s'o întrebe, unde și poate găsi un adăpost mai retras.

Ana o duse în odaia de lângă cârciumă.

Dar frumoasă e bat-o s'o bată! — grăi bătrâna plecând în urma lor.

În clipa, când erau să intre în odaie, străbătut un fulger printre nori și căzut un tunet puternic, de care se cutremură toată valea.

Vai de mine! — strigă drumeața oprindu-se speriată în prag, — închideți ferestrele, că ne trăsnește pe toți aici în cârciumă.

E minunea lu Dumnezeu, acu toamna, — grăi bătrâna făcându-și cruce și grăbind să închiză ferestrele. — Dar nu vă temeți, Domnișoară: Dumnezeu nu-l lovește decât pe acela, pe care vrea să-l pedepsească.

Da, Dumnezeu, — grăi drumeața, așa pentru dânsa, — totdeauna Dumnezeu și numai el.

Poftiți ceva? — o întrebă Ana, după ce ea se așeză.

Să stea ploaia, ca să pot plecà mai departe, — îi răspunse asta cam peste umăr.

Ana se retrase și închise ușa în urma sa.

În vremea aceasta vizitiul deshămasse caii și-i dusese la grajd, iară feciorul se retrăsese sub cerdac, unde stătea rezemat de un stâlp și privind din când în când la jandarmii, care ședeau în cârciumă.

E foarte tristă, — grăi Ana apropiindu-se de dânsul.

El se îndreptă și curăți mâneca, pe care se rezemase cu mâna, apoi răspunse:

Da, e tristă.

Unde mergeți? — întrebă cârciumărița.

Nu știu, — grăi feciorul privind mai cu dinadins în fața ei, ca să vază, dacă-i poate vorbi. — La Ineu, paremi-se. N'am mai umblat pe aici. Pe aici sunt pădurile cu turme de porci?

Da, — îi răspunse Ana, — în toate părțile câte vezi cu ochii. Are turme?

Așa se zice, — grăi feciorul dând din umeri.

Dar pe cine jelește?

Pe bărbatu-său. — S'a înpușcat — acu trei săptămâni.

S'a înpușcat!? — strigă Ana speriată. — Pentru ce?

Nu știu, — răspunse feciorul, dând iar din umeri.

— D-ta înțelegi, — adause apoi peste puțin depărtându-se, — că asta nu e moarte firească și că trebuie să fie o taină la mijloc.

Sărmana femeie! — grăi Ana induioșată.

Pe când Ana îi povesteà bătrânei cele ce aflase despre drumeața cea frumoasă, se întoarse și vizitiul dela grajd și se puse pe laița de sub cerdac.

Le dau dracului toate, și cai și căruță, și stăpână,

— zise el amărât. — Îmi vine s'o las aici în pustietate și să mă duc pe ici în colo.

— Taci măi, că te aude! — îi zise feciorul trăgând cu ochiul și destul de tare pentru ca stăpâna să-l poată auzi, cum trebuia să-l auză și pe vizitiu. — Fii cu minte — urmă apoi mai încet și se așeză în față cu el. — Nu știi tu, că de câte ori venim pe la Ineu, ne întoarcem încărcăți ca stupul.

Ai vorbit cu cârciumărița? — întrebă vizitiul.

Aș! — Ți-ai găsit omul! — răspuse feciorul. — Asta nu-ți încarcă socoteala. Lasă că am eu omul meu la Ineu, unde stăm cu săptămâna.

Dacă i-ar da Dumnezeu sămădăului un gând bun — grăi vizitiul: să ne mai amâne până Duminecă — cel puțin.

Feciorul trase iar cu ochiul, drept semn, că acuma va ști să o pună și aceasta la cale, apoi ei rămaseră tăcuți față 'n față, privind țintă unul la altul, ca și când fiecare ar avea să-i spună celuilalt ceva, dar stă pe gânduri și nu află vorba potrivită ori nu cutează să se dea fără șovăire pe față.

La ce te gândești tu acum? — întrebă vizitiul într'un târziu.

Hm! — îi răspuse feciorul zâmbind pe sub muștață. — Pare-mi-se că tot la aceea, la ce te gândești și tu. — Dar ce ne pasă nou!? — urmă el peste puțin mai deschis. — Nu-i așa?! — ce'ți pasă ție?! — Ce-mi pasă mie?? Un lucru știu: că de câte ori venim la Ineu, ne întoarcem cu bani, cu bani mulți.

Dar eu tot ași vrea să știu, de unde ia stăpâna noastră banii, — îi întâmpină vizitiul, — pentrucă, drept să-ți spun, eu nu cred să aibă ea tocmai atâte turme, pentru câte ia banii.

Nici eu nu știu, — grăi feciorul privind cam îngrijat împrejur.

Nici eu nu știu, — adăugă apoi mai încet și plecându-se peste masă, — dar de când cu moartea stăpânului par'că bănuiesc un lucru. — Uite! eu numai acum încep să înțeleg. Tu știi, că de sămădăul se vorbesc multe. Bine! De câte ori ne întoarcem dela Ineu, ea pleacă peste câteva zile în sus, în țara nemțească. Apoi lanțul de aur, pentru care erau să-l închiză pe stăpânul nostru, dacă nu se împușcă, îl ții minte de când fuseserăm în rândul trecut la Ineu.

Adică tu crezi, că Sămădăul fură și ea vinde, — grăi vizitiul cu îndoială.

Nu cred; — îți spusei că par'că mi-ar veni să bănuiesc. Să vedem de aci înainte. Las' pe mine. Zic las' pe mine, căci dac'ar fi să fie, ne-a văzut Dumnezeu pe amândoi, și pe mine, și pe tine.

Cum adică?

Las' pe mine! — răspunse feciorul sărind în picioare, ca să primească poruncile stăpânei, care ieșise sub cerdac spre a vedeà, dacă ploaia n'a mai slăbit — cel puțin, căci de vreme bună par'că nu mai erà nădejde.

Nerăbdătoare, cum erà, ea dete poruncă să prinză caii, căci nu voià să mâie peste noapte la cârciumă, și să-i prinză cât mai neîntârziat, ca să n'o apuce noaptea pe drum.

Feciorul și vizitiul începură să facă gură, că nu pot pleca pe astfel de vreme, că omoară caii, că e greu pentru dânșii, că drumul e rău; însă hotărârea ei erà nestrămutată. În zadar o sfătui și Ana să rămâie peste noapte la cârciumă și să nu se teamă, de oare ce în curând are să sosească și Ghiță, ba sunt chiar și jandarmi la cârciumă.

«Noi nu știm cât stăm aci, — grăi unul dintre

jandarmi; — dar tot e bine să mâneți aici: sunt aproape două ceasuri, și cum e drumul, anevoie mai sosiți cu ziuă la Ineu, iară locurile sunt rele. Ce să vă plătesc, ca să veniți cu mine? — întrebă ea.

Nu putem, — răspuse jandarmul. — Trebuie să stăm aici până ce nu ne va veni altă poruncă.

Puneți caii! — strigă drumeața îndărătnică. — Voi știți, că nu cer nimic de geaba dela voi, adause apoi peste puțin și, aruncând o bucată de hârtie pe masă, ceru socoteala.

Ana luă hârtia, privi nedumerită la ea, apoi întrebă cam sfiită.

Nu s'ar putea să-mi dați alta? — Lipsește un colț, și eu nu prea mă pricep la bani.

Drumeața scoase zâmbind o pungă mare și plină de hârtii noi nouțe, luă una dintre ele și i-o dete, apoi se găti de plecare.

Ana privi înduioșată în urma ei. Vederea acestei nenorocite îi dăduse iar liniștea perdută, dimpreună cu simțimântul de încredere al omului, care se simte mai norocos de cât alții. — De când Ghiță plecase, ea eră cuprinsă de fel de fel de temeri. Nu știà nimic despre cele petrecute la casa arendașului, căci Ghiță nu avuse timp să-i vorbească, iar jandarmii nu aveau voie să se dee pe față ca unii, care steteau să păzească casa: cu toate aceste după cele petrecute peste noapte la cârciumă și după plecarea grabnică a lui Ghiță ea nu se mai îndoia, că e la mijloc ceva ce poate să pună capul lui Ghiță în primejdie. Din când în când iar își schimbă gândurile! îi părerà peste putință, ea Ghiță să se amestece în treburi rele. — Nu! — își zicea ea, — Ghiță e om drept și blând la fire, dar e om cu minte și nu voește nici să auză, nici să vază, nici să știe nimic, nu voește să atâte mânia oamenilor răi. De când aflase despre soarta drumeței,

gândul acesta bun nu o mai părăseà și îl așteptà cu nerăbdare pe Ghiță, ca să-l mângâie prin o vorbă bună.

Câtva timp după plecarea trăsorii ploaia mai îngădui și începù să bată vântul, iară înspre Bihor ceața din când în când se mai răria și cerul par'că erà să se lumineze.

Dă Doamne să se mai însenineze! — grăi Ana, care steteà înaintea cârciumei privind când în calea soțu-său, când înspre norii, care treceau repede pe deasupra văii înspre apus.

Dar timpul treceà și căruța lui Ghiță tot nu se mai ivià în culmea dealului pe drumul pustiu, iară Ana tot mai mult se lăsà în voia presimțirilor ei.

IX.

Plecând cu Pinteà și cu slugile la Ineu, Ghiță avù pe drum destul timp să se gândească la strimtorările sale.

El nu se mai îndoià, că oamenii cu fețele acoperite, care îl călcaseră pe arendașul, nu erau alții decât Buză-ruptă și Săilă Boarul. Erau doi oameni, cu care nu avuse nici o daravere mai nainte și pe care nu i-a văzut nici odată în viața sa; însă ei petrecuseră mai multe ceasuri cu dânsul și plecaseră deadreptul dela cârciuma lui, ca să-l calce pe arendașul, și asta puteà să deà loc la bănuieli. Mai multă grije îi făcèa lui Ghiță un alt lucru; se temeà, ca nu cumva să se dovedească ceva asupra lui Lică. Înaintea judecătorului, față în față cu crucea și cu lumânările aprinse, el nu puteà tăgădui, c'a avut daraveri cu Lică și trebuia să spună

toate cele petrecute, și din două una: ori Lică ajungea să fie dovedit și pus la pedeapsă, și atunci nici el, Ghiță ca om însoțit cu un făcător de rele, nu putea să scape cu obrazul curat: ori Lică scăpă, și atunci Ghiță trebuia să se teamă de răzbunarea lui. Cu cât mai mult se apropiea dar de Ineu, Ghiță cu atât mai puțin se gândia la cele petrecute peste noapte. Eră vorba de el însuși; făcuse, fie la strimtorare, fie din slăbiciune, lucruri, care puteau să dea loc la bănueli grele; nu se simția cu desăvârșire nevinovat și se temeă, ca nu cumva să se dea astădată pe față și vina lui. Dacă ar fi fost un om mai cu inimă deschisă, el i-ar fi vorbit lui Pinteia fără de șovăire și l'ar fi rugat, ca să potrivească lucrurile, pe cât eră cu putință, așa, ca să nu iasă la iveală daraverile sale cu Lică; simția însă, că s'ar strică cu Pinteia, care-l ura din toată inima pe Lică, dacă i-ar vorbi acum despre aceasta. Se muștră dar, că nu a făcut-o pe când erau singuri, încât îi putea vorbi în tihnă și-i putea spune toate din fir în păr, ca să nu-l mai lase în nedumirire asupra purtărilor sale față cu Lică.

După ce intrară în Ineu, Ghiță începă să schimbe la fețe. Îi eră greu, că tocmai acum, după cele petrecute peste noapte la casa arendașului, oamenii îl vedeau în căruță cu un jandarm. Dacă s'ar fi mângâiat cu gândul, că mai curând ori mai târziu i se va dovedi nevinovăția și vor rămâne de rușine toți aceia, care îl cârtesc acum și se ivesc pe la portite, ca să-l vază în strâmtoarea lui: această mângâiere însă el o perduse de mult.

Ei traseră la cazarma de jandarmi.

Pe când slugile deshămau caii, oamenii începură a se adună în partea cazarmei, ca să vază cele ce se petrec, și precum oamenii se adunau, Ghiță simțea, că i se împăinjenesc ochii.

Ași avea să-ți grăiesc o vorbă! — îi zise el lui Pinte.

Pinte, care dela moara cu noroc până aici abia grăise câteva cuvinte, privi lung la el.

Atât ar mai trebui, — răspunse apoi după ce slugile se mai depărtară; — nu mai rămâne decât să ne vază cineva vorbind în taină. Fii om cu inimă și te lasă pe mine!

E greu, e foarte greu, când ai voi să-i grăiești cuiva o vorbă, care-ți vine din fundul inimii, și nu poți; e însă mai greu, când simți, că numai această vorbă poate să alunge gândul rău, pe care și-l face despre tine un om, la care ții: greutatea aceasta o simți Ghiță întreagă, când îl văzù pe Pinte depărtându-se. El se trase mai mult purtat de o pornire firească decât dinadins la o parte, ca să nu-l mai vază oamenii adunați la poartă, apoi remase sub zidul cazarmei, o casă lungă, veche și cu acoperământul înalt ce stetea la dreapta curții împrejmuite cu zid netencuit.

Da, — își zise el într'nu târziu, — sunt un om fără de suflet: n'ași fi trebuit eu să plec și fără de a o fi întrebat, ce are să-mi spună.

Pe când el stetea aici, Pinte, care se ținu de vorbă, îl luă înaintea de toate pe Laie și-l duse înaintea comisarului, un om înalt și uscățiv, cu mustața lungă și răsucită, neastâmpărat și cam aspru la vorbă.

Lae, biet, nu știă de ce e vorba; însă îi fusese destul să privească odată în fața stăpânului său, pentru ca să simță, că e vre-o primejdie la mijloc; văzându-se dar față în față cu comisarul, el începù să tremure și să spună, că el nu știe nimic, fiindcă are de lucru la grajd, iară seara se culcă de vreme. Atât eră destul, pentru ca comisarul să se simță întărit în bănuelile sale și să-l ia mai de scurt.

Astfel Lae mărturisì cu inima încleștată, că într'o Duminecă Lică Sămădăul, venind cu doi tovarăși la Moara cu noroc, l-a deșteptat cu ghionturi din somn, că în urmă stăpănu-său l-a trimis la popa din Fundureni, dar el nu s'a dus, ci s'a ascuns într'un crâng; cu toate aceste, câteva zile în urmă, ducându-se pe vale în sus, ca să aducă vacile de la iarbă, s'a întâlnit cu Lică și cu Răuț, care l-au luat între bâte și i-au zis, că-i sfărămă oasele, dacă va mai îndrăzni să stea de pândă. De atunci s'a ferit de Lică și de oamenii lui, care nu l-au întrebat nici odată nimic și cărora nu li-a spus nimic.

Auzind aceste mărturisiri, Pinteș și încreți sprâncenele. Îl cunoștea destul de bine pe Lică, pentru ca să știe, că el nu a venit în Dumineca aceea de geaba la Moara cu noroc; însă el nu se putea lăsa pe mărturisirile deșirate ale lui Lae.

Comisarul, ca om mai pripit, eră, din potrivă, încredințat, că a dat de urma unei fapte ascunse până acum; aducându-i-se dar Marți, începù să-l întrebe, înaintea de toate, asupra acestei fapte.

Marți, care intră mai nesfiit, nu știà nimic despre cele petrecute atunci Duminecă; însă din mărturisirile lui Comisarul află, că Ghiță are o verigă de sârmă, pe care sunt înșirate semnele turmelor lui Lică, dela care a primit în mai multe rânduri porci, și că Luni, ca eri, Lică a stat cu Răuț, cu Buză-Ruptă, cu Săilă Boarul și cu Ghiță la cârciumă, că ei au vorbit cam în taină despre arendașul și că în amurgul serii Buză-Ruptă și cu Săilă au plecat spre Ineu, Răuț a luat-o pe vale în sus la pădure, iară Lică a rămas până dimineața la cârciumă. Târziu apoi, cam pe la miezul nopții, s'au mișcat câinii și așa el, Marți, a eșit afară și văzând un om și o muiere, a întrebat, cine-i. Răuț a răspuns atunci: Oameni buni! De cu zori însă el ear

s'a deșteptat, fiindcă ear se mișcau câinii: a ieșt și a văzut, că Răuț se duce cu muierea aceea.

Acu Pinteia știà destul. La început el se turburà. Care va să zică Ghiță erà oarecum tovarășul lui Lică: el îi păstrà semnele turmelor, primià daruri de la dânsul, erà înțeles cu Săilă și Buză-Ruptă, care păreau a fi venit la Ineu, ca să-l calce pe arendaș. — Comisarul ar fi dorit să fie cineva de față, ca să i se poată lăudà, cum în mai puțin de cât douăzeci și patru de ceasuri a dat de urma făcătorilor de rele. Pinteia însă, ca om zăcaș ce erà, își lăsà totdeauna vreme și cu atât mai puțin puteà să se pripească acum, când erà vorba de niște lucruri, pe care nu-i veneà să le crează. Il socotià pe Ghiță om cinstit și vrășmaș al lui Lică și chiar acum, după cele ce aflase, ar fi fost gata să-și bage mâna în foc pentru dânsul: nu puteà el să-și schimbe așa deodată părerea: îi erà rușine să-și facă mărturisirea, că s'a înșelat așa de strajnic și, în cele din urmă, țineà atât de mult la Ghiță, încât îl dureà inima să piardă buna părere, pe care și-o făcuse despre dânsul. Însă tocmai pentru aceea erà mai chibzuit decât totdeauna, căci el nu auzise numai singur mărturisirile lui Marți, și un glas tainic îi șoptià mereu: Și dacă totu-și te-ai înșelà!? — și dacă totu-și ai rămâneà de rușine!? — El nu se pripì dar, ci-l rugă numai pe comisar să-l țină prins pe Marți.

Mie nu prea îmi vine să le cred toate câte ni-a mărturisit, — zise el, — Lică nu se bizue pe nimeni, nu se dă așa lesne de gol, nu se lasă în daraveri cu niște oameni, precum îl știe toată lumea pe cârciumarul de la Moara cu noroc. Nu-i vorbă, trebuie să fie ceva la mijloc, dar lasă-l pe mâna mea, că scot eu adevărul din el.

Ieșind apoi, ca să-l cheme pe Ghiță, care pe-

trecuse tot timpul acesta cuprins de un viu neastâmpăr, el îi zise încet:

Bagă de seamă, că, precum stau lucrurile, nu vei putea să te mai întorci acasă decât pe bună chezașie.

Ghiță rămase ca trăsnit din senin.

Adecă tocmai tu mi-o faci mie asta! — zise el cu glasul înăbușit de năvala sângelui.

Fii cu minte! — îi întimpină căprarul, — Tu vezi, că n'am încotro!

N'am încotro! — aceasta e o vorbă, pe care de obicei n'o înțelege decât acela, care o grăiește, căci numai rar se întâmplă, ca un om să înțeleagă strâmtorarea, în care se află alții.

Bine! — zise dar Ghiță și-și ridică capul cu îndărătnicie, ca omul, care își adună toate puterile și se simte destul de tare spre a nu mai căuta ajutor la alții.

D-ta ești prieten cu Lică sămădăul? — îl întrebă comisarul cam aspru, după ce află de la dânsul, că Lică a petrecut, ca ieri, cu Săilă și cu ceilalți la cârciumă.

Ghiță se așteptă la această întrebare; cu toate aceste ea îi luă par'că pământul de subt picioare. Dar trebuia să răspundă fără de întârziere.

Prieten, — zise el, — tocmai prieten n'ași putea zice că-i sunt; cel puțin el nu îmi este mie prieten: e însă un om ce are multe daraveri pe drumuri, trece des pe la cârciumă, un om, cu care nu ași voi să mă stric.

Așa! — nu ai voi să te strici! — grăi cam în bătaie de joc comisarul, care numai decât simți, că aceasta e întrebarea, cu care poate să-l scoată din sărite pe Ghiță. — Dar ce folos ai d-ta din aceea, dacă nu te strici cu el?

Foloase nu prea am, răspunse cârciumarul, —

dară veți înțelege, că s'ar putea să am pagube, dacă m'aș strică. — Apoi, — adăugă el mai cu jumătate de gură, — omul bea și mănâncă, el și oamenii lui, iară eu m'am pus, ca cârciumar, pentru asemenea oameni la marginea drumului.

Se înțelege, — urmă comisarul apăsând asupra vorbelor, — el plătește bine.

Da, — răspunse Ghiță, începând a se turbura. — Dacă nu are bani, îmi dă porci.

Va să zică porci îți dă? — grăi acum comisarul apropiindu-se de dânsul. — D-ta știi, că Lică Să-mădăul e om bănuit: de unde știi, dacă porcii, pe care ți-i dă, nu cumva sunt de furat?

Pe Ghiță începură să-l treacă sudorile reci. Îi părea un lucru nedrept să fie silit a se destăinui față cu un om, pe care nu-l mai văzuse nici odată în viața sa, când eră de față și Pinteș, prietenul său, cu care se stricase tocmai fiindcă-l lăsase în nedumirire asupra daraverilor sale cu Lică. — Dar și astădată trebuia să răzpunză și să spună adevărul, căci nu știa, ce va răspunde Lică la vremea lui.

Am toate semnele turmelor lui Lică tăiate în bucăți de piele și înșirate pe o verigă de sârmă; mi le-a dat el însuși, — grăi dar Ghiță mai liniștit.

Așa! — zise iar comisarul, — ți-a dat semnele turmelor sale. Și nu ți s'a întâmplat nici odată, ca el să-ți dea porci, care nu purtau nici unul din acele semne.

Da! — răspunse Ghiță hotărât, ca omul, care-și aprinde casa în cap, apoi aruncă o privire la Pinteș, ca și când ar voi să-i zică: Asta ți-o spun ție!

Comisarul își perdù răbdarea în față cu liniștea lui Ghiță.

Nu știi D-ta, — îi zise el aprins, — că numai hoț cu hoț se însoțește și că legea îl pedepsește pe acela, care primește lucruri de furat.

Ghiță privi din nou la Pinteș și, văzând mânia ce se oglindea în ochii lui mari și în sprâncenele-i încrețite, își ridică capul și își potrivî hainele pe trup, în vreme ce vinele dela tâmpile din ce în ce i se umflară.

Domnule Comisar, — zise el așezat, — nu te încruntă la mine, că n'ai pentruce. Așa este, am primit semnele turmelor lui Lică, pentru ca să-i pot spune, dacă trec porci furați din turmele lui pe la cârciumă, ba când mi-a dat porci, pe care puteam să-i bănuiesc, n'am venit aici să vă spun D-voastră. Dar să nu-mi arunci mie vorba asta, — urmă el luându-și avânt, — căci, dacă-i așa, eu trebuie să vi-o arunc D-voastre! Dacă nu știți să curățiți drumurile de oameni răi, cum îl credeți pe Lică, atunci rămâneți cel puțin drepti și nu-i năpăstuiți pe aceia, pe care tot D-voastre îi lăsați în strâmtorare!

Îi pâră rău lui Ghiță, că grăiește aceste cuvinte, și chiar atunci, când le rostiă, se muștră pentru ele, căci știă, că-l vor umple pe comisar de mânie; însă el nu se putea stăpâni, trebuia să dea odată pe față gândurile, pe care le purtase atâta vreme în inima sa, trebuia mai ales acum, când eră de față și Pinteș, pe care nu voia să-l mai lase în nedumirire.

Dar' Pinteș eră cu toate acestea nedumerit, căci el nu aflase tot ce trebuia să afle și le aflase chiar și aceste puține numai acum, ca din întâmplare, numai pe când Ghiță eră strâmtorat, iară nu mai mainainte, pe când se aflau singuri.

Cât pentru comisar, el se făcù roșu ca și racul și eră o clipă, în care ar fi fost în stare să ridice mâna și să dea în Ghiță; însă el simțea, că de aici înainte îl ține strâns pe Ghiță și se poate jucă cu el, cum pisica se joacă cu șoarecele.

Înțeleg, — zise el dar, stăpânindu-se. — Nu te-ai întovărășit cu Lică decât de strâmtorare. Mie prea puțin îmi pasă de ce te-ai întovărășit: destul că știu, că trebuie să te pun în rând cu el. — A stat Lică toată noaptea singur?

Nu, — răspunse cârciumarul adunându-și din nou puterile. — Puțin după ce s'a înserat a venit la el un om cu o muiere.

Puțin după ce s'a înserat? — Dă-ți bine seamă: nu cumva eră mai spre miezul nopții?

Tocmai mă culcasem, — răspunse Ghiță cam turburat

Tocmai te culcaseși, — grăi comisarul. — Eu nu știu, când ai D-ta obiceiul să te culci. — Dar' să fie așa. — Cine eră omul acela.

Nu știu.

Nu cumva eră Răuț, tot Răuț, care plecase de cu seară?

Nu! — răspunse Ghiță hotărât.

Ei bine! — urmă comisarul nerăbdător. — Au stat, omul cu muierea, până dimineța la Lică?

Nu, — răspunse iar Ghiță. — Au plecat iar' peste puțin.

Peste puțin? — O ții bine minte aceasta! Nu cumva eră în zori de zi?

Tocmai ațipisem! — grăi Ghiță cam speriat.

Câtva timp ei steteră toți trei nedumiriți ca și când ar fi auzind undeva ceva și ar voi să-și dea seamă — ce eră ceeace auziseră și unde și cum. Ghiță care nu știă nimic despre mărturisirile lui Marți, nu înțelegea, unde bate comisarul cu întrebările lui, iară Pinte și comisarul, văzând mărturisirile celor doi oamei luați la cercetare, își dedeau silință să se dumirească asupra lor. Comisarul, care din mărturisirea lui Marți își făcuse gândul, că Buză-Ruptă și Săilă au călcat de cu seara pe arenda-

șul, iară spre miază-noapte Răuț a venit să-l vestească pe Lică despre cele petrecute și să-i aducă poate o parte din lucrurile răpite, credea, că Ghiță spune dinadins un neadevăr; el făcù dar' câțiva pași înainte, privì aspru în ochii lui Ghiță și întrebă:

Care va să zică: omul, care a venit cu femeea, nu erà Răuț; el a venit numai de cât seara, cum am zice, chiar pe timpul, când arendașul fusese călcat, și a plecat peste puțin?

Pintea făcù un pas înainte, ca să-i cază mai în fața lui Ghiță, își trase cu mâna peste față și încreți sprincenele. — Dacă-i așa, — își zise el, — atunci Lică a plecat, l'a călcat pe arendașul și iar s'a întors la cărciumă, iară Ghiță e năpăstuit. Purtat de acest gând, el privì drept în fața lui Ghiță și-i făcù semn să zică — da.

Nu pot să jur, — răspunse Ghiță, cu toate că nu-i scăpase acest semn. — Stăteam la fereastră și poate că n'am auzit și n'am văzut bine. Poate că erà Răuț. Apoi — ațipisem înainte de a fi plecat ei și nu pot să-mi dau seamă de timpul, care a trecut la mijloc.

D-ta ai vorbit cu Lică și cu ceilalți despre arendaș? — grăi comisarul stăruitor.

Da! răspunse Ghiță, cam scos din sărite prin această trecere neașteptată de la un lucru la altul, — însă numai cu Lică singur, care m'a întreat, când vine arendașul, fiindcă ar fi având, precum zicea, o vorbă cu dânsul.

Numai atât?

Numai.

A mai auzit cineva?

Nu cred, — răspunse Ghiță strâmtorat. — Mă luase la o parte.

Apoi, dacă nu aveți altă de vorbit, — grăi co-

misarul zâmbind, — ce nevoie aveți să vorbiți în taină?

Ghiță dete turburat din umeri:

Pintea nu se mai putu stăpâni. El înțelegea pentru ce Lică a vorbit în taină și cu toate aceste destul de tare, pentru ca și alții să-l auză.

Nu cumva, — zise el apăsând asupra fie căreia dintre vorbe, — Sămădăul a vorbit așa, pentru ca să te pună la bănuială, dacă se va fi dovedind, că el a călcat pe arendașul.

Pe Ghiță-l trecură odată fiorii.

Asta nu e cu putință, — zise el innecat de năvala sângelui. — Nu se poate! — șopti apoi cu glasul perit al omului ce-și apără viața. — Nu pot să dovedesc, că atât am vorbit cu Lică și numai atât, cât vă spusei; dar pot să jur pe pâne și pe sare, pe cruce și pe sfânta evanghelie că n'am vorbit mai mult, pot să jur, — adause desnădăjduit, -- că Lică a stat toată noaptea la cărciumă.

O vom descurcă noi și asta, ca să vezi, că știm să curățim drumurile de oamenii răi! — grăi comisarul mulțumit de capătul, la care a ajuns în vreme ce Pintea își mușcă buzele și-și rupea unghiile de la degete, iară Ghiță ședeă descordat în fața lor.

După cum spusese Pintea de mai nainte, Ghiță nu putu să se întoarcă acasă decât ca om lăsat pe chezășie.

Plecând să-și caute oameni de chezășie, el simți că îi slăbesc de odată toate puterile; privirile oamenilor, cu care se întâlnea pe drum, îl ardeau par'că, și așa mergea drept innainte, fără de a mai îndrăzni să-și ridice ochii de la pământ ori să privească în lături.

Cel dântăiu, la care se duse, cumnatu-său Andreiu, fratele Anei, fiind un om ne mai umblat în a-

semenea treburi, se cam codi, când află de ce e vorba. Aceasta-l făcù pe Ghiță și mai nehotărât. Mergând la popa, un văr al său, ca să-l roage și pe acesta, el se oprì mai adeseori în cale, și dacă nu ar fi trebuit să se gândească la Ana și la gospodăria sa, el s'ar fi dat chiar de pe acum prins, ca să nu se mai pună în sarcina altora. Popa primì bucuros să-i fie om de chezășie, ba îl și îmbărbătă, spuindu-i să nu se teamă de nimic, dacă se simte nevinovat; însă în același timp îi da sfaturi bune și-l muștră pentru că s'a dus la Moara cu noroc.

Popa îi făcù totodată și hârtia de chezășie, pe care trebuia să o dea comisarului înainte de a pleca, și astfel cam pe la 4 ceasuri după amiază zi Ghiță putù să-și pună caii la căruță și să plece.

Dar când erà să plece dimpreună cu Lae, îi veni o femeie înaltă și smeadă, cu buzele subțiri și cu ochii mici neastâmpărați și-l vesti să mai aștepte fiindcă vine și Pinteă căprarul. Această femeie, îmbrăcată pe jumătate țărănește, erà Uța, slujnica, pe care o căutase Pinteă după înțelegerea ce avuseră de dimineață.

Bine! — îi grăi Ghiță, — am mare trebuință de o slujnică, dar nu tocmai acum; am să vin în zilele aceste să te iau. — Dar; — adăugà el peste puțin, — mai stăi pe aci până ce viue căprarul, ca să văd cum v'ați înțeles.

Singur nu-și dedeà bine seama pentru ce, dar erà hotărât să nu o ia chiar acum cu dânsul; însă, după ce Pinteă veni și zise scurt — «Eacă, ți-am adus și slujnică,» — el nu mai îndrazni să zică nimic, ci-și călcà pe inimă, deși par'că simția, că Pinteă îi pune această femeie de pândă în casă.

Plecând, Ghiță mânà caii, Pinteă ședeà lângă el, iară Lae se făcuse ghem în fundul căruței, lângă Uța, care-și adusese în pripă și o legătură cu rufe,

pe care și-o pusese pe un snop de coceni, ca să sează mai bine.

Pintea erà tăcut ca de obicei, iară Ghiță ședeà ca pe spini lângă dânsul.

Să nu te miri!? — îi zise Pintea într'un târziu. — Eu am poruncă să-ți caut casa, pentru ca să văd, dacă nu voi găsi ceva ascuns în casa ta. Știu, că n'am să găsesc nimic, dar trebuie să mă supun la poruncă.

Obosit cum erà, Ghiță nu putù să-și deà numai decât seama despre înțelesul acestor cuvinte.

Adecă și asta!? — zise el cam nepăsător. — N'au fost destule cele de până acum. — Bine Pinto! — adăugà apoi peste puțin mai viu, — spune-mi tu pe sufletul tău: mă crezi tu ori nu mă crezi pe mine vinovat?

Nu mă întrebà, că nu pot să-ți răspund! — grăi căprarul apăsând asupra vorbelor.

Ghiță tresări, și ochii i se umplură de văpaie.

Înțeleg, — zise el. — Aceste sunt cuvinte, pe care ți le-am zis eu ție astă-dimineată. Vrei să mi le aduci aminte. Dar să știi un lucru: nu se poate să-i faci unui om o mai mare nedreptate decât să-l mustri pentru o greșeală, pentru care-și face el însuși destule muștrări. Dacă n'ai destulă vreme să mă cunoști, rușine să-ți fie de slăbiciunea ochilor tăi.

Noi bănuim pe toată lumea, — grăi căprarul; — asta ni-e meseria.

Să-ți fie de bine! — răspuse Ghiță privindul cam peste umăr. — Crede-mă, că prea puțin îmi pasă, dacă mă crezi așa ori altfel: eu tot eu rămân.

Pintea nu erà omul, care să răspundă la asemenea vorbe; ei își urmară dar calea în tăcere, înșirând fiecare gândurile sale. Pintea spusese adevărul, când zisese, că bănuiește pe toată lumea. Ori cum

se suceà și învârteà, el nu puteà părăsi gândul, că Lică a fost acela, care a călcat pe arendașul, și-l cuprindeà un fel de nebunie, când se gândeà, că și astă dată îi va scăpà. Îl vedeà par'că râzând pe supt mustață și lăudându-se între pahare... Iară Ghiță, fie dinadins, fie din nepricepere, ceeace pentru Pinteà erà tot una, se făcuse apărător al lui Lică, se pusese alături cu el, îi dăduse mână de ajutor.

Dar și Ghiță vorbise din inimă, când spusese, că prea puțin îi pasă. Acum, când chiar nici Pinteà nu se sfià a-i spune că-l bănuiește, el se simțeà mai bun decât cum îl credeau alții, prea bun pentru oamenii, în mijlocul cărora se află, și dacà mai nainte îl apăsà gândul, că nu mai poate umblà prin lume decât sub scutul cinstei altora și că în curând va trebui, poate, să cază la închisoare, acum iar își ridicà fruntea, de oarece simțeà, că toți aceia, care îl osândiau, aflându-se la strâmtorarea, în care se aflase el s'ar fi dovedit mai slabi, mai nesocotiți ori mai răi decât dânsul. — Da, — își zise el, — am primit porci de furat dela Lică; dară voi, fiind puși în locul meu, ați fi mers mai departe decât mine, ori v'ați fi aruncat cu nesocotință în primejdie. — Erà o amarnică dezamăgire în aceste cuvinte. În clipa, când le ziceà, el se simțià mai sărac decât până atunci. Perduse toate bucuriile, toată părerea de bine, pe care omul o simte, când vede pe acela, pentru care simte tragere de inimă, când îi vorbește, când poate să-i facă vro-o mulțumire, când primește o vorbă bună dela dânsul, când se gândește la el, perduse mângâierea ce se revarsă peste sufletul omenesc la vederea podoa-belor lumii, căci nimic nu dă lumii o mai strălucită podoabă decât omul, despre care putem să ne facem gânduri bune!? Despre Pinteà, un fost tovarăș al

lui Lică, om ieșit din fundul temnițelor, ca să-și urmărească prietenii de mai nainte, om, care bănuiește pe toată lumea, fiindcă asta îi este meseria: pentru acest om el se depărtase de Ana, soție-sa; în acest om pusese el mai multă încredere decât în acea, cu care era legat pe toată viața. Dar Ghiță nu se muștră pentru aceste, ci se bucură numai de un nou gând, care încetul cu încetul se strecură printre celelalte și-i umplu în cele din urmă sufletul de mângâiere. La urma urmelor toate le făcuse din dragoste către dânsa, din dorința de a o vedea veselă și mulțumită, de a o feri de orice supărare, de orice necaz, de orice gând rău. Ce-i păsă lui acum de Pinte, de judecări, de trebile arendașului, ce-i păsă de gândurile ce-și va fi făcând lumea. — Căci mare drept avea bătrâna, când vorbiă de liniștea colibei: aici și numai aici e limanul de scăpare, când, la nevoie, ca totdeauna, lumea te părăsește. Ghiță începù să mâne mai iute, căci drumul îi părea prea lung. Simțea, că ea îl așteaptă cu nelinește, îi vedea neastâmpărul și îi părea o vecinicie la mijloc, până ce va putea să o vază și să-i grăiască un cuvânt, numai un cuvânt, numai câte-va vorbe: Ano! nu te nedumiri, nu te întrebă, la ce mă gândesc, când mă vezi tăcut, căci toate le fac numai din dragoste către tine, care ai luminat zilele vieții mele; nu-ți face gânduri rele, că nu vreau să împarți necazurile vieții cu mine, ci să le port eu însumi. Ano! te gândește, că-mi trece ca un junghiu prin inimă, când te văd tristă ori mâhnită, și ori de ce te-ai întristă ori mâhni, eu nu pot să cred alta decât că eu sunt de vină. Ano! — sunt om bănnit, om lăsat pe chezășie, am poate să cad la închisore, dar tu nu te mâhni, când vei vedea, că jandarmii se pun să ne caute în casă, ci-ți pune toată credința în mine,

căci toate vor trece în câteva zile și câtă vreme dragostea către tine îmi va lumina calea, ferită vei fi de ori și ce supărare. Uite, în trei zile plecăm de aici și trăim mai departe cum am trăit odinioară. — Acum, când simt, că pentru tine e mai bine așa, nu mai stau la îndoială, ci plec cu părere de bine.

Ce-î asta!? — strigă de odată Pinteia ridicându-se iute în picioare.

Ghiță tresări ca deșteptat din somn și privi în toate părțile, ca să vadă, ce-l speriasse pe Pinteia.

Erau aproape de Moara cu noroc; nu-i mai despărția decât un deal. Ploaea încetase; norii se răriseră, și razele soarelui furișat din dosul norilor atingeau de asfințit culmile desvelite ale Bihorului, care de aici nu se vedeau decât ca de câteva palme în dosul dealului acoperit cu pădurea deasă ce se întindea la stânga drumului. — Pe drum stetea o trăsură boierească fără de cai.

Mână! — grăi Pinteia. — Aici nu e bine.

Ghiță se ridică și el în picioare, apoi dete frâu cailor: gândurile bune îi periră ca și când le-ai fi luat cu mâna și mintea i se oprî pe câtva timp în loc.

Sosind la trăsură, ei nu găsiră decât trupul unui copil mort de o lovitură, pe care o primise, precum se vede, cu patul puștii în ceafă: el era aruncat la câțiva pași pe iarbă, cu hainele lipite pe trup, cu ochii ieșiți pe jumătate din cap și cu fața plină de sânge închegat.

În cealaltă parte a trăsurii mai era o mare baltă de sânge închegat, și capra de asemenea era pe ici pe colo încruntată, deși ploaea spălase sângele de pe ea. Urmele pe drum erau spălăcite, iară pe iarbă nici nu se vedeau de loc, fiindcă le spălase ploaea; numai la vale se cunoșteau urme de copite,

dar' și aceste se perdeau la depărtare de vre-o sută de pași.

Pintea își dote seamă de toate aceste, făcù un ocol împrejur, apoi se întoarse iar' la Ghiță, care stetea dimpreună cu Lae încremenit în drum, în vreme ce Uța rămăsese cuprinsă de fiori în căruță.

Ce-a fost aici!? — zise el turburat. — Îți vine să juri, că slugile și-au omorât stăpânul, și tot nu-mi vine să cred. — Ei! nu înțeleg, — urmă apoi peste puțin. — Au plecat la vale, pe cât se vede de pe urme, apoi au legat cărpe cu călți la copitele cailor și s'au întors în pădure.

Ghiță dote din umeri.

Nu cumva ești gata să juri, că nici asta n'a făcut-o Lică! — grăi acum Pintea, în vreme ce vinele i se umflară și ochii par'că erau să-i iasă din cap.

Bine! — Ți-ai ieșit din fire!? — zise Ghiță privind buiguit la el.

Nu! — răspunse căprarul, — dar minune că nu-mi ies. — Pentrucă aici e ceva la mijloc, — urmă el aprins. — Să nu perdem vremea; Uța rămâne aici, iară noi plecăm toți trei, ca să căutăm urma prin pădure. La locul mai șeț, căci hoțul cu minte nu umblă pe coaste, unde lunecă calul și lasă urme, pe la bălți, unde rămâne urma pe lângă buturugi, unde se adună putregaiul și pământul se prăfuieste sub copita capului. . .

Haideti!

Ghiță stete câtva timp nehotărât.

Eu nu mă, duc, — zise el apoi. — Am plecat dimineată așa zicând fără de veste de acasă, și cine știe ce s'a întâmplat de atunci pe la cârciumă. Mă duc să văd, cine au fost aici cu trăsura asta,

Fără de mine nu poți să te duci! — îi zise Pintea aspru.

Vorbă și asta! — grăi cârciumarul cam nepăsă-

tor. — Ași vrea eu să văd, cine mă oprește să mă duc la nevastă și la copii, — ca om lăsat pe che-zășie, — adăugă el peste puțin.

Eu te opresc! — Am poruncă să-ți caut casa și nu te las să intri în ea decât de odată cu mine. Trebuie să înțelegi de ce.

Ghiță se întoarce pe călcâiu, sărî în trăsură și apucă în o mână frânele, iară în cealaltă biciul.

Dă-te în lături! — zise apoi așezat, când văzû că Pinteia sare să apuce căpăstrul unuia din cai.

Pinteia nu se mișcă. —

Pinteo! — grăi Ghiță zâmbind. — Nu mă băgă în păcate. Ce vrei tu!? — Văd un copil omorât în drum, abia câteva împuşcături dela casa mea, și tu crezi, că mai am eu inimă în mine să-mi las copii mei încă un ceas măcar singuri în pustietatea asta! — Dacă vrei, vino și tu acum, iară dacă nu vrei, lasă-mă, că n'am vreme să mai aștept. . . Dă-te în lături! — strigă apoi hotărât, când văzû că Pinteia se încapăținează, — dă-te în lături, — strigă iar ridicând biciul, — că dacă nu, le dau frâu cailor și trec cu căruța peste tine. — O loază ca tine nu mă oprește pe mine în cale.

Cum ai zis? — loază!? — grăi Pinteia lăsând cam amețit căpăstrul din mână. — Acu du-te, dacă vrei!

Ghiță dete cu biciul între cai și plecă, părăsind pe Lae în mijlocul drumului.

Eră în amurgul serii, când Ana văzû căruța lui Ghiță în culmea dealului despre Ineu venind la vale și venind, încât eră să crezî, că are să se sfărâme în bucăți.

Ana-și oprî răsuflarea și inima începû să i se bată în piept. De odată ea tresărî și tot sângele îi năvăli în obraji.

Ghiță eră singur cu o femeie, fără îndoială slujnica, pe care și-o poftise Lică.

Nevasta își uită de odată toate nedumiririle, tot neastâmpărul, cu care-și așteptase bărbatul, și nu mai simți în ea decât o singură pornire pătimasă: să meargă la femeea aceea și să-i tragă cu ghiarele pelea de pe obraji. Eră amețită, tremură în tot trupul și nu se putea mișcă din loc, când Ghiță se dete jos din căruță și se apropiè de dânsa.

Ce-i? — zise el privind la fața ei albă ca varul.

Ce să fie! — Nimic! răspunse ea stăpânindu-și mânia.

El o luă de mână și-o duse în casă.

Ce s'a întâmplat, — îi zise apoi. — Cine a trecut astăzi pe aci?

Oameni, fel de fel, — zise ea înecată.

Ano! — grăi bărbatul înduioșat. — Nu vorbi așa cu mine, acum, tocmai acum nu vorbi așa; — Ai dreptate să fii mâhnită: m'am dus fără de veste, așa zicând, și nu ți-am spus, precum ar fi trebuit, cum stau lucrurile. Află acum, că astă noapte l'au călcat pe arendașul, l'au bătut de moarte și-au luat dela el bani, aur și argintărie, tot ce-au găsit și putut duce. Află, că m'au luat și pe mine la bănuială și că nu m'am întors acasă decât pe che-zășie. Acum, întorcându-mă dela Ineu, am găsit în drum o trăsură boierească și lângă ea un copil ucis și aruncat la marginea drumului. — Cine-a mai fost în trăsură aceea: spune-mi, ca să-l vestesc pe Pinte.

Ana stetea ca un stâlp de piatră înaintea lui și ascultă cu încordată luare aminte, însă cuvintele lui par'că îi sunau a sec în urechi și nu puteau să străbată până la inima ei turburată de alte gânduri.

O femeie a fost! — zise ea, — o domnișoară, o văduvă tânără! Mai știu eu cine!? — Vor fi dus-o cu dâșii, — căci eră tânără și frumoasă, — urmă

ea cu patimă, — plină la față și la trup, iară voi bărbații nu vă gândiți decât la d'al de astea.

Ghiță rămase nemișcat înaintea ei.

Ce-i Ano! — ce ai tu! — zise el îngrijat și se apropiă, ca să o cuprinză cu brațul și să-i privească mai dinadins în față.

Lasă-mă, — îi șopti ea înneacă și-l dete cu cotul la o parte. — Lasă-mă, că-mi vine rău, când mă atingi.

Nu te las? — strigă el desnădăjdut și o cuprinse cu amândouă brațele. — Trebuie să știu ce ai! — Așa nu te-am mai văzut. Aveai să-mi spui ceva astă dimineată; grăiește. — Tu nu ești bine! E primejdie, sfinte Doamne, e primejdie la casa mea... Ți-a dat cineva ceva! — te-a vrăjit? — ce-i?!

Ana începù să răsufle din greu, să se înnece de plâns și să-și strângă pumnii ridicați în sus.

Ce caută muierea asta aci?! — zise ea râzând încât i se vedeau dinții. — Ghiță, ce caută? — muierea ce caută? — Ce vrei tu să faci din casa mea!?

El o lăsă din brațe și rămase privind turburat la dânsa, turburat, dar rece ca sloiul de ghiată.

E oare cu putință!? — zise el încet. — Mîntea mi se oprește în loc. E vorba de oameni morți, omorâți în drum, de o femeie, care a fost răpită de lângă copilul ei mort, e vorba de cele mai grozave lucruri, și tu nu ai alt necaz pe lumea asta decât pe acela, că eu am adus o slujnică la casă.

Ce-mi pasă mie de alții! — răspunse ea. — Mai mult amar n'a fost în viața lor întregă decât este acum în sufletul meu: e mai grozav să trăești cum trăiesc eu decât a fi ucis în drum. Tu nu mă omori Ghiță: mă seci de viață, mă chinuești, îmi scoți răsufare cu răsufare viața din mine, mă lași să mă omor eu din mine.

Lasă-mă dracului, nu mă mai cârâi și tu, — grăi soțul mutând un scaun din loc, — că destule am eu pe capul meu.

Dacă le ai, tu ți le faci singur, răspunse ea în răutățită. . . Hei! Ghiță, să nu te bată pe tine suspinele mele! Prea mă crezi tu pe mine proastă; însă nu sunt proastă, ci am slăbiciune de tine. Astă noapte mă gândiam să-mi iau copiii și să plec de aici lăsându-te singur cu păcatele tale: știu, că așa ar trebui să fac, dar nu pot, iacă nu pot, nu mă lasă inima, n'am putere și simt, că orice ai face, eu tot țin la tine, câtă vreme nu trebuie să cred, că-ți cad ca o sarcină pe cap. — Nu te mai ascunde de mine. Zici, că l'au călcat pe arândașul? — crezi tu, că eu nu v'am auzit ieri vorbind de dânsul? — crezi tu, că eu n'am înțeles cele ce s'au petrecut astă noapte? — crezi tu că nu l'am văzut pe Lică întorcându-se în zori de zi de la Ineu?!

Ghiță adunase peste zi mult venin și multă mânie în sufletul său, și acum tot acest venin, toată această mânie se adună la un loc: el răsufală odată din greu, se dete un pas înapoi și grăi încet:

Ce vrei tu să zici, Ano?

Știi tu prea bine, ce voiesc să zic! — răspunse ea râzându-i în față. — Tu cu Lică, voi în înțelegere, l'ați călcat pe arândașul; dar nu te teme, căci eu sunt prea ticăloasă pentru ca să te pot da de gol.

Adică și tu! — grăi Ghiță innecat de mânie, apoi se apropiè de dânsa, pas cu pas, precum paiangenul se apropie de musca prinsă în mreaja măiastră, o măsură cu ochii, își ridică amândouă mâinile asupra ei și rămase câtva timp nemișcat și gata de a se aruncă la ea.

Da! — zise ea râzându-i încă odată în față, — omoară-mă, că ești mai tare de cât mine. — Ai în

ceput odată: urmează mai departe, mergi până în sfârșit.

El își încheștă ghiarele în umerii ei frageți, o ținu strânsă înaintea sa, apoi întrebă.

Tu zici, că eu m'am înțeles cu Lică pentru ca să-l calce pe arendașul?

Da! — răspunse ea hotărâtă.

Tu zici, că astă noapte eu l'am văzut pe Lică plecând, iară tu l'ai văzut întorcându-se?

Da! — răspunse iar Ana.

El îi scupă odată în față, apoi își luă mâinile de pe ea.

Mi-e scârbă, când mă gândesc, că am o nevestă, care poate să mai trăiască cu un om, precum tu mă socotești pre mine, — zise el și ieși din casă cu amândouă mâinile în cap.

Iară Ana se lăsă pe patul de alături și începui să plângă un plâns ușor și alinător.

X.

Pintea nu se făcuse de geaba jandarm: de câte ori erà vorba să se pună pe urma făcătorilor de rele, el își schimbă toată firea și-l vedea, că se face neastâmpărat ca și copoiul, când simte mirosul ierbii de foc; cu afâta mai nerăbdător erà astădată, când cele petrecute îl priviau foarte de aproape. Îi erà ea și când ar fi pus prin întuneric mâna pe făcătorii de rele și s'ar fi temând, că-i scapă mai nainte de a se face lumină, ca să-i poată vedea.

Mai ales depărtarea cu totul grabnică a lui Ghiță il scoase cu desăvârșire din sărite. Dac'ar fi găsit

la Moara cu noroc, fie chiar în lada lui Ghiță, ceva din lucrurile furate dela arendașul, el tot ar mai fi stat la îndoială și ar fi zis, că Ghiță poate să fie năpăstuit; acum însă, când îl văzù depărtându-se, inima i se umplù de mânie, și mânia îl orbește pe om. Nici acum însă mânia lui nu erà pornită asupra lui Ghiță, ci asupra lui Lică, de oarece numai Lică erà de vină pentru cele petrecute.

Orbit, precum erà, de mânie, Pinteia nu puteà să vază copilul omorât fără ca să-și zică: Am să dovedesc, că tu l'ai omorât, chiar și dacà n'ar fi adevărat. El nu-și mai perdù dar timpul, ci lăsând pe Lae la trăsura din drum, își dete seamă, dacà pușca îi este bine încercată, și plecà singur și cu vinele încordate spre pădure.

Norii se răriseră, și luna plină, ieșind pe ici pe colo în câmpul senin al cerului, aruncà umbrele împletecite ale copacilor desfrunziți ca o mreje nesfârșită peste fața pământului; ba chiar și atunci, când luna se ascundeà în dosul norilor, noaptea erà destul de luminată, pentru ca un om ca Pinteia să poată vedeà la depărtare de vre-o sută de pași împrejurul său. Îi erà cu toate aceste greu să afle urma, de oarece pământul erà acoperit cu frunzele căzute în curând, care foșniau în liniștea nopții sub picioarele lui. Timp îndelungat el umblà dar mereu după bălțile ce-i scăpărau de departe sub razele lunei, după licurirea putregaiului pe la locurile mai umbroase, și aruncând din când în când, după obiceiul său, câte o înjurătură. — Aflând apoi urma unuia dintre cai, el încordà cocoșul puștii, intrà mai adânc în pădure, urcà până la culme și începù să coboare spre valea cealaltă.

Erà înspre miezul nopții, când el dete peste trupul înțepenit al unei femei tinere, îmbrăcate în

negru. Ea nu era înjunghiată, nu gătită, nu împuşcată: se înăbuşise cu cârpa, pe care i-o legaseră peste faţă, ca să-i astupe gura.

Pintea era om oţărit; e însă ceva tainic în trupul mort, şi în clipa când se lăsă în genuchi, pentru-ca să-l privească mai de aproape, îl trecu un simţimânt de înduioşare. Mult nu putea să-l ţină acest simţimânt; trebuia să se piardă în faţa părerii de bine, pe care o simte tot omul, când, după multă căutătură, află, în sfârşit, ceva. El pipăi dar trupul şi căută cu tot dinadinsul, ca să vadă dacă nu cumva ucigaşii au uitat ceva la faţa locului, apoi îşi potrivî chivăra în cap, luă puşca de curea peste umăr şi ridică iute trupul dela pământ, ca şi când ar trebui să se teamă, ca nu cumva să-l pearză, dacă va mai zăbovi.

Dar, voind să facă un pas înainte, el se simţi oprit în loc, se mai opintî odată în vreme ce simţi că-l furnică de-a lungul spinării şi că perii i se ridică în cap, apoi puterile îl părăsiră, scăpă trupul din braţe şi căzù cât era de lung peste el.

Călcuse pe capătul biciului, cu care hoţii legaseră mâinele femeii la spate şi pe care-l uitaseră în zăpăceala lor.

Singur în miez de noapte şi aruncat ca din senin peste un trup mort, Pintea nu putu să creadă decât că e necuratul la mijloc, şi nimic nu era mai aproape de mintea lui decât gândul să se ridice şi să o ia la fugă încotro îl duc picioarele. Dar ridicându-se pe jumătate şi privind îngrozit împrejurul său, el simţi, că nu poate să lase trupul aici, îl cuprinse iar în braţe şi se depărtă cu paşi grabnici, ca şi când s'ar şti urmărit de cineva.

Şi în adevăr, el era urmărit.

Lae, pe cere-l lăsase singur, nu era omul, pe care-l poţi pune să stea peste noapte de streajă

la un mort. Puțin după plecarea lui Pinteș il apucase urâtul. O trăsură părăsită la marginea drumului, bălți de sânge, un copil mort cu totul aproape, — aceste nu erau lucruri, cu care oamenii ca Lae se pot ține de urât. Acum îi vedeă par'că pe oamenii cu fețele acoperite ivindu-se pe la marginea pădurii, iar peste puțin copilul par'că începea să se miște. Și cu cât noaptea înainta, cu atât mai fioroasă îi părea fața copilului, pe care, ce-i drept, nu o vedeă, dar, după loc și împrejurări, și-o închipuia cu atât mai viu. În cele din urmă el plecă spre Moara cu noroc iuțindu-și din ce în ce pasul. La depărtare de câteva sute de pași el începù să fugă. Vedeă oarecum în dosul său, cum copilul se ridică, se lungeste, își întinde brațele, ca să-l apuce, și pornește cu pași mari după el; și cu cât fugea mai tare, copilul, fără de a-și schimba pasul, cu atât mai mult se apropia.

Când el sosi fără de răsufare la cârciumă află pe cei doi jandarmi stând la chibzuri, dacă e să-i meargă lui Pinteș într'ajutor ori trebuie să rămână la cârciumă.

Ce-i? — ce s'a întâmplat? — întrebă unul dintre dânșii, când îl văzù pe Lae venind în fuga mare.

Ghiță, care stătea rezemat de unul dintre stâlpii cerdacului, se întoarse spre Lae.

Nu-i bine! — răspunse acesta, lăsându-se amețit pe laiță. — Căprarul s'a dus în pădure, ca să caute urma și m'a lăsat pe mine singur, — singur cu mortul.

Și de ce n'ai stat acolo? — întrebă Ghiță.

Lae simți, că are să mănânce bătaie, dacă va spune adevărul.

Ba bine că voiu sta, răspunse el c'am turburat, — să mă omoare oamenii cu fețele acoperite. —

Au venit, — adause apoi cu îndrăzneală, — amândoi au voit să mă omoare.

Jandarmii nu mai aveau timp să se gândească, dacă Lae spune ori nu adevărul; eră destul, că trăsura cu copilul mort a rămas singură în drum pentru ca ei să se hotărască a plecă. Luà deci fiecare câte un cal dela Ghiță și plecară în săltate lăsându-l pe Ghiță răzemat de stâlpul cerdacului, cum îl găsise Lae.

Pe când Pinteia innaintà cu urma găsită mai adânc în pădure, ei se aflau la trăsura, iară pe când el atinsese culmea, unul dintre dâșșii, Hanțl, un neamț cât un munte, îl căută pe la marginea pădurii.

În același timp din valea ceealaltă urcau la deal alți doi oameni, care își duceau caii înșelați de căpăstru, innaintând cu băgare de seamă și fără de sgomot pe o urmă ce le părea cunoscută.

Când Pinteia își descărcà în cădere pușca, atât cei doi oameni, cât și jandarmii rămaseră pe o clipă nemișcați, apoi oamenii se aruncară în șele, își traseră câte o cârpă vânătă peste față și porniră cu hotărâre la deal, jandarmul rămas la trăsura plecă spre pădure, iară Hanțl o luà la fugă spre partea pădurii, la care se descărcase pușca.

Pinteia trecuse culmea și se aflà la vre-o mie de pași de la locul, unde găsise trupul femeii, când de odată auzi mai întâiu două împușcături, apoi o a treia și peste puțin, despre drum o a patra, descărcată de către jandarmul rămas la trăsura și plecat acum la deal.

Unde sunteți, măi Pinteo, măi! — strigà el acum tare, încât răsună toată pădurea.

Hoa-hop! — Ațineți-vă'ncoa! — răspunse Pinteia și, lăsând trupul mort la pământ, plecă spre partea, la care se descărcaseră cele trei focuri, în vreme

ce el își încărcă pușca și strigă mereu ca ieșit din fire: Hoa-hop! hoa-hop! — după mine măi!

Ieșind iar la culme, el auzi copitele cailor bătându-se de rădăcini și scăpărând pe pietri, însă departe 'n vale, până unde nu putea să-i bată pușca, încât de urmărire nici nu mai putea să fie vorba, de oarece, ajungând pârâul, călăreții dădeau prin apă și li se perdea urma.

Peste puțin el găsi pe Hanțl întins la pământ și plin de sânge, însă nu mort. Plumbul intrase în preajma umărului drept; afară de aceasta îi eră înfipt un cuțit prin gât în spre inimă.

Pintea aveà slăbiciune de tovarășii săi: însă cea d'întăiu pornire a lui fu să pue mâna pe cuțitul pe care hoții, fie din adins, fie din zăpăceală, îl lăsaseră în carnea tovarășului său. În urmă el se desbumbă și își sfâșia cămașa, ca să șteargă și să lege ranele lui.

Rănitul, slăbit de dureri și de perdere de sânge, nu putu rosti decât cuvintele. — Căutați biciul, l'au uitat aici, — apoi își ridică mâna, în care ținea cârpa vânătă, pe care o smuncise de pe fața celui ce-l înjunghiase, și-și perdù simțirile.

Toate aceste se petrecură atât de iute și într'un șir atât de neîngăduit, încât lui Pintea nici nu-i rămânea timp să se mai gândească la cele ce făcea, și când se văzù, târziu după miezul nopții, iar în drum, îi eră par'că s'ar trezi din somn și nici nu mai căută să-și deà bine seamă de starea lucrurilor. Simția numai, că l'a prins, în cele din urmă, l'a prins și-l ține strâns pe Lică. Biciul, un biciu cu codiriștea de os împodobită cu verigi de argint și cu ghintulețe de aur, erà al lui, îl văzuse chiar el în mai multe rânduri la dânsul... Apoi cuțitul, apoi Hanțl nu erà mort și putea să spuie, pe cine a văzut, când a rupt cârpa.

Dar, sosind înspre amurgul zilei la Ineu, Pintea începù a se desmetici. Hanțul erà mort și nu mai puteà să spue nimic, iară jandarmii ce umblaseră să-i prinză pe Săilă și pe Buză-Ruptă nu i-au găsit pe aceștia nicăieri, dar au aflat la casa lui Buză-Ruptă o parte din argintăria arendașului, ascunsă sub streșină, ba unii din cei de față erau gata să jure, c'au văzut un cuțit ca cel dela Pintea în mânele lui Săilă. Nimeni nu se mai îndoià dar, că oamenii, care l'au rănit pe Hanțul, nu erau decât oamenii cu fețele acoperite, care îl călcaseră pe arendașul, adică Buză-Ruptă și Săilă, ca unii ce plecaseră atunci seara la Ineu. Iară cât pentru biciu, mai ales comisarul erà de părere, că Lică nu e dintre oamenii, care își uită biciul și un biciu ca al lui Lică mai poate să aibă și alții.

Pintea-și puse mâinile în cap. Erà de felul lui om, care nu sufereà nici un fel de împotrivire, și mai ales acum, după zoala, prin care trecuse, îi veneà să ridice patul puștii și să dea orbiș în toate părțile, ca să nu mai rămâie viu nimeni dintre cei ce-l apărau pe Lică.

Cârciumarul dela moara cu noroc a fugit, — îi zise el comisarului, — și eu fiind pe jos, n'am putut să-l urmăresc; acu de geaba ne-am mai duce să facem cercetare la casa lui.

Comisarul puse numai decât doi jandarmi pe drum, ca să-l aducă pe Ghiță legat la Ineu, și numai apoi ascultà pe căprarul mai departe.

Pe când acesta îi spuneà, cum a scos lucrurile la capăt, sosiră și jandarmii, care umblaseră să-l prinză pe Lică, și aduseră știrea, că el trebuie să fie chiar în Ineu, unde venise, precum se ziceà, încă Marți dimineata, ca să aștepte pe o doamnă dela Arad, căreia aveà să-i dea prețul unei turme

vândute la târgul dela Zărand, unde-i întâlnise pe Săilă și pe Buză-Ruptă.

Obosit și înfierbântat, cum erà, de abia se mai ținea pe picioare, Pinteș și luă iar pușca și plecă să-l caute și să nu-i mai lase timp de răsufflare, și în adevăr peste vre un ceas dete de el tocmai la marginea Ineului, la casa prietenului său Acrișor, îl luà din pat, unde zăcea prins de friguri, și se întoarse cu el la cazarmă.

Lică fusese de multe ori prins și aveà obiceiurile sale în asemenea împrejurări: el se dedea prins, fără ca să mai întrebe pentruce; însă erà știut, că nu dă răspuns la nici un fel de întrebare decât înaintea judecătorului.

Pentru astădată el se abătù dela obiceiul său.

La început erà galben ca ceara și abia îngână cuvintele; însă pe când se întorceau la cazarmă, erà ziuă, oamenii umblau pe uliță și față cu oamenii Lică până chiar și'n patul de moarte ar fi stat drept și îndrăzneț. — În cele din urmă el începù să-și roază mustața cu dinții și să zâmbească în el.

Pinteș, care mergeà cu pușca pe umăr în urma lui, îl urmă cu privirea și cu cât îl vedeà mai nepăsător, cu atât mai mult se îndârjeà.

Am auzit c'ați găsit o trăsură și-un copil mort la marginea drumului, — grăi Lică într'un târziu; — nu cumva crezi, c'o poți pune și asta în socoteala mea?

Nu știu! — răspunse Pinteș stăpânindu-se.

Depărtare de vre-o cincizeci de pași înaintea aor steteau trei oameni la portița de vorbă: Lică hruncà ochii la dânșii, apoi grăi cam încet:

Când mi-oi vedeà eu ceafa cu ochii, atunci să știu, că încep a crede în hărnicia voastră și a mă

teme de voi. Eu să fiu, măi, în locul tău: te dovedesc și chiar dacă n'ai fi vinovat.

Pintea se opri în cale, resuflă odată din greu, privi mânios la el, dar nu grăi nimic.

Știi eu ce vrei tu, — zise apoi după ce trecură de oameni, — să mă scoți din răbdare, ca să mă dau de gol înaintea oamenilor; dar nu sunt eu omul, pe care tu să-l poți purta după placul tău.

Apoi, dacă vreau, — îi răspunse Lică, — o și fac, am și făcut-o. Să te vezi tu pe tine însu-ți, te-ai speria de ceeace vezi. Par'că e să mă mânânci de viu.

Eră Lică Sămădăul, care grăia aceste cuvinte, vestitul sămădău, care acum trecea urmărit de un jandarm dealungul uliței din Ineu, unde se făcuse în noaptea trecută o călcare și unde lumea eră cuprinsă de spaimă: Lică știà dar, că e privit din toate părțile și orice mișcare a lui e văzută de o mulțime de ochi.

Adică ce-i!? — zise el oprindu-se în cale și tare ca oamenii rămași în urma lor să-l poată auzi. — Dacă voi fi vinovat, voi merge la spânzurătoare; dar acu mă lasă în pace și mă cârâi, tu vezi că mă duc fără de nici o împotrivire.

Pintea puse oarecum fără de voie mâna pe pușcă și iar o luà; dar mișcarea lui nu le scăpà oamenilor ce steteau pe la portite și peste puțin ei începură să se adune din toate părțile spre dânșii.

Vezi, că e făcută, — grăi Lică iar încet? — acum râde și tu, cum râd eu. — Și să știi, că azi, nu mai departe, am să mă plimb cu țigara în gură printre oamenii ăștia și să râd de prostia voastră.

Măi Lică, — bagă de seamă, că pușca-i încărcată, și dacă-mi perd răbdarea, o perd de tot, — îi zise Pintea.

Cu toată cumpătarea lui Pintea, câțiva oameni se luară după dânșii, iară unde se adună în ase-

menea împrejurări doi trei inși, peste puțin lumea, se îngrămădește. Pe când ei sosiră la cazarmă, tot Ineu știa, că Pinteă căprarul l'a prins pe Lică sămădăul și că eră să-l împuște pe drum, în mijlocul uliței, și vre-o cincizeci de oameni doritori de a află ceva despre cele petrecute veniau în urma lor. Pinteă mergea drept înaintea și se făcea, că nu vede și nici nu aude nimic.

— Ce căutați aici?! — le zise oamenilor unul dintre jandarmii ce steteau la poarta cazarmei. — Haide acasă.

— Apoi de! — nu te miră, — grăi Lică, — oamenii, vor și ei să văză mânia lui Pinteă; eră să mă împuște pe drum; zise, că are el să mă dovedească pe mine și chiar dacă n'ași fi vinovat.

— Asta n'am zis'o, — grăi Pinteă; — dar zic acum, că dacă n'ajungi tu acum în furci, nu mai e dreptate în lume.

— Așa o fi! — zise Lică, apoi se întoarse spre oamenii ce iar se îngrămădiseră spre dânșii. — Măi — adăugă apoi, — să meargă cineva dintre voi la Domnul Vêrmeșy, la curte, și să-i spuie că ieri noapte i-au perit vre-o 70 de porci din turmă și că eu am fost prins și nu pot umblă să-i caut.

Lică-i cunoștea bine pe oameni; nu unul, ci zece plecară de odată, fără-ca să-și dea seamă despre ceea ce fac, numai pentru ca să poată zice, că și ei au făcut ce-va în niște împrejurări ca și aceste.

— Uite! — cum se duc! — zise el dar mulțumit și intră pe poartă.

Inaintea comisarului, Lică spuse că a văzut cuțitul la Săilă Boarul, și când îi arătară biciul, el zise deșghețat: E al meu. Se vede că l'ați găsit tot la Moara cu noroc, de unde cred că a-ți luat și cuțitul. — Mai departe el nu voi să spuie nimic, ci ceru să i se dea voie să plece: fiind-că

are treabă și nu putea să-și piarză vremea pe nimicuri. Și erà destul să însire numele stăpânilor săi, pentruca comisarul să simță, că nu va putea să-l țină închis, căci Lică știà să-și aleagă stăpânii și putea să și-i aleagă după plac, de oare-ce nimeni nu știà să păzească o turmă și să o vânză atât de bine ca dânsul. Alegea dar tot oameni cu trecere precum erà Vérmeșy, care, la nevoie, puteau să-i facă și ei câte o treabă.

Domnul Vérmeșy Arpad aveà trei turme și nu se mai îndoià, că în timp de câte-va zile le pierde pe toate trei, dacă se răspândește știrea, că Lică a fost prins. Nu mai lipseà decât se afle, că i-au și perit cei șaptezeci de grășuni de turmă și să între la comisar cu vorbele: Pe răspunderea mea să-i dai drumul, — ca să-mi caute porcii!

Eară răspunderea lui Vérmeșy mergeà foarte departe, căci el erà prieten cu judecătorii, din care unul aveà și el o turmă sub paza lui Lică, și aveà mare trecere la d-l Fișpan, care putea să-l sufle pe comisar, ca să se trezească tocmai cale de trei poștii. Dacă Lică e vinovat ori nu, de asta nu prea erà vorba: la urma urmelor, par'că toți ucigașii se pedepsesc! — Mai ales când oameni prea cum se cade au trebuință de dâșii. . . .

Pe când dar jandarmii se întorceau cu Ghiță la Ineu, Lică ieșea cu d-l Vérmeșy pe poarta cazărmii, în fața lumii adunate aici.

Nu-ți face gânduri grele, — îi zise el lui Ghiță în treacăt; — Lasă-te numai pe mine.

Ghiță nu-i răspunse nimic, ci privi numai la el, ca omul, pe care nu-l mai atinge nimic. Plecase de acasă fără de a fi grăit vre-un cuvânt cu Ana or cu bătrâna, fără de a-și fi pus gospodăria la cale și fără de a fi aruncat măcar o pri-

vire la copiii săi: nu-i mai păsa de nimic, de nimic nu mai voi să știe.

Eară Pinteaua eră obosit și se duse să se culce lăsând să mai caute și alții urma făcătorilor de rele.

XI.

Vineri după sfântul Dumitru se țină judecata.

Răuț și Acrișor fuseseră prinși chiar în ziua, când îl aduseseră pe Ghiță la Ineu, Acrișor acasă la el, eară Răuț în pădurea de la Șicula, unde se află cu turmele. Tot în aceea zi jandarmii au mai prins încă vre-o șase alți oameni bănuți și au găsit cei trei cai lăsați de pripas în hotarul Fundurenilor; însă urma celor două slugi, feciorul și vizitiul, eră perdută, încât nu se știă, dacă au fugit ori au fost uciși și îngropați la loc bine ascuns, ceea-ce după sângele aflat pe capra trăsorii și după bălțile de sânge de lângă trăsura părea mai de crezut. Pe Buză-Ruptă și pe Săilă Boarul nu-i putură prinde de cât treizeci și șase de ceasuri în urmă, la Salonta, cale de vre-o două poștii înspre Oradea-Mare, și nici nu se mai întoarseră cu ei la Ineu, ci-i duseră drept la Oradea-Mare, unde aveau să fie judecați și unde se aflau și ceilalți, și-l lăsase ear să-și caute de trebile stăpânilor.

Încă pe când se urmau cercetările, Ana veni la Oradea-Mare cu popa, vărul lui Ghiță, aducând, după sfaturile bătrânei, și bani cu dânsa, căci banul, zicea bătrâna, drege toate lucrurile; dar nu i se dădù voie să-și vază soțul. Plecând acu de a doua oră, pentru ziua de judecată, la Oradea-Mare,

ea erà cu atât mai perită, cu cât o mai muștrà și gândul, că n'a făcut nimic spre a ușurà soarta soțului său, pe care după cele aflate în urmă începuse a-l crede nevinovat.

Nu te turburà fără de vreme, fata mea, — îi zise bătrâna, liniștită ca totdeauna. Așteaptă să vezi, pentru că nu știi, dacă în ziua, când se va întâmpla — Doamne ferește! — lucrul, de care te temi, el îți va părea atât de grozav, cum îl vezi acum în închipuirea ta: așteaptă să vezi, și dacă durerea-ți va fi adevărată, plâangi trei zile de-a rândul, apoi zi: «Tu, Doamne, ai voit așa!» te șterge la ochi, caută-ți un alt izvor de mângâiere și mergi cu el mai departe, căci viața e scurtă și n'ai timp să te oprești mai mult în cale.

Așa vorbiă bătrâna, fiind-că erà bătrână; Ana însă erà tânără și nu îndrăzneà să priviască în viitorul îndoios și par'că nesfârșit de lung, eară când ochii o furau, ei se umpleau de lacrimi.

Dar Ana nu erà dintre oamenii, în mintea căroră gândurile grele se pot încuibă. Incetul cu incetul ea se mângâia cu gândul, că Ghiță nu se poate să fie vinovat și numai când se văzù în mijlocul lumii ce se adunase la judecată simți ear greutatea pe inima ei.

Cel dintâiu adus înaintea judecătorilor fu și astădată tot Lică, omul înnalt și uscățiv, care totdeauna știà să tragă asupra-și privirile altora.

Ana se făcù albă ca varul când îl văzù intrând, și ochii ei mari rămaseră ca odinioară ațintiți la fața lui aspră și nemișcată. De la acest om atârnà soarta lui Ghiță, căci dacă el scăpà, nici Ghiță nu puteà să fie osândit: ea urmà deci cu încordată luare aminte, și inima i se încâlzeà la fie-care cuvânt rostit de dânsul.

Lică se știà sprijinit de stăpânii săi, dintre care

unii erau pătrunși de nevinovăția lui, eară alții, ca oameni cu multă trecere, puteau să-l apere pe sub mână, deși poate că-l bănuiau; cu toate acestea el știa de ce e vorba, aflase, că mai mulți dintre judecători îl bănuiesc, și așa își dete răspunsurile scurt și deslușit, neabătându-se întru nimic de la mărturisirile ce făcuse pe când fusese luat pentru întâia oară la cercetare. Se bizuia Lică pe cât se bizuia pe ajutorul stăpânilor săi, dar mai mult se bizuia pe chiar a sa cumiinție.

Innainte de toate el spuse, că nu ține minte să fi vorbit la Moara cu noroc despre arendaș și despre slujnică, ori ca Săilă să fi plecat cu Buză-Ruptă drept la Ineu, iară când i se citiră mărturisirile celor-l'alți, el răspunse scurt: Se poate; dar eu nu-mi aduc aminte.

In urmă el tăgădui, că Răuț ar fi venit în noaptea acea cu o muiere la el, zicând, că n'a venit de cât să-i spună, c'a perit o parte din turma ce se află în pădurea de la Fundureni și că birtașul și sluga lui trebuie să se fi înșelat când au văzut și o femee.

Ana începù să răsufle mai ușor. Adeacă, atunci noaptea, s'a dus Lică să-și caute de turmă.

Judecătorii erau însă de altă părere. Eră dovedit cu destule mărturii ceea-ce Lică tăgăduia; ei socoteau dar, că el dinadins nu-și aducea aminte de nimic din cele ce pot să întărească bănuiala căzută asupra lui Buză-Ruptă și a lui Săilă, pentrucă eră înțeles cu dânșii. Eară cât pentru muiere, el tăgăduia, pentru ca să nu fie silit a o numi lucru, pentru care mulți dintre cei de față îl laudau, — așa în taină.

Judecătorii fură întăriți în această părere a lor.

Intrebat, dacă nu bănuiește, că birtașul dela Moara cu noroc eră înțeles cu Săilă și cu Buză-Ruptă,

Lică răspunse, că nu crede, că aceștia să fi fost oamenii cu fețele acoperite ce l'au călcat pe arendaș și au săvârșit în ziua următoare faptele din drumul de țară, ci că argintăria arendașului a fost ascunsă de cineva la casa lui Buză-Ruptă, poate de vreun om a lui Pinteă, care le este vrăjmaș.

Când îi arătară, în sfârșit, cuțitul și biciul, Lică dete din umăr, ca și când nu s'ar simți de loc atins, și zise, că la aceste nu poate să răspundă nimic, ci așteaptă, ca lucrul să se deslușească din mărturisirile celorlalți bănuiți.

Răuț, Acrișor și alți martori și bănuiți, care fuseseră luați la cercetare în urma lui Lică, întăriră prin mărturisirile lor parte cele spuse de Lică, parte cele mărturisite de Marți înaintea Comisarului, astfel, că pe când Pinteă veni la rând, atât în mintea judecătorilor, cât și a oamenilor ce se aflau de față Buză-Ruptă și Săilă păreau ca dovediți de a fi săvârșit faptele rele, iară Lică și Ghiță tare bănuiți de a fi stătut în înțelegere cu dânșii.

Când Pinteă intră, apărătorul lui Lică se ridică și spuse, că nu poate primi această mărturie, arătând în puține cuvinte cele petrecute pe când Pinteă îl duceă pe Lică la cazarmă și cerând să fie ascultați martorii, pe care îi adusesese în această privință.

Eu îl primesc! — grăi Lică desghețat.

Pinteă-și potrivise de mult și de multe-ori vorbele, dar cele spuse de apărătorul lui Lică, sângele rece al lui Lică și fețele neîncrezătoare ale câtorva dintre judecători îl scoaseră din sărite, și acum nu mai știă ce să zică. Spre marea mirare a celor de față, el spunea din cuvânt în cuvânt ceiace spusese și Lică, anume, că nu-i crede pe Buză-Ruptă și pe Săilă vinovați, că argintăria

arăndaşului a fost ascunsă de alții la casa lui Buză-Ruptă, că cuţitul lui Săilă a fost lăsat dinadins în trupul lui Hanţl, că Răuţ nu a venit atunci noaptea cu o muiere la Moara cu noroc, ci singur ori cu vre-un al tovarăş al său, şi spuneă şi spuneă, iară Lică îi râdea în faţă, şi cum îl vedeă pe Lică râzând, îşi pierdeă tot mai mult cumpătul şi vorbiă tot mai aprins, încât se făcù în cele din urmă de râsul lumii adunate la judecată. Atunci tăcù şi începù să şi şteargă sudorile reci de pe frunte.

Cu toate aceste lumea rămase cam nedumirită şi cei mai chibzuiţi dintre judecători puseră oarecare temeii pe cuvintele lui.

Acu intră însă Buză-Ruptă şi, puţin în urma lui, Săilă Boarul, şi aceştia deteră cercetărilor cu totul altă faţă.

Amândoi erau oameni ştiuţi ca făcători de rele, bănuţi şi chiar pedepsiţi în mai multe rânduri, iară astă dată le veneă cu atât mai greu să se apere, cu cât nu îşi puteau sprijini spusele prin nici o mărturie şi erau prigoniţi de către toţi aceia, care-şi dedeau silinţa să'l scape pe Lică.

Buză-Ruptă, un om înalt, grăsuliu şi slut, de-ţi eră silă să te uiţi la el, tăgădui, că a plecat atunci seara la Ineu, şi spuse că până Marţi la amiazăzi a petrecut cu Răuţ şi cu Săilă pe la turme, iară mai departe cu Săilă, cu care dimpreună s'a dus la Salonta.

— Va mai văzut cineva în tot timpul acesta? — întrebă unul dintre judecători.

— Nimeni — răspuse bănuitul.

Cum aţi umblat așa de nimeni nu v'a văzut?

De ce vă ascundeţi?

— Nu ne-am ascuns; dar din întâmplare nu ne-am întâlnit cu nimeni.

— Bine! — urmă judecătorul. — Eu însă nu prea înțeleg un lucru. Răuț a plecat spre Fundureni, iară nu spre Ineu.

— Luasem înțelegere să ne întâlnim dincolo de deal și să mergem mai departe împreună.

— De ce asta?

Buză-Ruptă stete un timp nehotărât.

— Ca să nu știe Lică sămădăul, că ne ducem împreună, fiindcă Lică ne este vrăjmaș și s'ar fi mâniat pe Răuț, dac'ar fi aflat, că umblă cu noi.

Răuț dovediă însă cu patru mărturii, că a fost Luni noaptea la Moara cu noroc, iară Marți pe la prânz la Șicula, dovediă, că Buză-Ruptă spune un neadevăr și că vrea să-l năpăstuiască.

Săilă, intrând, văzù pe Buză-Ruptă frânt, simți, că treaba le stă rău și și schimbă în buiguiala sa mărturisirea ce făcuse mai înainte.

El spuse, în deosebire de tovarășul său, că s'au înțeles cu Răuț, ca să fure o parte din turma ce se află în pădurea de la Fundureni, și că în urmă s'au dus prin ascuns la Salonta, ca să afle un cumpărător. Această mărturisire însă, care mai înainte ar fi putut să schimbe părerea judecătorilor, acum îi făcea pe cei mai mulți să râză.

Astfel din mărturisirile lui Buză-Ruptă și din ale lui Săilă nu ieșea de cât un lucru: că ei sunt vrăjmași ai lui Lică, întocmai ca Pinteia, și că nu puteau să fi săvîșșit fapta în înțelegere cu dânsul, lucru, pe care apărătorul lui Lică îl puse cu vorbe bine potrivite în vederea judecătorilor, arătând, cum Lică li s'a făcut apărător numai pentruca să nu pară a-și răsbună de dânsii acum, când se aflau în strîmtorare, deși putea să știe, că numai ei au putut să-i lase biciul la trupul iubitei sale stăpâne.

Și în adevăr din două una: ori biciul lui Lică

ori cuțitul lui Săilă trebuiă să fie urmă lăsată din adins la fața locului pentruca să-i ducă pe urmăritori pe o cale greșită, fiindcă despre o înțelegere între Buză-Ruptă, Săilă și Lică acum nu mai putea să fie vorba. Lică însă, deși ar fi putut săvârși faptele petrecute în drumul de țară și în pădure, nu putea să fie unul dintre oamenii cu fețe acoperite, care îl călcaseră pe arendașul, fiindcă în timpul, când s'a petrecut această faptă, el după mărturisirea mai multora se află la Moara cu noroc. Ce-i drept, Pinteza bănuia, că el n'a stat toată noaptea la Moara cu noroc și mărturiile erau cam îndoiioase, tot oameni, care puteau să fie bănuți de tovărășie cu Lică; singurul razăm de bănuială asupra lui Lică erau mărturisirile cu totul îndoiase, pe care le făcuse cârciumarul asupra timpului, la care sosise și plecase acel om ce venise cu muierea la Lică: de aceea îl puseră pe Ghiță la urmă și acum așteptau cu toții hotărârea de la mărturisirile lui.

Înalt, lat în umeri, cu ochiul limpede și cu fața nemișcată, Ghiță se oprî în mijlocul lumii.

Înainte de el erau doi oameni nevinovați, care aveau să sufere osânda grea; eră pătruns de nevinovăția lor, dar acum nu mai putea să o dovedească, deși eră gata s'o apere chiar cu primejdia de a trece de părtaș la vina lor: ochii lui se opriră asupra lor ca și când ar voi să le zică: nu vă temeți, căci știu eu un lucru, prin care pot să vă scap cel puțin deocamdată.

Ana suspină odată din greu, — apoi rămase încremenită. Numai eră el, omul puternic și plin de viață: în câteva zile se făcuse numai umbra din ceea ce fusese odinioară; în câte-va zile pelița obrazilor i se încrețise și perii capului îi dăduseră în cărunțeală.

Cuprins de o durere sfâșietoare, el se întoarse

oarecum fără de veste spre partea, la care auzise suspinul, și aflând cu ochii pe Ana, își ridică mâna, o trase încet peste fruntea sa uscată și se întoarse iar drept spre Lică, omul, care nu-și pierdeă nici odată liniștea.

În o clipă el își simți toată firea prefăcută. Nu o văzuse de mult, și acum când o vedeă așa de perită, cum eră, se adună deodată în sufletul lui toată dragostea, pe care o simțise din clipa când o văzuse pentru întâiași-dată, toată dorința de a o vedeă mereu ferită de rele, toată alipirea către viață a omului pătruns de iubire, și tot ce plănuise în cugetarea lungilor zile petrecute în închisoare se zădărnici în clipa, când fața Anei se ivi în ochii lui.

El nu putea să se pună în primejdie de dragul altora, căci avea nevastă și copii, iar pe Lică îl poți speria cu o vorbă, dar nu-l poți stârpi, fiindcă el nu e om singur, ci un întreg rând de oameni, din care unii se răsbună pe alții.

Din cuvânt în cuvânt Ghiță mărturisî dar tot ceeace mărturisise înaintea comisarului, cu deosebirea numai, că el stăruî să rămâe scris, că nu-i crede vinovați pe Buză-Ruptă și pe Săilă. Iară când i se puse întrebarea hotărâtoare, dacă poate jură, că Lică a stat atunci toată noaptea la Moara cu noroc, el răspunse:

Nu pot să jur, că n'a plecat în noaptea acea, fiind-că n'am stat mereu lângă dânsul, jur însă, că l'am știut toată noaptea la cârciumă.

Cercetarea eră încheiată, și peste cât-va timp judecătorii rostiră judecata: Lică se află nevinovat; Ghiță, ale cărui purtări dăduseră loc la bănueli, scăpă în lipsă de destule dovezi, iară Buză-Ruptă și Săilă Boarul fură osândiți pe viață.

.....

Unul câte unul — judecători, osândiți, bănuți, mărturii și oameni adunați, toți se depărtară; numai Ghiță stătea mereu cu ochii țintiți la pământ, în luptă cu el însuși, cu dorința de a-i grăi Anei un cuvânt și cu durerea de a o vede așa de perită, cum eră. Apoi când lumea se rări, el se întoarse spre dânsa, ochii i se împăingeară și față i se umplu de lacrimi.

— Iartă-mă, Ano! — îi zise el. — Iartă-mă cel puțin tu, căci eu n'am să mă iert cât voi trăi pe fața pământului. Ai avut tată om de frunte; ai neamuri oameni de treabă, și ai ajuns să-ți vezi bărbatul înaintea judecătorilor. Și n'am păcătuit nimic, Ano; dar cerul m'a lovit cu orbie și n'am voit că cred și să înțeleg, când mi-ai arătat calea cea bună.

— Lasă, Ghiță, că trece și asta, — grăi nevasta împăcată cu ea însași.

XII.

— Nu te mâhni, dragul meu, — grăi bătrâna adânc mișcată. — Mă uit la fața ta, mă uit la părul tău și nu mai întreb, ce s'a întâmplat: văd eu, c'a fost mare nenorocirea, prin care ai trecut. Nu-mi spune nimic: mă tem, ca nu cumva nenorocirea ta să-mi pară prea mică și să-ți fac o nedreptate, căci ea este așa de mare, cum o simți tu. Dar zic să nu te mâhnești: e norocit omul, care a trecut prin o mare nenorocire, căci a scăpat de multe ne cazuri mici, care mistue mai rău decât durerea.

Ghiță luă pe unul dintre copii și-l sărută.

— Sărmanilor mei copii, — zise el, — voi nu mai aveți, cum avuseseră părinții voștri, un tată om cinstit.

— Lasă, Ghiță, — grăi Ana: — noi și toți oamenii buni, care te cunosc, te știm cine ești și ne muștrăm pentru gândurile rele ce ne vom fi făcut despre tine.

— Nu asta e cinstea, — întâmpină soțul. — Cinstitu nu e decât omul, care a astupat gurile rele, pe care nimeni nu-l poate grăi de rău fără de a se da de rușine; cinstea e sila, pe care le-o faci oamenilor răi de a te socoti om între oameni. Eu nu mai pot sili pe nimeni să nu le zică copiilor ăstora: Tatăl vostru e un om ticălos!

— Așa e, — răspunse bătrâna: — multe trebuie să faci de dragul lumii, fiindcă e mare nenorocire, când te strici cu ea. — Dar' ce să-i faci!? — e așa odată și nu altfel. Dacă te-ai stricat cu lumea, nu te mai găti de sărbătoare, ci stăi acasă și te pune să-ți torci din fuiorul tău o cămașă curată.

— Da, dacă ești muiere!

— Muiere sau bărbat: om cuminte să fii!

— Om cu minte?! — Hei! mult venin am adunat eu, și mă credeam om cu minte, dar tot numai în mine l'am deșertat.

— Da, mulțumită lui Dumnezeu, că l'ai deșertat, — grăi bătrâna.

Și bătrâna avea dreptate: Ghiță trecuse în adevăr printr'un fel de prefacere.

Nenorocirea îl făcuse mai îngăduitor și mai mulțumit cu lumea, în mijlocul căreia se află. Odiñoară el credea, că omul poate să facă și să desfacă; acum simțea, că toate vin cu întâmplarea și se mulțumia cu puținul bine, de care avuse parte. Astfel îi părea bine, când vedea veselă pe Ana, care se bucură de capătul la care au ajuns lucrurile fiindcă ele puteau să ajungă la un capăt și mai rău.

Apoi omul își caută, la amărăciune, el însuși mângâierea. Încetul cu încetul Ghiță își puse tare

și tot mai tare de gând, că mai stă pân'la primăvară la Moara cu noroc, apoi își adună toată averea, își ia nevasta și copiii și se duce departe, unde nu-l cunoaște nimeni, în fundul Banatului ori chiar în Țară. «Și — își zicea el — nu este cu putință, ca purtările bune să nu străbată cu vremea. . «Astfel își dădea silința să uite cele petrecute, să le treacă cu vederea, ca și când nu ar fi fost, și să se piarză într'un viitor mai bun, pe care și-l închipuia adese-ori ca'n aievea.

În puținele zile petrecute în închisoare îi venise de sute de ori gândul săucidă pe omul, care-l perduse, și nu odată simția în el, că e prea slab spre a se stăpâni să nu-lucidă, ci să-l omoare încetul cu încetul și să-l ducă, precum ar fi dorit, de jumătate sfârșit, la spânzurători; acum par'că-i venia să-și zică: dar ce-mi pasă!? — cele făcute tot nu se mai pot desface.

— Lasă-l, săracul cu păcatele lui, — zise, el, — când îl văzù iar pe Lică Sămădăul, care veni câteva zile în urmă la Moara cu noroc. Iară Ana îl primi cu inima deschisă pe omul, care vorbise atât de frumos în fața judecătorilor și prin a cărui cuminție scăpase soțu-său de primejdia, în care se află.

După ce stete vre un ceas de vorbă, Lică își căută prilej să rămâie singur cu Ghiță, apoi își desfăcù șerparul dela brâu, plin de bani și-l deșertă pe masă.

Ghiță, cuprins de o pornire pătimașă, privi aspru în fața lui.

— De care sunt ăștia? — întrebă el apăsând asupra vorbelor: — de ai ovreiului ori de ai domnișoarei?

El credeà, că Lică se va cutremurà în auzul acestor cuvinte; rămase dar rușinat, când acesta îi răsese în față și răspunse:

— Și de unii, și de alții ; ca hoț m'am împrumutat și tot ca hoț trebuie să și plătesc.

— Și dacă mă prinde cineva cu ei ?

— Cine să te prinză ? — banii sunt bani, și tu ești cârciumar : vin la tine fel de fel de oameni, și tu iei ce-ți dă fiecare.

— Și dacă te-ași da eu de gol ?

— De asta nu mă tem, — răspunse Lică.

Ghiță se ridică, scoase saltarul mesei, trase banii în el și ear îl închise.

— Vezi, acum ești om cu minte, — grăi Lică. — De ce folos ți-ar fi fost, dacă-i spuneai judecătorului ceea ce poate-că nici el nu doriă să-i spui. Peste mintea mea tot nu trece nici unul cu mintea lui, nici tu, nici altul. — Lasă-i, șează la răcoare, dacă sunt proști. Credeau, proștii, că eu îmi pun creștința în niște oameni, pe care nu-i țin destul de strâns legați, și că mă vor păgubi pe mine, dacă se vor duce cu Răuț, ca să ia vre-o sută de porci din turma mea : acum n'or să mai ia nici unul.

Ghiță suspină o dată. Eră uimit de acest om atât de ager în răutatea sa și se simțiă ușurat, când află, că în nedreptatea legilor e o aspră ceartă Dumnezeuiască.

— Dar, cu femeea aceea ce-ai avut ? — întrebă el.

— Ceea-ce am cu tine, — răspunse Lică rece. — Am prins'o, că are slăbiciune de aur și de pietre scumpe și am pus-o să vânză, ceea-ce putea să facă fără de a cădeà la bănuială. — Dar muierea tot muiere rămâne : eră să mă dea de gol, căci n'a avut inima să vânză un lanț, care-i plăcea, precum se vede, afară din seamăn.

— Și pentru asta tu ai stins patru suflete, — grăi Ghiță îngrozit. — Tu nu ești om, Lică, ci diavol.

— O simți acum ?! — grăi Sămădăul mulțumit.

— Ar fi trebuit să o simți mai de mult și să în-

țelegi, că eu atât de mult mă tem de cearta legilor, încât frica îmi deschide mințile și-mi luminează calea, pe care umblu. E nebun acela, care-mi zice, ca tine, că are să mă ducă la furci, pentru că mă face să bag mai bine de seamă. Înțelegi tu acum, că acela, care ține cu mine, nu are să se teamă de nimic, eară acela, care vreă să mă doboare, trebuie să stea mereu cuprins de îngrijire, pentru că, de ar fi mai nevinovat decât copilul de trei zile, tot îi frâng în cele din urmă gâtul. Tu ești om cinstit, Ghiță, și am făcut din tine om vinovat: acum pot să merg lesne și mai departe și să te duc, eu la furcile, cu care mă sperii tu pe mine.

— Pentru ce, Lică!?!—pentru ce?!—strigă cârciumarul cuprins de spaimă.

— Nu zic, că te duc, — răspuse Lică domol; — acu nu-mi vine la socoteală; am trebuință de un om ca tine. Zic numai, că te pot duce, dacă-mi stai în cale.

— Plec mâne de aici, și-mi dă pace.

— Acù nu te las să pleci; ai stat până acum din încăpățănare; trebuie să stai de aici înainte de frică. N'am muncit eu de geaba: acum tremuri înaintea mea ca frunza de mestecăn; acu vreau să stai aici!

— Ce vrei cu mine?!

— Ce vreau?—grăi Lică râzând.—Ghiță!—mulți oameni au perit la cârciuma asta, și li s'a găsit urma cale de două poștii de aici. De când ești tu aici, n'a murit încă nici unul. Mă înțelegi?

Ghiță se ridică și-l privi cu dispreț.

— Și câtă vreme stau eu aici, n'are să moară nici unul, afară poate de mine!—zise el hotărât.

Lică iar se rânji la el.

— Vorbești ca fetele mari mai nainte de a fi gustat dulceața păcatului, — zise apoi așezat. — Poate-că și eu am vorbit odată așa, nu țin minte. Știu numai,

că mă aflu în strâmtoare, când am ucis pe cel dintâiu om: îmi periseră niște porci din turmă și-mi eră rușine să spui, c'au perit și n'aveam bani să cumpăr alții în locul lor. — Apoi am ucis pe al doilea, ca să mă mângâiu de muștrările ce-mi făceam pentru cel dintâiu. Acum sângele cald e un fel de boală, care mă apucă din când în când, — pentru că tu nu știi încă, — urmă el mai cu avânt — cum îți fierbe și clocotește tot sângele când te hotărăști odată să pui un lucru la cale, și ce grozavă e plăcerea de a-l lovi pe omul, care te supără, de a-l lovi tare, ca să-l sfărâmi, când te-a atins c'o vorbă ori cu o privire, de a răsplăti însutit și înmiit. Aduni mereu venin și ură și mânie oarbă, și când ai adunat destulă, atunci verși cu prisos, și nu prea mult îți pasă asupra cui, numai om să fie. Tu ești om, Ghiță, om cu multă ură în sufletul tău, și ești om cu minte: dacă te-ași avea tovarăș pe tine, ași râde și de dracul, și de mumă-sa. — Mă simt chiar eu mai vrednic, când mă știu alături cu un om ca tine.

— Îți sunt tovarăș! — grăi Ghiță hotărât și rece.

— Nu te primesc! — răspunse Lică tot atât de hotărât și de rece. — Pe om nu-l stăpânești de cât cu păcatele lui, și tot omul are păcate, numai că unul le ascunde mai bine. Ca să le dea mai lesne pe față, caută-i slăbiciunea, fă-l să și-o dea de gol și faci cu el ce vrei, căci unul se mânie, altul se rușinează, al treilea se zăpăcește, dar nu e nici unul, care nu-și perde bunul cumpăt și mintea întregă. E însă o slăbiciune, de care mă tem, fiindcă nu știi nici odată cum s'o apuci; e azi mai mare, mâne mai mică și când ai crede c'ai nimerit'o, dai greș: de oamenii, cari au asemenea slăbiciune, mă feresc căci ei te dau de gol, când lumea ți-e mai dragă. Am pățit-o odată cu Pinte: n'o mai pat și cu tine.

— Ce fel de slăbiciune? — întrebă Ghiță cam cu jumătate de gură

— De femei, ba chiar mai rea decât aceasta, — de o singură femeie.

Ghiță nu-i răspunse nimic, dar după ce Lică se depărtă, el își ridică amândouă mâinile asupra lui și grăi pătruns de un singur gând:

— Te crezi tu mai rău decât mine! ?—Să vedem!

Te duc la spînzurătoare, chiar dac'ar trebuî să merg și eu de hăț cu tine.

XIII.

Banii primiți de la Lică erau pe masă, și Ghiță stetea singur și cu ușa închisă înaintea lor, cercetând cu încordată luare aminte fie-care bucată, ca să vază, dacă nu află vre-un semn pe vre-una din ele.

Eră hârtie, argint și aramă, însă hârtiile afară de două bucăți mai mari și de una mică, erau nouă nouțe, cam mototolite, dar încă neîmpăturate. Pe una din hârtiile mari eră o pată mare de cerneală, iară dintr'una mai mică lipsiă o bucată; dar' acestea nu puteau să fie semne.

Ghiță privi cât-va timp desamăgit la bani: cu toate acestea îi părea bine, căci la urma urmelor, el aveă drept la o parte din acești bani, muncise pentru ei, îi câștigase para cu para, și i-ar fi părut rău, dac'ar fi trebuit să'i dea judecătorului, ceea ce eră hotărât să facă cu banii ce-ar fi având vre-un semn.

După-ce trase iar banii în saltarul mesei, el se plimbă cât-va timp prin casă. Ii eră ca și când

ar fi furând oare-cum acei bani și se întrebă mereu cuprins de îngrijare, dacă nu cum-va își pune el însuși o cursă, ținându-i la dânsul. Ar fi voit să-i ieșă și să-i arunce pe fereastră; însă el nu putea: se gândia cât trebuie să muncească un om ca dânsul pentru-ca să adune atâta la un loc, și nu-l lăsă inima să-i dea din mână.

A treia zi era Sâmbătă; ziua, în care se numărau banii și când trebuiau să fie toți de față, un obicei bun, rămas încă din vremile bune, și mai ales obiceiul, de care Ghiță nu s'ar fi putut lepăda nici odată.

Încă de la început Ana era nedumirită. Ii părea că sunt prea mulți bani de astă-dată și nu putea să depărteze de la sine gândul, că hârtiile nouă nouțe au venit de la unul și același om.

Eară bătrîna se bucură, că săptămîna aceasta a fost așa de bună.

— E bună aceasta? — întrebă ea, când văzù hîrtia, din care lipsia o bucățică.

— Să-mi dea Dumnezeu tot de aceste! — grăi Ghiță numărînd mai departe.

Ana privi la hîrtie cu tot dinadinsul și sângele îi perî din obraji; dar' ea nu grăi nimic, de oarece era și bătrîna de față.

În urmă voi să-i grăiască lui Ghiță, dar nu putea. Îl bănuise odată și se temeă să-l mai bănuiască. Așa e! — dar gândul rău, încuibat odată în mintea ei, nu o mai lăsă să-și vie în fire, se temeă, ea singură nu știă de ce, și mai ales seara, după ce Ghiță și bătrîna adormiră, capul începù a i se înfierbîntă.

Trbuie să aflu adevărul, de dragul copiilor mei, dacă nu de alta! — zise ea hotărîtă, apoi se dete jos din pat, căută cheile, deschise tiptil ca o hoată ada și scoase teancul de hîrtii. Apoi se duse

în odaia de lângă birt, făcù lumină, încuiè uşa, desfăcù cu mâna tremurătoare teancul și începù să cerceteze hârțiile.

— Asta e! — grăi punând la o parte hârția, din care lipsià o bucățică. — Jur pe sfânta cruce, că am văzut-o în mânilor ei.

Ea cercetà apoi hârțiile nouă, pe care le bănuise din început.

Una dintre ele par'că erà împunsă cu acul tocmai la mijloc, și cercetând mai departe, ea aflà cincizeci și trei de bucăți, care erau ast-fel împunse, ca și când ar fi fost trase pe o sârmă subțire.

Ea puse hârțiile una peste alta, apoi se întoarse cu capul ridicat la soțu-său și-l deșteptà din somn.

— Ce-i?!—ce s'a întâmplat?!—întrebà el speriat.

— Vino cu mine! — îi zise ea.

El se ridicà cu grăbire și plecà buiguit în urma ei.

— De unde ai tu banii ăștia? — întrebà ea, arătând la hârțiile de pe masă.

Ghiță tresări cuprins de spaima ucigașului prins asupra faptei.

Mai știi și eu?! — răspunse el. — Dela drumeți.

Ghiță, — îi zise ea. — Nu te jucà cu dracul! — Banii ăștia, câți sunt aici, toți i-ai primit dela un singur om. — Hârția asta, din care lipsește o bucată, a fost odată în mâna mea: i-am dat'o femeii, pe care o știi și tu, în ziua, când a fost ucisă, iară aceste cincizeci și trei de bucăți sunt însemnate cu același semn și tot așa trebuie să vie dela unul și acelaș om și anume dela ea, căci la ea am văzut bani noi ca și aceștia. — Din două una: ori tu ești amestecat în trebile aceste, și atunci nu e bine, ori nu ești amestecat și nu știi să te ferești de oamenii răi, și atunci iar nu e bine. Dacă-i așa, apoi pune chiar acum caii la trăsură, căci vreau să plec de aici cu copiii mei.

Ea rămase cam zăpăcită, când văzù, că el, în loc de a se turburà, o privește cu dragoste și bucurie.

Copiii aceia sunt și ai mei, — zise el; — lasă-i numai, că e grija mea de dânșii. — Care va să zică, sunt însemnate hârțile? — Și eu am căutat semne pe ele, dar n'am găsit nici unul. — Ce fel de semn e acela?

Iată, — răspunse Ana mai domoală, puind hârțile în fața luminii; vezi împunsătura aceasta?

— O văd acum! — o văd prea bine și-l țin minte pe omul, dela care le-am primit. — E un om, — urmă el peste puțin cam în silă, — pe care nu-l cunoști, dar ai să'l cunoști într'o zi.

Grăind aceste, el se apropià de dânsa, îi luà capul între mâni și o sărutà mai de multe ori pe frunte.

— Să nu-ți faci gânduri rele, — zise el iar, — și să nu te miri, dacă mă vei vedeà câte odată cam schimbat la fire: eu trebuie să scot la capăt un lucru greu. — Acum mă duc, chiar acum, ca să fiu mâne dimineată aici, așa ca nimeni să nu știe c'am fost dus peste noapte. M'ai înțeles? — Du-te și te culcă și fă ca și când n'ai ști nimic.

— Dar unde te duci? — îl întrebà ea îngrijată.

— Am să'ți spui, — răspunse el, apoi strânse hârțile și plecà.

Peste puțin el călărià în treapăt mare de-a lungul drumului de țară spre Ineu, iară pe la miezul nopții îl așteptà într'una din odăile mai retrase ale cazărmii pe Pinteaa, care se dusesese cu banii la arendașul.

— Puțină treabă, — grăi Pinteaa, — dar tot e ceva. Ar trebui să ai mărturii, că ai primit banii dela el; însă Lică e om viclean, și n'are să-ți dea decât între patru ochi.

— Atunci ce să facem? — întrebà Ghiță.

— Multe ar fi de făcut, — grăi Pinteza, — numai dac' ai fi tu om mai viclean, dacă n' ai fi atât de prost, ca să-l aperi, când vrei să-l surpi. — Știi tu, că sluga ta, Marți, e omul lui Lică?

— Marți?! — strigă Ghiță.

— Nu te aprinde— îl întâmpină căprarul. — Acum trebuie să-l ții, căci altfel ni se strică toată treaba. I-am găsit eu noima și lui Marți. Îți spui numai atât, că am aflat multe, dar încă nu destule, căci de Lică cu una cu două nu te poți apropia. Dacă m' ajută Dumnezeu, în câteva zile am să dau și de cei doi morți: le sunt pe urmă. Nu s' a sfârșit încă judecata: mai va — fie chiar până la împăratul. — Iacă ce-ți spun eu ție: banii împunși cu acul sunt dela bancă, unde hârtiile se țin în teancuri de câte o sută de bucăți, trase pe o sârmă subțire, ca nimeni să nu poată fură din teanc fără de a rupe sârma ori pecetea dela capătul ei, și e știut, că domnișoara aceea a luat banii dela bancă înainte de a fi plecat dela Ineu; argintul e dela arendașul, însă el a avut mai ales hârtii mari, însemnate la colț cu o slovă rotundă și o cruce lângă ea, și aur, tot galbeni împărătești, la care tot al treilea zimț e pilit. Te-ai simți tu destoinic să mi-l dai pe Lică prins, când are galbeni ori hârtii astfel însemnate în șerpar la el?

— Ți-l dau! — răspunse Ghiță hotărât.

— Mai domol, grăi Pinteza; — asta-i lucru greu. Mă tem, că ai să ne strici toată treaba. Să știi un lucru. Lică are acum trebuință de bani, ca să-și poarte judecata mai departe, și precum se vede, are de gând să te pună pe tine să-i preschimbi și poate chiar să-i vinzi aur și argintărie. Tu primește ori-și-ce, vino la mine, și eu îți schimb, adecă îl pun pe arendașul să schimbe, fără-ca el să știe, că ești tu

la mijloc. Se înțelege tu te duci totdeauna la Arad ori la Oradea și faci cași când ai fi schimbat acolo.

— Și dac'ași intră în vre'o încurcătură!

— Grija mea de asta! — Tu caută numai să te pui bine cu Lică!

În zori de zi Ghiță dormiă iar în patul său și visă, că-l dă pe Lică prins și vede, cum Pinteasca scoate galbenii cu zimții piliți din șerparul lui. Eară Ana își stăpânea răsufierea, ca să nu-l deștepte din somnul său dulce.

XIV.

Ziua următoare, deșteptându-se din somn, Ghiță eră neliniștit. Își aducea bine aminte cele petrecute peste noapte; dar și le gândiă ca și când le-ar fi visat, și par'că nu-i venea să le crează, iară când își dădea seamă, că ele în adevăr s'au petrecut, îi eră rușine de cele ce făcuse și se temeă, că mai curând ori mai târziu se va da de gol și nu numai va strică toată treaba, dar își va băga totodată și capul în primejdie.

— Nu!—își zise el—eu nu pot să o fac aceasta; n'am în mine inima, n'am, precum zice Pinteasca, dibăciă, pe care ar trebui s'o am, pentru-ca să o pot face.

De aceea, când Ana îl întrebă despre cele puse la cale peste noapte, el răspunse, că e bine și că toate s'au făcut, și dând acest răspuns, el nu spunea decât adevărul, pe care îl simțiă atunci în sufletul său.

Ana însă eră adânc jignită: ea ar fi dorit să afle

mai multe, se simția în drept a cere să știe tot și nu putea să-l ierte pe Ghiță pentru lipsa lui de încredere. «Vorbești cu mine, — îi zise ea, — cum ai vorbi cu un străin, cu un copil, cum ai vorbi cu o slugă, pe care o ții cu simbrie, fiind-că ai trebuință de ea».

Și Ana avea dreptate.

A doua zi, când Lică se întoarse iar' pe la cârciumă, Ghiță simți că nu știe, ce are se facă. În-tâia oară în viața lui îi eră rușine de Lică, se simția oare-cum mai netrebnic decât dânsul și se temea înzecit de răzbunarea lui.

Eară Lică eră vesel, eră precum nu fusese mai nainte, om cu inima deschisă.

Bunul Dumnezeu a rânduit, ca copilul să se iea întru toate după oamenii mari, și Petrișor, băiatul lui Ghiță, voiă și el să aibă cu orice preț un biciu ca nenea Lică, dacă nu poate să aibă de o cam dată chiar și un cal ca dânsul; Ana luase dar un caer și se pusese să-i împletească unul.

— Ce are să iasă de aici? — întrebă Lică, — Un biciu pentru Petrișor voinicul. — Ei! apoi dacă-i așa, las' pe mine: ce-a da târgul și norocul! — ține capătul, să-i împletească eu un biciu, cum îl știu eu împleți.

Ana rămase pe laiță, ținând capătul pletei, eară Lică stetea înaintea ei și, împărțind fuiorul în opt șuvițe, începă să împletească în opt coarde, cum ea nu mai văzuse mai nainte. Și cum el împletea, ea privea la degetele lui, care strângeau pleata, răsuceau coarda și-o împleteau cu măiestrie între celelalte, privea la mâna lui, care nu atinsese nici o dată sapa, nici coarnea plugului, ci numai biciul ușurel și frâul calului, la mâna albă și la degetele lui subțiri și lungi, privia la cămașea lui albă ca floricelele, la fața lui rasă neted, la mustața lui

lungă, la ochii lui verzui, care acum se mișcau cu atâta viociune, privea și asculta vorbele vesele, care curgeau într'una peste buzele lui, privea și asculta și-și aducea aminte pe omul rece și aspru la față, pe care-l privise c'o uimire copilărească atunci, în ziua aceea, când el sosise pentru întâia oară la Moara cu noroc, pe omul tăcut, pe care-l crezuse odinioară așa de rău și de primejdios și care acum își petrecea timpul cu dânsa și se bucură, când vedeă, că Petrișor saltă de bucurie.

Și precând Ana privea, ascultă și gândea — oare-cum fără de voie la cele ce au fost și la cele ce sunt, pleata scoasă în patru dungi se lungea mereu.

— Frumos are să iasă! — îi zice ea.

— S'ar putea oare să iasă alt-fel, răspunse el cam cu jumătate de gură, când o nevastă așa de frumoasă îi ține capătul. — Mie nu mi-ar păsa, — adăugă apoi peste puțin, — dac'ar ieși și lung cât postul Paștilor.

Ana se turbură și-ar fi voit să dea capătul să-l mai ție și Uța, care stătea câțiva pași în dosul ei; dar ea se făcù, că nu înțelege și începù să vorbească cu copilul.

De aici înainte Lică își rări vorbele, începù să subțieze coardele, să împletească mai iute și încetul cu încetul iar se făcù omul cu față rece și aspră.

— Nu mai am mult, — zise el în cele din urmă; — sfârșesc numai decăt; codoriștea o fac eu apoi și singur.

Pe Ana o mâhniau aceste cuvinte. Pornită spre veselie, precum eră, ar fi dorit să vază tot fețe vesele și se simția cu atât mai jignită, când știă că ea însăși a stricat voia bună a cuiva: umblă dar dinadins să-l aducă iar la voie bună pe Lică, să-l lase precum l'a găsit și-i venia oare-cum să plângă, când vedeă, că nu izbuteste. Ea îi zîmbea

în ochi, îi arătă în toate chipurile, că se bucură de vorbele lui, iară când el se duse să caute o nuia, din care se taie codoriștea, își luă copilul de mână și-i zise veselă: Hai și noi să-i ajutăm lui nenea Lică.

Ghiță umblă în vremea aceasta după trebile sale, însă când el se întoarse iar la cârciumă, Lică ședeà la masa de sub cerdac și tăia cu vârful cuțitului creștături pe codoriștea făcută gata, iară Ana steteà în dosul lui și privià peste umărul lui, cum lucrează, și cum steteà așa, ea se rezemà cu dreapta de masă, iară stânga o țineà pe celalt umăr al lui.

Ghiță rămase o clipă amețit, apoi se depărtă iute, ca să nu mai vază.

— Nu! — își zise el, — de asta nu m'am temut nici o dată și nu mă tem nici acum.

Și în adevăr el nu se temeà, dară ferbeà cu toate aceste în el. Iși aduceà aminte vorbele lui Lică despre slăbiciunea pentru muiere, înțelegeà gândul lui și se turburà, când se gândià, că Lică crede că ar fi cu putință, — și că Ana, chiar ea, în nesocotința ei copilărească, îl întărește în această credință. Dar tocmai pentru aceea el însuși nu voià să înțeleagă nimic, și peste o jumătate de ceas, când se văzu iar singur cu Lică, el se arătă mai deschis la inimă decât de obicei.

Pintea avuse o bună presimțire. Lică-i aduse astădată lui Ghiță patru hârtii mari și puindu-le pe masă, îi grăi:

— În jumătate; cât ție, atât mie: dar la aceste să bagi mai bine de seamă, fiindcă au semne.

Ghiță privi câtva timp la hârtii și la semnele ce acum îi erau cunoscute.

— Te înțeleg, — zise el apoi: — nu ceri decât cincizeci la sută; ceillați cincizeci să fie ai mei, ca bani de cheltuială. Eu te sfătuiesc însă să-ți alegi vre-un

alt om pentru treaba asta: nu te temi tu, că iau banii ăștia și mă duc cu ei la judecătorie, ca să spun, că-i am de la tine? Ai face bine să te temi și să-mi dai pace.

— Dacă ai aveà de gând s'o faci, nu mi-ai fi spus-o, — răspunse Lică. — Poate că tu crezi c'ai puteà s'o faci; te știu însă om destul de cuminte, pentru ca să simți, ce-ar urmà de acolo pentru tine — și te știu om, care ține la bani.

Ghiță se știà și el însuși om, care ține la bani, dar tocmai pentru aceea nu voià s'o afle de la alții. El luà banii și îi puse în ladă, apoi scoase un teanc de hârtii mai mici și dete lui Lică jumătatea ce i se cuvenea, zicându-și mereu, pe când numără: Am să-ți arăt eu ție, că tot nu țin la bani atât de mult, cum crezi tu.

Și în adevăr, el nu așteptà decât noaptea, pentru ca să plece la Ineu.

Seara însă Lică iar se întoarse la Moara cu noroc și-i aduse zece bucăți de hârtie, pentru ca să nu-i dea timp de răsufare.

— Dacă n'ai destul mărunț la casa ta, — îi zise el, — pleacă mâne la Arad, ca să schimbi.

— Așa îmi pare, că am, — îi răspunse Ghiță, — și-i dete aproape toți banii mărunți, pe care îi aveà la dânsul.

Și numai când se întorceà dela Ineu, Ghiță simțea că Lică are dreptate. El îi dăduse lui Pinteà cele patrusprezece bucăți de hârtie; dar nu-i spusese un lucru: că jumătate din bani sunt ai săi, ci, din potrivă, stăruise ca jandarmul să-i schimbe banii deplini, pentru-ca Lică să nu simțã nimic. Îi fusese în mai multe rânduri vorba pe buze; însă totdeauna își ziceà: Adecã de ce folos ar fi, dac'ar mai afla-o și asta!? — Iară acum, când se întorceà dela Moara

cu noroc, își puneà de gând, că i-o va spune într'alt rând.

— Într'alt rând? — da! — însă în curând el se încredință, că nu poate să i-o spună, și cu cât mai mult se încredință despre aceasta, cu cât mai dinadins se fereà de Pinteà.

Și omul foarte lesne se împacă cu păcatele sale.

— Ei! ce să-mi fac!? — își zise Ghiță în cele din urmă.

— Așa m'a lăsat Dumnezeu! — ce să-mi fac, dacă e în mine ceva mai tare decât voința mea!? — Nici cocoșatul nu e însuși vinovat, că are cocoasă în spinare: nimeni mai mult decât dânsul n'ar dori să n'o aibă.

Și fiindcă aveà un păcat, pe care nu-l puteà stăpâni, el nici nu-și mai dedeà silință să-l stăpânească și se lăsa cu totul în voia întâmplărilor. — Apoi — el nici nu mai erà om cinstit; lumea tot îl credea — rău. Câte odată, când îl apucà frica de pedeapsă ori de răz bunarea lui Lică, el își puneà de gând, că are să plece și să se ducă, în cât să i se piardă urma; însă el iar se dumireà și așteptà, ca Lică să vină iar cu banii.

— Astfel trecù toamna și veni iarna, trecù și iarna și sosi primăvara. Pinteà se făceà din ce în ce mai nerăbdător, căci aflase în cele din urmă și pe oamenii îngropați; arăndașul aveà fierbințeli de câte ori trebuia să deà bani mărunți pentru banii, pe care îi agonisise cu multă osteneală: Ghiță însă nu aveà altă vorbă decât: Ți-l dau, dar trebuie să bag de seamă, ca să nu stric toată treaba. — Iară mai departe el rådeà în pumni ori tremurà de frică.

Căci adunase mulți bani Ghiță, atât de mulți, încât în fiecare zi își ziceà — mult a strâns arăndașul! — dar precum adună banii, el scăpătà mereu în gândul său.

În vremea aceasta Lică trăia zile albe. El venia des pe la Moara cu noroc, și de câte ori venia, era vesel și bun și om cu dare de mână. Și fiindcă era vesel și bun și darnic, țiganiii dela Ineu prinseră slăbiciune de dânsul și treceau foarte des pe la cârciumă, ca să întrebe dacă n'a venit cumva ori dacă nu are să vină în curând, ca să-și petreacă cu tovarășii.

Iară când ei îl găseau, se puneau să-i cânte și atunci venia rândul la Uța, femeie înaltă, smeadă și sprintenă la vorbă.

Lică nu jucă decât foarte arare-ori, și atunci mai ales cu Ana, cu copilul, ori pentru ca gluma să fie de tot bună, cu bătrâna. Îi plăcea să stea, să privească și să asculte, fiindcă era destul de privit și destul de auzit, fiindcă Uța jucă, cum se joacă la cârciumă și vorbeia, cum se vorbește în birt, fără multe marafeturi, fără mult încungiur. — Iară când Uța mergea prea departe cu veselia, Lică îi zicea: mai astâmpără-te, fă! — prea te obrăznicești. — Dar ea atunci, par'că tocmai în ciuda lui, se făcea cu atât mai desmățată.

— Bătrâna dedea miloasă din umeri și zicea așa în ea: Ei! ce să-i faci! — așa a lăsat-o Dumnezeu! Păcatul ei!

Ana la început se turbură, în urmă se înscârbiă și desmățările Uței îi păreau sarbede, și numai târziu se deprinse cu ele, ba, când Uța zicea câte una necălită, stăpâna ei simțea un fel de mâncărime și prindea poftă să zică una mai bună. Atunci Lică râdea din toată inima și nu lipsia niciodată a zice: Bată-te să te bata; dar de mult n'am râs așa de cu poftă.

Iar Ghiță nu râdea; se făcea că nu pricepe gluma, și când vedeă pe Lică învârtindu-se pe lângă Ana ori pe Ana trăgându-se la Lică, el se ducea pe ici

în colo, ca să nu vază nimic, fiindcă-i erà greu să vază și-l dureà inima, când simțià, cum Ana scapătă din ce în ce în gândul său. Dar câte odată îi părea, că ea își da silință să-l țină pe Lică departe dela sine, și atunci el își făcea muștrări și simțià înzecit ticăloșia, la care căzusc el însuși; de aceea par'că-i venià să se bucure, când iar o vedeà căutându-l cu ochii pe Lică ori legându-se de el, căci acum — erau de o potrivă.

La începutul săptămânei luminate, Pinteà trecu pe la Moara cu noroc și-l luà iar pe Ghiță de scurt.

Ce să-i fac! — răspunse Ghiță. — E om viclean și nu-l pot prinde. Dacăși ști, când are banii la el, te-ași vesti, ori l'ași prinde față cu câțiva drumeți. Mă tem însă să nu mă dau de gol: și tu știi, că-mi pun chiar capul în primejdie, fără ca să-l stric pe el. Îți spun drept: îmi vine să-mi iau boscârțele și să fug de aici.

— Bine, bine! — grăi Pinteà. — Dar Dumnezeu să te ferească pe tine să nu te pună păcatul să mă înșeli pe mine!

Ghiță nu răspunse nimic.

Bătrâna încă de mult umblà cu gândul de a potrivi lucrurile astfel, ca să-și petreacă Paștile cu toții împreună la una dintre fetele ei din Ineu, și totdeauna se întristà, când Ghiță ziceà: Dacă se poate. Numai decât după plecarea lui Pinteà Ghiță se duse dar la ea și-i spuse, că se poate și să-i vestească prin vre-un drumeț pe cei din Ineu despre aceasta, ca să facă din vreme toate pregătirile.

Bine! — ginere dragă! — grăi bătrâna cuprinsă de vie bucurie. — Dumnezeu să te binecuvinteze pentru această hotărâre a ta, căci, precum tu prea bine vezi, eu sunt bătrână, și cine știe, dacă ne va mai fi dat să petrecem o zi de sărbătoare împreună.

Erà în adevăr mișcată bătrâna; nu-și aducea

aminte să fi petrecut vre-o dată în viața ei sfintele sărbători altfel decât împreună cu cei mai de aproape ai săi, afară de anul trecut, când Paștile căzuseră tocmai în timpul mutării lor la Moara cu noroc, și par'că nu erau Paști, par'că-i lipsiă darul pentru tot anul, dacă mai petreceă și acum ca în anul trecut.

Mare eră și bucuria Anei, care de mult nu-și văzuse rudele și prietenile, cu care fetise, mare bucuria copiilor, care totdeauna aveau dor de Ineu, unde căpătau daruri dela mătușele lor și găsiu alți copii ca dâșii.

Ana și bătrâna se puseră la sfat, de oarece cu mâna goală nu puteau să meargă, și mai ales Ana simțeà în ea o puternică pornire de a se arătã, că nu mai e săracă, precum fusese odinioară, și par'că i-ar fi venit pofta să risipească acum de odată tot ce câștigaseră în timpul de un an.

Pe când ele steteau de sfat, Ghiță se află singur în odaia de lângă birt și-și numără banii, îi numără singur, fără sgomot și ascuțindu-și mereu urechea, pentru ca să-i ascunză îndată ce ar simți, că se apropie cineva.

În clipa, când văzuse mânia lui Pinteã, el luase hotărârea de a-și trimete nevasta și copii pe sărbători la Ineu și de a se duce astfel, neștiut de nimeni, să caute undeva un loc ascuns, unde să-i cheme în urmă la sine și să-și petreacă zilele vieții pierdut în lume și nesupărat de nimeni, de oarece Lică nu puteà să-l vânză, iar Pinteã nu știa nimic. Însă chiar la cel d'întâi pas făcut pentru punerea în lucrare a hotărârii sale el începù să șovăiască. Îl dureà bucuria bătrânei și par'că nu se simțià destul de tare, ca să o curme în ziua hotărâtă pentru plecare, îl dureà cu atât mai mult, cu cât vedeà în ea totodată durerea sguduitoare, pe care o vor simți cu toții în ziua, când nu-l vor mai găsi. Apoi,

dacă fugia de frica lui Pinte, nu mai puțin se temeă, că, fugind, Lică îi va găsi urma. Acum, în sfârșit, când își văzù banii, adunați atât de mulți la un loc, îl cuprînsese cu o putere necovârșită gândul venit ca din senin, că Lică, știindu-l că are bani mulți, va veni într'o zi să-i iea dela dânsul, și după ce-și puse iar banii în ladă și stinse lumina, el se opri îngrozit în mijlocul odăii întunecate: vedeă par'că, departe, dincolo de dealul despre Ineu, în valea tăcută și pusticioasă, trăsura părăsită la marginea drumului și copilul omorât și aruncat pe iarba stropită cu sânge.

Nu, nu erà destul că se duce; trebuia să se ducă așa, ca nimeni și mai ales Lică să nu-i poată da de urmă.

Iar Ana nu simția nimic; capul ei erà plin de colaci, de ouă roșii, de plăcinte, gândul ei erà dus în lumea, căreia doreă să i-se arăte. Marți seara trecù pe la cârciumă și Lică Sămădăul, căruia Ghiță îi trimisese vorbă, c'ar fi având să-i spună ceva; dar ea nu știa, nici când el a venit, nici când a plecat.

Lică nici nu stătuse mult. Ghiță dorise numai să-l întrebe în taină, dacă nu are cumva bani de schimbat, fiindcă are de gând să meargă peste sărbători, neștiut de nimeni, la Pesta, ca să schimbe ce are la dânsul, mai ales galbenii, pe care nu îndrăznea să-i dea pe aci prin apropiere. Așa credea el, că va putea să alunge ori ce prepus din mintea lui Lică, pentru ca numai într'un târziu să-i vină gândul de a știrici, în cetro a plecat.

— Am, — răspunse Lică. — Nevasta când îți pleacă?

— Sâmbătă de cu seară.

— Atunci tu mă așteaptă, că viu neapărat, fie Sâmbătă seara, fie Duminecă dimineața, și-ți aduc, îți aduc fel de fel.

Ghiță începui să tremure. Acum nu mai eră vorba numai să fugă, ci să-l și fure totodată pe Lică.

— Dac' o fac, să o fac barem deplină! — își zise el amețit de acest nou gând și numărând cu neastâmpăr ceasurile ce-i mai rămâneau.

Sâmbătă pe la amiază-zi, în sfârșit, când toate erau puse la cale, toate gătite pentru ziua de sărbătoare, el spuse, că nu poate să plece, cel puțin nu chiar acum, deodată cu ceilalți, fiindcă are să-l aștepte pe Lică, de la care a primit vorbă. Atunci nici eu nu mă duc, — grăi Ana, pentru care această nouă hotărâre a lui Ghiță veniă ca un trăsnet căzut din senin.

— Ai înebunit? — zise el. — Li-ați trimis vorbă, că veniți, ați făcut din partea voastră toate pregătirile, și acum nu mergeți? Duceți-vă voi și vă petreceți sărbătorile, ca și când eu nici nu ași fi; cu atât mai bine are să vă pară, dacă voi veni mai târziu.

— Eu nu pot să-mi petrec Paștile fără tine, — grăi nevasta. — Te gândește, ce ar zice lumea, când te-ași lăsa singur aici.

— Ei! vorbe de geaba! — Vreau să te duci!

— De ce te răstești la mine! — zise Ana mâhnită. — Ghiță! — spune-mi ce ai tu? — De ce nu-mi vorbești pe față?

Ghiță se plimbă câțva timp prin casă, apoi se opri la fereastră și privi afară.

— Îmi stai în cale — zise el în cele din urmă.

Ana simți în ea pornirea de a plecà fără de întârziere, pentru ca să nu se mai întoarcă niciodată; îi părea, că nu mai poate trăi cu omul, care i-a grăit odată aceste cuvinte: eră însă în sufletul ei și ceva mai tare decât această pornire.

— Tocmai de aceea voiesc să rămân, — răspunse ea, — și am să rămân, pentru că nu mă lasă inima să plec. Grozav te-ai schimbat tu de câtă-va vreme:

abia mai țiu minte de când nu m'ai atins cu mâna și nu mi-ai zis o vorbă bună; dar să nu crezi, că așa mă vei alungă dela tine. Țiu la tine, Ghiță, — strigă ea îndărătnicită, — țiu cu toată inima, și cu cât te vei face mai aspru, cu atât mai dinadins am să țiu, și ți-o spun aceasta tocmai fiindcă te văd, că nu vrei s'o auzi.

Și în adevăr Ghiță nu se temeă de nimic mai mult decât de niște cuvinte ca aceste, și acum, când le auzi, el se simți ca și când ar fi cuprins de un păienjeniș, pe care nu se îndură să-l rupă.

— Grozav ți-e de mine! — zise el. — Spune drept; vorbește-mi pe față: vrei să rămâi pentrucă știi, că are să fie și Lică aici.

— Ești un om netrebnic, și grozav trebuie să te fi ticăloșit tu în tine, pentru ca să-mi spui ceea-ce nu crezi nici tu însu-ți, — zise ea și se depărtă fără sgomot. — Apoi, din prag, ea îi mai aruncă vorbele: Tu ești acela, care se pleacă înaintea lui ca o slugă, iar nu eu, Ghiță! Să ne ferească pe noi Dumnezeu să nu ai tu cumva ceva pe sufletul tău, că atunci toată viața noastră e mai rea decât o robie!

Ghiță o lăsă să se ducă, ba chiar se bucură, că ea se duce, fiindcă nu-i mai venia să crează, că acum ea va rămâneă, și nici odată hotărârea lui de a plecà nu fusese mai tare de cât acum. În adevăr viața ei nu erà decât o robie, o robie, de care nu mai puteà scăpà de cât așa, dacă se duceau în lume. Ea puteà încă să fie fericită; el însuși nici odată.

Dar Ghiță se înșelà.

Bătrâna plecà de cu seara singură cu copiii, singură și mâhnită până în adâncul inimii. Ea își sărută la despărțire copila, o sărută odată, de două, o sărută de mai multe ori, ca și când s'ar despărți pe veci de dânsa, ca și când acum o ar mărită și

numai acum ar simți, că ea trebuie să împartă bucurii și amaruri cu soțul ei.

Dar inima îi eră grea și trebuia să și-o ușureze.

Eu vorbesc arareori, — zise ea, — deși totdeauna spun cam multe. Așa-mi este firea. N'am însă obiceiul de a mă amestecă în trebile altora. Voi sunteți copiii mei: n'am stăruit însă nici odată să faceți altfel decât așa, cum vă trage inima. Acum însă mă doare inima, când văd, că pentru Lică voi părașiți neamurile voastre de sfintele sărbători, și nu vă mirați, dacă doresc să ascultați odată și de mine: nu vă lăsați prea departe cu oamenii ca Lică. E bine să-i crezi pe oameni buni, fiindcă așa te bucuri mai mult de dânșii: Lică e însă om rău din fire. Nu v'am spus-o până acum, fiindcă n'aveam pentru ce: acum vă zic să-l țineți mai departe de voi.

Bătrâna grăi și se duse, iar Ghiță și Ana rămaseră cu Marți și cu Uța la Moara cu noroc, care, ca nici odată mai nainte, par'că stetea pustie și întunecată în urma bătrânei.

— Ei! ce să-mi faci!? — grăi Ghiță, când își văzù zădărnicit astfel planul. — Se vede, că acesta e norocul meu, și dac'ar fi nenorocirea mea: cine poate să scape de soarta ce-i este scrisă!? — Poate, că e mai bine așa.

Atât se simția de ticăloșit și de slab în el însuși, încât nu mai putea să-și dea seamă, ce poate și ce nu poate să facă, și așa încetul cu încetul se lăsă în voia întâmplării și așteptă cu o leneșă nepăsare sosirea lui Lică.

Sosind Duminecă, în ziua de Paști, pe la prânzul cel mic, dimpreună cu Răuț și cu Păun, un alt tovarăș al lor, toți trei călări, la Moara cu noroc, Lică se simți cam scos din sărite când nu-l găsi pe Ghiță singur, precum fusese vorba. El însă

nu grăi nimic, și aruncă numai o traistă cu scule, pe care o adusese cu sine, într'un colț al casei.

— N'am putut să mă desfac de dânsa! — grăi Ghiță.

— N'ai putut!? — Trebuie să te desfaci, — îi răspunse Lică aspru. — Va să zică, eu umblu așa după pofta inimii tale. Am adus bani, aur și argintărie și nu pot să le port cu mine. Fă-i rând să plece.

— Cum să-i fac?

— Ce-mi pasă mie!? Fă-i rând și atât. Cum? asta-i treaba ta.

Ghiță vedeà par'că iar trăsura părăsită la marginea drumului cu copilul mort lângă dânsa.

— Să te ferească Dumnezeu de oamenii, care au slăbiciune de vre-o muiere! — urmă Lică aprins.

— Slăbiciune nu am, — grăi cârciumarul.

— Nu ai! — zise iar Sămădăul. — Bine! înțelegi tu că lucrul ăsta trebuie să ajungă odată la un capăt. — Lasă, că-i pun eu capătul. Bine c'a rămas aici. — Am astăzi o grozavă mâncărime în mine, adause apoi așa pentru dânsul și împinse cu piciorul traista în dosul unei lăzi ce se află în apropiere.

După aceste el ieși prin birt, pișcă de pulpă pe Uța, care steteà rezemată de ușchiór, încât ea țipă, și se duse mai departe la Ana, care steteà înaintea cerdacului pusă pe gânduri asupra celor ce se vor fi petrecând în casă.

— Fac rămășag, zise el, — că peste jumătate de ceas sunt aici și țigani. Au un miros mai bun decât copoul. Apoi să ne facem o zi cum n'a mai fost nici una din cele de până acum. Am azi un chef din cele mari, și trebuie să știi, că eu sunt nesățios, când mă apucă cheful.

— Și eu sunt la chef, răspunse Ana cam în silă.

Lică se apropiè mai tare de dânsa și-i zise la ureche, așa ca de glumă:

— Ii fac eu rînd lui Ghiță să plece și să ne lase singuri.

Ana-și oprî răsufllarea. Erà o glumă aceasta; însă, chiar ca glumă erà prea îndrăsneată și-o atingeà tocmai acolo, unde erà mai simțitoare.

— Numai dacă-l poți, — îi zise ea, dar cu capul ridicat și privindu-l peste umăr, cași când ar voi să mai adauge: Tare te'nșeli, dacă crezi că bărbatul meu ține atât de puțin la mine.

— Uite, cum se supără, — zise el acum zâmbind. — Așa-i că te-am atins la inimă!? — Ei, apoi dacă n'ăși ști eu, cât de mult își ține la nevastă, de mult i-ași fi furat-o.

Și asta erà o glumă, însă una, care îi mai plăcèa Anei.

Lică avuse dreptate. Nu trecù mult, și țiganiî sosiră, și pe când, la Ineu, oamenii intrau în biserică, la Moara cu noroc se începù veselìa destrăbălată și fără de frâu.

Ana nu voià să joace tocmai pe timpul sfintei leturghii și erà jignită, văzând pe Uța acum chiar mai nerușinată decât totdeauna; dar Lică, neastâmpărat afară din seamă, o strânse în brațe și o luà cu sila la joc. Ea își ațintì ochii la Ghiță: acesta însă, în loc de a se arătà supărat, scoase pe Uța din mânilor lui Răuț și începù să-și petreacă și el, dar să-și petreacă, precum petrece omul, când se pune în ciuda altuia. Apoi desfrâul are și el farmecile lui, și Ana încetul cu încetul se obișnuise și prinsese o tainică poftă de el.

Pentruca petrecerea să fie mai cu haz, Lică scoase peste câtva timp din șerparul său plin de bani patru hârtii, scupà pe ele și lipì pe fruntea fiecăruiia dintre țigani câte una.

— Acum cântați până ce nu se rup toate coardele! — strigà el apoi și iar o apucà pe Ana, care dinadins se lăsà în voia lui și se făcèa cu atât mai neastâmpărată, cu cât Ghiță se arătà mai nepăsător.

Iar Ghiță fierbeà în el și nu se stăpâneà decât cu gândul, că e vai și amar de bărbatul, care trebuie să-și păzească nevasta, și erà vesel, ca să arate, că el nu e asemenea bărbat.

Erà dar o veselie, încât casa par'că erà să zboare cu dânșii în aier: Lică o jucà pe Ana de abia îi mai atingeau picioarele pământul: Ghiță și Răuț luaseră pe Uța la mijloc, Păun și Marți băteau în palme și chiuiau în ruptul capului, țigani trăgeau din toate puterile cu arcușul, zâmbind cu mulțumire și privind din când în când cu ochii galeși la hârtiile ce le erau lipite pe frunte, iar câinii lui Ghiță zăceau cu capul pe labe în pragul birtului și priviau buiguiți la cele ce se petreceau.

Obosit, în sfârșit, de joc, Lică se lăsà pe laiță, o luà pe Ana pe genuchi și începù, așa în glumă, să o sărute și să o strângă.

Ghiță nu se mai putù stăpâni și, făcându-se că nu vede nimic, ieși să se mai răcorească sub cerdac.

— Acu lasă-mă, — grăi Ana înnecată, — că începe Ghiță să se supere.

— Apoi nu vezi tu, că nici eu nu vreau alta, — răspunse Lică. — Să-l necăjim nițel. — Măi Ghiță! — strigà apoi, — așa e, că mi-o lași mie acu odată, de ziua de Paști?

— Fă cu ea ce vrei! — răspunse Ghiță în glumă; dar în dosul glumei se simțèa mânia lui oarbă și nesățioasă.

Ana se desfăcù din brațele lui Lică, și câtva

timp veselia perî din mijlocul lor, deşi în deosebi Ana numai acû erà în voie bună şi ar fi voit să-şi petreacă din toată inima.

Iar Ghiţă plănuià în el, cum să plece acum la Ineu, fără ca să deà loc la presupuneri, cum să plece, cum să-l afle pe Pinteà şi cum să se întoarcă pe nesimţite cu el, ca să i-l deà prins pe Lică.

Erà pe la un ceas după amiază-zi, când Lică îl apucà la o parte şi îi zise :

— Noi ne-am înţeles : tu pleci pe ici în colo şi mă laşi pe mine aici cu dânsa. N'ai nevoie să-i spui nimic : te duci, ca să se pomenească deodată singură cu mine şi atât. Am să le zic celorlalţi, că te-ai pus să dormi în podul grajdului, pentruca nimeni afară de noi să nu simţă nimic.

Ghiţă se aşteptase la aceasta ; acum însă, când nu mai erà timp de a se chibzui, el rămase încremenit.

— Are să-ţi vie greu acû odată, — urmà Lică : de aici înaintea eşti lecuit pe vecie. Tu vezi, că ea mi se dă de bună voie : așa sunt muierile.

Ochii lui Ghiţă se împăingeneră. În două ceasuri puteà să meargă călare şi pe căi ascunse la Ineu şi în alte două ceasuri, pe când se întunecă, să se întoarcă dimpreună cu Pinteà la Moara cu noroc.

— Așa vreà Dumnezeu ! — își zise el ; — așa mi-a fost rânduit.

Şi când şi le ziceà aceste, se simţià așa de tare, încât cu toate cele ce văzuse, nu credea, că e cu putinţă, ca Ana, Ana lui să se deà vie în mâinile unui om ca Lică. — «Şi dacă se dă, atunci e mai bine așa — adăogà el : să se hotărască odată ; să ştiu, cum stau, căci viaţa mea tot e pierdută, dacă nu răuşesc acum.»

— Bine, îi zise dar lui Lică. — Și când să mă întorc ?

— Mâne dimineată.

— Dar un lucru, — adause Ghiță, — fă ce faci ; însă, nu mă face de rușinea lumii : caută ca ceilalți să nu simtă nimic.

— Asta de sine se înțelege ; altfel nici ea nu m'ar lăsa să mă apropii de dânsa, — grăi Lică și se depărtă.

Ghiță rămase câtva timp privind în urma lui, apoi se întoarse spre grajd cu avântul omului, care, purtat și orbit de un singur gând, își pune viața în joc, ca să arate, că nu se teme, că o va perde.

Pe când el își gătia calul în grajd, Lică-l puneà la cale pe Răuț.

— Care va să zică, — grăi Răuț, în cele din urmă, — când se înseară, noi îi lăsam pe dânșii acolo, ne întoarcem, stăm ascunși și nu ieșim decât la semnul dat de tine.

— Huhurez ! — răspunse Lică și iar se puse pe veselie.

Peste puțin Răuț întrebà, cine voiește să vie cu dânsu la Șicula.

— Punem caii la căruța lui Ghiță, — zise el, — încărcăm țigani și mergem la nuntă. — Uță ! haid și tu cu noi ! Odată sunt Paști pe an. Îl luăm și pe Marti.

— M'ăși duce și eu, — grăi Lică, — dar nu mă lasă inima ; apoi ar trebui să fiu de mult la Fundureni și nu pot să mai perd vremea pe aici ori pe la Șicula.

— Marti ? — zise Uța zâmbind prin ascuns. — El cine știe pe unde o fi acum. O fi sărind gardurile prin Fundureni, pe la drăguța lui de pereche ; dar eu mă duc, dacă mă luați.

Atât doreà și Ana ; să rămâe singură cu Ghiță.

Într'un târziu însă ea băgă de seamă, că Ghiță, care nu fusese de față la plecarea celorlalți, nu se mai întoarce, și începù a se nedumeri.

— Ghiță doarme prea mult, — zise ea ridicându-se.

— S'a dus și el, — grăi Lică așezat.

— Cine?

— Ghiță. N'am zis, că-i fac rând să plece?

Ana se întoarce cu obrajii aprinșii dela el și ieși afară, ca să-l caute pe Ghiță; dar ea îl văzù departe pe vale în sus, călărind spre Fundureni, rămase câtva timp răcită în tot trupul, apoi iar se întoarce.

— Așa-i, — zise ea zâmbind, — s'a dus. Cu atât mai bine!

Lică se ridică și făcù ca și când ar fi voind să plece și el.

— Ce vrei? — întrebà ea.

— Nu spuneam, că trebuie să plec?

— Să nu umblăm cu vorbe deșerte, îi zise ea. — Aeù rămâi. Tu ești om, Lică, iară Ghiță nu e decât o muiere îmbrăcată în haine bărbătești, ba chiar mai rău de cât așa.

Grăind aceste, ea-și stâmpără obrajii cu palmelè, își ridică cu vârful degetelor părul de pe frunte, apoi grăi, privind ca ieșită din fire împrejur:

— Rău ai făcut, că i-ai trimes pe ceilalți de aici. Ași vreà să văd oameni împrejurul meu, oameni mulți, să-mi petrec, încât să ți se ridice perii în vârful capului, până ce nu cad istovită la pământ. Dar acum e bine și așa: tu trebuie să-mi făgăduiești însă un lucru.

Lică priveà cu mulțumire la obrajii ei aprinși, la ochii ei plini de văpae sălbatică, la buzele ei desfăcute ca și caisa răscoaptă și la trupul ei înalt, mlădios și fraged. Se simția stăpânit de dânsa și par'că voià dinadins să se lase în stăpânirea ei,

— Oricare ar fi acela, ți-l fac, — zise el, întinzând mâna, ca s'o apuce.

XV.

Erà în amurgul serii.

Peste zi fusese cald ca în zilele de vară și acum, pe la asfințitul soarelui se simția un fel de greutate în aer; deodată se făcu rece și începù să bată vântul și să aducă niște nouri dela răsărit, să-i întindă la dreapta și la stânga și să-i mâne mereu înainte spre apus.

De departe, ca din fundul pământului, se auzia din când în când câte un tunet molcom și iar se perdeà în tăcerea amurgului.

Lică ședeà la masă, cu paharul înaintea sa, de vorbă cu Ana, dar neastâmpărat și trăgând mereu cu urechea la câinii ce lătrau în depărtare, ca și când s'ar apropià cineva, om necunoscut, cu care câinii nu sunt deprinși.

Șerparul plin de galbeni, pe care îl descinsese câtva timp după plecarea lui Ghiță, erà aruncat jos la picioarele patului.

— Așa crezi tu acum, — grăi Ana, care ședeà în cealaltă parte a mesei, față în față cu el.

— Asemenea lucruri nu se cred, — răspunse el cam necăjit; — ele se simt. Ziceam, că dac'ași voi să plec, mi-ar fi greu să mă despart de tine. Mai multă dovadă nu-ți trebuie decât că ți-o spun, fiindcă oameni de felul meu, mai ales la anii mei, nu preà spun asemenea lucruri. — Dar, — adause el, — lumea mă socotește om rău la fire, pentrucă știu să mă stăpânesc în toate împrejurările: nici acu n'o să-mi pierd eu sărita.

Grăind aceste, el privi cu ciudă la dânsa, apoi se ridică.

— Ana se ridică și ea.

— Ce-i? — întrebă ea speriată. — Ce ai de gând?

— Eu mă duc, — răspunse el și scoase traista cu scule din dosul lăzii.

— Nu poți să te duci și să mă lași pe mine singură și așa cum sunt.

— Trebuie să mă duc și nu vreau să rămân, — zise el punându-și pălăria în cap.

Ana își oprî răsufierea: îi eră ca și când nu el ar plecà, ci ea însăși ar fi dată cu rușine afară din casă, în mijlocul drumului, unde toți trecătorii își întorc fața dela dânsa. Când îl văzù dar, că pleacă, ea se înfipse cu amândouă mânilor în brațul lui și-i zise cu liniștea încordării:

— Dacă te duci și te duci, ia-mă și pe mine: nu vreau să-l mai văd; nu pot să mai dau față cu el.

— Ei! ce să fac cu tine!? — îi răspunse el, și-o dete — așa cam în silă — cu cotul la o parte.

Ana se retrase și rămase cu ochii la pământ și neclintită în mijlocul casei; apoi într'un târziu își ridică ochii la el, ca și când ar voi să-i zică: ce mai stai? ziceai că te duci.

Înnalt, cu mustața lungă, alb ca varul la fața netedă rasă, cu traista plină de scule prețioase în mână și cu pălăria rotundă peste pletele răsucite, Lică stătea înfipt în pământ înaintea ei.

— Și par'că văd cu ochii, cum ai să te împaci cu el și să-ți verși toată mânia adunată în sufletul tău asupra mea, — zise el, apoi se întoarse în călcăiu și se depărtă cu pas iute și mărunț.

Peste puțin el treceà călare pe murgul său fugareț la deal spre Fundureni, mânându-și calul său întins ca și când s'ar ști gonit de moarte.

Ploaia începù să cază în stropi mari, tunetele începură să răsune de-a lungul văii cu niște sguduituri mai puternice și tot mai puternice; fulgerele sfâșiau mai în lung, pe 'ntrecute și tot mai pe 'ntrecute noaptea căzută în pripă: iară Lică goniă cu frâul slobod și plecat spre gâtul calului, încât treceà ca blestemul pământului printre șiroaiele, îndesate printre tunete și fulgere.

Pe când sosi în preajma satului, ud până la piele și obosit și amețit de băutură, de petrecerea fără de frâu și de neastâmpărul sufletului său, el tremurà în tot trupul și abia se mai ținea în scări.

Și totuși parcă-i venià să-și schimbe calea și să se întoarcă iar la Moara cu noroc.

— De femeie m'am ferit totdeauna și acum la bătrânețe tot n'am scăpaț de ea! — zise el, apoi o luà la dreapta, pe lângă sat, ca să iasă la pădure și să-și caute un adăpost; dar, sosind în dreptul bisericii ce stăteà singură și părăsită la câteva împușcături deasupra satului, el își oprì calul și privi cu veselia gândului bun la ușa cea mare.

Fără de a se mai gândi, sări din scări, apucă ușa bisericii cu amândouă mânilor și se izbi în ea, ca să-i rupă zăvorul, să o scoată din țâțâni, în sfârșit, să o spargă.

Ușa să sgâlțâi, încât răsună toată biserica goală, dar ea nu îngădui cu una cu două și trecù timp la mijloc până ce Sămădăul isbuti să intre.

Acum erà la adăpost.

Ploaia se vărsà șiroaie și se băteà de acoperământul bisericii; ferestrele mari zângăneau mereu sub sguduitura trăsnetelor; fulgerele luminau într'una chipurile sfinților ce priveau țintă cu ochii lor nemișcați la omul abătut din cale, care venise să turbure liniștea sfântului locaș.

Lică nu vedeà și nici nu auzià nimic.

El trecu, ducându-și calul de căpăstru, spre altar, își legă calul de strana de la dreapta, apoi intră, să-și caute în altar ceva, o haină preotească, vreun stihar, în sfârșit, o acoperitoare, pe care s'o iea peste sine, și alta, pe care s'o arunce pe cal, căci bietul dobitoc tremură de frig.

El așteptă un fulger, ca să poată vedeà cele de prin prejurul său.

Erau niște țoale pe un cuier la dreapta, erà acoperitoarea de pe altar și erau perdelele mari dela ușa din mijloc a altarului.

El trase, înaintea de toate, acoperitoarea, de pe altar și se duse de o aruncă asupra calului plin de spume.

Acum se simțià mai tignit și întorcându-se iar spre altar, ca să rupă perdeaua dela ușa, el începù să simtă mirosul tămâei și al făcliilor de ceară ce arseseră peste zi și parcă-i venià greu de ceea ce voià să facă. Gândurile, care îl părăsiseră din clipa intrării sale în biserică, iar se iviră unul câte unul în mintea lui. Vedeà pe Ana, pe Ghiță, pe Pinte, pe oamenii din sat, vedeà — oarecum așa, cum vezi înaintea de a adormi, una peste alta, o lume întreagă, și de câteori calul își bătea copitele în pardoseala de piatră, îl treceà un tremur de îngrijare, căci multe făcuse în viața sa, dar cele sfinte încă nu le atinsese.

El apucă perdeaua de un colț și o smânci cu o opintire îndărătnică, ca s'o tragă la sine.

Perdeaua erà însă groasă și captușită cu mătase și nu îngădui.

El o smânci cu îndoită putere.

Perdeaua începù a se destrâmă cu un foșnet ascuțit și pătrunzător, și acest sunet erà așa de tare, de aspru și de sfâșietor, încât îl tăià ca un junghiu prin creeri până în măduva oaselor și-l

făcù să scape din mână perdeaua pe jumătate ruptă și să rămâie cuprins de fiori și împetrit la ușa altarului. Însăimântat, el singur nu știà de ce, făcù un pas înapoi și privi, trăgându-și capul între umeri, împrejurul său.

Nu erà nimeni aici, nici o suflare omenească, nici un ochiu să-l vază, nici un glas, care să-l deà pe față, nici o minte, care să treacă peste a lui, nimeni și nimic decât tăcerea, mirosul de tămâie și de făclii, sfinții de pe pereți și bătaia din când în când a copitelor de cal în piatra de pardoseală. Erà însă un gând, care aici trebuia să-i vină oricărui om: că este o putere tainică ce lucrează prin oameni și le luminează mințile, că toate vin dela această putere, pe care nimic nu o covârșește, pentrucă ea pune șirul întâmplărilor, prin care trece omul, Dumnezeu erà acela, care-l scăpase de atâtea primejdii, Dumnezeu îi luminà mintea și întunecà pe a celorlalți; cu Dumnezeu n'ar fi voit să se strice.

Dar nu! — el voià să aibă perdeaua; voià să o taie cu cuțitul, ca să nu mai îi foșnească în urechi. Însă cuțitul rămăsese în șerpar.

— Șerparul meu! — țipà el tare și sfâșietor, încât calul sări sperios la o parte. — Șerparul meu! — strigà iar și începù să se pipăe mereu la trup, cași când i-ar fi așezând cămașa pe el și să deà pas cu pas înapoi până ce nu ieși din altar spre mijlocul bisericii.

Li erà frică, încât îi venia să se arunce pe cal și să meargă și să fugă mereu până ce nu va scăpa de el; însă Dumnezeu e pretutindenea, fiindcă pretutindenea, în tot locul și în toate timpurile soarta omului atârnă de întâmplări, ale căror tainică legătură el cu mintea lui mărginită nu poate să o coprinză. — Afară tunà, și el se cutremurà la fiecare trăsnet; afară fulgerà, și fiecare fulger îi

treceà ca un fior prin inimă; icoanele sfinților îl priveau, și el stătea împietrit sub ele, căci ori unde s'ar fi dus, el tot acolo rămânea: el își puse mâinile în cap, își rupse în urmă băerile cămășii; îi venià să-și scoată inima din piept, îi venià să se răpeadă cu capul în zid, ca să rămâie sfărâmat la treptele altarului.

Dar el nu puteà să moară: de nimic nu-i erà mai frică decât de moarte; ar fi voit să trăiască mult și lung, cât ține lumea, ca să scape de viața cealaltă, și o hotărâre aspră îi coprinse mintea.

— Unul câte unul, — strigà el ridicându-și mâna dreaptă în sus, — unul după altul, om cu om, toți trebuie să moară, toți, care mă pot vinde, viață cu viață trebuie să se stingă, căci dacă nu-i omor eu pe ei, mă duc ei pe mine la moarte.

Grăind aceste, el se repezi pe cal, ieși călare pe ușa cea spartă, se întoarse spre pădure, dete un ocol, intrà din altă parte în sat, trecù de-alungul uliții până la casa preotului și bătù la portiță.

Erà cam pe la nouă ceasul, și popa ședeà încă la masă, când auzi bătaia în portiță și ieși.

— Să mă ierți părinte, — îi zise el, — dar viu cu grabă. Astăzi, chiar în ziua de Paști, mi-au perit o parte dintr'o turmă.

— Mulți oameni răi pe fața pământului, — răspunse preotul cuprins de mâhnire sufletească.

— Și te rog, — urmă Lică, fără să mai țină seama de vorbele preotului; n'ai văzut cumva pe Răuț, trecând pe aici?

— Nu!

— Atunci mănânc ceva, apoi mai dau o raită prin pădure și încă mâne de cu zori sunt la Ineu, unde cred, că va fi plecat și el. Iară dacă s'ar întâmplà să mă înșel și să mai vină pe aici, să-i

spui, ca să mă caute la Ineu. — Noroc bun! — și să mă ierți, părinte.

Grăind aceste, el plecà, dete iar o raită spre pădure apoi ieși în drum și slobozi calul la vale, spre Moara cu noroc.

XVI.

Înnainte de a plecà, Ghiță îl căutase pe Marți, ca să-i deà de lucru, însă nu l'au putut găsi în pripă și nu aveà destulă răbdare, ca să-l caute mai cu dinadins. El se depàrtà dar în grabă, ca omul, care nu are timp de perdut.

În urmă, câtva timp după ce plecase, privind în urma sa, el văzù căruța în drumul de țară, dar nu puteà să-i treacă prin gând, că în acea căruță sunt oamenii, pe cari îi lăsase la cârciumă, fiindcă aceștia veniseră călare.

Cu toate aceste el începù a se nedumiri.

Sosind, în sfârșit, aproape de Ineu, el îl găsi pe Marți în drum.

Ungurul plecase să-l vestească pe Pinteà despre cele ce se petrec la Moara cu noroc.

Ghiță rămăsese câtva timp buiguit, ca lipsit de simțiri.

— Dar ce să fac!?! — își zise el în cele din urmă, — dacă Dumnezeu nu mi-a dat gândul cel bun în ceasul potrivit. Dacă e rău ce fac, nu puteam să fac altfel.

Și de aici înnainte el simțià, că Ana e pierdută și nu se mai gândià decât la răzbunarea lui.

Însă niciodată nădejdia nu piere cu desăvârșire din sufletul omului și așa el tot își mai ziceà: Și

dacă totuși s'ar întâmpla să mă întorc la timp. — De aceea el grăbi.

El sosise încă din vreme cu Marți, cu Pinteau și cu alți doi jandarmi în preajma Moarei cu noroc, dar temându-se, ca nu cumva Lică să îi zăpăcească și să fugă dela cârciumă, ei descălecară în culmea dealului și se hotărâră să aștepte întunecimea, ca să se poată apropia pe nesimțite.

Ghiță, galbăn la față, ca și când i-ar fi secat tot sângele din vine, stetea întins pe pământ, culcat pe brânci, privind țintă și cu ochii însetați în vale.

— Tare om ești tu, Ghiță, — grăi Pinteau pe gânduri. — Și eu îl urăsc pe Lică; dar n'ași fi putut să-mi arunc o nevestă ca a ta drept momeală în cursa, cu care vreau să-l prind.

— Nevasta, — răspunse Ghiță, — mi-am perdut-o eu de mult. — N'ar fi trebuit să iau eu pe Uța la casa mea, căci numai Uța a stricat-o, — adause apoi într'un târziu, așa pentru dânsul, și iar tăcu și așteptă cu încordare căderea întunecimii apropiate.

Deodată el sări ca ieșit din fire în picioare.

— Ne-au zăpsit! — strigă el. — Iată-l călare. Pleacă! — A fost singur, singur cu dânsa! Săriți pe cai! După el! Sfinte Doamne, câinii, pe care i-am luat la casa mea, ca să mă apăr de el, câinii mei mă vând și-l scapă din mâna mea!

Când rostì cele din urmă cuvinte, ei se aflau toți patru călare, porniți de-a curmezișul peste coaste drept în urma lui Lică. Dar ei înaintau mai anevoie la vale decât Lică la deal, caii lor nu se puteau măsura cu murgul lui Lică, și așa depărtarea creștea mereu între urmărit și urmăritori.

Ajunși în preajma satului, ei îl perdură din vedere și se opriră zăpăciți.

— Dați voi la dreapta, — grăi Pinteau, — că noi dăm la stânga: ocolim satul și apoi ne întoarcem,

ca să vedem, dacă nu cumva s'a oprit aici, fiindcă pe vreme ca asta unde, dracu, să se ducă.

— Ei! ce mai vorbă! — L'am scăpat și socoteală curată, răspunse Ghiță râzând. — Voi mergeți mai departe: eu mă întorc acasă să-mi încheiu socoteala cu dânsa.

Grăind aceste, el smânci frâul calului și se întoarse la vale, drept spre Moara cu noroc.

Ana, care petrecuse tot timpul acesta plângând, se ridică și își șterse lacrămile din față când auzi copitele calului bătându-se de pietrișul de dinaintea cârciumei, apoi inima începù să-i bată tare.

Dar mai trecù mult timp la mijloc până ce el intră.

Descălecând, el socoti că trebuie să-i dea calului fân, apoi, că trebuie să-l șteargă de sudori și să-l acopere cu o cergă, iar după ce le făcù toate aceste, el rămase câtva timp în ușa grajdului, își dete seamă despre cele ce voiă să facă, apoi își luă pălăria din cap, își făcù de trei ori cruce și plecă spre cârciumă.

Intrând, el închise ușa în urma sa, o încuè și aruncă cheia într'un colț.

Ana se cutremură în tot trupul, apoi se îndreptă, se dete un pas înapoi și grăi înneacă.

— Nu vreau să mor, Ghiță! — Nu vreau să mor! — urmă ea tare și se aruncă în genuchi la picioarele lui. — Fă ce vrei cu mine, dar nu mă omorî.

Ghiță își dete trupul înapoi, se plecă, îi apucă cu amândouă mâinile capul și privi dus în fața ei.

-- Nu-ți fie frică, îi zise el înduioșat; tu știi că-mi ești dragă ca lumina ochilor. N'am să te chinuiesc: am să te omor cum mi-ași omorî copilul meu, când ar trebui să-l scap de chinurile călăului, ca să-ți dai sufletul pe nesimțite.

— Dar de ce să mă omori? — zise ea agățându-se de brațele lui. — Ce-am păcătuït eu?

— Nu știi! — răspunse el. — Simt numai, că mi s'a pus ceva de-a curmezișa în cap și că nu mai pot trăi, iară pe tine nu pot să te las vie în urma mea. — Acù — urmă el peste puțin, — acù văd, c'am făcut rău și dacă n'ași vedeà din fața ta, că eu te-am aruncat ca un ticălos în brațele lui pentruca să-mi stâmpăr setea de răzbunare. Dacă mai adineoară l'ași fi găsit aici, poate că nu te-ași fi ucis. Ana se ridicà și privi ca trezită din somn la el.

— Unde ai plecat tu? — întrebà ea.

— M'am dus, ca să-l aduc pe Pinteà, pentruca să-l prindem aici pe Lică cu șerparul plin de galbenii luați dela arândașul. El e omul, dela care am primit hârțile, pe care găsiseseși tu atunci noaptea semnele.

— Ghiță! Ghiță! de ce nu mi-ai spus-o tu mie asta la vreme!? — zise ea înăbușită de plâns și-l cuprinse cu amândouă brațele.

Afară se auzi țipătul unui huhurez, apoi iar se făcù liniște.

Ghiță începù și el să plângă, o strânse la sân și îi sărută fruntea.

— Pentrucă Dumnezeu nu mi-a dat gândul bun la vreme potrivită, — zise el și deodată se întoarse spre ușă.

Afară se auziau pași, și peste puțin cineva încercă să deschidă ușă.

— Pinteà cu jandarmii! — șopti bărbatul scoțându-și cuțitul de pe tureac. — Ano! fă-ți cruce! fă-ți cruce, că nu mai avem vreme.

— Săriți, că mă omoară! săriți măi oameni! — strigà nevasta luptându-se cu el, — săriți, săriți!

Când ușă căzù sfărâmată din țâțâni și Răuț se ivi cu Lică în ea, Ana erà întinsă la pământ și cu pieptul plin de sânge cald, iară Ghiță o ținea

sub genunchi și apăsă cuțitul mai adânc spre inima ei.

— Dă foc! — zise Lică — și Răuț își descărcă pistolul în ceafa lui Ghiță, care căzù înapoi fără să mai poată afla cine l'a împușcat.

Ne mai simțind greutatea genunchilor lui, Ana se opinti să se ridice.

— Tu ești, Lică, tu!? — gemu ea cu ochii țintiți la el. — Vino și mă ridică.

Când Lică se plecà asupra ei, ea țipà desmierdată, îi mușcă mâna și își înfipse ghiarele în obrajii lui, apoi căzù moartă lângă soțul ei.

Lică se ridică iute și începù să-și șteargă sângele de pe obrajii sgâriați, să-l șteargă fără de astâmpăr, ca și când mâna ei ar fi otrăvită, apoi își luà șerparul dela piciorul patului și îl încinse.

— Voi căutați, că trebuie să găsiți bani mulți în casă, — le zise după aceste, — și când socotiți, că eu mă apropii de Fundureni, dați foc pentruca să pot privi cârciuma arzând, dela Fundureni, dimpreună cu sătenii. Tu Răuț vii pe cealaltă cale la Ineu, iar tu, Păune, te întorci la Șicula.

Toate aceste el le zise iute ca și când i-ar fi fost groază să mai steà sub acest acoperemânt și ștergându-se mereu cu mâneca la față, iar după ce își dete astfel poruncile, se depărtà spre șirul de răchite, unde-și lăsase calul.

Murgul făcuse prin ploaie odată calea până la Fundureni, și odată înapoi: erà obosit și se culcase.

Acesta erà un rău semn pentru Lică, fiindcă el încă în noaptea asta trebuia să mai facă tot pe acest cal obosit drumul până la Ineu, cu încungiur și pe drumuri rele, pe la Fundureni.

Iară sgârietura din față îl ustură și-l făcea mereu să se întrebe: Ce vor zice oamenii, dacă mă vor vedea sgâriat la față și mușcat la mână.

Murgul nu voià să se ridice, apoi nu voià să plece, ci stăteà sgriburind în loc, apoi nu voià să o ia la treapăt, dar deodată el își adună toate puterile, o rupse la fugă încordată și o ținù așa cale de câteva împușcături, opoi căzù frânt la pământ, încât își aruncă stăpânul cât colo între cioate.

— Acù m'a ajuns mânia lui Dumnezeu! — grăi Lică după ce se ridicà cu anevoie dela pământ. — Ce să fac eu acum!? — Calul meu!? Mâne îmi găsesc oamenii calul aici, și eu cu fața sgâriată, și cârciuma arde.

Încă pe când plecase dela Moara cu noroc, îl apucaseră fierbințelele; acum începù să-l treacă sudorile și tremură încât abia mai steteà pe picioare.

El se gândi să-și ia calul și să-l târască până la râulețul umflat, ca doară o să-l ducă valurile departe la vale: dar nu aveà destulă putere. Luà dar șeaua de pe el, îi luà frâul din cap și plecà spre râuleț, ca să o ia pe jos până la Ineu. Râulețul erà însă umflat. — Nu-mi pasă! — își zise el hotărât și, aruncând șeaua și frâul în valuri, intrà în apă. — Dar abia făcù un pas, doi înainte și valurile repezi îl apucară și îl făcură să se retragă înspăimântat spre mal. — El căută un alt loc de trecătoare mai la deal, apoi un al treilea, apoi un al patrulea, și așa umblà mereu pe mal privind neîncetat împregiurul său spre focul dela Moara cu noroc și ștergându-și din când în când sângele de pe obraji.

Deodată el se oprì înveselit în loc.

Ghiță plecase călare la Ineu, și calul lui trebuia să fie la Moara cu noroc, un cal odihnit și luat din grajd, cu care, pe lângă tot încungiurul, puteà sosi la vreme în Ineu.

El se întoarse iar la vale, deși erà secăt de puteri și par'că nu se mai simția destul de tare spre a-și târi trupul până la cârciuma cuprinsă de flacări.

În vremea aceasta Răuț se depărtase spre Ineu, Pârvu o luase spre Șicula, iară Pinteă, văzând focul la Moara cu noroc, îi lăsă pe săteni să creadă, că a trăsнит din cer, și aducându-și aminte de vorbele lui Ghiță, se întoarse drept pe zarea de lumină, ca să sosească, dacă mai eră cu putință, la vreme.

Când ajunse la murgul lui Lică, calul îi sări speriat în lături.

Un cal?! — Murgul lui Lică! — strigă el sărind din scări. — Sfinte Doamne, încotro s'a dus? — Îmi scapă, iar'îmi scapă! La deal n'a putut să meargă, fiindcă l'ași fi văzut.

El așteptă un fulger, ca să poată privi împregiur.

Fulgerul nu-i fu trimis din cer, dar Lică se văzù trecând prin zarea focului, pe care îl pusese la Moara cu noroc, pentru-ca să arunce vina păcatului său asupra lui Dumnezeu făcând lumea să creadă, că a trăsnit.

— Stăi! — strigă Pinteă tare, încât răsună toată valea. Uf! Săracul de mine! — își zise apoi! — l'am scăpat! Acù fuge.

Așa-i! — dar astădată Lică nu mai putea să fugă și, dacă fugea, tot prins eră, prins de mâna lui Pinteă, prins cu toate dovezile.

El se îndreptă încât părea îndoit așa de nalt ca mai nainte, privi împregiurul său, își țintî ochii la un stejar uscat ce stetea la depărtare de vre'o cincizeci de pași, scrâșni din dinți, apoi își încordă toate puterile și să repezi înainte.

Pinteă îl găsi cu capul sfărâmat la tulpina stejarului și rămase neclintit și cuprins de fior în loc.

— A scăpat! — zise el într'un târziu. — Dar asta nu are s'o afle nimeni în lume.

Grăind aceste, el îl apucă pe mort de un picior și îl târi după sine până la riuuleț, apoi împinse trupul cu piciorul în valuri.

XVII.

Luni pe la prânz focul erà stins cu dese vânșire și zidurile afumate steteau părăsite, privind cu tristețã la ziua seninã și înveselitoare.

Din toate celelalte nu se alesese de cât pravul și cenușã: grinzi, accperemânt, dușumele, butoaie din pivnițã, toate erau cenușã, și numai pe ici pe colo se mai vedeã câte un cãrbune stins, iarã în fundul gropii, care fusese odinioarã pivnițã, nu se mai vedeau decãt oasele albe ieșind pe ici pe colo din cenușã groasã.

Bãtuâna ședeã cu copiii pe o piatrã de lângã cele cinci cruci și plângeã cu lacrimi alinãtoare.

— Se vede c'au lãsat ferestrele deschise! — zise ea într'un târziu. — Simțiam eu, cã nu are sã iasã bine: dar așa li-a fost data.

Apoi ea luã copiii și plecã mai departe.

NOROCUL.

NOROCUL

—
NUVELĂ.

I.

Rămăsese ea singură cu tatăl ei, un om bătrân la vârsta de 55 de ani, care risipise o avere frumoasă și trăia acum chinuit de un reumatism îndărătnic din o pensie de-o sută treizeci lei pe lună. Unul dintre frații ei, locotenent, era om cheltuitor și urmărit mereu de creditori, iar celalt, taxator la vama din Galați, se lupta cu o casă plină de copii.

Deși știa însă, că n'are să aștepte nici un ajutor dela alții, bătrânul ținea să-și aibă casinul, cafelele, tutunul de prima calitate, tot tabietul, cu care se deprinsese. Era lucru firesc la un om, care petrecea partea cea mai mare a vieții lui întins pe divan ori svârcolindu-se în culcuș; era dreptul lui la zile de bătrânețe.

Fiică-sa, Elena?

D-l Tuslea erà dintre oamenii, pentru care părintele n'are nici o datorie față cu copiii săi.

A făcut pentru copiii săi ceea ce făcuse numai din slăbiciune părintească; dator nu s'a simțit nici odată să facă ceva și de aceia nimic nu și-a impus de dragul lor. Numai un smintit ar fi putut cere, ca acum, om bolnav și cu zile numărate, el să se lipească de dragul ei de vreuna din puținele mulțumiri ale vieții lui.

Erà tânără și sănătoasă, erà deșteaptă și voioasă, erà naltă, subțirică și frumoasă; toate dela dânsul le aveà, și n'ar fi fost vrednică să le aibă, dacă n'ar fi fost gata să se lipească de ori și ce mulțumire, ca să îndulcească viața lui.

Și Elena îi erà fiică.

Știa să coase și mai ales să brodeze frumos; după o iarnă grea s'au mutat la București, ca să câștige și ea ceva.

Plecà dimineața și se întorceà seara, lucrà mult și câștigà puțin și se simția foarte nenorocită în societatea, în care-și petreceà zilele.

Dar omul se deprinde și la bine, și la rău.

Nu înțelegeà, la început, multe din cele ce se vorbeau în atelierul magaziei. În urmă, ajungând să înțeleagă, se roșià și-i venià să plângă, lucru, de care făceau mare haz ceilalte. Încetul cu încetul însă a ajuns și ea să le ia toate ca lucruri firești, ba chiar să găsească un deosebit farmec în vorbele rostite cu jumătate de gură.

Atât de des i se spuneà, că are gâtul frumos și talia subțire, piciorul mic și glesnele gingașe, că are brațe și bust, încât nu se mai sfià să steà și ea, ca ceilalte, în cămașă, când căldurile erau mari, nu se mai supără când îi spuneau, că are odată să se plimbe în trăsură fără număr, și nu mai roșià,

când domnișoara Mița, o frumuseță vestejită, îi făgăduia în taină, că are să-i găsească un noroc rar.

Și domnișoara Mița nu glumiă: voiă, în adevăr, să-i găsească noroc.

Serile, când se întorcea acasă, plecà totdeauna cu dânsa, ca să vază ai cui ochi se opresc asupra ei, cine-o așteaptă și cine-o urmărește, s'o păzească și să n'o lase ori și cui, căci ea cunoșteà multă lume și știà cine ce prețuește.

În timp de câteva săptămâni Elena cunoșteà și ea mulți «gură cască», cum ziceà dânsa: un singur om erà însă, pe care-l căută și dânsa cu ochii.

Erà un domn nalt și elegant, cu câteva fire albe în barba lui mare și bine îngrijită, foarte serios, aproape posac.

O singură dată, când întâia oară a văzut-o, el s'a oprit ca uimit în loc și s'a uitat lung la dânsa, apoi, lăsându-le să treacă amândouă înaintea lui, a salutat cu multă discrețiune pe domnișoara Mița.

Elena se'nspăimântà: îi trecuse par'că un fel de săgeată prin inimă și tot sângele îi năvăli spre obraji.

«E bancherul Bărbulescu, — grăi Mița. — Un sgârcit, dar milionar».

De aici înaintea Elena n'a mai avut liniște. Nu mai puteà să scape de spaima, care o cuprinsese în acea clipă de uimire.

Omul acela erà atât de serios, atât de matur, atât de sus oarecum, încât erà, par'că, peste putință, ca el să-și pearză timpul cu dânsa. Erà însă o patimă atât de covârșitoare în privirea, pe care o aruncase asupra ei în acea clipă de uimire, încât ea se speria de câte-ori și-l reaminteà și mereu și-l reaminteà.

Zilele următoare iar l'a întâlnit. Erà par'că n'o mai băgà în seamă: ea cu atât mai vârtos se temeà de dânsul. Tocmai fiindcă erà atât de așezat, atât de matur, atât de stăpân pe sine.

Și în adevăr, câteva zile în urmă domnișoara Mița îi spusese în mare taină, că a vorbit cu Bărbulescu și că el a căzut în mare slăbiciune de dânsa.

Elena eră supărată, dar credeà, și par'că un fel de beție o cuprinsese. Eră hotărâtă să nu mai iasă cu dânsa și totuși chiar seara aceea s'a dus la ea acasă și a stat mai mult ca alte dăți, ca să încerce o talie, pe care o făcea pentru o domnișoară ce semănà cu dânsa.

Încercând talia, Mița mereu-o mângâia, mereu o îmbrățișà, mereu îi sărutà brațele și umerii și gâtul și mereu îi aduceà aminte, cē-ar zice calicul acela, dacà le-ar vedeà toate aceste și ar puteà să le sărute ca dânsa.

Elena se supără, ziceà mereu, că are să plece și în cele din urmă a și plecat, dar peste două zile iar a trecut pe la Mița când s'a întors acasă.

Erà, par'că la, marginea prăpastiei, vedeà adâncimea, dar erà amețită, amețeala eră grozav de plăcută și îndată ce se depărtà, trecându-i amețeala, se simția tare și iar se întorceà, ca să aibă acea plăcută amețeală.

«Nu-mi pasă, — își ziceà: — eu sunt tare; eu n'am să cad: încă odată!»

Aceasta o voià și Mița.

«Vrei tu să te întâlnești cu Bărbulescu? — o întrebà în cele din urmă Mița. — Aici la mine?»

Ea se cutremurà.

«Care va să zică de aceea mă tot faci tu să vii pe la tine? — grăi ea cu glasul înăbușit de mânie și părăsi casa tare hotărâtă de a nu mai merge la atelier.

«Eleno — strigà Mița — nu fii nebună! De asta tot n'o să scapi tu: ți-am găsit norocul; nu te jucà cu el!»

Grozav se simția Elena de umilită, — și totuși

ea s'a dus ziua următoare la atelier și trei zile în urmă iar a trecut pe la Mița intrând oarecum cu ochii închiși în casa ei.

În zadar erau toate: soarta ei erà hotărâtă; ea nu mai puteà să reziste; voința lui covârșià pe a ei.

«Să-i spun să vie mâne? — o întrebà Mița la plecare. — Nu mă face de rușine. — Dà ori nu?»

«Nu!» — îi răspunse Elena hotărât, — căci nu mai viu niciodată la tine.

«Vrei — îi zise Mița — dar nu vrei să știu eu, că vrei».

Acesta și erà adevărul: ea voià, nu mai puteà să nu voiască, și ziua următoare, mergând iar la Mița, tremurà în tot trupul, căci vedeà din stăruințele Miței, că el are să vie.

A și venit.

— Așa! — grăi Mița veselă. — Acum vă las să vă explicați: — și eși apoi repede din casă.

Rămasă singură cu dânsul, Elena se cutremurà: îi venià să țipe și să alerge după dânsa.

Deodată însă îi trecù amețeala. Erà, par'că, vorba de viață și de moarte, și uitându-se drept în ochii lui, ea se înseninà și rămăsese liniștită pe scaun așteptând să vază, ce va zice și ce va face el.

Iară el, omul trăit în lume, steteà strâmtorat ca un băiat în fața ei și nu știà ce voiește. Par'că un alt om, pe care nu-l cunoșteà, se ivise într'însul, și-i erà rușine, că dânsa îl vede aici.

Ea se ridicà tare și mândră de tăria ei.

«Domnule, — îi zise cu glas limpede, — eu vreau să plec acasă».

«Îmi dai voie să te însoțesc?» —

«Nu, Domnule!»

«Când ne mai vedem? — o întrebà el stăruitor.

«Aici, — răspunse ea, — niciodată!»

«Nu — aici nu! — zise el. — Unde și când!»

Ea rămase câtva timp nemișcată, apoi iar începu să tremure.

El îi ridică mâna și o sărută privind în ochii ei.

«Doamne!» — zise ea ridicând umerii. — Eu nu știu nimic. — Numai să nu afle nimeni!

«Nimeni, nimeni în lumea aceasta!» grăi el lăsând mâna ei.

Eră percutată. Nu mai putea să-și dea seamă, cum și în ce fel, simția însă din nou, că soarta ei eră hotărâtă, că voința lui covârșește pe a ei, că n'ar fi putut să plece, dacă el i-ar fi făcut semn să rămâie, și, alergând spre casă, ea eră cuprinsă de un nemărginit simțimânt de recunoștință către omul, care a lăsat-o să scape.

Abia sosită acasă și rămasă singură, a început să-și dea seamă despre toate cele petrecute și să plângă amar, lacrimi de durere și de rușine. Îi venia să-și curme zilele când se gândia, cum încetul cu încetul a căzut și cât de departe a ajuns în căderea ei. Și nu din nepricepere ajunsese acolo, unde se află, ci știindu-le toate, înțelegând cursele ce i se pun și simțindu-se mai tare decât ca să se teamă. Iar acum nu mai putea să se întoarcă, se teamă. Iar acum nu mai putea să se întoarcă, nici să se oprească. Se socotiă nemernică, umilită, nenorocită afară din cale, dar sufletul îi eră plin de o nespusă dulceață și ea-și închideă ochii, ca să nu mai vază nimic din cele ce-ar fi putut s'o ție în loc.

«Nu-mi pasă! — nu-mi pasă! — strigă ea. — Apoi — mă omor!»

Dar a adormit în cele din urmă, și ziua următoare, când s'a deșteptat din somn, lucrurile i se înfățișau cu totul altfel.

Eră par'că numai un vis trecut, în care nimic nu eră adevărat.

Da, el a lăsat-o să plece, dar nu ar fi lăsat pe

alta, care nu erà ca dânsa. Nu, nu pentru-că erà slabă, ci pentru-că se simțea tare s'a dus ea acolo, — s'a dus, ca să le arăte, că nu se teme. Acum abia începuse a se teme și nu se putea hotărî să iasă. — Vorbele «Numai să nu afle nimeni!» îi sunau mereu în urechi. — Știa, că el le-a înțeles, c'o va aștepta, c'o va urmări, și nu mai credea, că va putea să reziste.

Ea ruga pe tatăl ei, ca să vie, așa cum poate, neapărat să vie să o iea, și nu plecà decât după ce el îi făgădui, că va veni.

De ce să vie? N'avea nevoie să-i spună: erà părinte, fusese și el om în toată puțerea odată și din stăruințele, cu care-l rugase, înțelegea el numai decât ceea-ce dânsa ar fi putut să-i spună.

Lungă și grea de tot a fost ziua aceasta pentru dânsul.

Umblă, se svârcolea, se sbuciuma își încleștă mereu pumnul, își făcea muștrări și nu odată în ziua aceasta l'a cuprins sâmtământul, că are să-și încheie zilele vieții în fundul Ocnei. — Căci tare îi erà dragă fata lui.

Sbuciumări zadarnice! — Ce ar fi putut, la urma urmelor, el să facă? Să omoare un om? — doi? — câți să omoare? — Nu știe în lumea aceasta nimeni, unde i se începe norocul și nenorocirea, și dacă inima ei n'o păziă, nimeni nu putea s'o păzească.

Iar inima ei?

Curând după sosirea ei în atelier Elena se căia de a fi rugat pe tatăl ei să vină s'o iea.

Domnișoara Mița erà desamăgită și tare supărată.

«*O găscă* e dânsa, — așa zisese el, — *o icoană din perete*», pe care n'ai s'o vezi din apropiere, dacă vrei să-ți placă.

Mița nu știa dar; nu bănuia nimic; nimeni în

lume nu bănuia: doreà să-l vază, să stea singură cu el, ca nimeni în lume să nu știe, — și ar fi vrut să fugă, să se ascunză, ca nimeni afară de dânsul să nu mai știe, că ea tot mai trăește în lume.

Inima erà bolnavă, bătea cu neastâmpăr și o mânà înainte, mereu înainte.

II.

Bărbulescu erà în grea ceartă cu sine însuși.

Acel om necunoscut, care se ivise într'insul în clipa când rămăsese singur cu Elena, nu mai voià să-l părăsească.

A fost și el copilandru, a fost om tânăr, a avut fel de fel de aventuri, dar rostul nu și l'a perdut niciodată: acum nu mai făceà ce voiește și nu mai știà, ce are să facă.

«Femeile toate sunt slabe;» — așa ziceà el totdeauna; așa a zis și în clipa, când Elena s'a depărtat din casa Miței.

Și totuși ea nù erà ca femeile, pe care le știà el, și în fața ei se simțià cuprins de un fel de sfială, par'că ea ar fi fost prea mult pentru dânsul. Erà ceva cu totul distins în înfățișarea ei, în purtările ei, în tot felul ei de a fi, până chiar și în modul ei de a rostì vorbele.

Abia acum a ajuns să se întrebe, cine e femea aceasta, și seara toată, poate întâia oară în viața lui, a petrecut-o făcându-și fel de fel de iluziuni.

Iluziuni despre o cusătoare, care a primit să aibă o întâlnire la Mița.

Îi erà rușine, că și le face, dar și le făceà.

Om, care nu râde când alții râd și zimbește când alții plâng, el viața lui toată n'a avut slăbiciune pentru nimeni și n'a ținut, ca alții să aibă slăbiciune pentru el.

A căutat plăceri în lumea aceasta : mulțumiri nicio-dată. Acum se întrebă mereu, dacă femeia aceea ar putea să aibă o adevărată slăbiciune pentru dânsul, și se simția nenorocit, că abia acum, la vârsta de 37 de ani, a întâlnit-o în calea lui, nu când era mai tânăr, nu mai înainte de a fi ajuns ca să aibă întâlniri la Mița.

Dar puțin îi pasă!

Deși om cu punga strânsă, o mie, zece mii, chiar zeci de mii de lei nu erau bani pentru dânsul, când vorba era să-și facă vre-o plăcere ori să scape de vre-o supărare. Acum însă se iviseră în el porniri de om risipitor : era gata să dea tot ; nu mai avea măsură, nici cumpăt.

Ba — un fel de nebunie!

Avea doi copii, un băiat de vre-o cinsprezece ani, și o fată de șase ani. Băiatul era într'o băcănie, iar fata o ținea la doică. Erau o sarcină supărătoare, de care se scăpa plătind acolo câțiva poli pe lună, odată mai mult, altă dată mai puțin, după cum îi erau dizpozițiunile și după cum îi mergeau afacerile. Dator nu era, de oarece muma băiatului murise de mult, iar muma fetei își părăsise copilul și se măritase cu un bărbier, cu care avea alți copii. — Acum, ca din senin, fără de nici un șir se gândia mereu la copiii lui. Îi venise gândul să se răscumpere pentru totdeauna, să dea o sumă, ca să scape de grija lor. Și în zadar se căznea să alunge gândul acesta, căci, vrând nevrând, se târ-guia mereu cu sine ; era par'că spre sfârșitul vieții și trebuia să-și reguleze toate socotelile.

Și fără ca să vrea, a și făcut-o aceasta, ca să-i treacă timpul mai iute.

În spre orele șase a ieșit apoi, a chemat un birjar bun, i-a spus să se ție după dânsul și a început să se plimbe prin fața magaziei.

Erà hotărât s'o urmărească pe Elena, s'o ia la șosea și s'o plimbe jumătate de ceas, ca s'o cunoască mai bine și să-l cunoască și ea.

El rămase ca înfipt în pământ când ea se ivi ducând de braț pe un bătrân înalt și cu deosebire respectabil, care părea paralytic și se uită cu ochii scrutători la lumea, prin mijlocul căreia trecea.

Ochii tuturor se opriau asupra acestei perechi frumoase, și Elena, cuprinsă de un simțământ de fiască mândrie, erà perdută în purtarea de grijă pentru neputinciosul ei părinte, care venise s'o apere.

Si totuși ochii ei se furișară pe o clipă și se opriră asupra lui Bărbulescu, care stetea atât de respectuos în depărtare.

«Adio! — adio!» par'că îi zicea dânsa prin acea privire furișată. — «Adio și la revedere!»

Nu — «la revedere» nu! — Erà prea târziu! Femea aceasta erà dintr'o lume, pe care el n'o cunoștea și n'are crezut nici odată. Erà prea târziu: el nu se mai putea deprinde cu lumea aceasta; erà prea greoiu, prea neajutorat, nu știà cum ar trebui să-i vorbiască și ce ar trebui să-i facă, pentruca să nu-i pară ordinar și josnic.

Acum odată și singură astă dată în viață lui l'a cuprins simțământul, că și-a risipit tinerețele în flecării, că n'a știut să se bucure de averea lui, că viața lui e sarbădă și lipsită de mulțumiri.

Prima lui pornire a fost să-i urmărească pe departe, ca să vază, unde locuiesc, și apoi să se informeze, dacă el îi este tată ori bunic, cine este el, cum a ajuns în starea de astăzi. — Dar nu! — ar fi fost prea mare îndrăzneală din partea unui om atât de cunoscut ca dânsul.

El se aruncă în trăsură și eși singur la șosea.

Seara apoi, după masă, s'a dus la soră-sa, Doamna Lucescu, pe care rare-ori o vedeà. Prea erà sfă-

toasă, prea des îl dăscăliă, prea mult voiă să se amestece în treburile lui.

Acum tocmai asta-l făcea să meargă la dânsa.

Îi făcuse, ca soră mai mare, în mai multe rânduri muștrări, că n'are destulă purtare de grijă pentru copiii săi. Eră acum hotărât să facă ceva pentru dâșii și voiă s'o întrebe pe dânsa, cum și în ce fel.

Se simțiă singur și slab; se temeă și căută razăm; aveă slăbiciuni și eră însetat de afecțiunile celor mai de aproape ai săi.

Doamna Lucescu eră înduioșată: nu-și mai cunoștiă fratele, nu-l mai înțelegeă, nu puteă să-și dea seamă, ce s'a întâmplat așa de odată cu el. Gogu se făcuse om ca toți oamenii, nu mai râdeă de ceea ce altora li e sfânt, eră în stare să plângă și să se bucure cu alții, eră gata să depună o sută mii de lei pentru băiatul său și să-și ia fata la dânsul, să-i fie guvernantă, s'o crească la sânul lui.

Voiă să scape.

Aveă, ce-i drept, simțământul, că nu mai poate scăpă, dar voiă să scape. De aceea încă în Mai a plecat cu fiică-sa la băi.

III.

Pe la sfârșitul lunei August, după-ce el s'a întors în țară, Elena eră cu desăvârșire schimbată. Slăbise, se făcuse de tot serioasă și se întorceă singură acasă. — Și de câte ori îl întâlnea, ea se uită cu atâta inimă deschisă în fața lui, încât nu-i rămânea decât s'o salute.

Atât însă. Când îi răspundeă, în ochii ei eră același «*adio!*» ca'n ziua, când a văzut-o ducând de braț pe tatăl ei. Eră cu toate aceste peste puțință, ca el să nu mai vorbească cu dânsa. Nu voiă,

dar erà peste putință, și știà că odată tot o va urmări, tot o va oprì în loc.

Tocmai de aceea, eșind, ca de obicei, după ce-și închideà cantorul, la plimbare, el își luà de cele mai multe ori și fetița cu dânsul.

Elena a rămas uimită când l'a văzut ducând de mână fetița, un copil foarte drăgălaș. Mai uimit a rămas însă el, când dânsa, trecând, s'a oprit fără sfială, ca o veche și bună prietenă, și l-a întreat cu o privire dulce, a cui e copila ?

«A mea!» răspunse el.

«Sărăcuța de ea!» grăi Elena înduioșată, apoi o sărutà și se depărtà.

El rămase ca trăsmit din senin.

Înțelegeà acum, de ce oamenii păreau scandalizați când îl vedeau ducându-și copila la plimbare. Erà, în adevăr, o nerușinare, ca el, om necăsătorit, să iasă cu copilul său în lume. — Sărmana copilă! sărmana de ea!

El oprì o trăsură și se întoarse acasă, apoi, sosit, își ridicà copila în brațe și o sărutà cu drag. Ochiul lui se umplură de lacrimi. Acum știà și el ce este iubirea, ce e durerea și ce e mulțumirea în viața omului și ar fi dat averea lui toată, dac'ar fi putut spălà pata, cu care s'a născut copilul lui.

«Sărăcuța de ea!» — Grozavă pedeapsă!

Și el nu mai puteà să-și iubească copila.

Dar a dormit și el și, ziua următoare, deșteptându-se din somn, lucrurile i se înfățișau cu totul altfel.

Câte sunt femeile fericite, care din păcat au fost născute!? Nu-i vorbă, o coardă tristă și duioasă vibrează mereu de-a lungul vieții lor.

Dar ce mai puteà el să facă?

Să se ferească de aici înainte, să trăiască numai

pentru copila lui, să-i adune bogății, s'o crească ca pe o princesă.

Se și feriă.

Soarta omului însă nu se poate schimba.

Partea a doua a lunii Septembrie fusese ploioasă, iar Octomvrie eră neguros și rece, cel mai nesuferit timp pentru oamenii ce sufer de reumatism.

Într'una din aceste zile neguroase Bărbulescu lucră, posomorât și el, în odaia din dosul cantorului când servitorul îl vesti, că o damă tânără a întreat, dacă e singur, și dorește să-i vorbească.

Sunt în viața omului multe lucruri neînțelese. Bărbulescu se ridică și porni spre ușă. Știa că tânăra damă e Elena. Par'c'o așteptase, par'că i se mai întâmplase odată lucrul acesta, par'că aflase prin vis, că el are să se întâmple.

«Domnișoară, — zise el după-ce o cuprinse cu brațul, ca s'o treacă în odae, — trebuiă să-mi scrii un bilet!»

«Domnule Bărbulescu, — îi răspunse ea mișcată, — am voit s'o fac aceasta, dar nu am putut. E atâta timp de când nu te-am văzut, și nu mai îndrăzniam. — Tata, urmă ea mai liniștită, zace de patru săptămâni și eu nu mai pot să umblu la atelier. Ne aflăm în cea mai mare strâmtorare, și eu n'am, afară de D-ta, la cine să mă adresez cu toată încrederea».

«Cu toată încrederea!» — Vorbele aceste fuseseră rostite cu atâta încredere, încât Bărbulescu se simțea rușinat. Nu eră vrednic de toată încrederea. Eră slabă, nedormită și nemâncată, istovită de dureri și de gânduri grele, se plângea de o grea strâmtorare, și el nu se simțea de loc înduișat, ci se bucură par'că de strâmtorarea, în care o găsește.

Năravul se face fire, și firea nu se schimbă.

«Da, domnișoară, — zise el cu liniștea neguță-

torului, care și-a făcut socotelile, — trebuie să-i aducem un medic, să-i dăm toate comoditățile și să scapi și D-ta din mizeria, în care trăești!» —

«Ah, grozavă mizerie!» — suspină ea fericită, că a găsit, în sfârșit, pe cineva, căruia poate să i-o spună aceasta.

«Dar — urmă el, — cu atâta nu ne-am ajutat. Trebuie să scăpați odată pentru totdeauna. — Ai primi D-ta sarcina să faci educațiunea copilei mele? — Nu aici în casa mea: acasă la D-voastră».

«Nu! — răspunse Elena hotărât și fără de a se mai gândi, ca și când s'ar fi așteptat la întrebarea aceasta.

«Și de ce nu?» — întrebă el.

Elena se uită lung la el.

«Pentru că n'ar crede nimeni, — zise ea, — că sunt numai educatoarea copilei D-tale».

El se apropiè de dânsa, o cuprinse cu brațul drept și i se uită în față.

«Și, — zise, — atât îți pare de grozav lucrul acesta, încât zici nu, fără de a te mai gândi!»

Ea nu se desfăcù din brațele lui, ci se rezemă oare cum nesimțitoare pe el și-și depărtă capul întorcând ochii spre ușa, pe care intrase.

Ar fi putut în fiecare clipă să intre cineva fie din canton, fie din curte.

Sus, în etagiul de deasupra cantonului, erà locuința lui Bărbulescu, cu intrarea pe sub poarta de la dreapta cantonului.

«Să mergem, — grăi el, — sus la mine; acolo putem să vorbim nesupărați».

Ea a venit să vorbească cu dânsul și ținea să nu plece fără de a fi vorbit. La el însă nu putea să meargă: o văzuseră oamenii din canton, când a intrat.

«Nu, — zise, — dar te rog să stăm cu ușa deschisă».

«Prostii! — grăi el într'un ton stăruitor, aproape brutal. — Eși pe unde ai intrat și pleci la dreapta, apoi intri sub poartă, și eu te aștept la scară, unde nimeni nu te poate vedea».

Elena se cutremură. Grozav erà de stăruitor, de tare și nemilos, și ea grozav de umilită se simția și începù iar să tremure cuprinsă de acea ameteală lăncezitoare, pe care de atâta timp n'o mai avuse.

«Doamne! — Dacă vrei D-ta, — zise, — eu nu mai am alegere». — Eși apoi buiguită, oarecum cu ochii închiși, prin cantor în stradă, coti la dreapta, intră sub poartă și se lăsà, ca el s'o cuprinză iar cu brațul și s'o ajute a urcà scările, — Erà ca moartă, — dar de asta nu puteà să scape!

Sus, în salonul încăpător, el îi luà pălăria din cap, îi ajutà să-și scoată jacheta, apoi o pofti să ia loc pe canapea.

Ea rămase stând în picioare și aruncà ochii împrejurul ei.

Erà, nu mult gust, dar multă bogăție.

Îmbrăcată în o rochie ușoară, c'o bluză largă, fără corset, așa cum plecase de la căpătâiul tatălui său, ea părea crescută cu o palmă și, cu pieptul mișcat de osteneală și de emoțiune și cu obrajii aprinși, frumoasă mai pre sus de toate.

Toce mai ca atunci, în casa Miței, omul necunoscut iar se ivi, și Bărbulescu iar nu știà ce să facă. Îi părea rău c'a adus-o aici și-i erà frică de văpaia din ochii ei.

«Sunt aici! — zise ea desprețuită și potrivindu-și mai întâi părul în cap, apoi bluza pe trup. — Am făcut-o și asta! — Ce mai vrei? — N'ar fi oare o infamie, ca nenorocita acea de copilă să ne mai fie și paravan?»

Bărbulescu rămase strâmtorat în fața ei.

Copila lui cea nenorocită!

«De ce mi-o spune mereu în față — își zise el. — Are ea mai multă milă ca mine?»

Pornirea, cu care urcase scările, eră înăbușită de altele mai duioase.

O clipă însă numai.

Prea eră frumoasă, prea fragedă și mlădioasă, prea ademenitoare: ar fi fost o nebunie, ca după atâta timp de stăpânire să-și mai pună frâu și acum, când nimic nu-i mai stetea în cale.

El o cuprinse iar cu brațul.

«Nu e vina mea, — zise el — că ai venit aici. — Tu nu știi — urmă apoi cuprinzând-o cu amândouă brațele și privind în ochii ei — cât de mult m'am sbuciumat eu, ca să scap de patima mea, fiindcă mă temeam, că n'ai să mă poți iubi».

Elena se lăsă moartă în voile lui, rece și desprețuită ca mai înainte, dar împăcată cu gândul, că altfel nu se poate.

«Ce-ți pasă?» — zise ea încet.

«Dar grozav îmi pasă!» — grăi el și-i sărută gâtul, sub ureche.

Ea-și scutură capul. Îi eră par'c'a fost înțepată cu mulțime de ace veninoase și-i venia să se șteargă.

«Nu!» — grăi ea scurt și hotărît.

El o depărtă puțin dela sine, ca s'o vază mai bine, apoi se uită lung în fața ei. Nu știă, cum are să înțeleagă pe acel «nu!» și-i venia s'o ascunză în pământ, ca nimeni să nu poată câștiga iubirea ei.

«Da — urmă ea, — odată, la început, credeam, că mult am să te iubesc și m'ași fi simțit fericită, dac'ași fi putut să-ți sărut mâna. Atât îmi păreai de bun și de înțelept! Apoi m'a cuprins o spaimă desamăgită, când te-am văzut cu acea nenorocită copilă».

«Iar copila!» — grăi el necăjit și o lăsă din brațe.

«Da, copila, care nu are mamă! — urmă dânsa. —

Azi am venit, ca să-ți spun, că tata e bolnav, că ne aflăm în mare strâmtorare, iar D-ta, care zici că mă iubești, m'ai adus aici. — Asta e iubirea D-tale!»

«Prostii! — strigă el scos din sărite. — N'ai fi venit, dacă n'ar fi toate aceste».

Elena se simți rănită de moarte.

«Fără îndoială, că n'ași fi venit! — răspunse ea râzând cu hohot. — Dac'o știi, ce mă mai întrebi, dacă am ori nu să te mai și iubesc?»

Bărbulescu se avântase prea departe, prea își dăduse slăbiciunea pe față: îi veni să frângă, să spargă.

«Bine, domnișoară! — strigă el răstit, — eu însă, eu te iubesc pe D-ta!»

«Asta-i norocul meu! — răspunse ea rece și nemiloasă. — Am să mă și folosesc de el!»

Cuprinsă apoi de-o pornire nebunească, ea se simți mai nenorocită decât sclavele scoase de stăpânii lor la vânzare și-și ridică amândouă brațele.

«Eată-mă! — urmă ea încet, ca prin vis. — Când mi-ai zis să vii aici, nu te-am întrebat ce-mi dai, ci am venit: trupul meu e aici, cum îl vezi, dar sufletul meu nu-l căută, — e stinsă viața lui. Ia ce găsești, dar adu-ți aminte, că ai și D-ta copilă».

Cuprins de fiori și umilit în sine, Bărbulescu făcù un pas spre dânsa, apoi se oprì și rămase o clipă cuprins de îndoială.

El și femeia aceasta și copila lui nu se mai puteau despărți.

«Domnișoară! — grăi el respicat, — de câți ani ești D-ta?»

«In Decembrie voi împlini douăzeci,» — răspunse

ea mirată de această întrebare venită fără de nici un șir.

«Douăzeci? — urmă el. — Fata mea va împlini în Februarie șase: ești D-ta în stare să-i ții loc de mamă?»

Elena se dete un pas înapoi.

«Muma ei trăiește, — adăugă el, — dar nu se mai îndoiește, că copilul ei a murit de mult».

«Și eu? — zise Elena, — să zic că e a mea copila, c'am născut-o când eram de 14 ani?»

Era ceva atât de excentric, jertfa îi părea atât de mare, încât nu putea par'că să creadă în înțelesul vorbelor ce rostea.

«Te miri, — zise el apucând cu amândouă mâinile mâna ei. — M'ași miră și eu, dacă nu te-aș fi auzit vorbindu-mi cum nimeni nu mi-a mai vorbit și nu te-aș vedeà în fața mea. — Eleno, — urmă apoi înduioșat până la lacrimi, — privește'n ochii mei! Ori cum ași fi, mă poți stăpâni. Redă-mi liniștea sufletească! Prin tine am ajuns să cunosc lumea; iubindu-te pe tine am început să-mi iubesc copila: dacă nu pentru mine, care n'am știut să prețuiesc iubirea ta, din milă către nevinovata mea copilă primește să fii mama ei și soția mea.

Elena-și retrase mâna.

Îi erà par'că o lume frumoasă și mult visată se ridicà împregiurul ei, dar în clipa, când vrea să intre în ea, ivită abia, și dispăre.

«Nu, Domnule! — zise ea respectuos. — Nu! — urmă după o mică pauză cuprinsă de o durere neșpusă, — e prea târziu! — Eu nu mai pot să-i fiu nimănuia soție, nici mamă. Prea tare am căzut în gândul meu, prea mi-e strivit sufletul ca să mai îndrăznesc a primi sarcina grea a dreptei viețuiri —».

Ochii ei se umplură de lacrimi. Nu mai putea să rămâie în casa aceasta, nici să privească în ochii

lui. Își îmbracă dar jacheta și își puse pălăria, în grabă, nervos, mușcându-și mereu buzele, stăpânindu-și plânsul.

«Vino-ți în fire! — îi zise el, când o văzù gata de plecare. — Trăim într'o lume, în care toate se uită, toate se iartă».

Îi părea lucru de neînțeles, ca ea să nu primească soarta frumoasă, pe care voia să i-o pregătească, și totuși se temeà, c'o perde, că n'are s'o mai găsească.

«Nu! — răspunse ea așezată. — O viață stricată se poate urmà înainte — ca vai de cel ce-o are! — dar nu se mai poate drege; rușinea ce porți în tine însuți se poate arătà cu dispreț, dar nu se poate ascunde. Ai rude, ai prieteni, ai legături în lume: e prea târziu.

Ea plecă cu pas îndoit. Ar fi voit par'că să mai steà, să-i deà mâna, să se despartă ca de un prieten. Îl vedeà cu totul altfel acum, stăpânit, ca odinioară, de un simțimânt covârșitor și nenorocit, și se simțea înălțată de durerea ei și cuprinsă de milă.

El plecă după dânsa, acum voinđ s'o opriască și bucurându-se iar, că-i rămâne timp de chibzuire, ca să vorbească cu soră-sa, care erà atât de înțeleaptă.

Cuprinși amândoi de simțimântul, că se află în ajunul unei grozave nenorociri, ei înaintau cu frică, tremurând la tot pasul și atât erau de buiguți, încât nu-și deteră seamă, că dânsa nu apucă spre scara ce ieșea sub poartă, ci la dreapta, unde el lăsase ușa deschisă, când se urcase din odaia de lângă cantor. Erà pentru dânsul drumul cel obicinuit, iară dânsa coborà scările, cum le-a urcat, cu ochii închiși.

Abia sosiți în fața funcționarilor din cantor, ei își deteră seama, că s'au dat de gol.

«Hah! — ce prostie!» — zise Bărbulescu în-
năbușit. Ar fi voit s'o ascunză în pământ.

Elena privi înspăimântată împregiurul ei, se făcu
albă ca varul și scoase un țipăt înăbușit. Îi venia
leșin și par'că lumea i se prăbușiă în cap.

«A trecut! — s'a sfârșit! — Atât a mai rămas!
— șopti ea înneacă când el îi sări într'ajutor, —
apoi eși repede în stradă și se depărtă cu pași
grăbiți.

Bărbulescu se întoarse în odaia din dosul can-
torului, își puse paltonul, își luă pălăria, apoi ieși
repede în stradă și se aruncă în o birjă, ca să
meargă la soră-sa.

Eră la mijloc o grozavă nedreptate: trebuia să
meargă, să grăbească, să alerge, ca ea să-l scape.
Deși hotărât însă a-i spune tot, fără de încungiu,
ajuns în fața surorii sale, el simțeă, că nu poate
să-i spună întregul adevăr. Nu i-a spus c'a găsit-o
în casa Miței, nici c'a adus-o în locuința lui. Tocmai
de aceea Doamna Lucescu nu-l înțelegeă, bănuia
multe, nu eră de loc mișcată de stăruințele lui și
i-a fâgăduit, ce-i drept, că are să plece fără de în-
târziere, ba a și plecat, dar n'a grăbit, n'a alergat.

* * *

Câteva ceasuri în urmă, când trăsura Doamnei
Lucescu s'a oprit în fața casei mici, la care o tri-
misese Bărbulescu pe soră-sa, bătrânul dormia în
odaia despre stradă, iar fiica lui zăcea întinsă pe
un divan din cealaltă odăiță, tânără, frumoasă, par'că
nu moartă, ci cuprinsă de un somn lin și adânc.

Pe mescioara din fața divanului stă, lăsată des-
chisă, scrisoarea făcută de mâna ei.

Către părintele fiicei mele,

E mai bine așa!

Am purtat mult otrava la mine ; mult am stat pe gânduri, fiindcă mai credeam, că tot o să ajung în cele din urmă să nu-mi mai pese. Sunt însă prea slabă ; nu pot să port rușinea, nu pot să mă împac cu gândul de a fi desprețuită.

E mai bine așa!

Iubește pe copila noastră și crește-o la sânul tău. Ad'o cel puțin acum să-și vază mama, și spune-i în fieștecare zi, că eu o singură dată am greșit, ca să știe, că e destul o singură greșeală, ca viața întreagă să fie stricată.

Nu părăsi pe tata, că ai și tu copilă.

Elena.

COMOARA.

COMOARA

NUVELĂ.

I.

Sănătatea! Binecuvântata de sănătate! Sănătos să fii, și ți-e destul un pumn de mălaiu, ca nici pe un împărat să nu te dai!

Se sculă Duțu cu noaptea'n cap și plecà'n cântatul cocoșilor, căci erà lung drumul până la linie și ținea să se puie la lucru mai 'nainte de-a se fi luminat de ziuă. Cără pământul cu metrul cubic, și cu cât mai de dimineață 'ncepea să-l care și cu cât mai pe noapte încetă cu căratul, cu atât mai mulți erau metrii la sfârșitul săptămânii.

Bun gând a avut cine a pus la cale ridicarea forturilor: cari toată săptămâna pământul cu roabași iai Sâmbăta polul, ba chiar și un pol și jumătate, dacă ești om harnic și nu pierzi vremea stând de vorbă, umblând de ici până colo, ori făcându-ți țigările.

Iară Duțu, om și altfel harnic, mai erà deprins cu treaba aceasta din timpul, cât a stat în oștire, la compania de geniu.

Bun lucru și oștirea: pierzi, ce-i drept, trei ani de zile, dar vezi lume și te mai și alegi cu ceva.

Plecând cu noaptea'n cap, lucrând toată ziua întins și întorcându-se pe 'ntunerec, n'avea Duțu timp nici să mănânce, nici să doarmă, dar erà om, care ține la tăvăleală, și cu atât mai bine îi tigniau Duminecile și zilele de sărbători, când Stanca se gătià ca o porumbiță, luà pe cel mic în brațe și pe cel măricel în coadă și mergeau cu toții la horă, — nu ca să joace, ci ca să nu steà singuri acasă. Iar dacă erau odată la han, nu puteau să macine'n sec: tot pe timpul cât stătuse'n oștire a luat Duțu și deprinderea de-a nu-și trage, când n'are nevoie, nimic dela gură. De ce adecă muncea el toată săptămâna!? Casa îi erà plină; nevasta și el erau bine îmbrăcați; copiilor nu le lipsià nimic; în ladă se adunau încetul cu încetul polii pentru perechea de boi: e om bogat cine-i sănătos și știe să rabde și să muncească.

Un singur păcat aveà Duțu. Băiat deștept, gureș și curățel, el a mai învățat la oștire și vre-o trei buchii și acum se credeà și erà țanțoș de l'ai fi socotit în rândul oamenilor cu două juguri de câte patru boi. I s'ar fi trecut, poate, și asta, dar mai erà și rău de gură și nu sufereà, ca cineva să-l atingă la sărăcia lui. Așa într'una din zile, trecând prin fața casei lui Ghiță al Popii, care aveà două juguri cu câte patru boi și se fălià mereu cu ele, nu s'a putut stăpâni să n'o întrebe pe Ana, nevasta lui Ghiță.

«Bună ziua, Ano: ce mai fac boii?»

«Mulțumim de'ntrebare, sunt bine! — răspunse

Ana, care nu erà nici ea mai deșteaptă decât bărbatul ei.

«Dar Ghiță ce face? — întrebà iar Duțu, zâmbind pe sub mustață.

«E bine și el! — răspunse Ana, care nu'nțelegeà nici acum batjocura.

Au înțeles-o însă vecinii, și peste puțin, — așa'i răutatea omenească, — sătenii nu-i mai ziceau lui Ghiță, ca mai nainte, Ghiță al Popii, ci Ghiță al Boilor.

Și multe de aceste făcèa Duțu, când alții nu-l lăsau în pace.

Chiar și asta mai ales de dorul Stançhii, care ținea, ca nimeni să nu-i treacă bărbatului ei înaintea.

Și adecă de ce să-i treacă!?

Averea n'ai decât să vrei și ți-o faci: pe om însă nu poți să ți-l faci, și mai rar pe omul ca Duțu al ei. Asta toți trebuiau s'o știe!

«Mai rar femeie ca nevastă-mea! — ziceà și Duțu, care ținea și el, ca nimeni să nu-i treacă nevastei sale înaintea.

Erà de nesuferit cum țineau oamenii aceștia unul la altul și ale lor. Copii ca Stanca, găini ca Stanca, rațe ca Stanca, găște ca Stanca, porcei ca Duțu, capre ca Duțu nu mai aveà nimeni. Își făcuseră și ei o cocioabă de casă. Nu-i vorba, erà pusă la un loc bun, largă și luminoasă, totdeauna curată ca'n zi de Paști, o făcuseră din hărnicia lor; dar auzindu-i vorbind de ea, ai fi crezut că-i curte domnească, iară nu colibă de mojiç.

Noroc că n'aveau bogății oamenii aceștia, că n'ar fi putut nimeni să-le ajungă la nas!

Așa-i firea omenească: stă ascunsă până-ce, ajuns omul la largul lui, ea se dă de gol.

E câte unul, pe care sărăcia-l face sfiicios, dacă nu chiar umilit, blând la fire și totdeauna gata

de-a le sări altora într'ajutor, încât ai zice, că n'ar întrece nimic bunătatea lui, dacă n'ar înăbuși-o sărăcia: când acolo te pomenești, că, ajuns bogat, nu mai vrea să-și aducă aminte de nevoile celor săraci și se dă pe față inima lui cea neagră.

Altul e'ndușmănit de sărăcie și n'are milă nici cu cei bogați, nici cu cei săraci ca dânsul, dar, ajuns bogat, se'mpacă cu lumea și să dă pe față ca om cu inima miloasă.

Numai la lărgime iese la iveală firea cea adevărată a omului, și sunt rari oamenii, care-și păstrează firea în toate împrejurările

Așa, plecând cu noaptea'n cap, lucrând ziua toată și întorcându-se p'entunec acasă, puteau să fie Duțu și Stanca oameni răi de gură și buni de inimă: te pomenești însă, că harnici cum sunt, se'mbogătesc și iese cu totul altceva din ei.

Ba poate că nici chiar așa săraci n'ar fi cum sunt, dacă nu i-ar fi intrat lui Duțu în minte gândul, că el are să fie om cu stare. I-o fi venit așa din senin, i-o fi spus'o vre-o țigancă, destul că el nu puneà nici un preț pe averea altora, fiindcă nu se îndoia, că va fi odată și el avut. Aveà mâna norocoasă, și pe ce puneà el mâna lui nu puteà să-iasă decât bine.

Deprins cu gândul acesta, nu odată, dând cu cazmaua în pământ, el se'ntrebà, de ce adecă n'ar fi cu putință, ca să găsească vre-o comoară'n calea lui. Și'n vremuri de mult, și'n vremuri mai apropiate a fost drum larg pe acolo pe la Focșani. Trecut-au și Turcii, și Tătarii, și boeri bogați, ba chiar și Domni plecați în pribegie, numai bunul Dumnezeu știe câți și ce fel de oameni fugari au trecut: cine știe, dacă nu cumva vreunul și-a îngropat comorile tocmai unde Duțu și încăreà metrii cubici de pământ!?

Chiar dacă n'ar fi, nu e nici un păcat să și-o închipuiască: lucrează mai cu poftă, timpul îi trece mai bine.

Când — de odată, — Doamne ferește și'n ceas bun să fie! — casmaua se lovește de ceva vârtos, foarte vârtos ce nu sună nici a lemn, nici a piatră, nici a cărămidă, nici a oală spartă, nici chiar a fier, ci curat că o căldare de aramă, ca un cazan, mare cazan.

Duțu, om de vre-o douăzeci și opt de ani, mai mult slab decât plin la trup, mai mult bălan decât oacheș, cu fața cam prelungă și cu ochii căprui, rămase nemișcat și cu fața galbenă și mai lungă decât de obicei. Îi trecuse un fel de junghiu prin inimă, i se oprise sângele'n vine, și i se tăiaseră picioarele.

«Dăduși de cazan!? — grăi Dumitru al Ciungului, care săpă la o depărtare de vre-o zece pași.

Duțu se cutremură în tot trupul și se uită speriat împregiurul său.

Vorbise Dumitru'n glumă, dar grăise un adevăr atât de grozav, încât Duțu abia se mai putea stăpâni să nu-l lovească cu casmaua'n cap, ca să-l lase mort pe loc.

Mai erau însă și alții prin apropiere.

«Da, am dat, — răspunse el cu glasul înneecat. — Dar — taci, e'o să-l ridicăm la noapte și să-l împărțim, — voi el să urmeze, dar aceste vorbe i se opriră'n gât.

Eră peste putință, ca el să împartă cu cineva: mai bine moarte de om!

Urmă deci a săpă înaintea ca și când nimic nu s'ar fi întâmplat; răsuflarea i se înneacă însă, mânilor și picioarele îi tremurau, ochii i se furișau pânditori spre Dumitru.

Un singur simțimânt îl stăpânià : frica de o mare primejdie necunoscută.

El nu știà și nu puteà să se încredințeze, dacă e ori nu cazan în pământ și dacă e ori nu ceva în cazan; erà însă amețit de gândul, că trebuie să fie și'n ameteala aceasta erà ca ieșit din fire.

«O să te faci boier mare, Duțule : fă-mă și pe mine vr'un vâtaf la curtea ta, — grăi Dumitru urmându-și gluma.

Duțu iar se cutremură.

«O să te fac! — răspunse el, — mai mare peste cei mici.»

«Numai să nu fie vre-o comoară pusă cu blestem, — urmă Dumitru. — Zice că sunt și comori, care sunt fermecate, ca să aducă nenorociri celor ce pun mâna pe ele.»

Duțu se mai liniști.

Văzând că Dumitru nu trage cu ochiul și că le ia toate în glumă, o dete și el pe glumă.

«Comoară să fie — îi răspunse el, — căci de noroc grija mea.»

«Și adecă de ce n'ar puteà să fie! — grăi Dumitru mai așezat. — Multe s'au petrecut în țara noastră, și nu e loc deschis, în care n'ai puteà să găsești comori.»

Acum Duțu erà încredințat, că nu bănuiește Dumitru nimic; sângele cu toate aceste nu i se potolì. Săpà înaintea și băgà bine de seamă, ca să nu mai ajungă casmaua pe unde sunase cazanul, dar îl treceau fiorii când vedeà, că roaba se umple și trebuie să plece cu ea la fortul depărtat, — vre-o patru sute de pași.

Erà peste putință, ca el să plece, să se depărteze, să părăseasca comoara lui — acolo în apropierea lui Dumitru.

El răsufală ușurat, când Dumitru plecà cu roaba plină.

Mai erau și niște bulgari pe șanț, dar aceștia lucrau departe, la vre-o sută de pași: acum erà timpul să pună încă odată casmaua, ca să se încredințeze mai bine.

Nu! — Până la noapte el nu mai puteà să facă nimic. Erà peste puțină, ca să nu fie cazanul acolo, cazanul plin: mai bine mort.

Roaba îi erà plină și Dumitru se'ntorceà cu roaba lui goală. Abia acum dete cu socoteală, c'ar fi trebuit să plece și să se întoarcă de odată cu el: nu-i rămâneà decât să aștepte până ce nu-și va fi umplut Dumitru din nou roaba. Ca să-și facă de lucru și să piardă vremea până atunci, el se așezà pe marginea șanțului și se descălță, apoi iar își puse opincile — încetinel, cu multă chibzuială, ca omul îngrozit de lungimea timpului. Erà abia pe la prânzul mic, și el mai aveà să sape mult și să ducă multe roabe pline.

Pe când el moșmolià la nojița opincii din stânga, iată și Căpitanul de jurnă, — n'ar mai fi fost.

Puțin aveà să-i pese căpitanului de jurnă, dacă Duțu face mulți ori puțini metri cubici pe zi; el erà însă Căpitan, adecă om deprins a ținerânduiala în toate și a nu lăsa pe nimeni să-și piardă vremea de geaba.

«Dar tu, — strigà el cu energie militară, — ce paști muștele? — Vrei să ne ajungă iarna aici!?»

Duțu sări speriat în picioare.

«Mi-a intrat, — răspunse el strâmtorat — nisip în opinci!»

«De unde, măi, nisip!? — Unde ai găsit tu nisip?»

Duțu aveà multe păcate, dar nu-și aduceà aminte, ca să se fi făcut vre-o dată de rușine spuind minciuni. Îi erà dar greu de nu mai cutezà să se uite'n ochii Căpitanului.

Nici că ținea însă Căpitanul să vadă ochii lui Duțu: el se uită la groapa din fața lui.

Acolo, unde sunase cazanul, locul rămăsese nesăpat, pământul neridicat de-o potrivă cu fundul șanțului, — un lucru, pe care ochii unui Căpitan de geniu nu pot să-l sufere.

— «Dar de aici, măi, de ce n'ai ridicat pământul!? Ai servit tu în compania de geniu!?» strigă el gata să-l umfle.

Duțu iar începù să tremure în tot trupul.

«Îl scot, Domnule Căpitan, — răspuse el cuprins de desnădăjduire, — îl scot.

«Haid! — strigă Căpitanul, — ia casmauă! Scoate-l în fața mea după regulament, să te văd eu.»

Duțu se uită ca turbat la dânsul. Ah! de ce nu erau numai amândoi, căci, chiar general dac'ar fi fost, l'ar fi lăsat mort pe loc. Așa nu-i rămâneă decât să puie mâna pe casma și să ridice pământul.

Vai de capul lui!

Încet, cu băgare de seamă, pipăind cu vârful casmalei, ca nu cumva să atingă cazanul, el afână pământul, pentruca să-l ridice apoi cu lopata și să-l arunce în roaba plină.

Căpitanul își perdù răbdarea.

«Ce umbli cu casmauă par'că dai în buba din spinarea mătii!? — se răstì el, apoi smuncì casmauă din mâna lui, ca să-i arate, cum se lucrează cu ea.

«Uite așa!

«Aoleo! — strigă Duțu și căzù ca o cocoloașă la marginea șanțului, când văzù că Căpitanul înfige cu toată puterea în pământ.

«Aoleo! — strigă iar, când se pomenì că nu sună cazanul.

«Ce e!? — îl întrebă Căpitanul mirat.

«Mi-e rău, Domnule Căpitan, — gângăni Duțu.

Tare mi-e rău! Mă taie la inimă și-mi vine să leșin; mă trec sudorile și-mi vine să vărs.»

Căpitanul vedeà că i-e în adevăr rău: fața îi erà verde galbenă, ochii i se împăingeniseră și buzele i se făcuseră vinete.

«Du-te la lazaret să-ți deà picături!» — îi porunci el mirat.

«Nu mă duc, — răspuse Duțu îndărătnic și înfigându-se oarecum în pământ. — Eu stau aici! nu pot să mă duc. Să meargă Dumitru și să mi-le aducă picăturile acelea.

«Haide, — grăi Căpitanul grăbit și plecà însoțit de Dumitru.

Rămas el singur, Duțu se uità câtva timp buiguit în vânt.

«N'a sunat, — zise apoi într'un târziu. — E comoară, dar comoară pusă cu blestem!»

II.

«Scapă-mă, Doamne! — Desleagă-mă, Doamne! Ia-mă, Doamne, ori fă-mă ce-am fost! — gemu Duțu tăvălindu-se pe jos.

Erà lucru de necrezut!

Așa de-o dată, ca din senin, numai pentru-că i s'a părut că sunà a cazan, el, om în toată firea, s'a pomenit muiat ca mărul bătut de nu mai știà ce să-și facă. Nu-l mai tăià, ce-i drept, la inimă și nu-i mai venià să leșine, dar erà amețit, sudorile tot i se mai iviau din când în când pe frunte, tremurà mereu, un grozav neastâmpăr îl cuprinsese.

Nici că erà însă chip să-și vie în fire.

Timpul se oprise par'că în loc. Trecuse o spaimă

de vreme de când cu Căpitanul, și seara tot nu sosisese încă, ziua tot nu se mai sfârșia.

Ca să rămâie singur, el a rugat pe Dumitru să se ducă să-i spună Stanchii, că n'are astă seară să-l aștepte, fiindcă, deși îi este mai bine, se simte prea istovit, ca să facă lunșul drum pân'acasă.

Nu erà adevărat, și n'o mai mințise în viața lui pe Stanca; dar alta nu-i rămânea de făcut și, la urma urmelor, nu el, ci Dumitru erà cel ce o minția.

Rămas singur, Duțu s'a dumirit încetul cu încetul.

Nu se mai îndoia, că e fermecată comoara, și erà hotărît să nu se atingă de ea, cum nu te atingi de omul înciumat. — Ce folos de bogăție, dacă ea, chiar din clipa, în care o atingi, te face dinom neom!?

Erà hotărît Duțu, dar hotărârile omului sunt ome-nești: un gând le aduce și altul le ia. Cum gândurile se înșirau pe gonite în sufletul lui, mereu se ivia și iar se reinvia cu ele simțimântul, că nu e cu puțință, ca el să se lipsească de comoara lui, fie ea chiar blestămată. De ce adecă a găsit-o!? De ce tocmai el!? A stat atâta timp în pământ fără ca vreun altul să fi dat peste ea? De ce tocmai el a trebuit să sape aici, iară nu Dumitru ori vreun altul dintre Bulgari!? Are fiecare om soarta lui, de care, fie bună, fie rea, nu poate să scape, și-i erà câte o dată lui Duțu par'că toate stau în strânsă legătură, și forturile au trebuit să fie ridicate tocmai acum și tocmai aici, pentruca el să lucreze la ele și să găsească neapărat comoara.

Și iar i se mai lumină capul.

«Nu, — zicea el mai limpezit la minte, — eu fac ce vreau și vreau după cum mi-e firea. E numai din întâmplare c'am găsit-o; ar fi putut s'o găsească și altul, care nu făcea ca mine: ce am să fac eu!? — Nu vreau! — strigă apoi și sări îndărătnic în picioare.

Îi erà par'că Satana 'l ispità și trebuià să-i arăte, că e mai tare decât ispita și nu i se supune.

«Nu! — își ziceà în gândul lui, — nu-mi trebuie, Eu cu Stanca mea și cu copiii mei trebuie să rămânem ce suntem; mai bine decât așa pentru noi nu se poate: n'avem să fim scoși din ale noastre!

Și iar tremură în tot trupul când își dedea seamă de necunoscutul, spre care erà împins de ispitirile unei mari bogății, el, care nu voià să se dea, ci să rămâie stăpân pe sine și pe ale sale.

Sbătându-se astfel, el adeseori erà cuprins de îndoială și se pipăia însu-și pe sine, ca să se încredințeze, dacă nu cumva visează, dacă el e în adevăr el însu-și, tot cel ce fusese mai înainte, tot cum se știà pe sine.

«Ei — își zise într'un târziu, — par'că, visând, tot nu eu însu-mi m'aș pipăi pe mine și ma'și încredința, că eu însu-mi sunt, așa cum în aieva mă știu!?»

Nesuferită ființă viața omenească: ești și nu ți-e cu putință să te încredințezi, dacă și-ți pari cum în adevăr ești.

Ar fi vrut Duțu să se desfacă în două și să iasă oarecum însu-și din sine, ca să se poată privi însu-și pe sine, cum privia lucrurile ce-l încungiurau.

»Dar, — zise el, — ce-am văzut, dacă privesc cu ochii!? Are lumină plină și soarele, pe care-l vezi; și alè lui raze te ard; și stelele visate lucesc pe cer, și iarba visată e verde; și'n războiul visat curge sânge; și bucuria visată îți umple sufletul de dulceață; și durerea visată te sfâșie: tot una ți-e, dacă te visezi trăind ori trăiești în aieva.»

El se scutură, ca să se deștepte, dacă va fi visând; dar în zadar, căci nălucirea nu se schimbă.

În mijlocul acestei buiguieli un singur lucru erà hotărît în gândul lui; că trebuie să se încredințeze,

dacă e ori nu un cazan cu comoară acolo, unde el dăduse cu casmauă'n ceva ce-i sunase a cazan, că el singur și nevăzut de nimeni are să vadă — și apoi ce-a fi să fie!

În amurgul serii el se ridică, își luă casmauă, târnăcopul și lopata și le strânse la un loc, ca să le aibă la îndemână, apoi se uită cu ochi pânditori în toate părțile. Oamenii încetaseră cu lucrul, și unii plecau spre casă, alții se duceau la cantină, iar alții stăteau fără de nici o treabă ori își făceau, ca Bulgarii din apropiere, rost de odihnă. Eră încă mișcare'n toate părțile, și cu cât mai bine se'noptă, cu atât mai iuți erau bătăile inimii lui, căci cu atât mai mult se apropiă clipa, dela care atârnă viața lui.

În sfârșit, el nu mai putu să se stăpânească.

O! ce binefăcătoare e întunecimea!

După ce se uită odată cu ochii scânteetori împregiurul său, el se coborî tiptil în șanț și începù să scurme pământul cu ghiarele și să-l dea cu palma la o parte, ridicând mereu capul, ca să se uite împregiur. Și cum scurmă cu ghiarele, cum dădea cu palma, cum se uită împregiur, inima i se sbăteà în piept, sângele îi svâcnià în tâmple și răsufierea îi eră înneată.

De odată el simți ceva vârtos și neted și începù să scurme iute și tot mai iute, ca eșit din fire, să scurme cu amândouă mânilor și să pipăe cu toate degetele: eră cazan și eră mare.

El puse mâna ca să-l miște.

Se mișcă, și eră greu, grozav de greu!

Duțu se'ndreptă și se uită încă odată lung și liniștit împregiur, apoi își făcù cruce.

«Ia-mă Doamne, sub paza ta, — zise el, — și mă ferește de păcat: acum să nu-mi mai iasă nimeni în cale, că eu n'am ce să-i fac, trebuie să-l omor!»

Luă apoi casmauă și începù să afâneze pământul

de dimpregiurul cazanului, dar încet, cu măsură, fără pripire, ca omul, căruia nu are să-i pese de nimeni și de nimic.

Erà o căldare cu capac de aramă, nu prea mare, dar grea, încât Duțu abia putù s'o ridice, ca s'o pună la o parte.

El ridicà capacul și începù să pipăe, așa pe'ntunerec, ca să vadă ce e într'însul. Erau bani, unii mai mici, alții mai mari, aur, tot aur greu, mai erau și lanțuri, — și brățare, — și salbe de măr-găritare, — și potir, — încă un potir, — o cupă cu petre scumpe, înc'o salbă — și inele, — și cercei... El le pipăia toate cu mânilor și nu erà vis, ci'n aievea, căci inima îi erà încleștată și capul cu toate aceste atât de limpede, încât el lăsă comoara și iar începù să afâneze pământul, pentruca nu cumva cineva, trecând mâne pe acolo, să cunoască locul, de unde fusese ridicat cazanul.

Apoi!?

Ce aveà să facă mai departe!?

Acasă nu erà chip să ducă cazanul: lasă, că erà prea greu, dar puteà să deà peste cineva în drumul lui.

El se uità încă odată împregiur, aruncà ochii spre pădurea ce se aflà pe coaste, la depărtare de vre-o cincisute de pași, apoi își scoase cuțitul din brâu și-l luà în dinți, apucà casmaua subțioară, ridicà cazanul cu amândouă mânilor și plecă spre pădure — tiptil, cu băgare de seamă, ca nimeni să nu se poată ivi nevăzut de dânsul la depărtare de o sută de pași.

Ajuns în apropierea pădurii, el așezà cazanul pe iarbă și se duse, ca să se încredințeze, dacă nu cumva e cineva în adăpostul copacilor, apoi iar se întoarse și-și luà comoara, ca s'o îngroape aici, la un loc mai adăpostit și știut numai de el.

Dar ce să facă un mojie ca dânsul cu 'o comoară împărătească!?

O! el nu mai erà mojie acum!

Din clipa, în care simțise aurul și mărgăritarele și pietrele scumpe în mânilor lui, el erà de-o potrivă cu ori și cine, care aveà și e gata să-și apere cu viața avutul și să curme viața celui ce vreà să se atingă de el.

Nu prea știà Duțu, ce are el să facă cu atâta bogăție, dar nu se temeà, că n'o să știe ce are să facă cu ea. — Asta se găsește ușor!

Mai întâi și mai întâi — nimeni în lumea aceasta nu trebuià să simtă, că, om sărac, așa de odată a ajuns la mari bogății, — nici Stanca, nu! nici ea? Bună femeie, dar muiere, minte ușoară, gură slobodă.

Păcat, — dar așa trebuià să fie!

Încetul cu încetul, pe nesimțite trebuià să-și scoată la iveală bogățiile.

«Am, — ziceà el în gândul lui, — să iau o parte și să mă duc cu ea la București, ca s'o prefac în bani. Apoi m'apuc de negoț și câștig, câștig din ce în ce mai mult, prefăcând încetul cu încetul întreaga comoară în bani. N'o să-i treacă nimănuia prin gând, că nu din negoțul meu m'am îmbogățit».

Așa veniau lucrurile prin chiar firea lor.

Ce adecă l'ar fi putut împinge să se deà de gol?

El și Stanca și copiii lor se mulțumiau cu puțin și se simțiau fericiți în sărăcia lor: chiar fiind, bogăți, nimic nu-i făcea să se bucure, așa de odată, de bogățiile lor. Pofta'ți vine numai încetul cu încetul.

El săpà o groapă sub rădăcina unui stejar bătrân și o săpà adâncă, mai adâncă, apoi luà cazanul, îl așezà în ea și scoase unul câte unul cincizeci de bucăți, după cum se nimereà, bani și mai mari, și mai mici.

Asta erà pentru început.

Când erà însă să pună capacul, el mai scoase un pumn — așa pe nenumărate, ba puse mâna și pe un lanț, și pe o brățară.

La urma urmelor — dela sine luà — și tot erà mai bine la dânsul decât aici în pădure.

Dar erà destul: el așezà capacul, trase pământul peste cazan și așezà peste el un strat de frunze uscate, — iar încet și cu băgare de seamă, ca nimeni să nu bănuiască nimic.

Erau toate bine.

El își făcù din nou cruce.

«Îți mulțumesc ție, Doamne! — grăi umilit».

«E noroc în lumea aceasta! urmă peste puțin. —

«Ce s'ar fi ales de mine, dacă de acolo până aici mi-ar fi ieșit cineva în cale!? Îl omoram și nu mai aveam zi bună!»

În adevăr mare noroc!

El însă nu puteà să plece: erà par'că legat ferecat de stejarul acela.

Ce prostie! Cum a putut el să aleagă tocmai stejarul bătrân, care de azi până mâne poate să cadă sub secure!?

Fără ca să mai steà pe gânduri, el luà casmauà și începù să sape o altă groapă, sub un alt stejar mai tânăr, care se aflà la depărtare de vre-o treizeci de pași.

Când groapa fu gata, el se duse și desgropà cazanul, ca să-l treacă în ea.

Și dacă acolo ar fi mai în vedere decât aici!?

Afurisita de comoară!

El răsturnà o parte din ea în groapa cea veche: așa erà mai cu minte, — și ici și colo; dacă se perde una, rămâne cealaltă. Trecù dar cu cazanul la groapa cea nouă.

Prostie! Tot erà mai bine sub stejarul cel bă-

trân: răsturnă dar aici o parte și iar se întoarce cu cazanul.

Eră târziu după miezul nopții, când se îmbărbătă, în sfârșit, să plece.

Zăpăcit de atâte frământări sufletești, frânt trupește și stăpânit de frica omului, care umblă noaptea cu bogății ascunse, el abiă la jumătate de drum își dote seamă, că și-a uitat cuțitul și casmaua în pădure, la cei doi stejari, nu-și mai aducea aminte la care. Ca gonit de iele se întoarce înapoi — așa razna prin pădure, dar nu mai eră chip să-și găsească copacii. Alergă înapoi și încolo ca ieșit din minți; știa unde sunt, și nu-i găsiă; treceă pe lângă ei și nu-i nimeriă; se împedică de casmaua lui și n'o vedeă.

Afurisită de comoară!

Stanca se sculase de mult și le dăduse purceilor de mâncare, când Duțu sosi, în sfârșit, acasă — pe jumătate leșinat, cu fața galbenă, cu ochii sperioși și intrați în cap, cu mâinile sgâriate și cu buza de din jos tăiată de cuțitul ce ținuse în gură și cu pieptul cămășii stropit de sângele scurs peste bărbii.

«Ce e cu tine!?» — întrebă ea cuprinsă de fior.

Mi-a fost rău, foarte rău, — răspunse el fără ca să îndrăznească a se uita în ochii ei; — dar mi-a trecut; sunt numai prăpădit de abia mă mai țin picioarele».

Rău i-a fost, în adevăr, lui Duțu; dar Stanca lui, care-l cunoșteă, îl vedeă că nu mai are inima deschisă ca mai înainte și nu-l credea, că i-a fost rău așa, cum el voia să-l înțeleagă.

«S'a întâmplat o nenorocire, — își zise dânsa pe jumătate leșinată; — omul ăsta a omorât pe cineva!»

Nu se putea! Duțu al ei nu eră om care putea să facă rău! — Și totuși, când se uita la el, fața

lui nu mai erà ca mai 'nainte, — voioasă, deschisă și pusă pe luare în bătaie de joc, — erà în ea ceva aspru și nemilos, ceva ce te făcèa să simți pe omul, care poate să și omoare.

«Nu, — zise ea, — orșice ar fi, e ceva ce mie n'are să-mi spună, ceva ce eu nu trebuie și nici nu voiesc să știu».

În adevăr cam așa ceva și erà.

Muirea însă tot muiera.

Ori-și-cât a moșmolit, Duțu mai înainte de a-și face rând de odihnă, Stanca tot l-a zăpsit, că el ascunde ceva la căpătâiul patului, în care aveà să se culce.

Nu voià muiera să știe ce-a ascuns; asta erà treaba lui, dar după-ce el a adormit cum știà el să doarmă, ea tot s'a dus tiptil și cu răsufllarea oprită a scos cârpa de sub căpătâi.

Ah! săraca de ea! nenorocita de ea!

Bani de aur, — mulți bani de aur curat și greu, — lanțuri lucrate cu măiestrie! brățări împodobite cu mărăgărire și cu pietre scumpe!

De ce a trebuit să le vadă ea, femeea, care le vede toate cu inima, iar nu cu ochii, și toate de a'ndoaselea le înțelege!?

Satana s'a pus la mijloc, ca s'o ispitească și să-i strice viața!

Ingrozită și cu sângele răcit în vine, ea puse ear cârpa la loc, apoi tot tiptil, cu răsufllarea oprită și cu ochii muiati în lacrimi ea se depărtà și ieși din casă, pentru-ca să meargă la copiii ei, care nu știau și nu'nțelegeau nimic, și să-i mângâie plângând, să se mângâie plângându-i.

Intr'un târziu ea se ridicà cu fața liniștită și aspră și se întoarse iar în casă, apoi se lăsà în genunchi, își plecà capul pe pat și plânse iar lung și lin.

«Sărac de tine și de mine și de noi toți!—suspină în cele din urmă.—Ce frumoasă ni-a fost viața și cât de grea ni s'a făcut de odată!—In zadar văd cu ochii și tot nu cred și chiar dac'ar fi, tu tot tu-mi rămâi!—Eu nu știu nimic! N'am văzut! Singur sufletul meu să știe!»

III.

Cu ce nu se deprinde omul!?

Se temeă Duțu, nu-i vorba, și nu mai umblă țanțoș ca mai 'nainte prin lume, ci cu pas sfiicios și uitându-se mereu împregiurul său, ca nu cumva să fie apucat fără de veste. Dar, la urma urmelor, de omorît n'a omorît pe nimeni, de jefuit n'a jefuit, de furat n'a furat, foc n'a pus, în borșul nimănui n'a suflat; prea tare n'avea să se teamă. Un singur lucru i se putea întâmpla; să se afle cum-va c'a găsit comoara, și guvernul s'o iee dela dânsul.

Acest singur lucru erà însă mare lucru, pe care Duțu nu-l voiă cu nici un preț: a lui erà comoara și numai a lui trebuiă să și rămâie!

Dar ce dracul!—El nu erà om prost; cum să-l prinză, dacă erà om deștept!—Și om deștept se simția Duțu, sărac, dar deștept de nu se dedea pe nimeni: pe el nu putea nimeni să-l încurce.

Păcat numai, că Stanca erà foarte prăpădită. Nu zicea nimic, dar erà foarte supărată. Asta-l muncia pe Duțu, findcă n'avea dânsa de ce să fie prăpădită.—Păcat, dar tot al lui și al ei păcat, căci n'are bărbatul să facă ceeace nu poate să-i spună nevastei sale, și n'are muierea să-și facă gânduri, pe care nu poate să i le mărturisească bărbatului său. O porniseră foarte rău amândoi, și nu putea

să le fie bine, dacă nu mai aveau inima deschisă unul față cu altul.

Auzi D-ta bărbat, care găsește o comoară și nu o spune aceasta nevestei sale! — auzi, femeie, care umblă pe de-a furișă pe sub căpătâiul bărbatului său și-și face cele mai rele gânduri despre soțul ei!

N'avea Stanca decât să nu'și mai facă gânduri rele, pentruca să scape de inima rea: cine o punea să și le facă!? Eră la mijloc numai o închipuire a ei, dar ceea ce ți închipuești, ceea-ce crezi are pentru tine cea mai adevărată ființă, și dacă muntele din față ta s'ar prăbuși și tu ți l'ai închipui tot la locul lui de mai nainte, el ți-ar sta în cale și n'ai trece peste el, ci l'ai ocoli. Nu ceea-ce este, ci ceea ce-ți pare are ființă pentru tine.

Dacă eră prăpădită Stanca, ea și aveà de ce să fie, și numai Dumnezeu știa, unde au să ajungă lucrurile între doi oameni, care se sbuciumă pe înfundate și nu se mai uită unul în ochii altuia, nu mai îndrăznesc să-și deschidă inimile.

Adunaseră încetul cu încetul nouă poli.

Duțu luà șapte din ei și-i spuse Stanchii, că pleacă la București, ca să cumpere o pereche de boi.

La București, — tocmai la București, — o pereche de boi — cu șapte poli.

Îl știa Stanca pe Duțu al ei, că nu e om să-și cumpere, dacă și cumpără, boi cu șapte poli și să meargă pentru atâta treabă la București. Nu i-a zis cu toate aceste nimic, ci și-a făcut numai, după ce el a plecat, de trei ori cruce și-a suspinat: «Păzește-l, Doamne, și-l adă 'napoi!»

Îi eră par'că n'o să'l mai vadă și totuși, când nu-l mai vedeà, inima i se ușurà. Nu putea să și-l închipue cum îl văzuse la plecare, ci tot ca mai nainte, voios și țanțos, și se mirà, cum a putut ea să'l creadă altfel.

Da, — erà cu buza tăiată, erà stropit de sânge, erà galben la față și cu ochii intrați în cap, ascundeà ceva, aveà, fără îndoială, aveà la el lucruri scumpe: te miri cum și în ce fel! Nu, ca dânsul nu pot să fie oamenii, care au săvârșit vre-o faptă grea. — Ba te miri și nu'ți vine să crezi: nici n'o fi fost aur ce a văzut ea!

Când nu vrei, vezi cu ochii și nu crezi: de ce să creadă ea, care nimic nu văzuse și nici pe el nu-l mai vedeà?

Tot astfel și Duțu.

Se simțise el strâmtorat câtă vreme știa că'l văd ochii, în care nu se puteà uita: îndată ce a ajuns singur, nu se mai temeà de nimic și iar erà voios și țanțoș.

E mare lucru să fii și cu atât mai mare lucru să te simți deștept, — fie și chiar dacă 'n adevăr n'ai fi. Eară Duțu se simțea.

De ce ar fi putut adecă să se teamă un om atât de deștept ca dânsul?

Râdeà 'n el, când se gândea, cum are să tragă toată lumea pe sfóară.

Mai întâiu și mai întâiu, ca om deștept, el luase hotărîrea de a nu se oprî nici la Focșani, nici la Ploești: se duceà la București, unde e lume multă, învălmășală mare și unde nu 'ntâlneà oameni, care'l cunosc.

Apoi, tot ca om deștept, el luase hotărîrea de a-și cumpără cu cei șapte poli un rând de haine nemțești, căci îmbrăcat țărănește ar fi căzut în bănuială

Ear celelalte urmau de sine.

Mergând așa singur spre Focșani, de unde voià să se urce'n tren, el își croià mereu planul și se vedeà pe sine prin stradele Bucureștilor, pe cari le cunoștia destul de bine din timpul petrecerei sale la Cotroceni. Intrà ici și vindeà o bucățică,

dincolo și vindeà alta, tot una câte una, bucățică cu bucățică, cu măsură și cu socoteală, ca nimeni să nu bănuiască nimic.

Dus așa cu gândul la mari depărtări, se mirà când se pomeni aci la Focșani.

«N'ar fi oare lucru cuminte să-mi cumpăr hainele aici?» se întrebà el.

«Ba da!» răspunse tot el.

Bani aveà: nu-i rămâneà decât să intre la un ovreu ca să-și aleagă hainele.

Așa și făcù.

«Să-mi dai, — zise el îndrăzneț și țăntoș, — un rând de haine bune».

«Pentru cine? — întrebà Ovreurul mulțumit de a-l puteà servi.

«Pentru mine! — » răspunse Duțu oarecum mirat, cași-când Ovreurul ar trebui să știe, că trebuie acum să se îmbrace nemțește.

Ovreurul, care nu știà lucrul acesta, se uità în adevăr mirat, ba chiar bănuitor la mojiicul ce vrea să se îmbrace boierește.

«Pentru D-ta-a-a!?» întrebă el.

Duțu se făcù alb — și roșiu — și galben, în fel de fel de fețe și iar începù să tremure. Ce prostie ne mai pomenită erà să facă el, omul deștept! — Nu, aici, unde la tot pasul întâlneà oameni, care-l cunosc, aici el nu puteà să-și cumpere haine nemțești. Ce-ar fi fost, dacă l'ar fi văzut cineva îmbrăcat cu ele? Ce —, dacă cineva l-ar fi văzut ducându-le și l'ar fi întreat, ce face cu ele? — Ii veneà să fugă, încât să nu mai dee în viața lui ochi cu Ovreurul acela. Tocmai atât de prost tot n'ajunsese însă Duțu.

«Adecă pentru cine-va, care are tocmai felul meu, care seamănă la trup cu mine», — răspunse el strâmtorat, dar atât de strâmtorat, încât Ovreurul

nu mai bănuia, ci se simțea încredințat, că e ce-va din ale poliției la mijloc. El însă nu era polițaiu, care umblă să descurce lucrurile, ci neguțător, care caută să-și vândă marfa — orișicui, numai prețul să fie bun: iar Duțu îi semănă a om, care dă orișice preț, numai ca să scape cât mai curând din prăvălie. — «Vrei ori nu vrei, trebuie să cumperi» — își zise dar și începù să-și desfășure hainele croite după cea mai nouă modă, un rând cu 60, altul cu 80, ear altul cu 100, ba chiar și unul cu 130 lei, toate croite pe măsura lui.

Duțu nu putea să le vadă'n ochi, dar Ovreul se uită la el așa de nu știu cum, încât nu era chip să-i spună, că nu mai vrea să cumpere.

«Uite, — astea», — zise el arătând la cele de o sută de lei.

«Poștește de le încearcă!» — grăi ovreul mai mulțumit decât odinioară.

«Ce să le mai încerc? — văd eu că-mi vin bine!» — răspunse Duțu tare grăbit și numără cei cinci poli pe teșghea.

Ovreul, grăbit și el, le'nfășurà'n hârtie, le legă cu sfoară și i le dete plecându-se ca'n fața celui mai mare boier.

«Să le porți sănătos!» — îi zise apoi, după cum îi era obiceiul.

Atât îi mai trebuia lui Duțu.

«Ți-am spus, — grăi el zăpăcit, — că nu pentru mine le cumpăr», apoi plecà cu hainele subțioară.

Nu ieși bine'n uliță și zări venind de la dreapta pe Ghiță al Mariei. — Era pierdut, dacă Ghiță îl vedeà cu hainele subțioară!

El se întoarse iar în prăvălie și puse hainele pe teșghea.

«Am, — zise apoi răsufând greu, — să mă întorc să le iau, dar trebuie să mai cumpăr ceva».

Grăind aceste, el ieși și-o apucă spre stânga. Tare îi erà să fugă, dar nu cutezà, ei mergeà cãlcând țapãn și țanțoș ca omul, care nu se teme de nimic. Peste cãtva-timp însã el se uitã înapoi : Ovreiul ieșise'n ușa prãvăliei și se uitã dupã el.

«Vai de mine!» — își zise Duțu și se dete'n pas mai iute, și tot mai iute, încãt erà peste puțințã, ca trecãtorii sã nu se uite dupã el, ceea ce-l făcea sã meargã încã mai iute

El începù în cele din urmã sã fugã. N'aveà de ce, dar se gândiã ce-ar fi, dacã vre-un comisar, vre-un epistat ori vre-un sergent, vãzându-l așa de grãbit, l'ar înhãțã, l'ar duce la secție, l'ar scotoci și ar gãsi... Nu! odatã cu capul nu! El trebuiã sã fugã, ca sã ajungã cãt mai curãnd unde ochii nimãnuia nu se mai îndrepteazã asupra lui.

Dar Duțu nu erà numai deștept, ei totodatã și norocos, și trebuiã sã iasã bine lucrul, pe care el puneà mâna.

«Stãi, dobitocule! — Ce-alergi așa!? — ce te isbești în oameni!? — Vrei s' ajungi la secție!?» — rãcnì un domn bine îmbrãcat și-i dete brãnci de-l aruncã cãt colo.

«Aoleo!» — strigã Duțu și iar cãzù cocoloașã la pãmãnt și iar îl trecurã sudorile. — Uite, — gãi-gãni apoi, — mi-a scãpat carul cu boii și-a apucat înainte».

Domnul acela, care n'aveà timp sã umble pe la poliție, — asta erà norocul lui Duțu, își iuți pasul; iar Duțu se ridicã — și acum sã-i fi vãzut fuga!

Afurisita de comoarã!

Ajuns afarã din oraș, în largul binefãcãtor, el se mai potoli, rãsufliã mai ușor și își dete încetul cu încetul seamã, cã mari prostii a fãcut și cã n'aveà de ce sã se teamã.

Nici nu se temeà.

Cum rămâneà însã cu hainele, pentru care dăduse cinci poli.

I se făcea părul măciucă de câte-ori se gândia, că are să mai deà ochi cu Ovreiul. Nu! erà peste putință!

Și totu-și dăduse cinci poli, — nu vre-un fleac, ci bani munciți de dânsul.

El umblà neastâmpărat pe la marginea orașului ca vulpea impregiurul cotețului; voià și nu voià, trebuià și nu'ndrăznià să intre.

Deodată iar începură să-l treacă sudorile.

El umblà pe aici cu frica'n sân și se sbuciumà ca vai de el; te pomenești că'n vremea aceasta vreun altul va fi dat peste comoara, pe care o ascunsese'n pădure.

Sărac de sufletul lui!

Trebuieà să plece, să grăbească, s'alerge, ca să se încredințeze, că nu de giaba se sbuciumă. Intr'un ceas, un ceas și jumătate erà acolo...

Da! cum rămâneà însã cu hainele, cu cei cinci poli ai lui!?

Unul erà Duțu!

El se uità împregiur; nu erà nimeni, care ar fi putut să-l vadă: scoase dar din brâul lui cârpa cu aurăriile și-o vârî sub un petroiu de lângă gard, apoi plecă înapoi în oraș, țanțos și cu pas apăsât. Nu mai aveà acum de ce să se teamă; nu mai puteà nimeni să găsească nimic la dânsul.

Ovreul se uità foarte lung la dânsul: erà tot omul, căruia îi vânduse hainele, și par'că erà cu totul altul, care semănà numai cu el. — Poate că erà cellalt, pentru care ziceà, că le cumpără.

Dacă l'ar fi văzut însã peste puțin, mergând — iute și tot mai iute cu afurisitele de haine, n'ar mai fi stat nici Ovreul la îndoială.

Dar dacă l'ar fi văzut mai târziu, după ce și-a luat și cârpa de sub petroi, mergând ca gonit de o mare primejdie spre pădurea din apropierea for-
turilor!?

Erau hotărâte toate în gândul lui Duțu.

«Mă duc, — își zicea el, — mă încredințez, dacă toate sunt, cum le-am lăsat, apoi îmbrac hainele nemțești, ascund hainele mele în vre-o scorbură și o iau pe jos până la Râmnic.

De geaba! — mare lucru deșteptăciunea!

Păcat numai, că sunt în lumea aceasta și slăbi-
ciuni omenеști.

Erau toate cum el le lăsase — acolo la stejarul cel bătrân și la cel mai tânăr; el însă tot trebuia să se încredințeze, să vadă cu ochii lui, acum ziua, când vedeà cu ochii, iar nu numai pe pipăite. Erà primejdios lucrul, fiindcă, de! — ziua nu e pe'n-
tunerec, dar n'aveà încotro, trebuia s'o mai facă și asta. Se duse dar la stejarul cel tânăr, unde în-
gropase cazanul, — așa-și aduceà el aminte, și în-
cepù să râcăie cu ghiarele din ce în ce mai ne-
stâmpărat, cuprins în cele din urmă de o groaznică
desnădăjduire.

Nu mai erà cazanul acolo! — nu erà! nu mai erà! Știa că acolo l'a îngropat și vedeà, că nu mai erà! El alergà ca ieșit din simțiri din colo, la ste-
jarul bătrân, unde știa c'a vărsat o parte din co-
moară.

Cel puțin asta dacă i-ar fi rămas, — cel puțin!

Trebuia s'o desgroape, ca să se încredințeze, iute,
iute, iute.

De odată se oprì și rămase încremenit: erà de
necrezut, dar cazanul se aflà aici; îl lăsase acolo
și acum îl găsi aici.

Curată minune! Auzise el, că sunt comori, care se

mută de la un loc la altul: acum vedeà cu ochii lui că'n adevăr se mută.

El ridicà capul și se uită câtva timp uimit, cu ochii mari și cu gura căscată, la aurul cel mult, la mărgăritarele înșirate și la sculele împodobite cu petri scumpe, apoi vârî amândouă mânilor și luă cu ele din plin, nesățios, așa orbiș și pe apucate. — Ce-i în mână nu-i minciună; tot mai bine la el decât ori și unde aiurea. — Tot mai bine!

Da! — Ce-ar fi fost însă, dacă acum, în clipa aceasta, ar fi trecut așa, din întâmplare, cineva pe acolo și ar fi văzut cele două gropi!?

El astupă iute-iute-iute mai întâiu groapa cu cazanul, apoi cea-l-altă groapă și abia acum, după-ce toate fură la loc, resuflă iar mai ușor, își desfăcù cârpa și strânse în ea și partea ce mai luase din comoară.

Erau trei pumni plini de-ți fură vederile când te uitai.

Erà întunec când el ajunse, în sfârșit, să-și schimbe hainele.

Nu degeaba dăduse cinci poli: îi ședeau hainele nemțești leite pe trup, — ofițer de tunari — nu altă.

Un singur lucru îl supără: cârpa cu scule și bani nu încăpea în nici unul din buzunările lui. El o împărți în două și băgă o jumătate la dreapta și altă jumătate la stânga. Așa mergea, dar tot se vedeà, că are'n buzunari ceva greu de tot.

Mai erà încă un lucru, care putea să-l supere pe Duțu; nu-l supără însă pe om decât lucrurile, de care-și dă seamă, iar el nu ajunse încă să-și dea seamă, că erà'n opinci și cu căciulă mocănească'n cap, ceea-ce nu se potrivea de loc cu hainele plătite cu cinci poli.

Își ascunse dar hainele țărănești în o scorbură, mulțumì lui Dumnezeu că l-a ajutat să ajungă pân' aici, apoi plecà tignit spre Râmnic.

Acum nu mai putea nimic să-l oprească până la București.

Abia în gară la Râmnic începù să dea cu socoteală, că tot ar mai putea să-l oprească ceva.

El își luà un bilet de clasa a doua până la București, apoi începù să se plimbe, așteptând sosirea trenului, de ici până colea.

Erà un lucru ce mai rar se vede omul acesta îmbrăcat în haine bune, dar cu opinci în picioare și cu căciula mocănească'n cap, acu'n timp de vară : lumea se uită cam mirată la el și după el.

Și e urât lucru să vezi că toți se uită la tine, — mai ales când amândouă buzunările îți sunt pline și te temi ca nu cumva cineva să te întrebe : Cum ai ajuns tu, măi, să porți haine boierești ! ?

Dar ce-i pășà, la urma urmelor, lui Duțu ! ? Tot nu vedeà nimeni, ce are el în buzunări. — Se plimbà cu atât mai țăntoș, încât mulți dedeau cu socoteală, că e vreun coconaș cam într'o ureche, care a făcut plimbare pe munți și-a pus opinci și căciulă mocănească, pentru ca să fie mai interesant. Nu-i vorba, mutra nu prea erà de coconaș, dar a umblat omul pe munți și l'a bătut soarele și vântul.

Știind, că nu e așa, Duțu se repezi cel d'întău spre unul dintre vagoane, când trenul intrà în gară i tot erà mai bine'n vagon, unde nu mai putea să-l vadă toată lumea și unde putea să-și ascundă mai bine buzunările pline. Aici însă oamenii îl vedeau mai de aproape, ba ar fi putut, la urma urmelor, să-l și pipăie. Mai ales conductorul s'a uitat, când a venit să ia biletul dela el, foarte lung și mirat nu știu cum, cam în felul Ovreului dela Focșani, ca și când ar fi voit să-l bănuiască de ceva, — abună-oară c'a furat hainele cele frumoase. Asta tot s'ar mai fi trecut, dar s'a mai uitat și la opincile din picioarele lui.

«Sunt pierdut!» — zise Duțu și parc'un sloiu de ghiată îi trecu prin inimă.

Îi venea să se arunce din tren și nu-i eră că-și va frânge gâtul, — asta puțină treabă ar fi fost! — dar se temeà, că mașinistul va oprì trenul și-l vor prinde și-l vor luà de scurt și vor pune mâna pe comoară. Trebuià să steà, așa pe spini și pe jăratie, până la stațiune; aici însă nu l'ai mai fi putut ține nici legat cu lanțuri.

Când se oprì trenul, el se dete jos să beà apă, se și duse să caute vreun puț pe undeva, apoi, când se văzù singur, în larg, o luà la fugă întinsă de n'ai fi putut să-l prinzi nici cu ogarii.

Abia târziu, când se aflà departe, o mai slăbi din fugă și se mai liniști.

«Am început să mă prostesc, — își zise el mâhnit și descurajat. — Prea e greu lucrul, de carem'am apucat, și n'o să-l scot la capăt».

Cam așa și erà. Dacă-ți dai bine seamă, nici n'o pornise încă și se încurcà la tot pasul: la ce mai puteà să se aștepte de aici înaintea?

Și totuși, — erà peste putință, ca el să părăsească comoara lui ori s'o deà pe mâna cuiva.

Trebuià să-și cumpere ghete și pălărie.

Înapoi la Râmnic! — Ba nu, — înaintea la Buzău! — N'ai noroc, dacă te întorci!

Hai, Duțule, hai la Buzău! nu te uità, că e lungă calea: așa numai fără de osteneală nu te faci om bogat.

Cum intri însă în oraș așa, boierește și cu opincile în picioare?

El se oprì în viile despre deal, își desbracă hainele și le ascunse dimpreună cu cârpa, apoi intrà așa'n cămașă, iar țanțoș, iar cu capul ridicat ca tot omul, care n'are de ce să se teamă.

Ce păcat că-și luase bilet dela Râmnic! — Dupăce

își cumpără ghetе și pălărie, mai rămase cu 3 lei și patruzeci de bani.

Acum eră acum.

Nu i-ar fi trecut niciodată prin gând, că poate el, om bogat, s'ajungă în astfel de strămtorare.

Dar nevoia e dascăl mare: Duțu se duse înapoi, unde'și lăsase hainele, se îmbracă din nou și plecă, însă nu înapoi, la Buzău, de unde venise, ci înainte la Ploiești, ca să aibă noroc. — La Ploiești, da, acolo putea să înceapă cu prefacerea în bani a sculelor; cu totul altfel se simțîa apoi după ce aveă câteva sute de lei la dânsul.

Deocamdată însă n'aveă decât 3 lei și patruzeci de bani și se simțîa foarte muiat, de tot ploat, deși eră mare secetă, nesuferită arșiță, greu zăduf, ba-l mai strângeau și-l ardeau la picioare și ghetele cele nouă.

Și totuși, mergând așa singur și abătându-se mereu din drumul umblat de alții, el își dădea seamă, că mare noroc a avut pân'acum în drumul lui. Se'ncurcase la tot pasul, și numai norocul lui cel orb l'a scăpat. Dar așa se'nvață omul cu toate.

«N'am, — zise el, — să mă mai încure de aci înainte: e greu să te deprinzi a minți pe alții; după ce te-ai deprins odată, n'ai să-ți mai bați capul, cum s'ó ticluiești, căci vin toate dela sine».

Și mergea Duțu, mergea dela Buzău la Ploiești, cum venise dela Focșani la Râmnic și dela Râmnic la Buzău.

Iar Stanca-l așteptă acasă și eră foarte strămtorată, când vecinii o întrebau, unde i s'a dus bărbatul de nu s'a mai întors de patru zile. Îl așteptă, biata femeie, să se'ntoarcă, și el eră încă tot în drum de ducă.

IV.

De! ce să-i faci! oraș mare! Prea afară din cale prost ar trebui să fii, ca să te temi până chiar și într'un oraș ca Bucureștii.

Dupăce la Ploești, ai asudat, numai bunul Dumnezeu știe cât și cum, te simți, când te vezi odată urcat în tren, par-c'ai scăpat de toată primejdia. Stai înghesuit între oameni, care nu te cunosc și nici nu țin să afle cine ești, de unde vii și în ce treburi umbli, ei sunt fiecare mulțumit, dacă și poate găsi vreun colțișor, ca să nu stea'n picioare până la București. Chiar nici conductorul nu mai are vreme să se uite la tine.

Încetul cu încetul însă oamenii se încuibă, se potolesc, și, stând odată fiecare la locul lui, ei se uită împregiur, te văd și pe tine și apropierea lor te supără. Mai ales în fața ta e unul, care se uită și iar se uită la tine și zâmbește și par-că tot ar voi să te întrebe ceva.

«Domnule, — i-ar veni să-i zică, — cum se face că D-ta ești îmbrăcat în haine boierești, ai ghetе cu nasturi în picioare și pălărie fină'n cap, dar cămașa ți-e țărănească?»

«De ce n'ai cămașă scrobită? de ce n'ai pus guler călcat? cum umbli așa fără de legătoare la gât? D-ta trebuie să fii un om foarte zăpăcit: te-ai sculat, se vede, prea târziu, te-ai îmbrăcat, ca să nu pierzi trenul, foarte'n pripă și ai rămas în cămașa de noapte. Să nu fii, te rog, atât de țațoș, fiindcă ești ridicol cu cămașa D-tale proastă și foarte nespălată».

Dacă el ți le-ar spune aceste, tu, om deștept, ai băgă de seamă, că alții au cămașa scrobită, guler călcat și legătoare de mătase la gât; el însă le

gândește numai și astfel, tu, om zăpăcit, îți faci fel de fel de alte gânduri și te simți atât de strâmtorat, încât îți vine iar să sări pe fereastră din tren.

N'o faci nici acum aceasta; par'însă, că ți se deschid porțile raiului, când sosești, în sfârșit, în gara Bucureștilor și vezi învălmășala și auzi zgomotul de aici.

Cei sosiți cu tine își adună bagajul și se îndesuiesc spre ieșire și aleargă pe întrecute, pentru-ca nu cumva să rămâie fără de birjă. Alții, care pleacă cu trenul ce stă gata să iasă din gară, se îndesuie și aleargă și ei, ca să-și găsească locuri prin vagoane. Iar alții, mai potoliți, așteaptă trenul ce va sosi ori pe cel ce va plecà peste câteva minute. Aici nu te mai bagă nimeni în seamă și, mai ales acum, în timp de noapte, singure felinarele cele multe te mai supără, ba chiar nici aceste nu te ar supără, dacă ochii tăi n'ar da pretutindeni de gardiști, de geandarmi și ipistați, tot oameni, care perd vremea căscând gura degeaba.

Așa zicea și Dușu, care nu se simți ușurat de cât din clipa, în care se văzu urcat în birjă.

«La Dacia!» — strigă el.

Acolo, la Dacia, erà locul lui.

Fusese odată, când stetea la Cotroceni, ca să caute pe un ofițer, care erà tras la Dacia, și se perduse prin gangurile cele multe, încât a umblat mai bine de un ceas căutând ieșirea fără ca cineva să-l întrebe, ce caută și în ce fel de treabă umblă. Așa ceva îi trebuia lui.

Apoi nici piața Sf. Anton nu e pustie, ca să te sfiești a ieși pe poarta otelului: intri și ieși fără ca cineva să te bage 'n seamă,

Vorba e numai să fii desghețat, pentruca nimeni să nu te simță, că te temi de ceva, și să bagi bine

de seamă, ca să nu faci vre-o prostie, care te dă de gol.

Iar cât pentru asta, mai rar om ca Duțu! El nu se 'ncurecă cu una cu două!

Cine-l vedeà cerându-și odaie și urcând scările, trebuià să creadă, că e vreun pomojnic, dacă nu chiar mai mult, ba când chelnerul îl pofti să intre în odaie, el strâmbà din nas cași când ar fi voit să zică; «Ei! — e bună și asta! — Ce să-i faci, dacă nu e alta!?»

Lucrurile se schimbară însă, când chelnerul îi puse o hârtie pe masă și-l rugà să-și scrie pe ea numele, domiciliul și scopul călătoriei.

Acum Duțu nu mai erà țanțoș.

Știà, ce-i drept, se scrie, dar la una ca asta nu se gândise și, nepregătit cum erà, nu știà ce are să scrie pe afurisita acea de hârtie. De, e lucru foarte greu să spui, cum te chiamă, când nu-ți dă mâna să spui cine ești! Luase Duțu, nu-i vorba, deprinderea de a minți, dar una e să minți, când ai vreme, ca să ticluești minciuna, și alta să-ți minți chiar numele, când ești întreat așa în pripă. Mare lucru n'ar fi fost să spună, că-l chiamă Gheorghe ori Pavel. Cum rămâneà însă lucrul dacă mâne ori poi-mâne întâlnià pe cineva, care îi ziceà «Duțule». Ce răspundeà el, dacă-l întrebau: «De ce ai zis că te chiamă Gheorghe, când știai prea bine, că Duțu te chiamă!?»

La lucrul acesta ar fi trebuit să se gândească de mai nainte, și fiindcă nu s'a gândit, acum iar începù să asude.

«Lasă biletul, — grăi dânsul strâmtorat, — că am să-l scriu, — să mai răsufli puțin».

Chelnerul însă aveà rânduiala lui, din care nu puteà să iasă.

«Vă rog să-mi spuneți, — zise el, — că scriu eu».

Duțu ar fi voit să-l iea de piept și să-l arunce pe fereastră. Auzi obrăznicie! — nici măcar timp de răsgândire să nu-i lase! Trebuiă cu toate aceste să-i răspundă iute, căci altfel se dedea de gol.

«Gheorghe Râmnicianu, — grăi dânsul.

Așa eră mai cu minte: nu-l chemă, ce-i drept, Gheorghe, dar eră de felul lui dintre Focșani și Râmnic.

«Gheorghe Râmnicianu,» — repetă chelnerul scriind.

Profesiunea D-voastre?

Duțu ar fi voit din nou să-l arunce pe fereastră, dar trebuiă să-i deă răspuns.

«Antreprenor», — zise el cam în silă.

Nu mințiă, la urma urmelor, nici de astădată, fiindcă tot un fel de antreprenor e și cel ce cară cu metrul cubic.

«Antreprenor», — repetă chelnerul scriind mai departe. — Locuința D-voastre?

«Din Dobrogea! — răspunse Duțu mânios.

Chelnerul o mai scrisese și asta, apoi îi mulțumî și se depărtă.

Duțu rămase cîtva timp nemișcat la locul lui.

«Cine, păcatele mele, m'a pus pe mine să intru în încurcătura aceasta!? — grăi dânsul. Îl treceau fiorii, când se gândiă, c'ar putea să întâlnească pe cineva, care-l cunoaște, și iar stetea la îndoială, dacă nu cumva toate se petrec numai prin vis. Eră însă obosit de abia-l mai țineau picioarele, și nu se poate să visezi, când ești obosit și vezi patul așternut în fața ta.

«Fie ce-o fi! — acum să-mi odihnesc ciolanele! — grăi dânsul, apoi încuiè ușa și lăsă perdelele dela fereastră.

Începând să se desbrace, el scoase cârpa cu banii. Orișicât de obosit s'ar fi simțit, eră peste putință

să se culce mai nainte de a-și fi făcut socoteala — acum, în toată tigna.

El se încredința, dacă ușa e bine încuiată și dacă perdelele sunt bine lăsate, apoi își vărsă comoara pe masă.

Erà o brățară cu pietri scumpe și cu cinci măr-găritare mari, un lanț de aur, trei inele și două pe-rechi de cercei cu pietri strălucitoare, iar bani o mulțime și fel de fel, unii cam ca galbănul, alții ca lira otomană și iar alții cu mult mai mari decât lira.

Din aceștia vânduse la Ploești trei bucăți, cu câte șasezeci de lei bucata.

El îi alese acum la o parte și-i numără; mai erau însă cincizeci și patru de bucăți, — peste trei mii de lei!

Numără pe cei de mărime mijlocie: erau o sută șaptesprezece bucăți, — alte vre-o trei mii!

Numără pe cele mici: erau șaptezeci și opt de bucăți.

Cum o să poată găsi el cumpărători pentru atâta sumedenie de bani? — Ce să facă el cu atâta bănet? cum să se încredințeze, dacă cumpărătorii nu-l în-șeală?

Dar încă ceea ce mai erà în cazan!?

Trecuse mezul nopții, și el, obosit cum erà, tot se plimbà neastâmpărat prin casă, mergând din timp în timp la ușă, ca să se încredințeze, dacă e ori nu bine încuiată, și la perdele, ca să vadă, dacă sunt bine lăsate. Cel mai mic sgomot îl făcea să tresară și să asculte cu răsuflarea oprită și cu inima în-cleștată; în fiecare clipă îl ispitià gândul de a se întoarce cu cel mai apropiat tren la Focșani și de acolo în satul lui.

Ah, satul lui! Ce bine erà în satul lui! Ce fe-ricit erà el în casa lui de om sărac!

În zadar însă, acum în zadar numai s'ar fi în-

tors în satul lui, căci viața lui de mai nainte n'o mai putea găsi nici acolo; trebuia să meargă înainte—fără ca să știe până unde.

Stetea tremurând în fața aurului risipit pe masă și-l cuprindeau fiorii când se gândia, că în fiecare clipă poate să se dea de gol, la fiecare pas se poate încurca.

Dar de ce să se teamă, la urma urmelor, când nici n'a furat aurul, nici n'a omorât pe nimeni, ca să se facă stăpân pe el!?

Da, n'a omorât, dar știa, că'n atâte rânduri a fost și simția, că ar fi și acum gata să omoare pe acela, care, din întâmplare, ar vedea cu ochii lui aurul acesta.

Grozavă primejdie era pentru dânsul aurul acesta: îi venia să se repeadă la el, să-l iea cu pumnii plini și să-l arunce pe fereastră.

Ii venia s'o facă, dar nu putea — și nu putea.

Un singur lucru îi rămânea: el scoase la o parte o brățară, două inele, o pereche de cercei, cinci bucăți din banii mari și câte zece din ceilalți.

«Acele rămân la mine, grăi dânsul,—ear celelalte le îngrop pe undeva pe la Cotroceni».

În zadar! — În pământ e mai bine decât ori și unde, și cu cât mai puțin ai la tine, cu atât mai mică ți-e grija!

V.

Pe dibuite umblă omul numai câtă vreme nu și-a găsit drumul.

Dușu și-l găsisse pe al lui. După ce și-a îngropat aurul la tulpina unui copac bine adăpostit, din jos de fântâna Brâncovenesei, el s'a întors ușurat în oraș. Pentru banii ce lăsase la dânsul își cum-

părase o pungă cu verigi : într'o parte se aflau cei mari, ear în cealaltă cei mici și cei mijlocii.

În dreptul cazarmei Malmeson el scoase punga și luă din ea un ban mare, unul mijlociu și doi din cei mici. Pe aceștia trebuia să-i aibă la îndemână, ca să n'aibă nevoia de-a mai scoate punga, când va fi intrat la vreun negustor ; îi puse dar în buzunarul giletcei.

Luând apoi calea Plevnei el eși în cele din urmă la Biserica Zlătari, ear de aici apucă spre stânga, unde știa că sunt mai mulți giuvaergii. Nici c'avea să caute mult, pentru ca să-i găsească, fiindcă în fața prefecturii de poliție sunt nu mai puțin decât patru. Sunt și erau ; dincolo însă, peste drum, în curtea poliției, steteau fără de nici o treabă câțiva geandarmi, și Duțu nu îndrăzni să intre. — Prea eră în mijlocul orașului.

El își urmă cu toate aceste drumul mai spre mijloc, până la Bulevard și de aici înainte spre Piața Teatrului. Erau și aici giuvaergii, el însă nu îndrăzniă să intre.

Cu totul altfel își închipuise el lucrurile : căută locuri mai dosnice și prăvălii mai mici, ca cea dela Ploiești.

În fața bisericii Crețulescu el se oprî mirat la o fereastră, în care se aflau vreo cincizeci de bucăți de monede vechi, cele mai multe de argint, dar și câteva de aur, care semănau cu ale lui, parcă ar fi fost luate din același cazan.

El stete câtva timp neastâmpărat pe gânduri : aici trebuia să intre ! Prăvălia eră îngustă și cam întunecoasă : strada părea și ea în această parte mai strâmtă și mai dosnică.

Duțu își luă inima în dinți, scoase banii din buzunarul giletcei și intră cu ei în mână.

«Am niște bani, — zise apoi sficios, — pe care

un țăran vrea să mi-i vînză; ați putea, vă rog, să-mi spuneți, cam cât să dau pe ei?

În prăvălie se aflau doi domni, unul tânăr și altul bătrîn.

«Noi cumpărăm ori vindem, dar nu prețuim, răspuse domnul bătrîn cam supărat.

Duțu voi să iasă — cum ieși, când scapi; domnul tânăr însă îl oprî cu vorbele: «Îmi dai voie să-i văd»?

Ovreul din Ploiești pusese banii în cumpănă mai nainte de a le fi hotărât prețul. Domnul aceea însă nu-i mai cumpăni, ci se duse cu ei la fereastră, ca să-i vadă bine, apoi îi arătă și bătrînului, care își îndoi ochelarii, ca să-i vadă mai bine.

«Mai are țăranul acela bani de aceștia»? întrebă el în cele din urmă.

«Nu știu!» răspuse Duțu.

«Atunci nu putem nici noi să-ți spunem prețul, — grăi bătrînul. — Așa, — urmă el arătînd la unul din banii cei mici, — e ban foarte rar și cu două sute de ani mai vechiu decît ceilalți, care sunt din timpul lui Hadrian; el se plătește dar scump. Dacă însă țăranul va fi avînd mulți și îi va vinde în curînd, prețul va scădea și ușor te poți înșela».

Duțu se uită la el cu ochii mari și cu gura căscată.

«Dar cel mare ce prețuiește»? întrebă el cu jumătate de gură.

«Îți dau, — răspuse bătrînul înapoindu-i unul cîte unul banii, — pentru acesta 200, pentru acesta 50, pentru acesta 40, iar pentru acesta 90 de lei, și puțin îmi pasă cu cât i-ai cumpărat d-ta».

Duțu eră zăpăcit de îi eră parcă lumea se învârte ca o moară cu dînsul.

De ce unul mai scump și altul mai ieftin? — Ce fel de bani erau aceștia? De unde putea el să știe, care dintre ei ce prețuește? Eră peste putință, ca el să scoată la capăt lucrul, de care se apucase! — Un singur lucru eră deslușit în capul lui: că trebuie să se întoarcă la «Dacia», să se încuie în odaia lui și să-și vază bine banii, ca să aleagă la o parte pe cei de 200 lei. Pe aceștia trebuia să-i vândă în aceeași zi la deosebiți neguțători, însă nu cu 200 lei, ci mai scump.

Dus de gândul acesta, el ieși din prăvălie; eră însă atât de buiguit, încât numai cu anevoe putu să-și dea seamă din cotro a venit și încotro are să apuce spre a se duce la «Dacia».

Sosit sub poarta hotelului, el rămase și mai buiguit.

Venit noaptea și plecat în zori de zi, el nu-și mai aducea aminte, pe care din cele două scări trebuie s'o urce, ca să ajungă la odaia lui.

Văzând că scara dela dreapta e curată și așternută cu preșuri, el nu îndrăzni s'o urce; apucă dar la stânga, spre sala de reprezentațiuni, care acum eră deșartă, cu scena pustie în fundul ei. Și o mare sală deșartă, mai ales când are'n fundul ei și-o scenă cu decorațiuni aruncate de-a valma, produce chiar și asupra omului mai puțin buiguit o impresiune foarte proastă. Duțu se oprî pe o clipă, apoi își iuți pasul și peste puțin dete de gangul strâmt, dosnic și întunecat, care se află în dosul sălii.

Aici nu putea să fie odaia lui, și chiar dac'ar fi fost, el nu putea să se oprească la ea: trebuia să treacă iute înainte, unde se vede mai multă lumină.

Aici se simți mai bine: dar ce folos? Tot ușă

lângă ușa și tot una ca alta, încât eră peste puțință să-și dea seamă, care e dela odaia lui.

«Ptiu! păcatele mele!» — suspină el desnădăjduit.

Vedeà acum că fiecare ușa are numărul ei : cum să-și găsească el odaia, dacă nu-i știe uumărul ?

Un gând luminos !

Luase cheia cu dânsul : n'aveà decât să încerce cheia, căci odaia lui eră, fără îndoială, aceea, pe care o puteà descuià cu cheia dela dânsul.

Ori și cât de luminos însă, gândul acesta eră cam îndrăznet, fiindcă e lucru neobicinuit ca un pasager să umble 'n hotel dela ușa la ușa încercând cheia. Foarte ușor i se poate întâmpla că cineva să-l întrebe : «Ce cauți, domnule ?» — un lucru de care Duțu se ferià.

Nu i s'a întâmplat lucrul acesta nici la ușa întâia, nici la ușa a doua, nici la a treia, care erau încuiate ; la ușa a patra însă locuia domnișoara Lina, actrița, care se culcase târziu după miezul nopții și astfel acum, pe la orele 11, ajunsese să se scoale și să-și facă toaleta.

Obicinuită a primi vizite în timpul acesta, ea nu fu cătuși de puțin mirată când auzi că cineva moșmolește la ușa ei. Ce-i drept, nu se îmbrăcase încă, dar fusta și-o pusese, părul îi eră pieptănat și vizitele dela 11 le primià și în cămașă, căci n'aveà cuvinte de a-și ascunde brațele și gâtul.

Ea-și aruncă deci o cârpă peste umeri și grăbi la ușa, ca să vadă cine vrea să intre.

Duțu rămase stean de piatră în fața ei.

Prin multe trecuse el de când eră om bogat ; asta însă puneà vârf la toate.

Se uită la el femeea aceea și-l măsură de jos până sus și de sus până jos, parc'ar fi voit să-i scoată sufletul din trup și comoara din pământ.

«Ce doriți, mă rog?»—il întrebă ea, trăgându-l vorbele.

«Imi caut odaia,—răspunse el cu glas tânguios,—și nu pot s'o gădesc».

«Care număr?»

«Nu știu numărul!»—zise el desnădăjduit.

Nu se poate lucru mai hazliu decât un pasager, care-și caută într'un hotel odaia și nu e în stare s'o găsească. Lina, cu toate acestea, nu râse: eră în fața bietului om ceva ce-o umplea de milă. Nu mai încăpea nici o îndoială, că omul acesta nu mai umblase prin hoteluri. Femeie încă tânără, dar trăită 'n lume, deschisă la cap și prin multe trecută, ea nu trecu cu vederea cămașa lui țărănească, fața lui bătută de soare și de vânt și purtarea lui de om stângaciu și neumblat prin lumea, în care se află. Nu mai încăpea pentru dânsa nici o îndoială, că 'n fața ei se află un țăran îmbrăcat în haine nemțești.

«Uite,—grăi dânsa,—să te duci la portar, să-ți spui numele și să ceri cheia, căci el are pe tablă și cheia, și numele d-tale la numărul odăii, în care stai».

Duțu se făcu alb ca varul: i se tăiară picioarele; îi veniă să leșine. Dacă i-ar fi pus cineva pistolul în piept, el tot nu și-ar fi putut aduce aminte, cum și-a spus chelnerului numele.

Eră perdut, dat de gol!

«E la mine cheia!»—gângăni el arătând cheia.

Prea eră afară din cale!

În loc însă de-a râde, Lina se dete puțin înapoi.

Omul acesta ori eră nebun, ori eră vre-un tâlhar ascuns în haine nemțești, oricine știe ce!?

Aici eră ceva la mijloc: ea dăduse de urma unei taine: trebuia să o descoase! De ce adecă să

se teamă, aici în mijlocul lumii, de acest om, care tremurà de frică!?

Ea își schimbà de odată atitudinea, se apropiè din nou de dânsul, îl luà cu brațul peste umăr, ca să-l aducă în odaie.

«Intră, te rog», — grăi și închise ușa.

Duțu nu mai erà în stare să se împotrivescã. Văzându-se singur cu dânsa, îi erà ca și când ar fi căzut pe vecii vecilor sub stăpânirea ei.

«Uite, — îi zise ea cu un fel de viclenie plină de dulcețã, — eu numai decăt am văzut, că tu ești țãran: trebuie să-ți mai cumperi și o cămașã scrobită și pui guler și legãtoare la gât, dacã vrei să nu te cunoascã nimeni.

Duțu se uità la ea ca la un demon, care-îți știe și cele mai ascunse gânduri și te are în deplina lui stăpânire.

«Ți-o spun aceasta, pentru ca să vezi, că nu-ți voieșc răul. — Haid, șezi colea, ca să vorbim ca doi prieteni».

Ea-l cuprinse apoi cu brațul și-l duse la canapea, se așezà lângă el, aproape, cu totul aproape, pentru ca cu atât mai vãrtos să-l încurce.

«Așa! — grăi apucându-l de mână. — Să-mi spui acum ca la o soră, de unde ești, cum te chiamă și ce cauți la București. — Poate că pot să-ți fiu de ajutor».

Duțu se uità lung și îndrăznet la ea.

Erà prins de nu mai putea să scape, dar tocmai gândul, că e prins așa, îi luminase de o dată capul.

Ea lăsase cãrpa, cu care-și acoperise umerii, și sedea lângă dânsul cu brațele goale, cu umerii desveliți și cu sânul pe jumătate scos de sub cămașa cu horbotă. Nu erà femeie grasă, dar aveà o carne atât de fragedă, în cât Duțu nu-și mai

putea stăpâni degetele, pe care și le simția în trând în carnea ei. O dată să-i pună mâna pe gât și nu mai crâcnește, nu mai răsufală, — e scăpat de ea!

Ii era foarte greu, dar trebuia să se stăpânească.

«Am s-o duc, — își zise el în gândul lui, — mai la o parte, abună-oară-n pădurea dela Băneasa. — Crezi tu că m-ai prins pe mine, dar însa-ți te-ai prins!»

Domnișoara Lina nu știa ce fel sunt gândurile ivite-n capul lui; era însă-n ochii lui ceva ce-o făcui să simtă, că tot nu-l stăpânește, și ea se mai depărtă de dânsul.

«De ce să nu-ți spun adevărul? — zise el. — Am găsit, săpând, niște bani de aur și umblu să-i vând pe nesimțite».

«Sunt mulți? — întrebă ea apropiindu-se ear de dânsul.

«Destui, — răspunse el și scoase banii din buzunar, ca să-i arăte — Uite, ca aceștia».

Lina se uită cu multă luare aminte la ei.

«Aceștia sunt bani vechi», — zise ea.

«Chiar foarte vechi; — pentru aceste patru bucăți mi-a dat neguțătorul patru sute de lei, dar n'am voit să-i dau, — grăi dânsul. Ca să-i fure apoi ochii, el scoase și punga și trase inelele, ca să verse banii pe masă.

«Nu! — strigă Lina cuprinsă de un fel de beție. Lasă-i! — În fie-care clipă ar putea să intre cineva. — Care va să zică ai găsit o comoară!»

«Cam așa ceva, — răspunse el bângâind iar punga în buzunar. — Aur mult și pietre scumpe și mărgăritare».

«Tu nu poți să le vinzi, — grăi dânsa cuprinsă de o sinceră îngrijare. — Ai să fii înșelat și o să

te dai de gol, cum te-ai dat acum.—Uite, urmă stăruitoare și cu căldură, — eu vând mai ușor și n'am să te înșel. Sunt fată săracă și mă mulțumesc cu ceea ce-mi dai tu».

El ear se uită lung și deșghețat la ea. Ii eră milă de dânsa, care putea să'i fie de mare ajutor. Venise ca să-și numere banii și să aleagă pe cei de 200 lei; amândoi împreună o făceau mai bine aceasta, și dânsa vindea fără îndoială mai ușor decât el.—Ea eră însă femeie, minte ușoară, gură slobodă!

«Să vedem!—zise el chibzuit.—Vii cu mine la noapte, ca să-ți arăt comoara?»

«Unde?»

«In pădurea de la Băneasa,—răspunse el—Trebuie s'o vezi, ca să știi cum ai să te apuci de lucru. — Vii cu birja până la șosele, apoi îți urmezi drumul pe jos până în fața școlii de la Herăstrău, unde am să te aștept pe la zece, ear de acolo mergem împreună».

Lina stete câtva timp pe gânduri.

Avea repetițiune după amiază și un rol în reprezentațiunea de seară. Putea să trimeată vorbă că e bolnavă—ceea-ce mai făcuse și alte dăți. Nu se simția însă în stare să meargă singură până în dreptul școlii de la Herăstrău și se temeă să meargă cu el în pădurea de la Băneasa. — Mai eră însă mult până seara și n'avea nevoie să-i spună chiar de pe acum, ce are și ce n'are să facă.

«Mă duc, — zise ea. — Deocamdată însă, acum după amiază, putem să facem încercare cu aceștia, care sunt la tine.—Trebuie, înainte de toate, să-ți cumperi cămașă, gulere și legătoare».

«Da! — strigă Duțu speriat. — Și să-mi găsești odaia. . . .»

«Asta e lucru ușor,—întâmpină dânsa, — fiindcă

numărul ei e pe chee. Du-te însă să-ți cumperi cămașa, ear eu mă îmbrac până-ce te întorci și apoi mergem împreună la tine, ca să alegem banii».

Duțu se ridică gata de plecare, dar nu putu să se miște din loc.

Erà peste puțină, ca el s'o lase singură. In fie-care clipă puteà să vie cine-va la dânsa: de unde știà el, că ea n'are să spună ce-a aflat?

«E mai cu minte, — zise el, — să trimiți pe cine-va să mi-le cumpere și să mi-le ducă'n odae. Eu rămân aci până-ce te îmbraci și apoi mergem împreună și mă îmbrac și eu».

Domnișoara Lina erà foarte strâmtorată. Prea afară din cale rușinoasă, ce-i drept, nu erà, dar tot îi părerà lucru curios să se îmbrace'n fața lui și să stee cu dânsul în vreme-ce el își schimbă cămașa. — Apoi — de ce țineà el să rămâie!?

«Dacă vine însă cine-va și te vede aci? — grăi dânsa. — Ar fi, poate, mai bine, ca nimeni să nu știe, că noi ne cunoaștem».

Duțu-și încreți fruntea.

«Să'n cui ușa, — zise el hotărât, — și să nu lași pe nimeni să intre».

«Oamenii vor fi însă cu atât mai curioși, — întimpinà ea, — vor sta de pândă, ne vor vedeà când vom ieși, și vor cercetà, cine e omul, cu care am stat încuiată în casă».

Duțu simți că ear i se răcește sângele'n vine: erà prins și, ori-și-cum o sucià și-o'nvârteà, nu mai puteà să scape. Ea puteà, la urma urmelor, să-l dee de gol și fiind el de față.

Diavolul i-a scos femeea aceasta'n cale: nu-i rămâneà decât să sară la ea și s'o gâtuie, să-i sucească gâtul ca la un pui de vrabie.

Ba nu!

Mai aveà o scăpare.

Dacă plecă el acum și luă cel mai apropiat tren spre Giurgiu, pentru-ca de acolo să se urce'n vapor și să meargă la Galați, nimeni nu-l mai caută de urmă până pe la zece de seara, ear atunci el se va află pe Dunăre, cu urma perdută.

«S'o lăsăm pe mâne, — grăi dânsul. — Eu mă duc acum să-mi caut de alte trebi, și de seară, pe la zece, ne vedem în fața școlii de la Herăstrău».

Grăind vorbele aceste, el plecă iute ca descărcat din pușcă lăsând pe Domnișoara Lina zăpăcită în urma lui.

VI.

E ușor să iei hotărâri, dar cu cât mai ușor le iei, cu atât mai greu ți-e să stărui în ele.

Mai înainte de a plecă din București, Duțu trebuia să-și cumpere cămașă, guler scrobit și legătoare, să se urce'n odaia lui și să se schimbe, apoi să se ducă la Cotroceni, ca să-și desgroape odoarele. Toate aceste sunt lucruri, care nu se pot face așa de odată, cât ai bate în palme, și multe se puteau schimbă în gândul lui în vreme-cele săvârșia.

Om cu capul limpezit, el se uită, după ce eși dela Domnișoara Lina, la numărul de pe cheiă. Eră 36. Trecând apoi pe la portar, îl întrebă pe acesta, cum se chiamă d-l ce șade la No. 36.

«D-l Gheorghe Râmniceanu, — îi răspunse portarul, — antreprenor din Dobrogia».

«No. 36, — Gheorghe Râmniceanu, antreprenor din Dobrogia», — repetă Duțu, ca să și le întipărească toate bine.

Câte însă și ear câte trebuia el să mai facă înainte de a plecă dela București, și bine trebuia să bage de seamă, ca să nu se mai încurce.

Bine trebuià să bage de seamă!

Cămașă, guler și legătoare la gât.

N'aveà să meargă departe, ca să și le cumpere.

Câte încurcături însă și aici! ?

«Ce număr ai, Domnule?» îl întrebà fata, care grăbi să-l servească.

«Numărul 36, răspuse Duțu, care-și însemnase bine numărul.

Fata se uità cam mirată la el. Nu-i semănà de loc a om ce poartă cămăși și gulere numărul 36. Dar, în sfârșit, asta pe dânsa n'o privià: aveà să-i dee ceeace cere; poate că nu le cumpără pentru sine.

Ea îi dete trei cămăși.

«Gulerele, — întrebà apoi, — le voiți drepte ori îndoite?»

Duțu erà foarte strâmtorat.

Ce va să zică «drept» și ce «îndoit»?

Nu puteà să răspundă și totuși se dedea de gol, dacă nu-i răspundeà fără întârziere.

«Dă-mi, — zise el, — și drepte, și îndoite».

Fata îi dete jumătate de duzină gulere drepte și altă jumătate îndoite, toate numărul 36, cum le ceruse.

«Legătoare, — întrebà apoi — doriți plastron ori fundă»,

«Dă-mi fundă», — răspuse Duțu ștergându-și sudorile».

«Cu ori fără de mașină?»

«Cu mașină! răspuse el.

«Ce culoare?»

Duțu ar fi voit să poată face ca la Ovreurul din Focșani.

«Cum vrei D-ta?» — răspuse el foarte grăbit.

Fata îi dete una de culoare vișinie.

«Manșete nu doriți? — îl întrebà apoi.

«Nu mai vreau nimic!» răspunse el. — Fă-mi socoteala, ca să plătesc!»

A plătit apoi ca tot omul ce are din ce să plătească și s'a întors în hotel, ca să se închidă în odaia lui și să se schimbe.

Li părea lucru foarte curios, că aici la București toate se potrivesc cu numărul odăii, în care stai.

Și lucrul acesta erà în adevăr foarte ciudat.

Știa că stă în odaia numărul 36, aveà chiar cămeși și gulere numărul 36 și cu toate aceste îi erà frică să vâre cheia în broasca ușii numărul 36. O pățise odată și ținea mult să nu se mai deà de gol: el bătù la ușă odată, de două, de trei ori și numai apoi se încumetă să vâre cheia în broască, să descuie și să intre.

Ah! ce bine erà aici! mai ales după ce se'n-cuie, se simția ca departe'n pădurea de lângă forturi, unde ochii nimănuia nu se mai îndreptau asupra lui.

Și totu-și...

Nu erà nimic mai firesc decât ca femeea cu carne fragedă să meargă la poliție și să spună, că se află aici, la numărul 36, un om, care a găsit o comoară.

El trebuia să grăbească, să scape cât mai curând de aici. — La Galați, acolo erà cu totul altă ceva. Aveà acum cămașă și gulere, știa rostul numărului de pe chee, trecuse prin multe: acum nu-l mai încurcă nimeni!

Da! însă cămășile erau prea mici și gulerele prea scurte, numărul 36, dar foarte mici cămășile și foarte scurte gulerele.

«Ei, păcatele mele!» — zise el desnădăjduit.

Ori și cum o sucià și o învârtia, nu erà chip să pună așa cămașă și așa guler. Trebuia să le ducă înapoi și să ceară altele mai mari.

Ferit-a sfântul!? Să mai dee el ochi cu fata aceea? — nici odată!

El aruncă cămăși și gulere cât colo și se duse să cumpere altele, din altă prăvălie.

«Puțin îmi pasă de numărul odăii, — își zise el, — numai să-mi fie destul de mari, potrivite cu grosimea gâtului meu».

Atât de prost, ca să nu știe cumpără cămăși și gulere, tot nu era el.

Hotărât, că nu era; dar nu e destul să ai cămășile și gulererele potrivite cu grosimea gâtului tău, ci trebuie să mai și știi a ții le pune.

Abia acum, după-ce, întors din nou la numărul 36, se'ncredință că-i sunt bune cămășile și gulererele, el își dete seamă, că ele nu sunt nici ca cele țărănești, nici ca cele militarești.

Tot găuri și ear găuri fără bumbi și fără chiotori; cum, păcate, se'nchee cămașa și cum se pune gulerul la ea!?

El se lăsă istovit — frânt pe un scaun.

Peste puțină să mai meargă înainte!

De geaba! — o singură mântuire mai era pentru dânsul; să se dee legat acelei femei, care știuse să afle taina lui. — De ce adevă să-l dee de gol? Prea ar trebui să fie proastă să o facă aceasta, când știe că, făcând-o, perde câștigul ce poate să aibă dela dânsul. — Fie chiar în jumătate, — tot e mai bine atâta decât nimic!

«Mă duc, — zise el ridicându-se, — la ea, ca să-mi arate, cum am să-mi pun cămașa și gulerul, și să-mi spună ce am să fac mai departe.»

Alta fără îndoială nu-i rămânea.

El însă nu știà cine e femeea aceea, cum o chiamă, nu-și notase numărul odăii și nici tăiat nu mai era în stare să-și dee seama, încotro ar trebui să apuce, ca să dee de odaia ei.

Să mai umble acum pe dibuite, dela ușă la ușă, ca să o caute, asta nu mai era cu puțință.

De mult încă și de multe ori se ivise în inima lui simțimântul, că el nu mai e stăpân pe sine, nu mai știă ce vrea și ce nu vrea, nu mai poate să voiască. Stăpânit acum cu desăvârșire de simțimântul acesta, el se întinse ca mort în pat și rămase așa până ce somnul nu luă'n stăpânire trupul lui obosit de atâtea frământări și de atâte zile petrecute în zadarnică alergătură.

Eară domnișoara Lina se sbăteà în tot timpul acesta și nu puteà nici ea să se hotărască într'un fel.

Erau la mijloc bani, poate chiar mulți bani, pe care puteà să-i câștige ușor, fără nici o primejdie și fără ca să-i facă vre-o nedreptate cuiva în lumea aceasta.

Foarte mulți, foarte ușor! — și acest «foarte», care'n graiul omenesc rămâne același, creșteà'n închipuirea ei femeiască, mereu se umflă, în cât ea se vedeà în cele din urmă scăpată prin o norocoasă întâmplare de toate nevoile, cu care se luptă, — bogată nu, dar putând să dispună ea însăși de sine, — ba poate chiar și bogată. — De ce nu!?

Eară ea l'a lăsat să se ducă, așa el singur, prost cum e, expus în fiecare clipă să se dea de gol și să scape din mână norocul lui, — și pe al ei.

Ar fi voit să alerge, dar nu știă unde: așa deșteaptă cum erà — tot a uitat să-i afle numele și numărul odăii. Iși perduse capul și ea.

Cum s'alerge și să caute, dacă nu știă unde și pe cine! — Se dea de gol.

Și iar se potolià.

Vreun făcător de rele, care a mințit'o. — Nu! ea nu se puteà înșelà. Il vedeà în strâmtorarea lui, și o cuprindeà simțimântul de milă, pe care-l avuse atunci: așa nu pot să fie făcătorii de rele.

Dar nebun? — Nu! nici nebun. Un biet de om zăpăcit, care nu mai ştia încotro să apuce şi ce să facă.

Trebuie să alerge... Unde?

Un singur lucru îi rămânea: să meargă de seară, pe la zece, ea singură....

Peste putinţă!

Altfel însă nu mai putea să facă.

Da, un lucru tot ar mai fi putut s'o ajute.

Şvarţ, samsarul, era om cinstit. S'a ajutat de multe ori cu el, şi niciodată el n'a înşelat-o, nici odată el n'a dat-o de gol. Şvarţ se pricepe la multe şi ştie să tacă ca mormântul.

«Dacă mă duc la Şvarţ, — îşi zise ea, — şi-i spun să vie cu mine şi să mă urmărească din depărtare, el nu mai stăruie să-i spun, de ce să vie şi să mă urmărească, ci-şi face gândurile lui, de care mie puţin îmi pasă, şi vine şi tace. — Trebuie să mă duc; alta nu-mi rămâne!»

Tot așa zicea şi Duţu după ce s'a deşteptat şi a sărit speriat în picioare.

Era întunecet şi'n casă, şi afară, nu putea să-şi dea seamă, dacă abia de curând ori de mult acum s'a întunecat, nu mâncase astăzi, dar trebuia să se ducă, s'o mai încerce şi asta. — Alta şi așa nu-i rămânea!

Domnişoara Lina, care nu dormise şi venise'n nerăbdarea ei cu un ceas bun mai înainte, îşi perduse de mult şi răbdarea, şi nădejdea, dar stătea şi aşteptă plimbându-se în sus şi în jos şi aruncând ochii când spre Băneasa, când spre Şvarţ al ei, care stetea, mai spre şosele, rezemat de un teiu gros, — liniştit, răbdător, cu nepăsare ca omul care-şi face meseria şi nu vrea mai mult de cât atât.

Duţu trecu pe lângă el fără ca să-l bage'n

seamă, apoi peste puțin el se oprî pe o clipă și după aceea își rări pasul.

Eră pe la ora unsprezece, o noapte fără de lună, dar cu cer senin cam acoperit de ceață, prin care stelele licăreau numai. Lina, care stetea de vre-o două ceasuri în întunec, îl văzuse cu mult mai înainte de a o fi zărit el pe ea și tresări când el se oprî și începî să-și rărească pasul. Nu putea să-i vadă fața, dar îi eră destul să vadă cum se apropie din ce în ce mai încet, pentru ca să simtă, că el și-a schimbat hotărârea și stă'n chibzuri, ca să iee alta.

Eră ceva pânditor și mișelesc în mersul lui din ce în ce mai anevoios, și ea plecă spre dânsul, ca să fie mai aproape de Șvarț.

Duțu ear se oprî.

Unul eră gândul, cu care venise, și altul eră acum în capul lui.

Incepuse a'și perde nădejdea, că o va mai găsi, și-și urmă drumul cu inima din ce în ce mai înclăștată; tocmai de aceea însă, când o văzî, el zise'n gândul lui «tot a venit!».

Ce-a făcut-o să vie, să stee, să aștepte, să înfrunte urâtul nopții!? Setea de bani,—de banii lui!

El nu mai vedeà 'n fața lui pe femeea, după care alergă, fiindcă putea să-i fie de mare ajutor, ci pe șerpoaica vicleană, care a prins taina lui, putea să-l dee de gol, umblă să-i iee banii.

Ce căută el aici? — De ce a făcut-o să vie la Băneasa?

Ca să scape de ea!

E greu lucrul acesta!

Ușor îți trece prin gând, dar cu anevoință te hotărești?

Ii venî lui Duțu să fugă, când văzî că dânsa

vine spre el și nu-i lasă timp să se hotărască într'un fel.

«Incepusem a crede, că n'o să mai vii, — grăi dânsa cu glasul înăbușit de o emoțiune viuă.

El se oprî și se uită mirat la ea.

Nu erà, par'că, tot femeea, pe care o știà el. Semănà, ce-i drept, cu ea, dar erà mai înaltă, mai voinică, mai țeapănă: fără ca să-și dea seama despre ceeace face, el puse mâna, ca să-i pipăie umerii și brațele și să vadă, dacă e tot fragedă și moale carnea.

Domnișoara Lina se dete speriată la o parte.

Nu doară, că-i erà greu, — nu! — De trei ani de când erà actriță, ba poate chiar și mai înainte se obicinuisa cu asemenea lucruri. Erà însă în degetele lui ceva aspru și în felul lor de a pipăi ceva atât de neobicinuit, încât ea își perdù sârta.

Il adusesese pe Șvarț cu dânsa, pentrucă îi erà urât să vie singură, dar nici Șvarț n'aveà să știe ce caută ea aici, nici Duțu n'aveà să afle, că ea n'a venit singură. — Duțu aveà însă dreptate: femeea tot femeie!

«Să știi, că n'am venit singură!» — îi zise ea stăpânită numai de gândul, că erà un apărător în apropiere.

«N'ai venit singură!?» — întrebà el turburat.

«Mi-a fost urât, — urmà ea, — și am luat cu mine pe Șvarț, un samsar, un ovreu. El nu știe însă nimic și nici nu trebuie să-i spunem».

Duțu ear steteà la îndoială, dacă nu cum-va visează.

Puteà dânsa să-i spună cât vrea, că nu știe Șvarț nimic: erau acum doi, care știau, mâne aveau să fie patru, poi-mâne opt... Erà prins, biet de el, încungiurat din toate părțile și nu-i rămânea de cât să se dea legat...

Și totuși... când strâmtorarea erà mai mare, Duțu își găsià scãparea în gândul, cã el e, la urma urmelor, om cu noroc și cã numai bine puteà sã iasã pe ce el puneà mâna. N'ar fi găsit altfel comoara, cum atãta timp n'au găsit-o alții; n'ar fi scãpat, cum scãpase, din o mulțime de ispitiri, prin care trecuse. Chiar acum erà sã cadã într'un greu păcat și-ar fi cãzut, dacã norocul nu i-ar fi scos în cale pe Șvart.

De geaba! — ori-și-cât de spurcat, Ovreur e om de credință, care nu te dă de gol, om cu care poți sã faci ori-și-ce treabă, earã Șvart acela erà ovreu!

«Unde e Șvart?» — întrebà Duțu.

«Lasã-l, — rãspunse ea, — Sã mergem numai înainte, ca sã ne cãutãm de treabă, cã vine el dupã noi — și fãrã ca sã știe unde-l ducem. — Iși va fi fãcând el gândurile lui, dar mie puțin îmi pasã. Mâne vine sã-i plãtesc, și nimeni nimic n'are sã afle».

«Nu mai mergem, — grãii Duțu. — E prea târziu! Sã ne'ntoarcem acasã și sã alegem banii pentru ziua de mâne».

Domnișoara Lina nu ținea sã mai meargã și pe la Bãneasa.

«Mergi tu înainte, cã viu și eu cu Șvart, — zise ea. — Nu vreau sã te cunoascã».

Voiã sã le facã toate așa, ca Rigopulo al ei sã nu simtã nimic. Erà bătrân grecul și prepuielnic; nu puteà sã-i spunã adevãrul și ținea sã nu se strice cu el mai nainte de a se fi asigurat.

Lui Duțu îi erà acum mai greu sã se despartã de dânsa: nu se mai simția sigur decãt fiind singur cu ea. Dar ce puteà sã facã!?

«Sã nu mã lași sã aștept», — grãii el și plecã înainte.

Peste jumătate de ceas apoi ei steteau amândoi la masa, pe care erau întinși banii, cu ușa încuiată și cu perdelele lăsate, și-și dedeau silința să aleagă la o parte pe cei de 200 și pe cei de 90 lei, fiind-că cu aceștia voiă Duțu să înceapă.

Cum rămâneà înse cu cei de la fântâna Brâncovenesei ?

Alegerea trebuià să se facă chiar acum și din aceia.

Erà pe la miezul nopții, și multe li se puteau întâmplà, dacà plecau chiar acum, ca să-i ridice. Domnișoara Lina în deosebi, cum puteà dânsa să meargă în cap de noapte ea singură cu el în pustietatea aceea? — Foarte bine puteà! — De când văzuse aurul întins pe masă și-l trecuse printre degetele ei, nu mai puteà nici ea să se despartă de Duțu: să temeà, că-l scapă, îl perde.

Se'nțeleseră dar, să iasă unul după altul și să se'nțâlnească la colțul despre podul Dâmboviței, apoi să iee o birjă și să iasă până la biserica Sf. Elefterie.

Așa și făcură.

La Sf. Elefterie ei se deteră din birjă și o luară pe jos spuind birjarului să-i aștepte.

Cum să treacă însă înainte ?

În strada Carol Davila se stârniră niște câni și începură să se ație după dânșii, iar sergentul dela casele generalului Davila, văzând cele două moggâldețe prin întunec, sunà de câteva ori și plecà spre dânșii.

Drept înainte, spre fântână, ei nu mai puteau să meargă, fiindcă ar fi trebuit să treacă prin grădinile de zarzavat și-i urmăreà și sergentul; la dreapta dedeau în sergentul, care puteà să-i oprească și să-i întrebe, ce caută pe timpul acesta aici: o luară la stânga, spre bereria Opler, și-și

urmară drumul, așa la un noroc, printre câni, cu inima încleștată, uitându-se mereu înapoi, ca să vadă dacă sergentul îi urmărește ori nu.

Abia departe, la grădina societății de dare la semn, ei se opriră și se uitară împregiurul lor. Eră pustiu și liniște : numai despre oraș se mai auzia zuruitul trăsurilor.

Mai înainte de-a apucă spre Fântâna Brâncove- nesei, care rămăsese departe înapoi, ei trebuiau să treacă peste un șanț plin de apă și printr'un gard viu destul de des, iar aceasta aveau s'o facă iute, fiindcă în toată clipa putea să se abată cineva pe acolo.

Duțu o luă deci pe Lina ca pe un copil în brațe și o trecu peste șanț, apoi îi făcu loc prin desis și-și urmară drumul cu pas din ce în ce mai grăbit.

Doamne ! câte li se puteau întâmpla, și câte li s'ar fi întâmplat, dar n'ar fi fost la mijloc norocul cel orb al lui Duțu, care, mergând spre deal, zicea mereu «Ajută, Doamne ! — Doamne ajută ! «Lina se ținea după el și se uită mereu când la dreapta, când la stânga, când înapoi, numai înainte nu : ar fi fost acuma gata să meargă cu el până'n fundul iadului ; vorba eră numai să scape nebă- gați în seamă.

Ajuns la Fântână, Duțu se oprî, se uită odată împregiur, apoi tuși și ascultă cu luare aminte, ca să vadă dacă l'a auzit ori nu cineva, dacă se mișcă ori nu undeva ceva.

Nimeni ! Nimic !

Acum eră singur cu dânsa, neștiut de nimeni : putea să scape de ea. Altele erau însă gândurile lui.

«Stăi aici, — îi zise el, apoi se duse singur la copacul unde-și ascunsese banii.

De ce singur !? — Nu-și dedea seamă ! — Atât de tare se'nfipsese'n mintea lui gândul, că nimeni

nu trebuie să știe, unde-și ascunde el banii, încât și acum numai pitiș se putea duce la locul, unde-i ascunsese.

Domnișoara Lina, femeie, nu se putu stăpâni. Eră întunerec, și îndată ce-l perdù din vedere, ea lunecă oarecum ca un șarpe după el, ca să vadă, ce face și de unde ia banii, apoi se trase iar înapoi, când văzù, că el se ridică și se întoarce.

«Haid!» — zise el și o luă repede înapoi, dar nu pe drumul pe unde venise, printre câni și prin fața sergentului, ci mai cu ocol, dela grădina societății de dare la semn peste câmp spre Dâmbovița și de acolo înapoi la birjă.

Domnișoara Lina se ținea și acum după el, dar gândul ei eră lăsat în urmă, la Fântâna Brâncovenesei: ar fi fost în stare să se întoarcă și singură, așa pe dibuite, ca să vadă ce-a mai rămas acolo.

Atât eră de plină de gândul acesta, încât ea uitase, că ține să n'o vadă nimeni cu Duțu și, sosiți la «Dacia», ea intră de odată cu el, urcă scările alătura cu dânsul și-l însoți la numărul 36.

El încuiè ușa, aprinse lumânarea, apoi răsturnă banii pe masă.

Domnișoara Lina se uită cu ochii mari la ei.

«Mai e încă pe atât?» — întrebă apoi cam sficioasă.

«Asta nu e nici a zecea parte», — răspuse el.

Ea începù să tremure.

«Sunt mulți, de tot mulți», — grăi dânsa gândindu-se mai ales la ceilalți. N'o să-i putem vinde pe toți aici; o să fim nevoiți să mergem cu ei mai departe — la Viena, la Paris».

«Să vedem mai nainte ce putem să facem aici», — întâmpină el începând să caute pe cei de 200.

Gândul lui erà numai la aceștia, iar al ei numai la ceilalți.

Erau prea mulți, și aceasta îi buiguia capul.

Ea n'a fost fătarnică atunci, când a zis, că se mulțumește cu ceea ce el va voi să-i dea. Își închipuia, că va putea să câștige fără de greutate o mie, poate chiar două mii de lei, ceea ce erà foarte mult pentru dânsa : putea să-și cumpere mobilă, să nchirieze o casă, să scape de multe nevoi.

Acum însă vedeà, că poate să câștige și zece, ba poate și chiar douăzeci de mii, — ceea ce erà puțin... Trebuià să aibă mai mult, ca să-și cumpere o căscioară la mahala și să-i mai rămâe și de cheltuială.

Grozav se temeà, ca nu cumva să piardă pe omul acesta, dela care atârnà soarta ei...

Și ce putea dânsa, o biată de femeie, să facă pentru ca să-l ție legat !?

Erà târziu după miezul nopții, și ea nu putea să se despartă de el.

Își făcuseră și împărțirea, și socoteala ; luaseră înțelegere, cum au s'o pornească mâne ; ea-i spusese, că are să-și cumpere «butoni» și-i arătase cum să-și pună cămașa și gulerul și legătoarea. Dânsa se sculase pe la unsprezece și erà obicinuită să se culce mai mult dimineata decât seara, iar el dormise pe'nserate : steteau fiindcă nu le erà somn.

Mai luară dar înțelegere, că vor merge împreună pe la giuvaergii, însă fără ca cineva să poată bănui ceva. Ea plecà înainte, iar el venia după dânsa și intrà cu vre-o altă treabă în prăvălie, ca să fie de față, când ea vinde și ia banii. După ce știau apoi prețurile, ea îi dedea și lui Șvarț câte ceva, însă fără ca el să afle, de unde are ea banii. Și pentru el, și pentru ea lucrul de

căpetenie erà, ca ei amândoi să se aibă unul pe altul mereu sub ochi.

Acum însă, acum trebuiau să se despartă fiindcă nu mai aveau nici ce să facă, nici ce să vorbească, și e greu să stai cu cineva, mai ales noaptea, fără de nici o treabă.

Mai greu însă e să te desparti, când ai ceva pe inimă.

«De unde știu eu ce face ea după ce pleacă de la mine!?» — zicea el în gândul lui.

«De unde știu eu ce face el după ce rămâne singur!?» — zicea și dânsa în gândul ei.

Cel mai cuminte ar fi fost să stee toată noaptea împreună: asta însă n'o voià dânsa, dar nici el.

Ea se ridicà, — nu ca să plece, — ci numai așa, ca să facă ceva.

«Vrei să pleci?» — întrebà el ca speriat.

Domnișoara Lina erà foarte mulțumită.

«Ce să mai fac aici!?» — răspunse ea.

Dacă n'ar fi fost femeie, el i-ar fi zis să se culce și să doarmă; erà însă femeie, și în femeie n'ai să'ți pui credința.

«Să mai stai așa, — grăi el. — Sunt mai liniștit, dacă te văd colea înaintea mea».

Domnișoara Lina nu se mai temeà c'o să-l peardă.

«Și adecă de ce să nu fii liniștit după ce plec eu?» — îl întrebà ea.

«Uite! — zise el, — nu'mi iese din minte gândul, c'ai puteà să te mai întâlnești cu cineva».

Erà un mare dispreț în vorbele aceste și ea se simțià umilită; femeia e însă mlădioasă și se încovoiaie ca șarpele.

«Ce minunat lucru ar fi, — grăi dânsa, — dacă am găsi două odăi una lângă alta, c'o ușă la mijloc».

«Bun lucru ar fi», — întâmpinà el înviorat. — Dar acum ce facem?»

Ea se uită câțva timp nedumirită la el. Țineă să nu-l supere.

«Dacă vrei, rămân aici, — răspunse ea; — dar vorba eră să nu știe nimeni, că ne cunoaștem».

«Nu, — zise el, — aici nu poți să rămâi. Trebuie să te duci și să te culci și să dormi, ca să te scoli de vreme. Ar fi păcat să perdem mâne ziua de geaba. — Dar, — adăugă peste puțin, — să mă lași să te încui în odaie și să iau cheia la mine».

Domnișoara Lina era încântată! Nu, pe omul acesta nu mai putea să-l peardă.

«Prea bine!» răspunse ea, apoi ieșiră amândoi și se duseră tiptil la odaia ei, de unde el se întoarse peste puțin singur și cu cheia în mână uitându-se mereu la numărul de pe ea, ca nu cumva să-l uite.

VII.

Eră samsar Svart, dar nu dintre cei pârliti, și țineă să fie socotit în rândul neguțătorilor. N'avea, ce-i drept, prăvălie, dar poate omul să fie neguțător și fără de prăvălie. Avea multe cunoștințe și printre neguțători, și printre boieri, și printre cocoane, le află toate și știea să tacă, iar tăcerea e o marfă, care se plătește bine.

Insoțind pe domnișoara Lina la șosele, el dedea cu socoteală, că dânsa are o întâlnire cu un domn oarecare, pe care numai ea are să-l știe. — Se'ntâmplă adeseori așa ceva, mai ales la București; — asta n'o știea nimeni mai bine decât Svart. Tocmai de aceea însă el țineă să-l vadă pe domnul acela. L'a și văzut — pe cât aceasta eră — așa pe 'ntunerec — cu puțință.

Ii părea om necunoscut și — nu tocmai de-a cătarea.

De aceea dimineța s'a și dus cam în silă la dânsa, ca să-și iee răsplata ostenelelor și a tăcerii. Spre marea lui mirare ea ieșise, deși abea trecuseră nouă ceasuri.

El trecu pe la portar, ca să facă întrebare.

«A ieșit și s'a și întors, — îi răspuse portarul, — dar nu mai stă la numărul 22. S'a mutat la numărul 11».

«La numărul 11? — zise Svartț în gândul lui. Odaia de la numărul 11 eră una dintre cele mai frumoase, elegant mobilată, cu ferestrele spre piață, — și Șvartț știea ce va să zică aceasta.

El urcă scările cu oare-care chibzuială și bătù aproape cuviincios la ușă.

«Cine e?» întrebă dânsa.

«Eu, Șvartț! — răspuse el.

«S'aștepți puțin, că mă îmbrac». — strigă dânsa hodorogind la dulapul în care-și ținea hainele.

Șvartț dete din cap.

Nu se poate lucru mai firesc decât ca femea, care se îmbracă, să hodorogască la dulap. Domnișoara Lina nu aveà însă obiceiul de a ieși înainte de nouă, nici de a se îmbracă de mai multe ori pe zi, nici de a sta încuiată în casă și îl primea mai înainte și neîmbrăcată.

Aici trebuia să fie la mijloc ceva, și Șvartț eră în stare să-și închipuiască, că dânsa ascunde pe cineva în dulap.

El rămase deci cam rușinat după-ce ea descuia și-l pofti să intre.

Ușa dulapului eră pe jumătate deschisă, încât el putea să vadă, că nu e nimeni în dosul hainelor.

De unde ar fi putut să-i treacă lui prin minte, că două din scândurile din fundul dulapului sunt scoase din cuie?

El vedeà ușa din dosul dulapului, dar dulapul erà pus în ușa tocmai pentru-ca să acopere trecerea în odaia de alături.

«E bine, c'ai venit, Șvarț, — îi zise ea. — Am să-ți dau de lucru, dar — să nu afle nimeni».

«Domnișoară Lină! — o întrerupse el, — îmi pare foarte rău. — Par'că de azi ne cunoaștem!»

Ea îi dete de-ocamdată numai patru monede, ca să le vândă cât mai curând cu cel puțin 200 lei bucata.

Șvarț se uită lung la ele.

Monede vechi din timpul Romanilor, frumoase, foarte bine păstrate. — Se pricepeà el și la asta.

El începù să le cântărească în mână. — Aurul, la cântar, nu prețuià mai mult decât patru napoleoni bucata.

«E mult două sute de lei», — întâmpinà el.

«Am vândut eu patrusprezece bucăți, dintre care cinci chiar 230 lei bucata», răspuse ea.

Patrusprezece și cu patru fac optsprezece, — de două ori optsprezece fac treizeci și șase: 3600 lei. — Frumoși bani! — Nu puteau să fie toți ai ei.

«Se poate că sunt rarități, — zise el. — O să văd, mai sunt mulți?»

La întrebarea aceasta domnișoara Lina nu putea să-i răspundă.

«Nu!» — grăi dânsa, dar ochii ei ziceau «da»!

Ieșind dela dânsa, el vedeà lucrurile în cu totul altă față.

Nu mai încăpea nici o îndoială, că monedele sunt ale domnului dela Șosele. Le va fi furat de undeva, va fi găsit vre-o comoară, — asta nu-l privia

pe Șvart: destul, că erà la mijloc ceva ce nu trebuia să se știe, — ceva pentru dânsul. — Păcat ar fi fost să mai alerge și domnișoara Lina, când ea putea să câștige și altfel.

Mult ar fi dat să-l poată găsi pe domnul acela și să-i zică: «Nu te bizui pe femei, fiindcă e proastă și se lasă să fie înșelată de neguțători, e ușurică și te dă de gol, e râvnitoare și te despoaie cu viclesuguri femești: eu îți fac treabă mai bună».

Cine erà însă domnul acela? unde putea să-l găsească? cum putea să-i vorbească?

La urma urmelor — tot cu dânsa trebuia să se pună la cale.

Dar deocamdată avea să se orienteze.

În timp de câteva ceasuri, până la două după amiază, el s'a dus și s'a întors de patru ori, i-a dat domnișoarei Linei peste trei mii de lei, și din ochii ei vedeà, că tot mai sunt multe monede: așa nu mai mergea!

«Domnișoară Lină, — îi zise el, — ne încurcăm: mâne o să știe toată lumea c'avem o mulțime de monede vechi. Lasă că n'o să ni le mai cumpere nimeni decât la cântar, dar ne pomenim c'o să fim urmăriți. Cel mai cu minte lucru e să căutăm pe cineva, care le cumpără pe toate și se duce cu ele, ca să le vândă aiurea. Luăm mai puțin, dar mergem la sigur».

Domnișoara Lina, care se gândia mereu la Fântâna Brâncovenesei, îi dedită dreptate. Vânduse și ea cincizeci și șase de bucăți, abia cincizeci și șase, cu cele douăzeci și trei vândute de dânsul șaptezeci și nouă, și erau peste trei sute. Ce făcea cu celelalte? ce făcea cu sculele? ce făcea mai ales cu ceea ce mai erà la Fântâna Brâncovenesei?

«Bine ar fi», — grăi dânsa.

«Mai e mult? — întrebà el. — Cam câți bani intră în joc?»

Ea rămase câtva timp strâmtorată. Ar fi trebuit să-i spună, că nu mai sunt, iar asta nu putea s'o facă.

«Nu știu, — răspunse ea, — dar îmi închipuiesc vre-o douăzeci de mii de lei».

Șvarț se uită lung la ea.

«N'aș putea eu să vorbesc cu el?» întrebă dânsul cu jumătate de gură.

Domnișoara Lina dete — zâmbind cu viclesug — din cap.

«Caută, — zise apoi, — găsește și mergem toți trei împreună să ne înțelegem și să luăm banii».

Cu toate aceste, după plecarea lui Șvarț ea eși din nou, ca să mai vândă și să caute și ea.

Duțu erà și el de părere, că e mai bine cum zice Șvarț: i se făcuse bietului om lehamite de atâta alergătură și de atâta încordare sufletească.

Apoi de ce să mai și alerge!?

Farmec a avut lucrul pentru el numai la început. Indată ce-a trecut peste două mii de lei, el nu mai știà să numere și și-a pierdut socotelile. Cinci mii de lei erà pentru dânsul două mii și încă ceva pe deasupra, iar zece mii cam tot atât ca cinci. Cu cât însă mai mult se adunà, cu atât mai vârtos se temeà, ca nu cumva să-l apuce cineva și să-l întrebe, de unde are atâta bănet.

Pentru el lucrul de căpetenie erà să scape cât mai curând de aici și să se 'ntoarcă la Stanca lui: erà peste putință să steà și să aștepte pânăce vine Șvarț.

Abia pe'nserate, pe la opt ceasuri, ei se potoliră și se 'ncuiară în casă, pentru ca să numere banii luați și să-și ià d-șoara Lina partea.

Nu erà încă întunec; Domnișoara Lina însă

dormise puțin noaptea trecută, alergase mult peste zi și eră hotărâtă să se așeze cât mai curând la odihnă. Ea-și scoase dar talia și corsetul, puse un camizol și se așeză lângă dânsul pe canapea.

Dușu scoase hârtiile din portofelul mare, pe care i-l cumpăraseră ea, și începù a le numără.

Erau grozav de mulți bani, și ochii lor scipeau în vederea lor. Acum se hotărà la urma urmelor, soarta ei.

El puse la oparte trei hârtii de câte o mie, numără la altă parte șeaizeci și opt hârtii de câte o sută, dar teancul hârtiilor de douăzeci îl lăsă în portofel. Aceștia erau bani adevărați, poli, cu care eră deprins și pe care voià să-i păstreze pentru sine: în celelalte hârtii nu prea aveà încredere.

El luă una din hârtiile de o mie și i-o dete d-șoarei Linei.

Mulți bani o mie de lei, dar o singură hârtie din atât de multe, și ea se uità oarecum jeltitor în ochii lui, ca și când ar fi voit să-i zică: «Numai atât!?»

El îi mai dete și celelalte două mii.

La asta nu se așteptase d-șoara Lina.

Trei mii de lei eră mult pentru o singură zi. Nu-i vorba, puțin pentru toată viața, dar mai rămâneà și ziua de mâne, mai eră la mijloc și Fântâna Brâncovenesei.

«Îți mulțumesc! — grăi dânsa înduioșată. — Nu poți să-ți închipuești ce mare e binele, pe care mi-l faci, de câte nevoi mă scapi.»

Ar fi fost gata să sărute mâna lui aspră, și fiindcă aceasta nu puteà s'o facă, ea îi apucă mâna și i-o strânse, se alipì de el și-l cuprinse ca un copil cu brațul stâng.

Duțu ar fi voit s'o dee la o parte. E greu să te vezi așa de odată strâns și să stai ca un buștean.

«Știu eu ce vrei tu, — zise el în gândul lui. — Te guduri pe lângă mine, ca să mă despoi.

Ca să scape dar cu binele de ea, dânsul mai luă așa pe apucate, vreo cincisprezece din hârțiile de o sută și i le dete și pe aceste. — Puțină treabă erà, la urma urmelor; tot aveà el prea mult pentru dânsul.

Domnișoara Lina îi înțelese gândul și se simția greu umilită.

« E prea mult! » zise ea dându-se înapoi.

Ar fi voit să nu primească, dar n'o iertà firea.

«Puteai să nu mi-i dai, — adause dar după ce îi luă, căci o să-mi dai și mâne, după ce vom fi vândut pe ceilalți»,

Ceilalți ?

Duțu stete câtva timp pe gânduri.

Să mai rămână el și mâne aici!? Să meargă cu ea și cu Șvarț, ca să se tocmească? Să stee în cuiat cu femeea aceasta în casă și să împartă bani cu ea? — Erà peste putință!

«Ce nu e femeea aceasta în stare să facă, — zise el în gândul lui, — ca să mă bage în slăbiciune și să-mi stoarcă banii!?»

Cu totul altfel se închipuise el pe sine având bani mulți. Acum, când îi aveà, erà desprețuit și de ei, și de lume, și de sine însuși, și disprețul acesta se oglindea în fața lui nedeprișă a ascunde adevărul.

Ea îi cumpărase pentru monede și scule o pungă de piele.

«Știi ce!? — zise el scoțând punga și aruncând-o pe masă. — Eu plec, dacă se poate, încă astă seară: dă-mi, ce ți-am dat, și-ți dau punga — să fie întregă a ta».

Domnișoara Lina se uită ca eșită din fire la el. Să dea dânsa banii, pe care abia acum îi luase. Eră peste putință!

Știa ce prețuese monedele și sculele, dacă plecă cu ele la Viena și le vindeă acolo; când se uită însă la hârtiile ei, monedele îi păreau bucăți de tinichea, iar pietrele scumpe beuțe din albia râului.

«Mai lasă-mi ceva de cheltuială!» grăi dânsa cu inima îndoită.

«Așa să fie! — răspunse el și-i dete o mie și patru sute, apoi strânse celelalte hârtii în portofel și se ridică de lângă dânsa ca omul, căruia îi vine să fugă.

Acum Domnișoara Lina ar fi putut în adevăr să-i sărute mâna. Ea însă nu vedeă nici hârtiile, nici punga, ci numai disprețul din fața lui, și jignită în slăbiciunea ei de femei, ar fi voit să rumpă hârtiile în bucăți și să-i arunce punga în față. — Grozav de mult trebuia să aibă el, pentruca să arunce astfel miile, și în gândul ei eră lucru invederat, că el n'are să plece, ci umblă numai să scape de ea, pentruca să nu-i mai facă parte și din comoara rămasă la Fântâna Brâncovenesei.

Trebuia cu orice preț să-l oprească: ori mergeau împreună să ridice comoara, ori să duceă ea singură și plecă cu ea la Viena.

Luată odată hotărârea aceasta, ea se ridică zâmbind, se duse la el și iar îl cuprinse cu brațul.

«Chiar astă seară n'o să poți plecă,—îi zise.— Lasă că e prea târziu, dar trebuie să rămâi, ca să te mulțumesc și eu cu ceva. Ar fi păcat să pleci, — urmă ea cu glas ademenitor, — fără ca să fi petrecut un ceas împreună.

Nu-mi mai pasă acum dacă lumea mă vede cu tine și n'are să-ți pese nici ție, căci nimeni nu

te cunoaște. Să facem o plimbare la Șosele, apoi să mergem să cinăm.

El stete la îndoială.

Om erà, la urma urmelor, și el. Îi erà lui însuși de sine milă, când se gândià, câte a pățit, ce-a ostenit și prin ce fel de sbuciumări a trecut de când a găsit comoara: prea le-ar fi pus vârf la toate, dacă acum, când aveà atâta bănet, ar fi plecat flămând și setos dela București. — Da, ar fi vrut să tragă un chef mai înainte de a plecă, dar nu cu ea: de dânsa se temeà chiar și acum, om cu capul limpede.

«Să nu zici «ba!»—urmă ea stăruitor,—că mă mâhnești pe toată viața.—Uite, îi scriu lui Șvarț să nu mai caute, fiindcă omul cu monedele a plecat, iar tu te duci, mai înainte de a ieși la plimbare, îți plătești odaia și spui că pleci. Putem apoi să-l luăm cu noi și pe Șvarț, căruia îi spunem că tu ești d. Cristescu, un vechiu prieten al meu, arendaș din județul Tutova».

Duțu se uită cu ochii mari la ea.

Erau toate minunat ticluite. De ce adecă ar fi mai avut să se teamă, când îl aveau și pe Șvarț cu dânșii? Nu erà nimic mai ușor decât s'o lase cu Șvarț și să plece drept la gară.

Nu puteà să-i treacă omului prin minte că Lina vrea să-l lase pe el cu Șvarț și să plece ea la Cotroceni și de acolo la gară.

De aceea, ca s'o momească, o cuprinse, drept răspuns, și el cu brațul și o strânse puțin.

Puteà acum s'o facă aceasta, fiindcă nu mai aveà de ce să se teamă.

Domnișoara Lina se uită cu coada ochiului la el și se suci oarecum, — nu însă ca să iasă de sub brațul lui, ci ca să-l momească și ea.

El o strânse mai tare și, simțind carnea ei cea moale, începù s'o pipăie.

«Nu ți-e rușine!?» — grăi dânsa, lăsându-se în voile lui.

«Deloc!» — răspunse el răsând.

Ea se sucì și se răsucì câțva timp ca fetele mari.

«Bagă de seamă, — îi zise apoi, — că te 'ncurci și n'o să p'eci mâine, nici poimâine. — Vrei!?»

«Nu vreau!» — răspunse el hotărât și cu inima deschisă.

«Atunci lasă-mă 'n pace!» — se răstì ea supărată și se desfăcù din brațele lui.

«Apoi nu-i așa! — grăi dânsul, o prinse cu toată puterea și o trase lângă sine pe canapea, unde șezuseră mai înainte. — Nu eu m'am legat de tine, ci tu te-ai legat de mine. Nu sunt buștean nici eu: lasă-mă acum să mă desmeticesc. Ce-o să-ți fac adecă!? În fiecare clipă poate să bată cineva la ușă... Iacă mă joc și eu, cum făceam când eram flăcău!»

Domnișoara Lina se simțeà iar stăpână. Dar dacă erà vorba să-l prindă bine, trebuia să-l ție din scurt.

«După ce ne întoarcem, — șopti dânsa, — ne ducem, dacă nu vrei aici, aiurea, unde nu ne supără nimeni, și te joci în toată tigna. Țin și eu! O să vezi tu atunci!» — adause ea cu glas tainic și ademenitor, apoi se ridicà.

El rămase nemișcat, cu capul dat puțin înapoi și cu ochii pe jumătate închiși, ca omul care se lasă în voia întâmplării.

Și iar steteà la îndoială, dacă nu cumva visează. A văzut, ce-i drept, cu ochii lui carnea cea moale, a pipăit-o cu mâinile lui, îi erà buiguit capul și i se turburase sângele în vine: dar nu e altfel

nici când visezi asemenea lucruri; tot așa vezi, tot așa pipăi, tot așa te simți. Fie'n aeva, fie prin vis, omul același rămâne, și ți-e greu să crezi c'ai putea să te visezi făcând ceeace firea nu te-ar iertă să faci și în aeva.

«Ce am să văd atunci!?» — întrebă el cam aiurând.

Mult ar fi dat să n'aibă la el afurisiții de bani!

El se ridică repede și trecu prin dulap cu gândul de a'și regulă socotelile mai nainte de a se fi îmbrăcat ea.

VIII.

«Ești un pungaș prost!» — grăi d-l Panaiot.

«Ba sunt om cu minte și neguțător cinstit, — întâmpina Șvarț. — Nu mă privește, de unde are el monedele. Nu vreau să știu! Am câștigat cu ele într'o singură zi patru-sute de lei, și nu-mi pasă de nimeni. Dacă ași ști ceva, m'ași teme și de umbra mea. Am câștigă cu mult mai mult, dacă n'ar fi la mijloc și ea. Trebuie dar s'o înlăturăm, și d-ta poți s'o faci aceasta. El se ferește și se ascunde în dosul ei: o iai cu binele și fa-ceți mâne o plimbare la Sinaia, iar de el grija mea!»

«Dar dacă dânsa nu vrea!?» îl întrerupse d-nul Panaiot.

«Aș! — răspunse Șvarț. — Știu eu de ce am venit la d-ta. — D-ta poți să faci ceeace vrei cu dânsa. Eu nu pot; alții nu pot: D-ta însă»...

D-l Panaiot, un om de vre-o trei-zeci și doi de ani, scurt și cam pântecos, se plimbă câtva timp prin casă.

Putea Șvarț să se mulțumească cu câteva sute

de lei. D-l Panaiot însă a cheltuit în timp de câțiva ani o avere frumoasă și nu s'ar fi putut mulțumi decât cu câteva mii; el a fost timp de aproape un an comisar de poliție și se pricepea la lucruri de aceste: mai bine îi venia la socoteală să-l înlătore pe Șvartș și să rămână el singur.

«N'ar fi oare mai cu minte să-l denunțăm?» — întrebă el.

«Asta ar fi cea mai mare prostie, — răspunse Șvartș. — Ia-o D-ta pe dânsa, și celelalte mă privesc pe mine; nu știi nimic și nu risci nimic».

«Și când crezi că e mai bine să mă duc la ea?»

«Mai pe seară, căci acum n'o găsești, — răspunse Șvartș».

Mai pe seară însă Șvartș primi de la Domnișoara Lina un bilețel.

«Nu mai căută, — îi scria dânsa — Râmnicianu supărat pentru că a găsit la mine pe un vechiu prieten, pleacă astă-seară. Treci pe la Costică și veniți amândoi la Herăstrău. — Bun chilipir!»

Șvartș citi bilețelul de mai multe ori. Trebuia să fie vre-o cursă la mijloc. — Ori, poate, o prostie! El alergă la «Dacia».

Portarul îi spuse, că Domnișoara Lina a ieșit.

Nu mai încăpea îndoială, că vechiul prieten e d-nul Panaiot.

«Singură? — întrebă Șvartș.

«Nu, — răspunse portarul. — Cu d-l Râmnicianu de la No. 11, care pleacă cu trenul de la nouă».

Șvartș eră foarte supărat.

«D-l Panaiot n'a fost pe aici? — întrebă el ear.

«Nu! — răspunse portarul. — Singur d-l Costică a căutat-o, dar n'a vorbit cu ea, fiindcă dânsa mi-a zis, că ori și cui, afară de D-ta, să-i spun, că a eșit».

Șvartș nu mai înțelegea nimic. Dacă n'ar fi fost

la mijloc și Costică, ar fi crezut că Domnișoara Lina a plecat cu omul ei spre Viena.

Ea însă dorià să-l aibă pe Costică la Herestrău, trebuia dar să fie la mijloc altă ceva.

Costică aveà rolul lui în lumea aceasta.

Mai ales în București e greu pentru o femeie ceva mai tânără să iasă singură pe stradă; de aceea Doamna Tereza Bodoni, care erà nu numai tânără, ci tot odată și frumoasă și nici n'aveà, nici n'avusese bărbat, ieșea la plimbare cu băiatul ei Kalman, căruia îi ziceà Costică, fiindcă sunà mai bine. Mai târziu apoi Costică ieșia la plimbare cu verișoarele lui, care erau mai tinere, ba adese ori și mai frumoase decât Doamna Tereza. Așa a crescut Costică și așa-și petreceà viața și acum, când erà om de două-zeci și șase de ani. Nu e dar minune că fetele-l răs fățau, își împărțeau bucată cu el și-i făceau toate voile mai ales când erà singur cu ele. Ce-i drept, ieșind la plimbare, el se întorceà de cele mai multe ori singur acasă, dar aceasta nu-l supără, fiindcă așa se obișnuise din copilărie și cunoștea foarte bine stradele Bucureștilor. Il cunoștea însă și Bucureștenii bine pe el. Șvartș, știa dar că e la mijloc cineva, care a umblat puțin pe la București. — Cine erà acest cineva?

El alergà la Doamna Tereza, ca să afle urma lui Costică.

În vremea aceasta Domnișoara Lina îl trecuse pe Duțu la «Hotel Regal», No. 5. Lăsând apoi geamantanul lui aici, ieșiră amândoi pe jos până în piața Teatrului, unde se urcară în o cupea ca să fie mai feriți de privirile trecătorilor.

Minunat lucru cupeaua! Să tot șezi și să te tot plimbi în ea: vezi, dacă vrei, pe toată lumea, ear pe tine nu te vede nimeni. Știa acum și Duțu, la

ce sunt banii buni, și ar fi voit să fie plimbat toată noaptea așa.

«Eu zic să nu ne mai ducem nicăiri», — grăi dânsul. — Mă pomenesc, că tot dau de cineva, care mă cunoaște. — E mai cuminte să ne 'ntoarcem la odaie, unde suntem singuri».

Domnișoara Lina erà foarte mulțumită. Ea însă nu de geaba se bucurase, când portarul i-a spus, că a căutat-o Costică. Nu știà, ce-i drept, ce voiește dânsul, dar îi erà ieșit ca adus de noroc în cale. Dacă erà vorba să-l și ție pe Duțu legat, el trebuia s'o vadă cu altul, și Costică erà făcut pentru aceasta.

«Și-acolo o să fim singuri. — zise ea. — Intrăm într'un etăcel și facem tot ceea ce voim fără ca cineva să ne vadă. — Ear de chelneri puțin îți pasă».

Duțu se mai liniști, ba par'că se simția chiar mai bine decât în cupea după ce se văzù tolănit pe canapea alătura cu Domnișoara Lina, care comandà mâncare și băutură.

Ii trecù însă tot cheful, când peste puțin ușa se deschise și Șvarț intrà însoțit de Costică, un tânăr curățel și foarte obraznic, care nici nu așteptà să fie poftit, ci se tolăni și el pe canapea, la dreapta Linei, care-l primi foarte voioasă.

Duțu se simția ca într'o cușcă de lei. Domnișoara Lina îi spuse ce-i drept, că omul acesta e domnul Costică; dar ce știà el, cine e Costică?

Apoi Costică acesta nu se mulțumi, că e tolănit, ci se mai și plecà spre Lina și-i șopti la ureche: «Panaiot te așteaptă astăseară!».

«E peste puțință!» — îi răspunse ea supărată.

Nu 'nțelesese Duțu vorbele șoptite de dânsul, dar 'nțelesese răspunsul ei, știà, că el a cerut ceva ce e peste puțință și-ar fi voit să-l apuce de pept și să-l dee afară.

În același timp însă Șvart se uită la dânsa ca cel mai îndrăcit comisar de poliție, și nu-ți prea vine să apuci pe alții de pept când te simți strâmtorat în colț.

«Nu vorbi prostii! — șopti iar Costică. — În trei sferturi de ceas te duci și te întorci, iar noi îl ținem în timpul acesta de vorbă».

«Nu!» Răspunse Lina cu îndărătnicie.

Chelnerul aduse mâncare și băutură. Erau bune mâncările, și vinul lunecă de minune: ce folos însă, dacă Lina ședeă ca pe spini și jeratec, iar Duțu se temeă să bea.

Mâncau, nu-i vorba, și beau, se arătau voioși, dar nu-i eră nici unuia de asta și mai ales Duțu ar fi dat mult să poată scăpa de acolo.

Ea-l luă în cele din urmă de braț și ieși cu el afară, ca să-i vorbească în taină.

«Trebue, — îi zise încet, — să scap de omul acesta, care se ține mereu de capul meu».

Să ne întoarcem», răspunse el foarte mulțumit.

«Da! — grăi dânsa, — însă nu împreună. E mai cu minte să mă întorc eu singură. Tu mai stai apoi câtva timp cu ei, ear după-ce te întorci, vii singur la mine.

«Cum? — nu mergi, cum a fost vorba, la odaia mea» întrebă el turburat.

«Nu se poate! — răspunse ea. — Așa singură — cum să mă duc?»

«Dar eu am plecat de la Dacia», — întimpină el.

«Ei! — grăi dânsa, — zici c'ai perdut trenul. Tot o să mai stai tu câte-va zile. Dacă e vorba, nici n'ai stat la Bucureșri. — Nu-i așa!?»

Duțu nu puteă să zică «ba»; o pornise odată și nu se mai puteă întoarce. Nu-i eră oare destul, că dânsa vrea să scape de Costică!?

El se întoarse dar mai voios înapoi la Șvart

și la Costică, care nu erau nici ei supărați, când le spuse, că Domnișoara Lina a plecat și-o să trimită ear cupeaua.

Putea acum și el să bee, căci nu mai avea de ce să se teamă.

Băutura nu e făcută pentru-ca omul să-și astâmpere setea cu ea. Vinul era al dracului de bun, și cu cât mai mult îl bea, Duțu cu atât mai vârtos se înduioșă. Trecuseră șase zile de când el plecase de acasă; era peste putință să mai stee! Ce-o fi făcând Stanca lui, care nu-l știă pe unde umblă... Și totu-și era prea de tot greu să plece.

«A dracului poamă femeea! — zise el voios după-ce limba i se mai deslegă — Om să fii, ca să nu-ți strice rostul».

«De ce-i făcută!? — răspunse Costică. — Dacă e vorba tot noi alergăm după ea».

Pândind apoi o clipă, când Șvarț nu-i observă, el îi șopti; «Să scăpăm de el și te duc eu unde-va!»

Duțu se uită lung la dânsul. Il înțelegea.

Idea îi părea minunată: așa și numai așa putea să scape din mreșile, în care-l încurcase Domnișoara Lina.

El trase cu ochiul.

«M'am dus, — își zise mulțumit. — mâne dimineață m'am dus fără ca cine-va în lumea aceasta să știe cine sunt și în cotro am plecat. Poate Lina să mă aștepte!»

Peste puțin se'ntoarse apoi și cupeaua, care îi duse până'n fața teatrului, unde se despărțiră de Șvarț, — și n'au fost în lumea aceasta doi prieteni mai buni de cât Duțu și Costică. E mare lucru să ai a face cu oameni, care nu te știu cine ești și în ce treburi umbli!

Doamna Tereza avea saloane elegante, unde serile se întâlneau cea mai bună societate la ceai. Duțu

țineà însã sã fie el singur cu prietenul sãu Costicã și Doamna Tereza le făcù rost într'un iatac, unde nu-i supără nimeni.

Find-cã Duțu nu țineà la ceaiu, Costicã îi comandã o sticlã de șampanie, apoi peste puțin încã douã, căci erau cinci inși, ei doi și trei din verișoarele lui Costicã, și șampania erà rece și bună, al naibii de bună.

Duțu se rãsfãța. Nu, abia cum vedeà el, ce mare lucru e sã ai bani, mulți, de tot mulți, fie chiar de zece ori câți aveà el la rădăcinile celor doi copaci.

El puse mâna ca să-și pipăie portofelul tescuit cu hârtii și să-l drăgostească oare-cum.

O puse și se pipăi mai întâiu c'o mână, apoi cu amândouã și se ridicã alb ca varul: portofelul nu mai erà la dânsul.

«Ce e? — întrebã Costicã pãrând foarte îngrijat.

«Portofelul meu cu banii, — grãi Duțu prãpădit. — L'am perdut, mi-l'a luat cineva...

El începù să caute desnădăjduit pe canapea și pe jos.

Fetele ieșirã speriate.

«Aș! — nu se poate! — zise Costicã. — Nu-vei fi avut, când ai venit aici».

«Știu foarte bine, că l'am avut, — întâmpinã Duțu înrăit. — Mi-l'a furat vre-una dintre fete».

În clipa aceasta se ivi în ușa doamna Tereza c'o falcã'n cer, cu alta'n pãmânt.

«Cum!? — strigã ea. — În casa mea să piarã un portofel cu bani!? Asta nu s'a mai pomenit! — Numai decãt să vie comisarul de poliție și să facã o cercetare: din fundul pãmântului — trebuie să iasã banii! Casa mea e casã cinstitã. —

La secție — să vie colisarul!» — strigă dânsa și se depărtă.

Duțu alergă după dânsa.

Cocoană — zise el umilit. — Am avut în portofel peste zece mii de lei: lasă-mă să plec și apoi chiamă poliția, c'o să-i găsească. Ți-i las toți: ai d-tale să fie!»

«Nu! — întâmpină ea zâmbind. — Așa nu mă înșeală nimeni. Nu-mi trebuie banii nimănui: plătește ș'apoi fă ce-ți place».

Lui Duțu îi venea sa-i deie odată brânci, să treacă peste ea și s'o iee la fugă cum făcuse mai nainte cu câteva zile la Focșani, dar îl treceau fiorii, când se gândia, că stradele sunt pline de sergenți, care sună toți din fluer și că-l iau la goană.

«Cocoană, — zise el tânguios, plângând aproape, și-și dezbracă haina. — Am dat sunt acum patru zile cinci poli pe hainele aceste: ți-le las d-tale!» — «Ce să fac eu cu hainele d-tale!? întâmpină ea. — Bani să-mi dai! — Eu nu fac negoțătorie de vechituri!»

El își mai scoase cu toate aceste și giletca și începuse a-și scoate și pantalonii, când se ivi un sergent în ușa despre scară. Strașnică poliție! Te gândești numai s'o chemi și te și pomenești cu ea la fața locului.

«Ce-i aici? — ce gălăgie? — întrebă sergentul cam răstit. — Liniște să fie, că vine și d-l comisar în clipa aceasta».

«Nimic nu e, — răspunse Duțu. — Uite ne-am înțeles. Nu mai e nevoie de comisar...»

La București însă poliția e pretutindeni gata: Duțu nici nu rosti cea din urmă vorbă, când se ivi în ușă, din dosul sergentului, un domn ca de treizeci și doi de ani, scurt și cam pântecos, d-l comisar de poliție.

Acum nu mai erà nici o mântuire pentru Duțu, care tremurà mai rău decât cum tremurase în fața căpitanului de la forturi.

«Cine ești dumneata? — întrebă comisarul scurt și rece. — Cum te cheamă? de unde ești? care ți-e profesiunea? ce cauți aci?»

Ori-și-cât de scurte, întrebările aceste erau multe, și nici chiar un comisar de poliție nu putea cere, ca Duțu să răspundă la toate de odată.

«Duțule, — zise el în gândul lui, — ai mințit destul și'n rău hal ai ajuns; nu mai minți: ori-ce-ar fi, spune adevărul, că nu e nimic mai bine de cât asta!»

— Eu, — îi răspunse apoi Comisarului, — sunt Duțu al lui Ene, țăran de lângă Focșani.»

«Ce cauți aici? — De ce ți-ai lepădat portul?» — întrebă comisarul râzând pe sub mustăți, apoi intra cu el singur în iatac, ca să-i facă interogatorul între patru ochi.

«Uite, domnule Comisar, — grăi Duțu mai potolit, — a căzut pe capul meu o nenorocire, mare nenorocire. Cărând pământ cu metru cubic pentru forturile de la Focșani, am dat peste o comoară afurisită, un cazan plin cu bani de aur și cu scule scumpe, și am venit aci să vând o parte din comoara aceasta».

Ochii comisarului începură să scânteze.

«Cu ce poți să o dovedești aceasta?» — întrebă el ear.

«Să vii, domnule Comisar, cu mine, ca să-ți arăt comoara», răspunse Duțu cuprins de grijă. — Grozavă nanorocire ar fi fost pentru el, dacă'n lipsa lui ar fi ridicat cine-va comoara.

«Asta trebuie neapărat s'o facem, — grăi Comisarul, — fiind-că comorile, care se găsesc, sunt ale Statului. — Șii însă, că ai să intri în temniță

pentru-că ai ascuns comoara și să-ți iee toată averea drept despăgubire pentru partea, pe care ai prăpădit-o.

«Vai de sufletul meu! — se tânguî Duțu, — dar n'am avut nici un folos de ea. — O parte a scos-o cu viclesuguri o femeie de la «Dacia», ear cea-laltă mi-au furat-o femeile de aici. — Cum să piardă biata mea nevestă pânea din gura copillor ei, când numai altele s'au folosit!? — Caută, domnule Comisar, că găsești banii, și apoi să mergem și la «Dacia», căci acolo sunt mulți de tot».

«Ca să-ți arăt, că vreau să te scap, — îi zise Comisarul cu glas bine-voitor, — nu te iau la secțiune, ci vii la mine acasă, pentru-ca să-ți iau procesul verbal. Să-mi spui însă tot adevărul, dacă e vorba, ca să găsec banii și să te scap».

«Nu mai mint, domnule, — răspunse Duțu. — nici dac'ași ști, că scap cu minciuna de spânzurători!»

El plecă apoi pe urma d-lui Comisar, — așa cu capul gol și în cămașă, fericit că poate să iasă la aer curat.

IX.

«Nu de geaba zice Românul: «Fă-mă, mamă, cu noroc și poți să m'arunci în foc».

Prin toate a trecut Duțu, din toate a scăpat, și numai norocul lui cel orb l'a scos în larg, în cât putea ear să se uite fără de sfială în ochii ori-și-cui.

Il treceau fiorii, când își aducea una câte una aminte faptele, pe care erà ispitit să le săvârșească, dar nu le-a săvârșit, fiind-că a intrat tot-deauna

la mijloc vre-o întâmplare, care i-a schimbat hotărârea.

Și tot numai norocul lui cel orb a depărtat de la el și primejdiile.

Ce s'ar fi ales de capul lui, dacă n'ar fi sosit Comisarul la timp, tocmai când se află în cea mai mare stâmtorare!?

Mare noroc!

Atât de mult se temuse de poliție și'n atâte rânduri eră p'aci-p'aci să cadă'n mâinile ei: nu însă, a trebuit să scape până-ce nu-i iese'n cale un comisar, care e om cu frica lui Dumnezeu.

Auzi D-ta Comisar, care nu te dă pe mână sergenților, ca să te ducă în bătai la secție și să te vâre'n vre-o gaură mucigăită, ci te ia la el acasă, îți vorbește cu blândețe și te ajută ca un părinte!

«Fii liniștit, — îi zise Comisarul după-ce îi luă procesul verbal, — căci eu văd, că ești un om cum se cade, și n'am să te las. Plec mâine chiar eu cu tine la Focșani, fără de geandarmi, numai noi amândoi. Pentru-ca lumea să nu bănuiască nimic și pentru-ca să nu se uite oamenii la tine, tu mergi cu mine cași-când n'ași fi comisar de poliție. Ai înțeles!?»

«Să te trăiască Dumnezeu, coconașule!» răspunse Duțu gata de a-i sărută mâna.

«Și dacă-mi vei predă cazanul, ca să-l dau în seama guvernului, — urmă d-l Comisar, — îți dau drumul, te întorci la casa ta și nu are să ți se mai întâmple nimic: scot eu și banii furați, și pe cei lăsați la Domnișoara de la Dacia. Vorba e numai să fii om cu minte și să nu-ți umble gura».

«Vai de mine! — grăi Duțu. — N'am pățit oare destule de când cu afurisita asta de comoară!?

Mă tem numai, Domnule Comisar, că n'o să mai

scap de afurisenie după-ce am atins o dată banii banii aceia».

«De! — grăi d-l Comisar pus pe gânduri. — Asta e lucru cam greu... Uite, — urmă apoi — un mijloc de scăpare tot ar fi: să nu mai păstrezi nimic din banii afurisiți, să lepezi hainele, pe care le-ai acum, să te speli cu aghiasmă, să te afumi cu tămâie și să pui pe popa să-ți citească o moliftă de deslegare».

«Așa o să fac, Domnule, — grăi Duțu, — toc-mai așa».

Și totuși... prea e greu să ai o comoară, fie ea chiar afurisită, și s'o dai din mâna ta, dacă nimeni nu te poate sili s'o faci aceasta.

Ce-ar fi fost adecă, dacă el ar fi spălat banii cu aghiazmă, i-ar fi afumat cu tămâie și ar fi pus pe popa să citească o moliftă de deslegare pe ei!?

Cu totul alt-fel ar fi venit lucrurile!

Și cu cât mai mult se apropiă de Focșani, cu atât mai tare eră în el hotărârea de a nu da Comisarului de cât cazanul. Nu știă comisarul, că mai sunt bani și la rădăcina celui-lalt copac: de ce să i-o mai spună și asta!? Nu minția, dacă tăceă, și tot rămâneă om bogat.

Comisarul potrivise însă lucrurile ast-fel, ca ei să sosească'n pădure pe'nserate, și asta-l zăpăceă pe Duțu.

«Ei, unde e cazanul?» — întrebă d-l Comisar după-ce sosiră la fața locului.

Duțu eră foarte strâmtorat.

Știa el, unde a îngropat cazanul, dar comoara eră afurisită, se mută dela un loc la altul, și o mai pățise odată cu ea.

«Te pomenești, — zise el în gândul lui, — c'o cauți unde ai pus-o, și o găsești dincolo».

«Aici! — răspuse dar și arătă, unde n'a pus-o.
«Scoate-l!» — porunci d-nul Comisar.

Neavând nici săpă, nici casma, Duțu începù iar să scurme cu ghiarele pământul afânat, și cum scurmă, picăturile de sudori îi ieșeau din ce în ce mai mari pe frunte.

Blestematul de cazan rămăsese tot unde l'a pus.

«Ce-i!? — întrebă d-nul Comisar răstit. — Eu nu văd nici un cazan: nu cumva umbli să mă minți!?»

«Nu, domnule Comisar, — grăi Duțu tremurând de frică și de emoțiune, — dar sunt bani și aici. Cazanul e dincolo, și voiam numai să ți-i dau mai nainte pe aceștia, ca să-i treci în cazan».

El începù apoi să scoată banii și să-i arunce în pălăria d-lui Comisar, care se lăsase în genuchi lângă groapă și scurmă și el cu poftă nesățioasă, ca nu cumva să rămâe ceva prin pământ.

Erau duși banii lui Duțu, dusă erà bogăția lui!

Tot nu toată însă. — Dincolo nu erà numai cazanul. Mai aruncase Duțu și'n groapa aceea câțiva pumni, care se aflau sub cazan.

«Am, — își zise Duțu, — să-i dau numai cazanul».

Trecând apoi la celalt copac, el scurmă până la buza cazanului, apucă marginele lui cu putere și ridică pentru ca pământul de dimpregiur să cadă peste banii ce se aflau dedesubt.

«Eată!» — grăi apoi așezând cazanul la depărtare de vre-o trei pași de groapă.

D-nul Comisar rămase cu ochii împăengeniți.

«E plin?» întrebă el.

«Puțin lipsește! — răspuse Duțu ridicând capul; — dacă mai pui și pe cei din pălărie și mai aduni și ceeace e la București, îl îplinești».

D-nul Comisar se plecă, pipăi și puse mâna, ca să ridice.

Nu, bogăția aceasta întrecea toată închipuirea lui.

Eră peste putință, ca el să ducă cu el cazanul acesta : nu-i rămânea decât să iă o parte din el apoi să-l îngroape aiurea și să vină altădată, ca să-l ridice.

«E bine, băete ! — grăi dânsul — Acum te poți duce. Dar du-te ca lăsat din pușcă, și a ta o să fie vina, dacă nu-i tăceă și vom trebui să trimitem ear după tine».

Duțu se depărtă, dar nu ca din pușcă, ci pas cu pas, mai mult deandoaselea, oprindu-se mereu.

El văzù cum d-nul Comisar ridică cazanul și plecà cu el, și-i auzi pașii dupăce nu-l mai văzù și-i veneà par'că să plece'n urma lui, ca să-l toace în cap și să-i iă cazanul înapoi.

Dar tot mai rămăsese ceva în groapa, din care scosese cazanul ; el se'ntoarse înapoi și începù să caute, să numere și s'adune. Nu s'a bucurat de cazan cum se bucurà acum de fiecare bucată, pe care o găsià... Implinise suta și tot mai erau ; trecuse miezul nopții și tot mai căută ! nu mai găsià și tot nu se puteà depărtà dela cele două gropi.

«Am să mai vin odată, în timpul zilei», — zise el în cele din urmă și dete pământul la loc, ca să astupe gropile, și aruncà frunze uscate pe deasupra, ca să nu se cunoască urma.

X.

Stanca lui Duțu eră adevărată femeie, care nu zace când doarme, ca un buștean, ci visează, iar visurile sunt și ele dela Dumnezeu.

Erau, ce-i drept, de cele mai multeori foarte încurcate lucrurile, pe care Stanca le vedeà prin

vis. I se întâmplă însă câteodată, ceeace li se va mai fi întâmplând și altora, să viseze lucrurile cum ele se petrec în aievea. Vedeà femeea locuri pe unde mai umblase, și oameni pe care îi cunoștea, făcea lucruri, pe care-și aduceà aminte de a le mai fi făcut. Ea se încredință dar însă-și pe sine, că nu mai visează, și-abià după ce se deșteptà își dădea seamă, că a visat cele ce i se arătau ca'n aievea.

Decând cu plecarea lui Duțu la București, ea erà neliniștită și dormia atât de iepurește, încât se deșteptà de o sută de ori pe noapte și ațipia de o sută de ori peste zi. Totdeauna apoi, mai înainte de a adormi, vedeà ca prin vis, dar știind că nu visează, feldefel de lucruri, acum un car cu boi, altădată un colț de pădure ori o vale întinsă, iar altădată o babă bătrână ori un câne cu urechile tăiate. Erau vedenii fără de rost, închipuiri, pe care și le făcea fără ca să voiască, un fel de gânduri văzute, și ar fi voit adeseori să știe ce urmează mai departe, dar totdeauna acest început de vis se perdeà în visul adevărat, de care numai arareori își mai aduceà aminte după ce s'a deșteptat din somn.

Așa treceau zilele ei una după alta. Vecinii o întrebau mereu, când are să se întoarcă Duțu al ei, și ea erà din ce în ce mai strimtorată, căci nu știà ce să răspundă.

A cincea zi, în sfârșit, se pomeni cu vătăjelul, care veni s'o ducă la primărie.

«Bine, am să mă duc», — îi zise ea cuprinsă de spaimă. — Așa, cum mă vezi, nu pot merge. Să mă premenes?»

Nu se mai îndoià, că primarul are să-i spună. că Duțu a fost prins și aruncat în temniță.

Premenindu-se, ea rămase deodată pusă pe gânduri.

Ii erà par'c'a mai pățit ea lucrul acesta. Nu știà, dac'a visat ori și-a închipuit numai, dar își aduceà aminte, că s'a mai văzut ea însă-și pe sine îmbrăcându-se, ca să meargă la primărie, c'a mai simțit ceeace simțià acum și-l știà pe Duțu legat cot la cot și dus între doi călărași la sub-prefectură.

«Le voi fi visat, își zise ea, — și abià acum îmi aduc aminte, căci vede omul toate cele viitoare prin vis, dar uită cele visate».

Și atât de tare erà Stanca încredințată, că vi-surile nu pot să mințã, încât ea nu voià să-l creadă pe primar, când acesta îi spuse c'a chemat'o numai ca s'o întrebe, unde s'a dus Duțu și în ce treabă umblă de lipsește atâta timp dela casa lui.

Ea spuse, că el a luat cinci poli și a plecat la București să-și cumpere o pereche de boi.

N'o credeà dânsa aceasta; dar așa a zis el, și altfel nu puteà nici dânsa să zică.

Primarul dete din cap.

Cinci poli? — o pereche de boi? — la București? — Nu credeà nici el! Dar puțin îi păsà, la urma urmelor, dacã e ori nu adevărat ceeace spune Stanca: el aveà să-și facă raportul spuind în el ceeace știe și ceeace i s'a spus.

«Bine,—îi zise el dar Stanchei,—poți să te duci».

Stanca erà încredințată, că el o minte. Duțu al ei se aflà pe acolo prin apropiere, legat cot la cot între doi călărași: altfel nu puteà să fie.

«Ce-aveți cu el? — întrebà ea luându-și inima în dinți. — Ce vină îi găsești?»

Primarul se uità mirat la ea.

«Ce vină? — întrebà și el. — O fi având el una. Eu văd numai, că lipsește din sat de atâte zile și un știe nimeni, unde se află».

«Nu umblă să mă înșeli, — grăi dânsa; — eu știu, că l'ați prins și l'ați legat cot la cot: de ce ați făcut-o? — unde voiți să-l duceți? Lasă-mă să vorbesc cu el».

Primarul se uită încă mai mirat la ea.

Nu-i părea nebună femeea, și totuși ea vorbea într'aiurea.

«O fi știind ea ceva», — își zise el. Dar nici asta nu-l privia: n'avea decât s'o mai pună și asta în raportul lui.

«Du-te acasă și stai liniștită», — îi zise el.

Stanca eră mai tare în credința ei; dar ce putea să facă!? Ea se întoarse acasă. Ii venia pe drum să plângă, dar îi eră rușine; ar fi vrut să plângă după ce-a sosit acasă, dar nu-i veniau lăcrămile. Știa că-l duc legat cot la cot, dar inima ei îi spunea, că el are să scape, și cu cât mai mult se gândia cu atât mai vârtos o simția aceasta.

Mare-i fu deci mirarea și spaima, când, două zile în urmă, în revărsatul zorilor, el bătù la fereastră.

«Cum ai scăpat? — îl întrebă ea buiguită de somn după ce-i deschise ușa și-l trase iute în casă.

«Har Domnului, cu față curată!» — răspunse el, răsufând din greu.

«Mulțumescu-ți ție, Maica Domnului! — grăi dânsa, făcându-și de trei-ori cruce. — Mare minune visul!»

«Dar cum și unde te-au prins?»

Dacă n'ar fi fost întunerec, Stanca s'ar fi speriat văzând roșata din obrajii lui.

Își pusese omul tare în gând, că n'o să mai mintă, și-i eră peste putință să spună adevărul.

«La București, — zise el. — Mă aflam într'un loc, unde mă dusesem — așa din întâmplare și

beam un pahar de vin, când deodată mă pome-
nesc, că mi-au furat banii...»

«Polii tăi, cei cinci poli!?» strigă ea îngrozită.

«Da!» — răspunse el înecându-se și dându-se
un pas înapoi, pentru ca nu cumva ea să sară la
el și să-i scoată ochii cu ghiarele.

Ce ar fi făcut ea, dacă ar fi știut, că nu cinci
poli, ci mii de lei erau!?

«Da, cinci poli», repetă el.

«Te-ai îmbătat, ticălosule!» — îl înfruntă ea cu
asprime.

«Zău, că eram treaz», — se dezvinovăți el.

«Atunci, cum i-au putut fură de la tine?»

«Uite, — grăi el strâmtorat — s'a apropiat careva
de mine și a pus mâna pe ei.»

«Bine, — zise ea luându-l de scurt, — cum s'a
putut apropiă fără ca să simți?»

«De, — răspunse el mai strâmtorat, — uite așa,
s'a apropiat.»

«Cine?»

«Mai știu și eu!?»

«Bine, dobitocule, să fi chemat poliția, ca să caute
și să-ți găsească banii!»

«Heh! — răspunse el suspinând din greu. —
Unde să mai chem eu poliția? Au chemat-o ei,
și Comisarul m'a scos pe mine vinovat, încât mul-
țumesc lui Dumnezeu, că mă văd scăpat. Așa-i
în orașele mari: păgubașul pate rușinea!»

Stanca tot nu putea să înțeleagă lucrul acesta.

«Cine eră cu tine?» întrebă ea aspru.

Duțu iar se dete un pas înapoi: eră peste
putință să-i spună el Stanchi, cine eră cu el.

«Ei, de! ce să zic!? — găngăvi el. — Erau fel de
fel... Omul nu se prea uită, când merge la astfel
de locuri...»

«Unde aveai banii?», urmă ea cu întrebările.

«Erau, — zise el în pripa vorbei, — în portofelul, pe care-l aveam în buzunarul de din lăuntru al hainei».

Stanca se uită cu ochii mari la el.

Portofel! — în buzunarul din lăuntru al hainei.

Ea băgă și așa prin întunerec de seamă, că el eră îmbrăcat nemțește, și, desmeticindu-se, abia acum își aduse aminte de starea, în care se află el în ajunul plecării lui, și de banii de aur, pe care-i găsisese la căpătâiul lui.

«Dușule, Dușule! — grăi dânsa cuprinsă de amărăciune, — te bate Dumnezeu pentru că ai umblat cu minciuni și vrei să mă înșeli pe mine, care-ți sunt soție cu credință.

De ce ți-ai lepădat portul? De ce ai îmbrăcat haine străine!?»

Dușu eră prăpădit: se dăduse de gol și nu-i mai rămâneă decât să spună întregul adevăr.

«Uite, — zise el înecându-se la fiecare vorbă, — așa au venit lucrurile, și dacă-ți voi spune adevărul întreg, o să înțelegi și tu, că așa au venit, că nu se puteă altfel».

«Înțeleg eu și fără ca să-mi spui tu, căci nu sunt atât de proastă, cum mă crezi, — întâmpină dânsa. — De unde aveai banii de aur, pe care i-am găsit la căpătâiul tău?».

Dușu se cutremură în tot trupul.

«Să vezi, — răspunse el apropiindu-se puțin. — Săpând atunci, când am trimis pe Dumitru Țăline, am găsit o comoară, — un cazan plin de bani și de scule.

«Mînți, — strigă ea. — Să-mi pui sufletul în palmă, și nu te cred!»

Eră peste putință ca el să găsească o comoară și să nu-i spună și ei. — Dar puțin îi păsă ei, la urma urmelor, de unde a luat el banii.

«Ce-ai făcut cu ei?» — întrebă ea cu patimă.

«I-am vândut, — bâlbâi dânsul, — am luat hârtii pentru ei, ear hârțile le-au furat de la mine din buzunar».

«Toate?»

«Toate!»

«Erau multe?»

«Câteva mii de lei».

Stanchei îi veneà să se arunce la el și să-i scoată ochii cu ghiarele. Nu credeà, că el a găsit o comoară, dar banii erau bani, de ori-și-unde i-ar fi luat: cum să-i fure de la el din buzunarul de din lăuntru? Se vede, că se apropiase cineva foarte tare de dânsul.

«A fost, — grăi dânsa cu mânie oarbă, — vre-o femeie, care s'a gudurat pe lângă tine. Nu minți, că știu, știu c'ășa a fost».

«Da, — răspunse el. — Eu nu voiam s'o las, ea nu se lăsà, și'n îmbrânceala asta a luat portofelul de la mine».

«Minți!» strigă ea.

Asta n'o mai puteà înghiți. Prea erà afară din cale!

Fără ca să mai zică vre-o vorbă, ea se îmbrăcă, luă din pat pe copilul mai mic, pe care-l aveà la sân, și plecă cu el în brațe la părinții ei.

Duțu se uità la ea și nu știeà ce să facă.

Ii veneà s'o roage și știeà, că numai de geaba ar face-o. Ii veneà s'o oprească și simțeà că nu poate. Ii veneà s'o bată și nu îndrăsneà.

«Ce faci? — unde te duci?» — întrebă el, când văzù că dânsa pleacă.

«Eu nu pot să trăiesc cu un om ca tine, care s'a încărcat cu toate păcatele, — grăi dânsa. — Pe capul tău și numai pe al tău să cadă toate!»

Duțu rămase încremenit în urma ei.

Crezuse c'a scăpat de toate, și abià acum se'n-
cepeau cele grele.

De! Nu de geaba erà afurisitã comoara aceea?

Aghiasmă, tãmâie, molitfă: numai aceste puteau
să-l mai scape.

XI.

«Minte, maică, minte! — strigă Stanca. — A
mințit, când a zis, că se duce la București. ca să
cumpere o pereche de boi; minte și acum: nu-l
răbdă pe el inima să nu-mi spună mie, dac'ar fi
găsit vre-o comoară; altfel mi-ar fi vorbit, dacă
i-ar fi furat în adevăr cineva banii! — O spuneà
par'că-i păreà rău c'a găsit comoara și par-că se
bucurà, că i-s'au furat banii. — Minte: cine știe
pe unde-a umblat și ce-a făcut!?»

«De! — grăi bătrâna. — O fi mințit și când ți-a
spus, că femeea acea à umblat să-l momească».

«Fără doar și poate! — strigà ear Stanca. —
Nu mi-o spuneà el aceasta, dacă erà adevărat».

«Atunci ce mai ai cu el!? — întâmpinà bătrâna.
— Ori și ce ar fi făcut, ți-e bărbat și aveți copii...»

«Nu! — odată cu capul nu! — o înterupse
Stanca. — Cum să trăești cu un om, care minte!?
Stai mereu cu inima îndoită și nu știi clipa, în
care te bagă'n primejdie. Mi-e frică, mamă, să stau
în casă cu el. Auzi D-ta! — zice c'a scăpat cu fața
curată, și eu îl văd, că minte: le va fi dat călă-
rașilor ceva, ca să-l facă scăpat, și crede, prostul,
că acum s'au mântuit toate».

Atât de sigură erà despre aceasta, în cât nici
nu se albise de ziuă, când se duse la primarul
acasă, pentru ca să știricească și să afle cum a
scăpat Duțu.

Primarul iar se uită lung la ea.

Știa omul, că el nu l'a dat pe Duțu legat în paza călărașilor. Dacă erà însă adevărat, că Duțu a fost prins la București, trebuia să fie ceva la mijloc.

«De ce l'o fi prins comisarul la București? — întrebà el. — Ce crezi tu?».

«Eu cred, că minte, — răspunse ea. — Nici n'a fost el pe la București».

«De unde o scoți asta?».

«Dacă zice el c'a fost, — zise ea, — să vede că n'a fost!».

«Ei, bine! — întrebà iar primarul, — ți-a spus el, că a scăpat din mâinile călărașilor».

«Nu! — răspunse ea, — dar tocmai asta dovedește, că din mâinile călărașilor a scăpat».

Primarul stete câtva timp pe gânduri. Cu femeea asta nu puteà el să se înțeleagă. Nici că erà aceasta treaba lui: îi erà destul, că-l știa pe Duțu întors la casa lui.

«Fii liniștită, că le descure eu toate, — îi zise dar Stanchei, apoi se duse la primărie și-i dete vătăjelului porunca să meargă cu doi oameni de caraulă, ca să-l iee pe Duțu mort ori viu, legat ori nelegat să-l ducă la sub-prefectură. — Celelalte priveau pe sub-prefect.

Lui Duțu nici prin vis nu i-ar fi trecut una ca asta. Se știa omul pus la cale cu domnul Comisar și curat ca lumina soarelui.

O singură grijă mai aveà el: aghiasmă, tămâie și molitfă.

Cât pentru aghiasmă și tămâie, lucrul erà lămurit: le găsià la popa fără ca să mai spună, ce vrea cu ele. Cu molifta însă erà încurcat. Nu puteà să-i arate popii banii.

Un om deștept ca Duțu știe însă să iasă din

toate încureăturile. El își luă căciula mocănească, îi descusă puțin fundul, vârâ banii în ea și cusu iar fundul la loc.

«Așa! — zise apoi. — Am să i-o pun pe masă, ca să citească molifta pe ea, — ca să-mi treacă durerea de cap. O să se întoarcă apoi și Stanca».

Așa-l găsi vătăjelul, care lăsase caraula la ușă.

Duțu nu se bucură de întâmplarea aceasta. Ar fi ținut să-și facă mai înainte rostul cu molifta. Dar, la urma urmelor, eră numai prostia primarului la mijloc. Ce știa țopârlanul de primar? — N'avea decât să-i spună sub-prefectului, cum s'au petrecut lucrurile cu domnul Comisar, pentru ca mare rușine să pată primarul.

«Nu mai e nevoie să-și mai pieardă și oamenii de caraulă ziua; mă duc de bună voie, — zise el și-și puse căciula în cap, ca să n'o lase acasă, deși mult ar fi dat să n'aibă banii la dânsul fără de molitfă.

«N'am zis eu, că minte!?» — strigă iar Stanca, când află că l'au luat pe Duțu să-l ducă la sub-prefectură, ce-i drept, nu legat cot la cot, nici între călărași, dar nici cu fața curată.

Trebuiă să meargă și ea, să știricească și să afle adevărul. Iși luă dar copilul în brațe, lăsă casa în grija bătrânilor și — după el, ca să-l ajungă pe drum.

Nu l'a ajuns, dar sosi și ea când vătăjelul îl dete în paza călărașilor.

Stanca începù să plângă. Nu eră legat nici acum cot la cot; dar puțin nu mai lipsiă, și ea vedeă cum călărașii îl duc la Focșani.

Duțu se simția foarte mângâiat în sufletul lui. De geaba! Stanca lui — tot Stanca lui!

«Lasă, — îi zise el, — nu-ți face inimă rea: o să vezi tu ce rușine o să pată cu toții!»

«O să pați tu rușinea, — răspunse ea. — N'o să te ierte Dumnezeu c'ai umblat să mă înșeli pe mine».

Duțu începù să tremure.

«Da! — își zise el în gândul lui, — n'oi fi având vina, pe care mi-o dau, dar vinovat sunt — și Dumnezeu le știe toate».

Afurisita de căciulă! Li veneà să i-o dea Stanchei, dar erà păcat s'o mai molipsească și pe ea; îi venià s'o arunce cât colo, dar erà păcat și asta!

Nici că mai aveà însă timp să se mai scape de căciulă, fiindcă-l luară și-l duseră la domnul pomojnic, care citise raportul primarului și hotărîse'n gândul lui, că lucrul nu'l privește pe el și că trebuie să-l trimită pe Duțu la Focșani.

«Tu ești Duțu al lui Ene?» — întrebă el scobindu-se cam obosit în nas.

«Să trăești, Domnule subprefect, eu sunt!» — răspunse Duțu militărește.

D-l pomojnic se mai învioră.

«Sergent în compania de geniu?» — urmă el.

«Da, domnule subprefect, în compania de geniu!»

«Unde ai lipsit cele din urmă câteva zile?»

Duțu făcù un pas înainte, se uită împregiurul lui, apoi iar luă pozițiunea militărească.

Nu-l mai încurcau pe el asemenea întrebări.

Se'ncurcă cine nu știe ce are să facă ori să zică: el știà că are să spună adevărul — până la fundul căciulii.

El și spuse.

Pomojnicul își scoase briceagul și începù să-și curățe unghiile. Peste puțin însă el lăsă briceagul pe masă și ascultă mai cu luare aminte.

Erà o halima întreagă ceea ce-i spunea Duțu, și i le spunea toate ca și când le-ar fi învățat pe

de rost și cu atâta nepăsare, încât erà peste puțință să crezi, că el e cel ce-a pățit cele povestite.

«Cine te-a pus la cale să-mi spui povestea aceasta?» — întrebà el în cele din urmă.

«Nu e poveste, domnule, — întimpinà Duțu jig-nit; — ți-am spus lucrurile așa, cum ele s'au petrecut».

«Tare mai ești deștept și prea îi crezi proști pe ceilalți, — zise pomojnicul. — Nici că se pot petrece lucrurile cum le-ai povestit tu. Dacă erà adevărat, măi, că ai găsit o comoară, o parte din ea este a ta, ți-o dă legea: unde ți-e partea?»

Erà ceva în fundul căciulii, pe care Duțu o ținea în mână; despre asta însă el nu puteà să vorbească nimic.

«Dacă nu mi-a dat-o domnul Comisar, nu a mea e vina», — răspuse el strimtorat.

«Cum îl chiamă pe Comisarul acela? — întrebà pomojnicul râzând de strimtorarea, în care-l băgase pe Duțu.

«Nu știu, — răspuse Duțu; — nu mi-a spus».

«La care secție?»

Duțu dete din umeri.

«Nu știu, — zise el iar, — căci m'a dus la el acasă, iar nu la secțiune».

«Vezi, cum te'ncurci în minciunile tale, — grăi pomojnicul. — Ceeace spui tu nu e cu puțință. Dacă ar fi lucrurile cum zici, ar trebui să ai o hârtie la mână. — Așa numai cu vorba zisă nu ia nimeni o comoară în primire. — De, băietе, n'am ce să-ți fac, urmă el nepăsător. — Să te descurci cum știi: mie nu-mi rămâne decât să te trimit la prefectură, pentru ca prefectul să te dee în seama procurorului. O să scapi apoi, dacă nu ești vinovat».

Duțu începù să se scarpine'n cap.

«Asta o să ție cam mult, — zise el cuprins de grijă.

Nu-i erà destul c'a perdut cei cinci poli ; mai perdeà acum și câteva zile de lucru.

«Tocmai așa mult nu, — îl mângâie pomojnicul. — O săptămână-două, până ce se face întrebarea la București și vine răspunsul».

Duțu se scărpină din nou în cap și iar stetea la îndoială, dacă nu cumva visează.

«Domnule pomojnic, — grăi el ca într'aiurea, — mie-mi vine un gând urât. — Dar dacă Comisarul acela nici nu erà comisar, ci vre-un pungaș!? — Mare păcat! — urmă el așa pentru dânsul. — Costică acela și Lina și femeile acelea tare seamănă a ceată de pungași».

Pomojnicul rămase pus pe gânduri.

Lucrul acesta nu erà peste putință.

«De! — zise el, — o s'o descurce procurorul și asta. Dacă-i dovedești, scapi tu ; dar până atunci ai să stai la închisoare».

— Dar dacă nu-i pot dovedi? — Cum să-i pot dovedi? — întâmpină Duțu desnădăjduit.

«Nu știu, — grăi pomojnicul. — O să vezi, cum îi face. Să știi numai, că mare minune ar fi, dacă ai scăpă până la toamnă. Prin multe ai să treci, băiete!»

Duțu-și simți fruntea plină de sudori reci. Ștergându-le cu mâneca cămășii, el se uită la pomojnic par'că-i venia să stea la îndoială, dacă nu cumva și ăsta e tot vreun pungaș, care-i face spaimă, pentru ca să puie mâna pe fundul căciulii.

Când o să se sfârșească aceste? — Prin câte o să mai treacă el? — Nu mai încăpea nici o îndoială, că astfel vor merge lucrurile câtă vreme popa nu-și va fi citit molifta.

«Domnule subprefect, — zise el, — dacă-i așa și dacă nu mai e chip să scap, dă-mi voie să-i dau

nevestei căciula aceasta, ca să-mi aducă o pălărie în locul ei».

«Dă-i-o, băiete!» — răspunse pomojnicul, ca să se sfârșească odată.

Duțu se duse până la ușă și-i făcu Stanchei semn să vie la dânsul.

«Pe mine o să mă ducă la Focșani, și numai bunul Dumnezeu știe când voi scăpă, dacă nu mă ajuți tu», — grăi dânsul muiat.

«Cum să nu te ajut, Duțule!? — întâmpină ea speriată. — Spune-mi ce să fac?»

«Uite, — zise el încet, — în fundul căciulii ășteia sunt banii ce mi-au mai rămas din comoară. Să nu te pună păcatul să-i atingi, că sunt blestemați și mare năpaste o să-ți cadă și ție pe cap. — Ia căciula așa cum o vezi și du-te cu ea la popa, ca să citească pe ea o moliftă de dezlegare, apoi poți să faci ce vrei cu banii. Dar nu cum-va să-i spui popii, ce ai în fundul căciulii».

Stanca se dete trei pași îndărăt.

Care va să zică asta eră : a pus omul mâna pe bani legați cu blestem.

Acum le înțelegea toate.

«Ba să mă ferească sfântul! — grăi dânsa îngrozită. — Nu vezi tu ce-ai ajuns de când te-ai spurcat cu banii aceia!? Eu nu-mi dau necuratului sufletul!»

Luându-și apoi avânt, ea intră fără de sfială și se duse la domnul pomojnic.

«Să nu-l crezi, — domnule suprefect, — căci ori și ce-ar zice, necuratul vorbește printr'însul, și ori și ce-ar face, necuratul îl pune la cale».

Domnul pomojnic se uită sperios la ea.

«Nu te miră, — urmă dânsa arătând spre căciula din mâna lui Duțu. — Uite, acolo în fundul căciulii! — A călcat omul în urmă rea și-a căzut în stă-

pânirea lui Ucigă-l Toaca, care l'a dus la o comoară fermecată și l'a purtat nu știe nici el pe unde și l'a pus să facă nu știe nici el ce. — Caută'n fundul căciulii: acolo e comoara!»

Lui Duțu car îi venià să fugă. Ii mai rămăsese și lui un crâmpeiu din comoara lui: să-l peardă acum și pe acesta!? — Prea erà de batjocură!

«Nu e comoara, domnule suprefect, — grăi dânsul muiat. — Sunt numai firimiturile ce-au rămas în groapă. Eac'un lucru de nimic. Cel puțin atât să-mi rămâie și mie».

Domnul pomojnic începù să se desmeticească.

Care va să zică tot erà ceva la mijloc.

El închise ușa, ca să fie mai adăpostit, apoi să iee căciula dela Duțu.

«Nu pune mâna, — îi zise Duțu, — c'o să te căiești!»

«Nu te teme băiete, — întâmpinà pomojnicul zâmbind — că de mine nu se prinde».

Luând apoi căciula, îi descusù fundul cu bri-ceagul și vărsà banii pe masă.

Erau peste o sută de monede, unele mai mici, altele mai mari. El începù să le examineze, ca să vadă, din ce timp sunt, și cu cât mai mult le examinà, ochii îi erau tot mai împăingeniți.

«Erau mulți?» — întrebà el în cele din urmă.

«Un cazan întreg — tot bani de aceștia și scule», răspunse Duțu încă mai muiat.

Ochii pomojnicului se împăingeniră de tot.

«Uite, băiete — zise el, — eu văd, că ești nevinovat, dar n'am ce să-ți fac: trebuie să te trimit la Focșani, ca să se descurce lucrul. Dacă e adevărat comisar cel ce ți-a luat comoara, o să capeți și tu o parte din ea; iar dacă e vre-un pungaș, i se va căută urma și tu tot îți capeți partea».

«Nu-mi trebuie, domnule, nu-mi trebuie; mul-

țumesc lui Dumnezeu, c'am scăpat de ispită! — grăi Duțu ușurat. — Am fost om sărac, dar mulțumit cu sărăcia mea și nu mă dedeam pe nici un bogat, nu râvneam la bogăție: de când am găsit comoara aceea, nu mai am liniște, mi-am pierdut rostul, m'am smintit — par'că. — Nu-mi trebuie!»

Ochii Stanchii se umplură de văpaie.

«Vezi, Duțule, — grăi dînsa, — a fost destul să dai căciula din mână, pentruca să fii om iar în toată firea.

— Ia-i, domnule subprefect, — ia-i și pe aceia, dacă de d-ta nu se prinde blestemul!»

«Dă-mi șapte poli, atât am cheltuit cu drumul, — adăugă Duțu, — și fă ce vrei cu ei».

«Lasă polii, Duțule, — îl întrerupse Stanca. — Tu i-ai făcut și iar o să faci alții. Nu de geaba i-ai cheltuit: ai umblat prin lume și ai învățat minte! Ia-i, domnule subprefect, și lasă-l să se'n-toarcă la sapa lui, ca să muncească mai departe!»

«Asta nu merge așa, — întâmpină pomojnicul. — Lururile trebuie să se descurce».

«Descurcă-le D-ta, — grăi Duțu, — și ce-i găsi — să ai. Zi că D-ta ai găsit comoara. Du-te la Dacia și ia-o pe Lina cea de scurt, că te pune la cale; du-te la D-na Tereza, c'o găsești D-ta, și afli cine-a fost comisarul».

Pomojnicul stete câtva timp pe gânduri.

De! — eră greu să nu-l asculte și ușor să facă ceeace îi zicea el.

«Mă prefac bolnav, — își zise el, — și iau un concediu de vre-o opt zile, ca să consult medicii de la București. — Celelalte se fac ele de ele».

«Bine, — grăi dînsul, — dar dacă lucrul se află, tot o să te poarte pe la Focșani și pe la București».

«Fă-l așa, ca să nu se afle, — întâmpină Duțu.

— D-ta n'ai de ce să te temi, fiindcă umbli după bani, pe care ți i-am dat, pentrucă eu n'am ce să fac cu ei. Ei se tem, și n'au să spună nimănui nimic: o să le pară bine, dacă-i faci scăpați ca pe mine».

«O să spuneți însă voi», — grăi pomojnicul cu jumătate de gură.

Duțu se uită lung la Stanca.

«Ai auzit!? — îi zise el. — Eu nu pot vorbi: pe sufletul tău să cadă păcatul, dacă răsuflă ceva».

«Pe al meu!» — răspunse Stanca.

Pomojnicul nu mai stete pe gânduri.

«Du-te, băiete, — grăi dăusul. — Ia-ți căciula și spune, că ți-a povestit cineva ceea ce ai pățit».

Duțu -și făcù de trei ori cruce, apoi ieși lăsând căciula molipsită pe masa cu banii.

«Ferește, Doamne, pe toată lumea de ispită!» — grăi Stanca uitându-se cu milă la domnul pomojnic, apoi plecà și ea în urma soțului său.

XII.

Viscolia de a-i fi crezut, că are să se prăpădească pământul, și d-l pomojnic, sculat abia de două zile din pat, ședeà cu medicul plășii la gura sobei.

«Domnișoara Lina erà plecată, — zise el, — și nu puteà nimeni să-mi spună, unde s'a dus și când se întoarce.—Am căutat pe Samsarul Șvarț. — Ovreur nu știà nimic și ziceà să-l duc la poliție, dacă-l bănuesc de ceva. Simția mișelul, că mă feresc de poliție.—L'am întrebat, dacă nu cumva cunoaște pe o damă Tereza. — El se uită mirat la mine, încât puteam să văd, că nu știà nimic despre cele petrecute după ce el se despărțise de

Costică. — Li povestii istoria cu portofelul și cu Comisarul. — Erà furios și le știà acum toate.

«Pungașul acesta nu poate să fie decât Achil Panaiot, — zise el. — Să te bizui, te rog, pe mine, că am să le deslușesc eu toate».

Nici c'ași fi putut să fac altfel. Ni-am dat dar întâlnire, și peste câteva ceasuri el a și venit să-mi spună, că Domnișoara Lina a și plecat cu Achil Panaiot spre Predeal, doamna Tereza a plecat și ea cu două dintre nepoatele ei la Tușnad, iar Costică erà după toată probabilitatea cu ele.

Ce eram să fac ?

«Eu m'ași fi mulțumit cu banii, pe care mi-i lăsase țăranul, — grăi medicul, — și m'ași fi întors acasă».

«Te'nșeli, — întâmpină d-l pomojnic ; — o crezi aceasta acum, dar făceai tot ca mine. Erà peste putință să mă împac cu gândul, că oamenii aceștia scapă după ce au făcut o pungășie atât de mare».

«Li denunțam ! — grăi medicul.

«Nu, — zise d-l pomojnic râzând, — nici asta n'o făceai. — Dacă-i denunțam, iar îl încurcam pe Duțu și trebuia să dau din mână și monedele primite dela el».

«Erà însă o nebunie să-i urmărești, — întâmpină medicul. — Cum să-i găsești și ce să le faci !?»

«Aibi răbdare, — grăi d-l pomojnic, — c'o să ți le spun toate. — O nebunie ar fi fost, dacă ași fi plecat singur : cu un om ca Șvarț te duci însă până în fundul iadului. Nu poate nimeni să-și închipuiască, ce e în stare să dreagă și se învârtă un om ca Șvarț, când i s'a vârât dracul sub piele. M'a dus la un medic și mi-a scos adevărta, că sunt greu bolnav și am neapărată nevoie de un concediu mai lung, mi-a obținut prelungirea concediului pe încă șase săptămâni, mi-a luat pașa-

port și mi-a vândut monedele cu aproape patru mii de lei: n'aveam dar decât să-l însoțesc, căci toate cele-l'alte le făcea el. Pe drum umblă din vagon în vagon, prindea vorbă cu călători, cu conductorii, cu funcționarii de pe la gări, mai ales cu toți Ovreii, și încă mai înainte de a fi sosit la Predeal noi știam, că Lina și Achil au trecut cu bilet luat până la Viena, doamna Tereza nu s'a dus cu nepoatele sale la Tușnad, ci la Peșta, iar Costică s'a dus singur la Triest. — Trecuseră cinci zile la mijloc; nu ne-am mai oprit dar la Peșta, ci am trecut înainte spre Viena, pentru că nu cumva să pierdem urma lui Achil Panaiot.

Cum să-i găsim însă aici pe fugari?

Am tras la «Hotel Metropole» și chiar în ziua șosirii noastre ne-am încredințat din listele de călători publicate prin ziare, că în timpul celor din urmă opt zile nici un Achil Panaiot n'a sosit la Viena. Șvarț eră cu toate aceste sigur, că Achil Panaiot se află la Viena, însă sub un alt nume. El s'a pus dar în legătură cu Ovreimea și mai ales cu samsarii, m-a purtat pe la toate localurile de petrecere, a știricit pe la neguțătorii de antichități, și a treia zi noi știam, că în timpul celor din urmă zile s'au vândut multe monede vechi și că acela, care le-a vândut, se numia Aristide Melioti și eră om de vre-o treizeci și cinci de ani, scurt și cam gros, însoțit de o damă tânără și cam plină la trup, — fără îndoială Achil al nostru. — Poți să-ți închipuești furia, cu care-i urmăream acum după ce dăduserăm de urma lor. Ne aflam însă la Viena, și poliția simțise, că urmăream pe cineva, și ne urmăria și ea pe noi».

«Nu mai rămâne decât să vă văd arestați», — grăi medicul râzând.

«Aibi răbdare, — întâmpină pomojnicul, — că o

să le vezi toate. — La Viena, unde Șvarț avea cele mai întinse legături, lucrul nu prea erà cu putință. Abia începuse poliția să ne urmărească, și Șvarț nu numai a fost vestit despre aceasta, dar s'a și pus prin amicii săi în înțelegere cu agentul secret, care ne urmăria și acesta pentru 200 fl., s'a angajat să ne dea mână de ajutor. Prin el am aflat apoi, că acel Aristid Melioti a stat cu soția sa tot în «Hotel Metropole», unde eram trași noi, dar erà plecat de două zile la Paris! — Nu mai încăpea îndoială, că Grecul l'a văzut pe Șvarț, și, dând cu socoteală, că e urmărit, a fugit din Viena».

«Voi după ei!» — strigă medicul rîzînd din nou. — Mă rămășesc, c'o să alergați astfel prin toate orașele mari din Europa»,

«Și ce pierdeam!? — grăi pomojnicul. — Riscam să cheltuesc banii luați de la țaran în o călătorie prin Europa, dar puteam s'ajung om bogat, dacă-i găsiam la timp».

«Vorba e însă, că erà o nebunie să crezi că-i poți găsi!»

«Te nșeli, — zise pomojnicul. — Eram siguri, că avem să-i găsim, și grija noastră erà numai să-i ajungem cât mai curînd, fiind că Panaiot, om ușuratic din fire, făcea cheltueli nebunești și, știindu-se urmărit, nu mai vindea monedele și sculele, ci le dădea așa zicînd de pomană. Am luat dar cele mai întinse măsuri de precauțiune. Șvarț a primit o mulțime derecomandațiuni, dintre care una pentru un agent al poliției din Paris, căruia i-am dat prin o depeșe signalmentele fugarilor. Eu urmăream, așa ziceam în depeșe, pe soția mea, Lina, care a fugit cu un amic al meu. De oarece Panaiot n'avea decât să citească listele de călători pentru ca să știe, unde ne aflăm, am plecat din

Viena eu cu pașaportul unui anume Iosef Eacek eară Șvarț cu al unui oarecare Aron Blau».

«Așa cred și eu c'o să-i găsiți», — grăi medicul.

«Stăi să vezi, — urmă d-l pomojnic. — Știam că ei au luat bilet până la Paris, și pe calea ferată i-am urmărit până la Passau. Aici însă le-am pierdut urma. Nu mai știu nimeni nimic despre un domn, care călătorea cu o damă ce nu știe decât românește. Tot astfel agentul nostru, care ne-a primit la gara din Paris, ne-a încredințat, că persoanele urmărite de noi n'au sosit la Paris. — Achil se află cu toate acestea la Paris, nu însă însoțit de Lina. După unsprezece zile am aflat, în sfârșit, că la Passau el a părăsit pe Lina și a urmat călătoria cu o Italiancă de la trupa de balet a operei din Viena, care plecase câteva ceasuri mai înainte și-l așteptase la Passau. Acum însă el era plecat spre Italia».

Medicul începuse să bănuiască pe d-l pomojnic, că-i spune o istorie născocită de dânsul spre a ascunde adevăratul scop al lungei sale călătorii. Ii era însă greu să mărturisească bănuiala aceasta.

«Dar domnișoara Lina ce s'a făcut?» întrebă el cam în bătaie de joc.

«S'a întors la Viena și de acolo la București», — răspunse pomojnicul. — Eram hotărât să fac și eu tot ca dânsa. Lasă că concediul era pe sfârșite, dar nici din bani nu-mi rămăsese decât vre-o mie cinci sute de lei. Șvarț însă era gata să-l urmărească și singur, și ar fi fost o nebunie să-l las pe el singur la câștig după-ce cheltuisem peste două mii de lei. M'am învoit dar, ca el să-mi obțină o prelungire de concediu, și am subscris o poliță de două mii de lei, pe care el a scontat-o prin mijlocirea unui bancher din Viena».

Medicul nu se mai îndoia, că d-l Pomojnic spune povești, care nici nu s'au petrecut nici nu se pot petrece.

«L'ai găsit ori nu?» — întreabă el nerăbdător.

«Da, răspunse d-l Pomojnic, — după aproape patru luni de zile, în Decembrie, după-ce am colindat în câteva rânduri țările din apus și după-ce el schimbase patru femei, care toate l'au despuiat și jăfuit.

La Monte-Carlo, de unde Achil ne scăpase într'un rând, am găsit pe Costică, de la care am aflat, că d-na Tereza are la Pesta un stabiliment foarte elegant, care merge foarte rău, ear Achil Panaiot a deschis la Marsilia un tripou, cu care voiă să câștige ceea-ce pierduse. Era dusă comoara».

«Eu tot m'ași fi dus și la Marsilia, zise medicul cu ironie. — Pe vorbele unui om ca Costică nu se poate pune nici un temei».

«Tot așa am raționat și eu, — întâmpină d-l pomojnic zâmbind. — Să meargă, mi-am zis, și suta unde s'a dus mie. Am plecat dar la Marsilia. Mișelul de Costică a vestit însă pe Panaiot, și chiar în ziua sosirii noastre noi am fost arestați».

«De ce?» întreabă medicul surprins.

«Pentru că umblam cu pașapoartele false, — răspunse d-l pomojnic râzând. — N'avea Panaiot de cât să spună adevăratele noastre nume, pentru ca să ne bage în încurcătura aceasta».

«Și cum ați scăpat? — întreabă medicul, care începuseră iar să creadă».

Prin bunavoința lui Achil Panaiot, — răspunse d-l pomojnic. — Urmăream, precum știi, pe soția mea și pe seducătorul ei. N'ar fi avut Achil de cât să spună, că mințim, pentru ca să ne încurce și mai rău. Se bucură însă și el, că poate scăpa,

și a confirmat minciuna ticluită de noi. Eră o frumoșe, când comisarul m'a întrebat, dacă nu cumva fugarii au luat cu dânșii bani, scule ori alte efecte, dacă n'am vreo pretențiune față cu Achil Panaiot. «Nimic ! nici una !» răspunsei lăpădându-mă ca de Satana și mulțumit că pot scăpa cu față curată».

Acum nu mai credea medicul nimic.

«Ceeace dovedește, — zise el în bătaie de joc, — că aveă țăranul dreptate, când zicea, că comoara eră în adevăr blestemată, ca nimeni să n'aibă folos de ea».

«Te înșeli ! — răspunse pomojnicul. — De ori și care bogăție se folosește numai cel ce știe s'o prețuiască : s'au folosit și de comoara aceasta mulți. Nu s'a folosit țăranul, pentru care bogăția eră un fel de năpaste, nici Achil Panaiot, care nu se simte bine câtă vreme mai are vre-un ban în pungă : se vor fi folosit însă femeile, care l'au despuiat pe Achil, și s'a folosit în deosebi domnișoara Lina, care s'a întors la București cu mulți bani, cel puțin patruzeci de mii de lei, precum a aflat Șvarț».

«Umblă să te despăgubești de la ea», — grăi medicul începând iar să creadă».

«Tocmai acesta e lucrul, pentru care cer ajutorul tău», — răspunse d-l pomojnic. — Să vezi, — urmă el. — După întoarcerea mea la București m'am înțeles cu Șvarț să mă duc la ea. Am fost și i-am povestit toate amănuntele și am sfătuit-o să intre la învoială cu el și să scape de un proces pe cât se poate de primejdios pentru dansa. — Putea să vadă, că le știu toate foarte bine : negă cu toate aceste și zise, că nimeni nu poate s'o dovedească».

«Pune-o față în față cu țăranul ! — strigă medicul aprins.

«Tocmai acesta e lucrul, pentru care cer ajutorul tău!—răspunse iar domnul pomojnic. — Mă tem, că el nu va voi să vie cu mine la București. Eu am trimis să mi-l aducă mâne aici: te rog să-l încurci, ca să-ți faci mărturisirea, căci nu-i mai rămâne apoi de cât să intre în voile noastre».

«Sarcina nu-mi pare de loc grea, dacă-i vom face și lui parte!» — strigă medicul voios.

XIII.

Domnul Doctor, om în toată firea, își perduse cu desăvârșire sărta.

Prietenul său, pomojnicul, i se plânsese în ajunul plecării sale, că are grozave dureri de cap și nu poate dormi, și-i ceruse o adeverință de boală, ca să-și eie concediu. I-a dat adeverința. Nu prea seamănă, ce-i drept, a om bolnav, dar e foarte greu să te dumirești asupra celor ce se petrec în capul unui om, și i-a dat adeverința — nu pentru că îl știă bolnav, ci pentrucă aveà trebuință de ea. Se fac asemenea servicii prietenești.

Întorcându-se din lunga sa călătorie, d. pomojnic a adus cu dânsul o mulțime de adeverințe dela medici de prin deosebite orașe: se constată în toate, că suferă de o perturbațiune nervoasă. Luase și adeverințele acestea, fiindcă aveà trebuință de ele, ca să justifice îndelungata sa absență.

Sosit acasă, d. pomojnic s'a pus în pat și-a zăcut timp de șapte-spre-zece zile. D. Doctor l-a căutat și le spunea tuturor, că e greu bolnav. Chiar dacă n'ar fi fost în adevăr, așa trebuià să pară, pentruca omul să nu-și peardă slujba.

Acum d. pomojnic se simțià mai bine și se sculase din pat. Nu e, ce-i drept, greu lucru să dai

sănătate unui om, pe care nu-l socotești bolnav ; d. Doctor erà cu toate acestea foarte mulțumit, că poate să le spună tuturor, că el a obținut prin procedura lui în puține zile rezultate, pe care celebritățile din străinătate n'au putut să le obție în cinci luni.

Și asta erà un fel de comoară.

Deodată comoara aceasta a început să sece.

Luase înțelegere cu prietenul său, ca dimineata când va sosi Duțu, să-l primească el singur, ca fiind loc de subprefect. După planul, pe care și-l făcuseră, aveà să spună, că d. pomojnic a găsit, în sfârșit, comoara, a prins și pe Lina și pe Comisar, și-a venit acum ordin dela guvern, ca Duțu să se legitimeze ca adevăratul descoperitor al comorii, pentruca să-și primească partea.

Duțu însă n'a venit nici de astădată singur, ci însoțit de nevastă-sa, care erà hotărâtă să nu-l lase singur.

«D-ta n'ai ce să cauți aici, — îi zise medicul. — Eu am să vorbesc numai cu bărbatul d-tale!»

«Nu se poate, — domnule subprefect, — răspunse Stanca foarte hotărâtă. — El e soldat, se teme de cei mai mari decât dânsul și nu îndrăznește să vorbească desghețat : eu nu mă tem de nimeni ! Trebuie să știu, de ce l-ați chemat aici!»

Medicul se uită mirat la ea. Îi venià, par'că s'o eie drept o smintită, și se temeà s'o irite prin contraziceri.

«N'are să se teamă de nimic, — zise el, ca s'o potolească, — fiindcă nu la rău, ci la bine a fost chemat aici. — Poți să-l lași liniștită !»

«Știu eu binele acela, — grăi Stanca. — Să mă ferească sfântul de el!»

Duțu-i făcù semn să iasă, ca să nu-l bage'n vre o nouă încurcătură.

«Mă duc. — îi zise ea, — dar tu știi, cum ne-am înțeles. Să nu-ți fie frică de nimeni! Nu e vina ta, dacă e smintit și vorbește ntr' aiurea!»

«Cine e smintit? — întrebă medicul cam turburat după ce Stanca eși.

«S'o ierți, — domnule subprefect, — îi răspuse Duțu. — E femeie și vorbește și ea fără-ca să știe de ce m'ați chemat aici. Își închipuiește un lucru și ia închipuirea ei drept lucru adevărat».

«O vorbă foarte bine grăită, — zise medicul în gândul lui. — Așa e! Nici cel mai competent psihiatru n'ar putea să definească mai bine nebunia: își închipuiește și ia închipuirea drept adevăr. — E deștept țăranul!»

El rândui câteva hârtii, pe care le aveà pe masă înaintea sa, și se uită prin ele ca și când acele ar fi actele sosite dela guvern în chestiunea comorii.

«D-ta ești Duțu al Enii, sergent în compania de geniu?» — întrebă apoi luându-și aier oficial.

«Eu sunt, Domnule, — răspuse Duțu liniștit.

«Ai fost D-ta astă vară la București?»

«Am fost, — răspuse Duțu tot liniștit».

«De ce te-ai dus?»

«Să-mi cumpăr o pereche de boi».

«Unde ai tras?»

«La «Dacia», — răspuse Duțu cam strâmtorat».

Ai făcut acolo cunoștința unei femei, care se numia domnișoara Lina?» — întrebă medicul uitându-se în ochii lui.

«Da», — răspuse Duțu tot strâmtorat.

Medicul erà foarte mulțumit. Nu-și închipuise c'o să-l prindă atât de ușor.

«Ea zice, că nu te cunoaște, nu te-a văzut nici odată, — grăi el zâmbind.

Duțu nu mai erà acum strâmtorat. Atât voise să știe!

«De! — domnule subprefect, — zise el zâmbind — dac'ar fi nevasta mea de față, și eu ași zice că n'o cunosc pe domnișoara Lina, n'am văzut-o nici odată».

Medicul începù să se simtă cam strâmtorat.

«Bine, — grăi el, — ce-ai avut cu ea?»

Duțu zâmbi mai cu din adins.

«Păcate omenești!» — răspunse el arătându-se foarte strâmtorat.

«Ceva bani nu erau la mijloc?»

«Am plecat, — zise Duțu, — să-mi cumpăr boi și m'am întors fără boi și fără bani».

D-l doctor începù să-și peardă răbdarea.

«Bine, — grăi el pripit, — vre-o comoară, bani mulți, scule cu petre prețioase n'au fost la mijloc?»

Duțu se uită foarte mirat împregiurul său și dete din cap ca și când nici odată în viața lui n'ar fi auzit vorbindu-se de asemenea lucruri.

«Eu nu știu nimic!» zise el în cele din urmă. — O fi avut ea ce o fi avut, dar mie nu mi-a arătat nimic. Și cred că nu râvnià la sărăcia mea dacă le aveà aceste».

Medicul își perdù cu desăvârșire răbdarea: trebuià să-l apuce altfel.

«Ai venit aici, — zise el uitându-se la una din hârtiile de pe masă ca și când ar fi spuind ce stă'n ea, — te-ai plâns d-lui pomojnic, că ai găsit o comoară, te-ai dus cu o parte din ea la București, ca s'o vinzi, și femeea aceea te-a despuiat!»

Duțu se dete un pas înapoi.

«Să-mi ierți, domnule subprefect, îndrăzneala, — grăi el respectuos, — dar tocmai astà erà vorba nevastei mele. Dacă d-l pomojnic zice, că i le-am

spus aceste, eu nu pot să zic că nu i le-am spus. Așa trebuie să fie. — Oi fi vorbit într'aiurea!»

D-l Doctor rămase ca trăznit din senin.

Li erà par'că i se luminează deodată capul.

«Cum? — întrebă el. — N'ai găsit comoară și nici n'ai zis că ai găsit?»

«Nu zic, — răspuse Duțu, uitându-se cam cu coada ochiului la el. — Dacă m'ar întrebà d-l pomojnic, ași zice acum tot ceea ce vrea să zic».

Doctorul erà pe deplin dumirit.

Pentruca sa facă ceva, el începù să răsfoiască prin hârțiile din fața lui.

Cu cât mai mult se gândià la cele povestite despre urmărirea lui Achil Panaiot, cu atât mai stăruiitor i se impunea gândul, că boala prietenului său nu erà prefăcută. Il examinase, ce-i drept, și n-a găsit nici un neîndoios semn de boală: nervii însă sunt lucru subțire, și e foarte greu să știi ce se petrece'ntrînșii. — Nu! — durerile de cap nu erau prefăcute: prea vorbià prăpăstii!

— Hotărât că întreaga istorie cu urmărirea lui Achil Panaiot erà numai o închipuire a lui.

«Nu cumva vrei să zici, grăi el, — că pomojnicul e smintit?»

«Ferit-a sfântul! — răspuse Duțu. — Dacă e vorba, ca unul dintre noi să fie smintit, acela numai eu pot să fiu. Eu n'am zis, că el nu spune adevărul, că eu voi fi vorbit într'aiurea».

D-l pomojnic, care ascultà la ușe, își pierdù sărita și intră furios la dânsii.

«Bine, ticălosule, — strigă el ca ieșit din fire, — ce fel de într'aiurea!? — Nu mi-ai dat banii de aur, pe care-i aveà-i în fundul căciulii!?»

«N'am zis niciodată, că nu-ți-am dat», răspuse Duțu dându-se încă un pas înapoi.

D-l Doctor se puse la mijloc între amândoi,

pentruca nu cumva să se întâmple vre-o nenorocire.

Nu! Banii de aur în fundul căciulii: asta le puneà vârful la toate.

«Lasă-l,—îi zise prietenului său,—nu te mai irită. — Nu vezi că e zmintit».

«Ba eu văd, că vreți să mă faceți pe mine smintit!» — strigă d-l pomojnic.

Doctorul se uită lung la el. În zadar: erà om în toată firea. — Și totuși — nervii sunt lucru subțire.

«Spune-mi drept, — întrebă el cu glas stăruitor, — e ori nu adevărat ceea ce mi-ai povestit despre comoară și despre urmărirea lui Achil. Eu încep să cred că totul e o farsă bine jucată!»

D-l pomojnic rămase câtva timp uitându-se cu ochii mari când la unul, când la altul.

Lucrul erà lămurit. El însuși amenințase pe Duțu, că va intra în mari încurcături, dacă va spune adevărul. Zadarnice-i erau acum silințele. El n'aveà martori, și dacă toți tăgăduiau, el nu puteà dovedi nimic, și ori și cine-l puteà luà drept un smintit.

«Întreabă-l pe el, — răspunse arătând la Duțu. — Spune, ai găsit ori nu comoară? — mi-ai dat ori nu o parte din ea?».

«Am găsit; ți-am dat, răspunse Duțu: — ce să fac însă, dacă D-sa nu mă crede?»

«Nici un om în toată firea n'o să creadă ceea ce spuneți voi!» — răspunse medicul strâmtorat.

«Și tu totuși ai crezut, — grăi pomojnicul, — căci altfel nu intrai în dandanaua asta».

D-l doctor erà foarte strâmtorat, foarte rușinat, foarte supărat.

«N'am crezut, — zise el, — dar nu voiam să te supăr mărturisindu-ți, că nu cred».

«Și cu toate aceste toate sunt adevărate», — în-
tâmpină d-l pomojnic.

«Dacă nu vrea să creadă, — adause Duțu, — nu
poți să-i faci silă! Adevărat ți-e numai ceea ce crezi».

TABLA DE MATERII

	Pag.
O viață pierdută	7
Moara cu noroc	49
Norocul	185
Comoara	209

